

88-4

123

Remtes pagasta vēsture

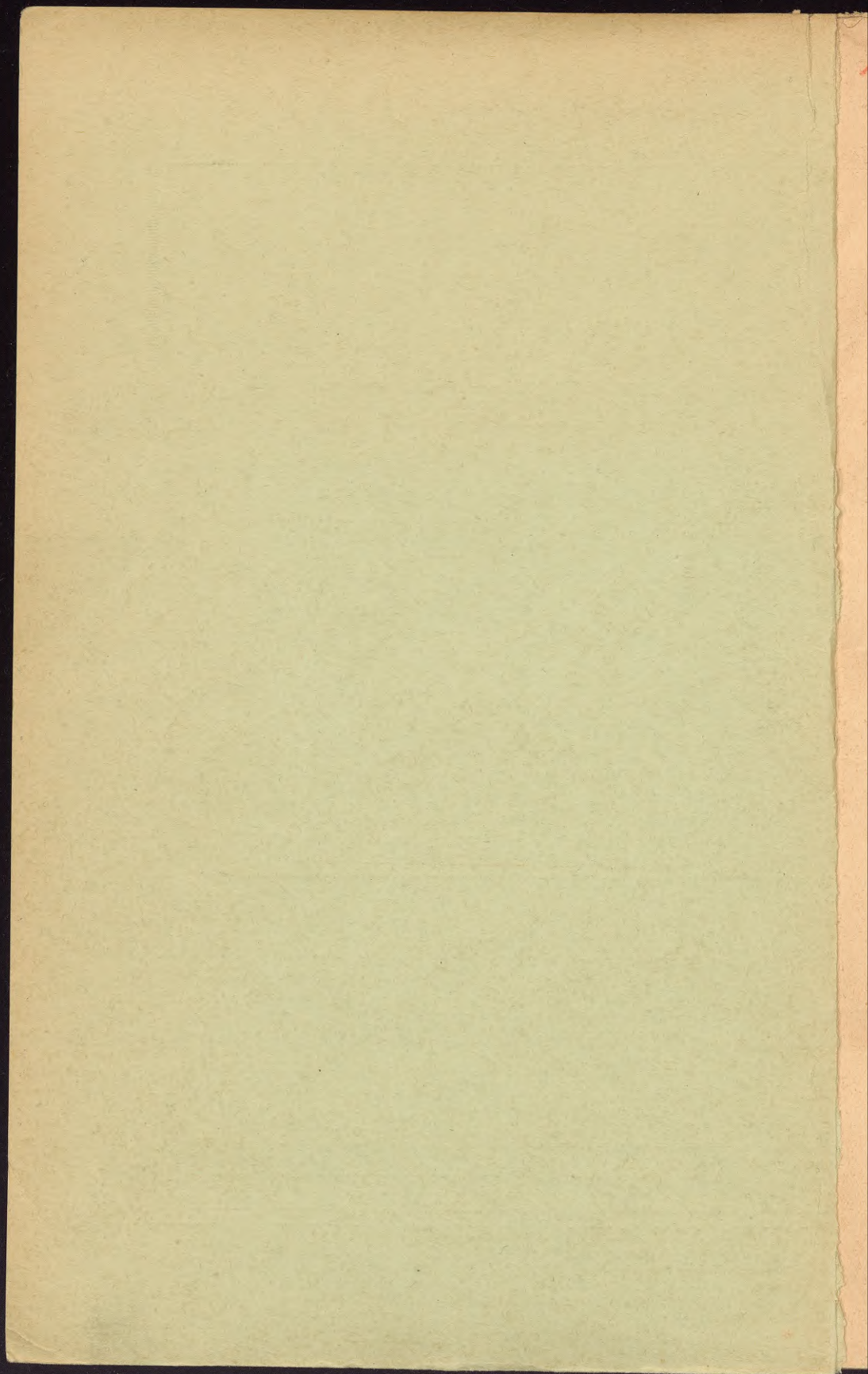

K. Tīgera redakcijā.

Izdevis K. Tīgeris

1934. g.

Ģenerālkomisijā pie Valtera un Rapas, Rīgā.

88-4
123

L
9

Remtes
pagasta vēsture.

K. Tīģeŗa redakcijā.

Izdevis K. Tīģeris.

1934. g.

Ģenerālkomisijā pie Valtera un Rapas, Rīgā.

Ēspests Fr. Ledaiņa
drukātavā un grāmatu
sietuvē Dobelē,
Tukuma ielā 9, tālr. 6

~~0306061069~~ (L)

302667

0306061069

Priekšvārdi.

Izdodot šo grāmatu, nav domāts zinātniski pētīt un apstrādāt visus vēsturiskos materiālus par Remti un tās apkārtni (tas vēsturnieku-speciālistu darbs), bet galvenā kārtā atzīmēt un savākt kopā tās ziņas, kas vēl atrodamas tieši Remtē. Kā to rāda nedaudzi gadu desmiti, liela daļa ievērojamu notikumu ātri aizmirstas, un rakstītie liecinieki (sevišķi dažādo biedrību un iestāžu protokolu grāmatas un citi raksti) bieži vien nokļūst, vai arī iejaucas kādā arķīvu kaudzē, kur grūti tos vēlāk sameklēt.

Jau iespēstie un visiem pieejamie vēstures materiāli izlietāti tik daudz, lai vietējo notikumu gaita rastu noteiktāku sakarību un būtu saprotamāka. Pati notikumu gaita saistīta ar atsevišķām iestādēm vai organizācijām, stādot pagasta pašvaldību pirmā vietā. Līdz ar to zudusi gan chronoloģiskā secība, t. i. daudz agrākie notikumi, kas risinājušies pašā Remtes muižā, baznīcā, skolās un citur, ievietoti grāmatā pēc vēlākiem notikumiem. Tomēr, liekas, tas sevišķi netraucēs grāmatas lietāšanu.

Jāatvainojas arī grāmatas lasītājiem tālākā apkārtņē par dažiem sīkumiem (b-bu valžu, revīziju u. c. personālie saraksti), kuŗus skatīt nebūs visai interesanti tiem, kas nav dzīvojuši līdzī vienās vai otras organizācijas darbības gaitai. Minētās ziņas un arī daudzie grupu uzņēmumi ievietoti jēmot vērā vietējo iedzīvotāju vēlēšanos.

Materiālus grāmatai palīdzējuši vākt un kārtot: J. Šteinerts (vairāki patstāvīgi apraksti), R. Vanags, A. Grantiņš, J. Kāpa, J. Lerchs, A. Īle, R. Matisons, Kr. Baums, A. Neimanis, Fr. Rebhūns, A. Viksne, J. Briežkalns, P. Siliņš, Fr. Kaunesis, Fr. Beseris, E. Hunchens, V. Mozerts, F. Linde u. c.

Fotografiskos uzņēmumus gatavojuši: Vasermanis, Rebhūns un Lataševskis.

Sirsniņa pateicība Remtes pagasta valdei, Remtes Krāj-Aizdevu sab-bai, Remtes Savst. ugunsapdroš. b-bai un Latv. S. Kr. Remtes nodaļai par materiālo atbalstu grāmatas izdošanai un visiem tiem, kas palīdzējuši grāmatas satura veidošanā.

K. Tīgeris.

Remtē, 1934. gada novembrī.

Levads.

Remtes pagasts atrodas Tukuma apriņķī, Zemgalē.

1924. gadā, grozot Kuldīgas un Tukuma apriņķu robežas, Remtes pagasts ievirzījies arī agrākā Kuldīgas apriņķa teritorijā (skat. 15. lpp.), paceļot Tukuma apriņķa (arī visas Zemgales) robežu apm. 7 km rietumu virzienā. Tālāk uz rietumiem kā Remtei ar Kurzemi savienojas robežas tikai 3 Tukuma apriņķa pagastiem: Vānes, Matkules un Aizupes pag.

Remtes pagastu ierobežo: dienvidos — Blīdenes pagasts; austrumos — Bikstu, Jaunpils un Struteles pagasti; ziemeļos — Zantes pagasts; rietumos — Gaiķu un Cieceres pagasti (abi Kuldīgas apriņķī).

Remtē krustojas 2 lielāki ceļi: Saldus (17 km) — Tukuma (45 km) un Bikstu (18) — Gaiķu (12 km). No Saldus-Tukuma ceļa Remtes pag. robežās atzarojas Remtes-Blīdenes (Blīdenes stac. 5 km), Doktorāta-Kapu krogus (Zantes), Kaulaču-Vikstrautes un Kaulaču-Pilsblīdenes ceļi.

Remtes pagasts savu nosaukumu dabūjis no Remtes muižas, kas atrodas Remtes ezera austrumu pusē.

Kad un kā cēlies Remtes muižas nosaukums, nav zināms. Paula Racheļa izdotā grāmatā „Elisa von der Recke“ Remtes nosaukuma rakstība sastopama divējādā veidā: „Rempten“ un „Remten“. Vārds „Rempter“ vai „Remter“ latviski nozīmē — „ēdama zāle“, Varbūt, Remtei (ezera tuvākai apkārtnēi) zināma nozīme bijusi ordeņa laikā kā atpūtas vietai ceļojumos no Do-beles un Jelgavas uz Kuldīgu.

1506. gadā ordenmestrs Valters von Plettenbergs Remtes muižu uz lēņu tiesībām nodevis Ludviga von Butlāra (Buttlar) ricībā. Pēc Butlāriem Remtē valdījuši Brinkeni un Medemi.

Sīkākas ziņas par tiem skat. 125. lapas pusē un turpmāk. Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajos gados muižas zeme sadalīta un piešķirta pagasta pašvaldībai, dažādām organizācijām un jaunsaimniekiem.

Latvijas pagastu tapšana.

Pirms pasaules kara Latvija vairāk kā 700 gadus bija pakļauta citu valšņu virskundzībai. Tādēļ visa iekārta un noteikumi mūsu zemē veidojušies pēc citu, ne latviešu, valdnieku rīkojumiem un pavēlēm.

No 13. g. s. sākuma, t. i. vācu krustnešu atnākšanas, latviešu dzīvē visu noteica vācieši. Latvieši bija vācu muižnieku īpašums. Katrs muižas īpašnieks izdeva saviem dzimtslaudim noteikumus pēc saviem ieskatiem.

Nav iespējams šīnī viena pagasta pārskatā sniegt visus muižu likumus un noteikumus, jo tie katrai muižai bija savi, daži 50 un vairāk pantu gari (piem. — Struteles). Minēsim pašus isākos no muižu likumiem un tos, ar ko saistās tieši Remtes pagasta vēsture, t. i. Smuku muižas likumus.

Muischas-likkumi *)

preeksch

manneem dsi m t s l a u d i m.

Ikweenam Rungam peenahfahs, gahdaht, ka wiinna meschi ne tohp aplam ispohtiti, ka jelle ir muhsu Pehznahfameem mal-fahs truhkums ne ušetu. Urri sunnams irr, ka pee mums Kur-femneefeeem, kas mehš aukstā pašauls stuhri dšihwojam, ta malfa tahda waijadšiga leeta irr, kā patti to mihla maišite. Rā tad ne buhtu leels grehšs, meschus aplam pohstiht, in besprahtigi isžiršt?

Tapehž nu esmu es schohs likkumus lizzis rafstos eespeest, in es ruhpiigi peeluhfoschu, ka tohs ne buhtin ne pahrfahp.

§ 1. Wiš muhsu mesch irr no teem meschafargeem pareiši jašarga. Ikweenam tohp šaws šrehkšs eerahdihts, kas ja-apwakte irraidaš.

§ 2. Kad weenā jeb ohtrā meschā=šrehkšs šchi jeb ta meschafarga škahdes noteek, kas laikā ne bij muischai bildinata kluuši; tad taš meschafargšs, kurrā šrehkšs to škahdi nomanna, ar 20 pahtaga=zirteneem ja=peesrahpe.

*) Smuku muižas likumi iespiesti Jelgavā un 1 eks. glabājas Rīgas vācu senatnes pētnieku biedrībā. Likumi iespiesti arī 1931. g. Izgl. Min. Mēnešr. № 3 Arv. Švābes darbā „Kurzemes muižas tiesības“.

§ 3. Bes muifchas finnas ne drihftt ne weenu weffelu kofku zirft. Ras to tomehr usdrihfttahs, tam 3 seffer ja-makfa; in ja tas kofks pee buefchanas jeb sahgefchanas buhtu geldigs bijis, 5 ohrtes.

§ 4. Rad pee kihleschanas meschafargam pretti turrahs in pee tahs rohkas peeleeft; tad ne ween tomehr ta kihla-nauda ja-makfa, bet tahds wehl turklaht ar 4 pahreem rihftes ja=peefohda.

§ 5. Par katru kihletu zirwi 3 sefferi, par kihletu firgu no pascha laudim 10 sefferi, in no fwefcheem laudim 1 dahlderis meschafargam ja=nodohd, in no meschafarga tas kihlis ja=noneff us muifchu.

§ 6. Teem meschafargeem stipri ja=walte, fa meschos it ne kahdu ugguni ne buhtin ne uskurr, in fewifchi, fa tohs kofkus ne pahrswillina nedf eededfina, fa tas lihds fchim besdeewigi gan notizis. Tahds, kas tif nikni meschu pohsta, tuhda muifcha ja=bildina; in ja meschafargs to ne darra, tad winsch pats wiffma=faki ar 20 pahtaga=fitteneem ja=peeftrahpe.

§ 7. Urridfan krittufchu malku ne drihftt bes finnas in eerahdifchanas zirft.

§ 8. Fweenam faimneefam, kam kaut kahdas makfas waijaga, lai buhtu ffallas, fleezes jeb zitti leetu-kofki, muifcha janonahft, un ja=teiz, kas waijaga; tad meschafargs winnam eerah=dih, kurrâ weetâ ja=zehrt un ja=nemm.

§ 9. Fweenam meschafargam waijaga labbi eefinnahft in pasiht, kahdi muhfu robeschi, fa fwefchi tohs ne aifnemm, in fa strihdinifch ar kaimineem ne gaddahs.

§ 10. Teem meschafargeem buhs tahs muifchas=plawas labbi peeraudifht in isfargaht; par to winni dabhuhs to kihla-naudu, prohti, par firgu 1 timp, par gohwi 1 sefferi, par awi 1 wehrdinu, pehz tam, kad es to ffahdi buhfschu lizzis ap=ffatihft. Bet tee Ganni, kas wainigi irr, fewifchi ja=stahpe.

§ 11. Rad muifchas druwas jeb fuhdajds ffahdes darra; tad tas muifchas lungs jeb muifchas usraugs ja=noaizina flahft, fa pareisi warr nospreest no teefas, zeef ja-makfa buhs par ffahdes islihdsinahfchanu.

§ 12. Bes muifchas finnas in gribbeschanas ne buhtin ne drihftt maufnes jeb lubbas plehft.

§ 13. Turklaht wehl fcho jums peefkohdinaju, prohti; tai pascha laifa, deena in stunda ja=nahft us muifchu, kurrâ kaut kas pee darba stellehts tohp, lai buhtu faimneeks jeb gahjejs. Rad ne warr nahft, tad tas tomehr tuhlin ja=bildina muifcha, fa pa welti ne gaida. Rad to ne darra, tad tas faimneeks pirmâ reisê ar 20 pahtaga zirteneem ja=stahpe; jo faimneefkeem par to ja=galwo, in wiffadi ja=peerauga, fa tee kalpi in puifchi pa gohdam dsihwo in us wahrdu klausa.

§ 14. Kad weenam kaš ja=šuhds irr muischâ, tad fefdeen ja=naht; zittâs deenâs šuhdseschanas neds peenemm neds isteesa, bes ween it leelâ nohtê, kad faweht ne warr.

§ 15. Beidsjohi leekat šcho wehrâ: ja kaš tif negohdigs in Deewa aismiršigs buhtu, tihšehi krahyt in sagt, jeb sagtū leetu flehyt in peenemt, tad tahds ar rihkštehm stipri nofohdams; in ja patš fainneeks tas saglis irr, jeb no tahš sahdsības labbi sinna=jis, bet tomehr to flehpiš in ne maš muischâ bildinajis: tad wiņšch ne ween rihkštu strahpi zeetihs, bet arri no semmes nozeltš kluhst.

Sargajtees labbi, ka juhs šehis pawehleschanas ne pahr=fahpat in strahpēs in nelaimēs ne eefrihtat.

Adolph Ernst v. Grotthuß.

Smuktu-muischâ, ruddens-mehnescha 1798.

Smuku muižas likumu 11 panti skar tikai mežu lietas. Citos muižu likumos meži netiek pat pieminēti, bet toties uzskaitīti daudz citi un dažādi noteikumi. Īsumā ļoti labi senos muižu likumus raksturo Bankovas sprediķu grāmatā teiktie vārdi: „Klausī to kungu, klausī to gaspažu, un ja tu neklausīsi, tad tā klausība tev uz to muguru uzrakstīta taps“. Kā redzams, 1798. gadā par tagadējo pagastu iekārtu un savu brīvību latvieši nevarēja ne sapņot.

Uzjēm. 1. — „Kāķu priede“ — soda vieta Remtes muižas laukos (skat. aprakstu).

Pagastu izveidošanās Kurzemē sākās ar 1817. gadā Krievijas izdoto zemnieku brīvlaišanas likumu. Šinī likumā, ko publicē Jelgavā Aleksandra I. klātbūtnē, ietilpst arī panti par zemnieku pašvaldībām, kas nodibināmas valstīs jeb pagastos. Pagastu robežas sakrīt ar attiecīgas muižas robežām. Pagasta sapulču lēmumi var stāties tikai tad spēkā, ja viņus apstiprina muižas policija, t. i. kungs vai muižas pārvaldnieks. Pagasta pašvaldība nodibinājas tā, ka sapulce izrauga katram postenim 3 kandidātus

un kungs izvēlas viņam tikamo. Pastāv jau pagasta tiesas, kas izspriež zemnieku savstarpējās sūdzības civillietās un muižnieku sūdzības par zemniekiem. Pagasta augstākā iestāde tomēr ir pagasta policija (kungs), kas var apcietināt un sodīt katru zemnieku.

Kā redzams, sākumā pagastu pašvaldības bija cieši saistītas ar muižu. Jāņem vērā arī tas, ka visi zemnieki līdz 1863. gadam bija muižas ļaudis un galvenais noteicējs visās lietās bija muižas īpašnieks. Ja zemnieks šis kunga pavēles nepildīja, tad viņš, pēc Smuku muižas īpašnieka Grotūsa izteiciena, varēja „no zemes nocelts kļūt”. Tikai pēc 1863. gada, kad zemnieki varēja sākt iepirkt mājas, sākās viņu patstāvīgāka dzīve; muižas īpašnieks tos nevarēja vairs tik viegli izlikt no mājām un pārcelt uz citu vietu.

1866. gadā iznāk jaunie pagastu pašvaldību likumi, kas paplašina pagastu vēlēto iestāžu kompetences robežas, atbrīvo viņas no muižu policijas uzraudzības. 1866. g. likums pagastu vadību nodod vairāk saimnieku rokās. Kalpu tiesības stipri ierobežotas, jo par katriem 10 kalpiem vienam (desmitniekam) ir viena balss tiesība. Bez tam likums nosaka, ka no kalpu vidus pagasts nedrīkst izraudzīties svarīgāko amatu vīrus.

Muižu policija tomēr paliek līdz 1888. gadam, kad Baltijā sāk ieviest krievu tiesu un policijas iekārtu.

No šīm vispārējām ziņām katram saprotams, ka pagastu pašvaldību nozīme, salīdzinot ar vēlākiem laikiem, sākumā bija ļoti niecīga, tikai formelas dabas. Lielākā nozīme pagastu dzīvē bija tiesām, kas kārtoja zemnieku savstarpējās attiecības.

Remtes pagasta sākumi.

Līdzīgi pārējiem, arī Remtes pagasts savā tapšanas laikā bijis pilnīgi pakļauts muižas aizgādniecībai. Pirmajā pagastu pašvaldību laikā Remtes pagastā ietilpušas tikai tās muižas un mājas, kas piederējušas Remtes muižas īpašniekam grāfam Fridricham Medemam.

Pirmais pagasta nosaukums „Remtes-Viesātu pagasts” cēlies no Remtes un Viesātu muižām, kas abas Medemam piederējušas, pie kam Remtes, kā jau lielākās muižas vārds, minēts pirmais. Pārējās muižas, kas stipri mazākas, uzskatītas kā Remtes muižai piederīgas.

Jāsaka, ka Remtē līdz 1867. gadam, t. i. līdz 1866. gada pagastu likuma izvešanai dzīvē, par pagastu pašvaldību tagadējā nozīmē vēl nevar runāt.

Pagastu valdes priekšsēdētājs resp. pag. vecākais gan jau minēts 1858. gadā un bijis arī agrāk, bet redzams arī, ka tai

pašā laikā vēl pagasta tiesas priekšsēdētājs ir vairāk nozīmīga persona, vispārī — tiesas nozīme lielāka. Ka pagasta tiesa bijusi līdz 1867. gadam galvenā pašvaldības iestāde, rāda sekoši apstākļi: 1) uz iedzīvotāju dzīves vietu maiņu sarakstiem lietāts Remtes-Viesātes pagasta tiesas zēgelis. 2) darbvedis bijis tiesas (Gemeinde Gerichts Schreiber).

Līdz 1867. gadam Medems izpildījis arī savus muižas policijas pienākumus, apstiprinot tiesas lēmumus.

Uzjēm. 2. — Remtes ezers un „peldu tornis“ (skat. aprakstu).

Sākot ar 1867. gadu, kā tas redzams no „Bahrraftstichanaß=rullis tahß Kursemmeß Gubernementê Tufuma apriakti un Jaunpilles kirchpehlê buhdamaß Remtes=Weesahtes pagasta waldstichanaß par Jurgeem. . .“, pagasta tiesas priekšsēdētāja (Gemeinde Gerichts Vorsitzer) vietā parakstās pagasta vecākais (Gemeinde-älteste). No šī laika redzamas vēl šādas pārmaiņas: darbvedis parakstās uz iedzīvotāju maiņas sarakstiem kā pagasta darbvedis (Gemeinde Schreiber); saraksti tiek parakstīti nevis pagasta tiesā (piem., Remten-Weesahten Gemeinde Gerichts den 15. Mai 1866), bet gan pagasta valdē (Remten-Weesahten Gemeinde Verwaltung den 16. Mai 1867); sāk lietāt zīmogu — WEESAHTN-REMTES PAGASTS; neredz vairs turpmāk Medema (muižas policijas) apstiprinājuma-paraksta zem pagasta vecākā paraksta.

No sacītā redzams, ka ar 1866. g. likuma izvešanu dzīvē, t. i. 1867. gadu, arī Remtes-Viesātu pagasts sācis savu patstāvīgāku dzīvi; pagasta pārvalde, atsvabināta no muižas policijas aizbildniecības, sākusi veidoties turpmākā attīstības gaitā.

Pagasta apdzīvotās vietas un iedzīvotāji.

Remtes pagasta robežas visā pastāvēšanas laikā bieži vien mainījušās. Sākumā, domājams, pagasta robežas bijušas pastāvīgākas un tās pašas, kas pastāvējušas 1858. gadā.

Uzjē. 3. — Remtes muižas ēku kopskats no Tukuma ceļa. Redzamas: pasta māja, Tautas nams (bij. manēža), Sviestnieki (pienot.), Pils (skola).

1858. gada 26. martā Remtes-Viesātu pagastā (revīziju sarakstos gan teikts „im Kurländischen Gouvernement Tukumschen Kreise und Neuenburgschen Kirchspiele belegenen Privatgutes Remten-Weesahnten) bijušas sekošas apdzīvotas vietas.

Piezīme. Saimniecības platības ha atsevišķi apzīmētas tikai tām mājām, kas vēl tagad pieder pie Remtes pagasta.

1858. g. bija: 1934. g. tai vietā:

Anšpēteri	— Anšpēteri	44,50 ha	Jaunā muiža	— Krastmaļi	18,20 ha
Apšenieki	— Apšenieki	50,10 ha		Aizkaļņi	18,57 ha
Ašenieki	— Ašenieki	52,44 ha		Lejnieki	18,37 ha
Āžumačas	— Āžumačas	43,54 ha		Mežmaļi	21 ha
		Lagzdiņi	19,69 ha	Plavnieki	17,84 ha
Bāliņi	— Bāliņi	100,33 ha		Priedaiņi	19,35 ha
Būniku sargs	— Burtnieki	22,19 ha		Upenieki	18,57 ha
Caunes	— Caunes	71,72 ha		Venteļi	19,90 ha
Cērpi	— Cērpi	67,06 ha	Juparas	— Juparas	47 ha
		Alksnāji	26,95 ha	Ezernieki	—
Ciskaiņi	— Ciskaiņi	70,06 ha	Jurenskapari	— Jurenskap.	72,13 ^{ha}
Eglites	— Eglites	70,50 ha	Kapeļu m.	— Kapelnieki	18,63 ^{ha}
		Dulbji	7,00 ha	Atmatnieki	18,60 ^{ha}
		Mežmuiža	17,86 ha	Ausēkļi	19,14 ^{ha}

(atdal.
no
meža)

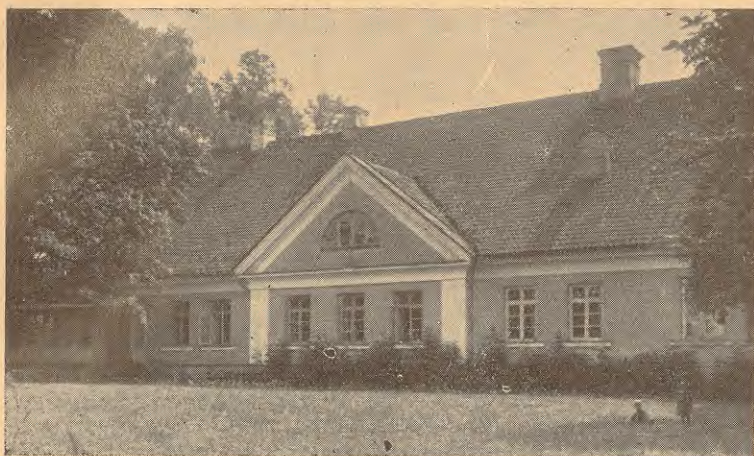
Stapāni	—	Stapāni	49,61 ha	Spulgas	
Strautnieki	—	Strautnieki	9,28 ha	Tiltmaļi	
Teteri	—	Vecteteri	62,09 ha	Viesatnieki	
		Jaunteteri	41,13 ha	Vilmas	
Vecpeķi	—	Vecpeķi	98 ha	Voldemāri	
Vindedži	—	Vindedži	59,83 ha	Zeltiņi	
Zaļumi	—	Veczaļumi	42,10 ha	Ziediņi	
		Jaunzaļumi	66,89 ha	Ziedoņi	
Zilēni	—	Zilēni	108 ha	Klapkalnes	—
Zizeļi	—	Zizeļi	47 ha	Birutas	Pievienotas Struteles
Kalna krogs	—	Kapu kr.	20,37 ha	Ērgļi	pagastam (306,66 ha)
		Tauriņi	2,01 ha	Gravas	1934. g. 1. apr.
Glūdaini	—	Pie Jaunpils		Ilgas	(Sk. V. V. 19, 1934. g.)
			1922. g. 96,36 ha	Meijas	
Skudras	—	Pie Zantes pag.		Rozīši	
Strupiņi			1923. g. 156,20 ha	Grostu m.	
Vaiķi				Amori	
Stīpenieki	—	Pievienotas Struteles		Dzeņi	
Pavāri		pagastam (439,85 ha)		Krīvi	
Grāvnieki		1926. g. 1. apr.		Mežsētas	
		(Sk. V. V. 53, 1926. g.)		Straumes	
Vilki				Skujiņi	
Vilku sargs				Tāļivalži	
Viesātu dzirnavas				Aņītes (1926. g.)	
Viesātu muiža					
Dankumi				Gaidas	21,75 ha
Kalves				Irbes	21,06 ha
Lāčplēši				Kurpnieki	2,06 ha
Merķeļi				Grosti	20,07 ha
Pērkoņi				Priedes	21,92 ha
Plūdoņi				Žagatiņas	54,56 ha
Poruki				Māliņi	35,65 ha
Pumpuri				Medņi	21,44 ha
Skalbes					

1858. g. Remtes-Viesātu pagastā ir 62 apdzīvotas vietas kopplatībā apm. 5183,94 ha un tās apdzīvo 1338 dvēseles (595 vīr. un 743 siev.), neieskaitot 22 rekrūšus un muižu īpašnieku ģimenes, kuŗas sarakstos netiek nemaz ieskaitītas.

Kā tas redzams no apdzīvoto vietu saraksta, Latvijas pastāvēšanas laikā bijušās Remtes-Viesātu pagasta robežas stipri vien mainījušās. No Remtes pagasta līdz 1934. gadam atvienotas 43 apdzīvotas (pēc 1858. g. saraksta 11) vietas ar 999,03 ha kopplatību.

Arī palikušā pagasta daļā, sakarā ar agrarreformu izvešanu dzīvē, notikušas lielas pārmaiņas. Agrāko 51 apdzīvotās vietas vietā tagad redzam 141 (11 no tām iekārtotas agrāk neapdzīvotās vietās).

Ar Kurzemes gubernatora 1891. g. 15. jūnija rakstu № 4099 tiek paziņots, ka pie Remtes-Viesātu pagasta ar 542 vīr. dvēselēm un kas turpmāk saucams par Remtes pagastu, pievieno-

Uzjēm. 4 — Smuku muižas (Burtnieku) pils.

jams Smuku pagasts ar 108 vīr. dvēselēm un sekošām 18 (tagad 38) apdzīvotām vietām un, neieskaitot mežus, 1034,88 ha kopplatību.

Pievienotas 1891. g.	1934. g. tai vietā:		
Bēžas	— Bēžas	55,70 ha	Burtn. pils 0,82 ha
Biļļi	— Biļļi	56,48 ha	Smucenieki 18,46 ha
Brātūži	— Brātūži	22,18 ha	Zaļkalni 10,22 ha
	Kļavas	21,18 ha	Aijas 18,27 ha
	Livas	21,18 ha	Elbas 18,66 ha
	Sidrabiņi	22,30 ha	Gaujas 18,21 ha
	Vārpas	21 ha	Neļķes 2 ha
Ķieģ. ceplis	— Cepļi	32,70 ha	Pārslas 19,94 ha
Ilēni	— Ilēni	42,74 ha	Vizuļi 8,62 ha
Kalītes	— Kalītes	21,92 ha	Zvārguļi 18,45 ha
	Liepnieki	21,55 ha	Ābuļu kr. — Ezerkrasti 18,69 ha
	Mierlauki	21,55 ha	Smuku skola — Oši 19,32 ha
Kaļķi	— Kaļķi	72 ha	Vēji — Vēji 20,44 ha
	Kārklīņi	— Kārklīņi	21,74 ha
Kūlas	— Kūlas	42,73 ha	Līči 21,55 ha
Muldaiņi	— Muldaiņi	55,74 ha	Viļņi 20,81 ha
Šmidrēni	— Šmidrēni	49,30 ha	Vēju sargs — Vēju sargs 7,04 ha
	Smuku muiža	— Skaistas	50 ha
			Zvejnieki — Zvejnieki 57,04 ha

1893. g. 22. martā ar rakstu № 1682 Kurzemes gubernātors dod zināmu, ka Remtes pagastam ar 655 vir. dvēselēm pievienojams Vinšēnķu pagasts, (platība, neieskaitot mežus — 1848 ha) ar 160 vir. dvēselēm un šādām (bij. Vinšēnķes un Rāvu kroņu muižas pagasts) apdzīvotām vietām:

Vinšēnķu muiža	Skārdu bods
Dārznieki	Vēzes (Ješu)
Dīķi	Vēzes (Kalna)
Dravnieki	Vēzes (Mūrnieku)
Imantieši	Vēzes (Vēveŗu)
Jaunzemji	Viekaļas (Dreimaŗu)
Kalniņi	Viekaļas (Sproģu)
Kļavnieki	100 mazmājas, kas iedalītas
Krastiņi	Turku kara dalībniekiem.
Ozolnieki	Visas 131 apdzīvotās vietas
Puriņi	1487 ha kopplatībā 1926. g.
Strautiņi	1. apr. pievienotas Struteles
Upmaļi	pagastam (V.V. 53 no 1926.).
Vinšēnķu skola	Rāvu muižu
Auduri	Kupšas
Liel-Ēveles	Muceniekus
Maz-Ēveles	Pēterniekus
Igauni	Rūšus
Ķuņķuri (Gožu)	Stūrišus un
Ķuņķuri (Siliņu)	12 mazmājiņas, kas piederējušas
Mucenieki	pie agrākās Rāvu kroņu mui-
Pažobeles	žas (pavisam 18 apdzīvotas
Rožu kalni	vietas 361 ha kopplatībā) no
Skārdi (lielie)	Remtes pagasta atvieno un pie-
Skārdi (mazie)	vieno Grenču pagastam 1923. g.

Pēc Smuku un Vinšēnķu pagastu pievienošanas, t. i. no 1894. gada, Remtes pagasta robežas netiek grozītas līdz 1922. g.

Jāpiezīmē, ka pirms pasaules kara Remtes pagasts paplašinājies tikai austrumu virzienā. Paplašināt robežas rietumos apgrūtinājis, domājams, tas apstākļi, ka pati Remte atradās pie pašas Kuldīgas apriņķa robežas. 2 km attālās mājas rietumos bija jau citā apriņķī, bet tai pašā laikā Remtes pagasta austrumu gala iedzīvotājiem bija jāmēro 20 un pat vairāk km garš ceļš gabals līdz pagasta namam.

Jemot šos apstākļus vērā, Latvijas pastāvēšanas laikā Remtes pagasta robežas pārkārtojušās tā, ka tālās austrumu gala apdzīvotās vietas piedalītas citiem pagastiem, bet Remtes pagastam pievienotas bij. Kuldīgas apr. Brocēnu, Gaiķu un Saldus pagastu Remtes pagastam tuvākās muižas un mājas. Tāpat Remtes pagasta robežas paplašinātas dienvidu un dienvidu-austrumu virzienā, pievienojot vairākas Bikstu, Blīdenes un Jaunpils pag. mājas.

Tā 1924. g. 1. aprīli (skat. 1924. g. V. V. № 108) Remtes pagastam pievieno 20 šādas tagad apdzīvotas vietas (692,87 ha koppl.).

No Bikstu p.	Bērziņus	21,55 ha	Melngrāvjus	64,66 ha	
	Bērziņu bodi	0,37 ha	Namiķus	25,05 ha	
	Egleniekus	21,64 ha	Skrundas	80,27 ha	
	Ģermaņus	43,44 ha	Vēžus	74,69 ha	
	Lejas-Ģerm.	34,11 ha	Blīdenes pag. Lāčus	89,56 ha	
	Kukšas	38,88 ha	Jaunpils pag. Jaučus	36,56 ha	
	Burtņiekus	24,09 ha		Dzeguzes	18,44 ha
	Lomiņus	16,50 ha		Dzērves	20,82 ha
	Ozolņiekus	18,50 ha		Dzilnas	21 ha
	Ledaiņus	5,58 ha		Oliņas	37,16 ha

1924. gadā, grozot Kuldīgas un Tukuma apriņķu robežas, ar 1925. g. 1. aprīli (skat. 1924. g. V. V. № 289) pie Remtes pagasta pievieno no Brocēnu, Gaiķu un Saldus pagastiem 69 tagad apdzīvotas vietas ar 1508,26 ha kopplatību.

No Brocēnu p.	Cepļus	46,10 ha	Vitiņus	13,06 ha
	Ciematas	33,80 ha	Zanderus	16,65 ha
	Dārzniekus	42,20 ha	Kaulacu kalvi	2,78 ha
	Gaižas	32,80 ha	Vec-Kaulacus	33,07 ha
	Kalna-		Jaun-Kaulacus	38 ha
	Grāvņiekus	35,16 ha	Kiņas	43 ha
	Lejas-		Stūrmaņus	16,25 ha
	Grāvņiekus	43,02 ha	Mencenes	17,76 ha
	Kaulacu		Vanagus	21,37 ha
	muižas c.	50,08 ha	Varmākas	43,65 ha
	Āboliņus	17,66 ha	No Gaiķu p. Aizupītes	20,08 ha
	Annulejas	15,35 ha	Cepliņus	40,88 ha
	Cikstes	15,02 ha	Kanneniekus	7 ha
	Dambjus	13,54 ha	Skujaiņus	11,74 ha
	Ēvaļas	18,56 ha	Vipsterus	16,35 ha
	Grauzdupjus	18,64 ha	Vikstrautes	
	Kaķaragus	19,18 ha	muižas c.	55,50 ha
	Krieviņus	14,89 ha	Auzājus	21,63 ha
	Mesterus	16 ha	Arājus	18,15 ha
	Ozoliņus	16,01 ha	Avotiņus	18,46 ha
	Pakalņus	17,86 ha	Baložus	19,10 ha
	Pikuļus	16,37 ha	Brīvņiekus	17,94 ha
	Priedišus	7 ha	Brūverus	20,75 ha
	Strazdiņus	19,76 ha	Būdeniekus	18,29 ha
	Sudmaļus	3,83 ha	Ceriņus	18,45 ha
	Tiltiņus	18,66 ha	Dūmiņus	19,88 ha
	Tireļus	13,20 ha	Durbes	19,06 ha
	Truntes	20,57 ha	Ilzeniekus	18,30 ha
	Vistiņus	19,93 ha	Ķošus	19,15 ha
	Viksnes	20,61 ha	Lapiņas	20 ha

	Novadniekus ^{18,23} ha	Purviņus
	Puķes 22 ha	(Purmaļi) 13,11 ha
	Siļus 18,98 ha	Pelēkus
No Saldus p.	Cukurbeķerus ^{13,11} ha	(Graumaņi) 13,11 ha
	Lubeniekus 78,78 ha	Rumbeniekus ^{13,34} ha
	I ūkus 7 ha	Stūrīšus 16,38 ha
	Mālkalmus 13,38 ha	Ziemeļus 13,38 ha
	Paurājus 15,36 ha	

1930. g. 1. aprīli (Pašv. dep. rik. № 86973 no 7. III. 30.) Remtes pagastam pievieno vēl 4 Blidenes pagasta apdzīvotas vietas:

Bēkus	63,70 ha	Silmačus	19,90 ha
Lidumniekus (Bēķu celmi)	20,80 ha	Ūpmaļus	11 ha
ar 115,40 ha kopplatību.			

1934. gadā Remtes pagastā ir 273 apdzīvotu vietu (7536,32 ha) un, kopā ar Remtes pagastā ietilpstošiem valsts mežiem (4224 ha) un Remtes ezeru (74,80 ha) pagasta platība ir apm. 118 km² liela.

Minot tos gadus, kad notikušas robežu pārmaiņas (pagasts palielinājies vai pamazinājies), dabūjam šādu isu pārskatu par Remtes pagasta sastāvu:

Gads.	Apdziv. v. plat. ha.	Iedzīvotāju sk.	Pag. budžets.
1858. g.	5183,94	1338	—
1892. "	6218,82	1684	—
1894. "	8066,82	2072	3780 rbļ. 20 kap.
1912. "	8066,82	apm. 2400	4007 " 20 "
1919. "	8066,82	" 1750	24273 " 43 "
1920. "	8066,82	" 2032	105978 " 67 "
1923. " 1. IV.	7453,26	" 1870	Ls 14498,35
1924. " 1. IV.	8146,13	" 1998	" 22531,69
1925. " 1. IV.	9654,39	" 2436	" 26609,88
1926. " 1. IV.	7727,54	" 1832	" 20556,17
1930. " 1. IV.	7842,94	" 1750	" 25583,04
1934. " 1. IV.	7536,32	" 1700	" 24000.—

Lielākais pagasta budžets bijis 1933/34. budž. gadā — Ls 28000.— kad pagasta pašvaldībai nācās pielikt vislielākās pūles pagasta sabiedrisko ēku, sevišķi pils, atjaunošanā.

1934/35. budž. gadā paredzētās summas sadalās sekoši:

I e j ē m u m i:

1) Zemes noma no pagastam piederošām zemēm .	Ls 240.—
2) Nekustāmas mantas un pašvald. nodokļi	" 23661.—
3) Dažādi iejēmumi	" 99.—
	<hr/>
Kopā .	Ls 24000.—

Izdevumi:

1)	Atalgojums pagasta valdei	Ls	1420.—
2)	" " padomei.	"	654.—
3)	" " tiesai.	"	366.—
4)	" " darbvedim un paligam	"	3545.—
5)	" " ziņnesim	"	538.—
6)	" " dzimtsarakstu nod. pārzin.	"	120.—
7)	Kanclejas piederumiem valdei, tiesai, dzimts. n.	"	1000.—
8)	Policijas telpu remontī, apkurin., apgaismoš.	"	320.—
9)	Aizsargu nodaļas atbalstīšanai	"	100.—
10)	Pagasta valdes telpu remontī, apkur., apgaism.	"	648.—
11)	Nespējnieku uzturēš. patversmē un ārpus tās	"	5819.—
12)	Skolas telpu remontī, apkurin., apgaism.	"	1894.—
13)	Skolas inventāram, māc. līdz. un trūc. skol.	"	450.—
14)	Alga skolas apkalpotājam.	"	531.—
15)	Maksājumi par skolēniem, kas apm. citur sk.	"	266.—
16)	Pagasta bibliotēkai un lasītavai.	"	200.—
17)	Ārsta un vecmātes uzturēšanai	"	945.—
18)	Lauku iedzīv. ārstēš. un veselības aizsargāš.	"	2600.—
19)	Pasta iestāžu pabalstīšanai	"	320.—
20)	Iemaksas apriņķa valdei	"	1100.—
21)	Procentu maksa par aizņēmumiem.	"	239.—
22)	Neparedzēti izdevumi	"	925.—
		Kopā . Ls	24000.—

Remtes pagasta pārvalde līdz pasaules karām.

Kā jau pieminētie Smuku muižas likumi rāda 1798. gadā par dzimtsļaudīm savas muižas robežās, resp. pagastā visa vara bija muižas īpašniekam. Tani laikā visa pagasta pārvaldes vara piederēja vācu muižniekiem. Latviešu zemniekiem atlika muižnieku pavēles tikai izpildīt.

Par latviešu patstāvību pagastos varēja sākt domāt tikai pēc 1817. gada likuma stāšanās spēkā. Tomēr jāņem vērā, ka likums bija tikai likums, kas vēl nebūt neradīja tūlīn pagastu pašvaldības katrā pagastā.

Likuma izvešana dzīvē prasīja vairākus gadu desmitus. Kaut arī formāli pagastu pašvaldības radās, tām vēl nebija tā nozīme praktiskā dzīvē, kāda pašvaldībām pēc sava rakstura vajadzēja būt. Pagāja gadi, kamēr latvieši atrada no sava varas stāvokļa un varēja sākt domāt par patstāvīgas dzīves izveidošanu.

Pašvaldību pamats, kā jau pats nosaukums rāda, ir tas, ka noteikumu došanā jām dalību paši noteikumu izpildītāji. Tā tad pagasta pašvaldības augstākā vara pieder pašiem pagasta iedzīvotājiem. Šīs varas izteikšana zināmā formulējumā (noteikumos) rodas, saskaņojot pēc iespējas visu pagasta iedzīvotāju domas un spriedumus atsevišķi izziņotās sapulcēs.

Pagasta iedzīvotāju sapulcēm no pašiem pašvaldību sākumiem līdz šim laikam piederējusi lielākā (saprota, zināmas valsts likumu robežās noteikta) vara pagastā.

Uzjēm. 5. — Remtes muižas ēku kopskats no ezera torņa. Redzams: Ezermaļu jaunsaimn. ēkas, Vinkalni (vecā pils), Sviestnieki (pienotava), Pils (skola un pag. nams).

Jāievēro tomēr, ka Krievija nebija demokratiska valsts. Valsts pamata likumi radās neņemot vērā tik daudz visu iedzīvotāju, bet vairāk atsevišķu cilvēku domas un vēlēšanos. Baltijas likumu veidošanā sevišķi liela loma bija vācu muižniekiem. Tāpēc arī cariskās Krievijas valsts pastāvēšanas laikā iedzīvotāju sapulču vara bija stipri ierobežota. Tāpat ierobežota bija ļoti lielā mērā iedzīvotāju piedalīšanās pilnās pagasta sapulcēs. Vispirms, Krievijas valsts laikā vēlēšanu tiesības nemaz nebaudīja sievietes. Otrkārt, kalpu, resp. strādnieku šķirai bija 10 reiz mazākas vēlēšanu tiesības kā tagad, jo no katriem 10 kalpiem tikai viens (desmitnieks) varēja piedalīties pagasta pilnās sapulcēs ar balsis tiesībām. Bez tam vēl pastāvēja vairāki ar likumu noteikti ierobežojumi. Kā jau agrāk minēts, no kalpu šķiras nedrīkstēja vēlēt pagasta pašvaldības atbildīgākās personas un, sevišķi pašvaldību sākumā, galīgā amatu personu izvēle piederēja muižniekam.

Šādas, ar nupat pieminētām tiesībām, pagasta pilnas iedzīvotāju sapulces izraudzīja, vēlāk pašas ievēlēja, pagasta pārvalžu kandidātus.

Galvenais pagasta pilno sapulču pienākums bija — izvēlēt: 1) pagasta vietniekus, 2) pagasta tiesas vīrus, 3) pagasta vecāko un viņa palīgus (pagasta priekšniekus) un 4) sastādīt atsevišķas komisijas vajadzības gadījumos.

ā-
ā-

Pagasta vietnieki savās sapulcēs kārtoja sava pagasta saimnieciskās un kulturālās lietas: pārraudzīja pagasta vecākā un viņa palīgu darbību (atsevišķas revīzijas komisijas nebija), izvēlēja atsevišķo pagasta iestāžu darbiniekus (ārstu, skolotājus, darbvedi, magazīnu uzraugus, skolu pārstāvjus, nespējnieku patversmes saimniekus un kalpotājus u. c.), piejēma pagasta budžetu, rūpējās par pagasta pašvaldības ēku atjaunošanu un izlēma dažādus citus jautājumus, kuŗu izlemšanu prasīja pagasta vecākais vai arī valsts iestādes, citas pašvaldības un atsevišķas personas.

Par pirmajiem Remtes pagasta vietniekiem un viņu darbību nekādas ziņas Remtē vairs nav atrodamas. Pirmo pagasta vietnieku un pilno sapulču protokoli, no kuŗiem varētu noteiktākās ziņas dabūt, gājuši bojā pasaules kara laikā. Nav arī citu materiālu, kas radītu pirmo vietnieku sastāvu un darbību. Varbūt, ka šīs ziņas glabājas kaut kur citur (citos arhīvos) un kādreiz varēsim celt gaismā, bet tagad apmierināsimies ar to, ko sniedz mums vēl Remtē palikušie vēsturiskie dokumenti.

Uzjēm. 6. — Remtes parka „pagrabi“ (skat. aprakstu).

Noteiktas ziņas par pagastu vietnieku, sastāvu un darbību iespējams sniegt no 1894. g., t. i. no tā laika, kad Remtes pag. sastāvā ietilpa bijušie Remtes-Viesātu, Smuku, Vinš. un Rāvu pag.

Šinī laikā Remtes pagasta vietnieku padome sastāvējusi no 14 vietniekiem, pie kam 7 vietnieki bijuši no saimnieku šķiras un 7 — kalpu šķiras. Vietnieku padomes sastāvs mainījies tā, ka katru gadu pārvēlēta viena trešā daļa, izstājoties no vietnieku sastāva tiem, kas ievēlēti pirms 3 gadiem. Vietnieki vēlēti pilnās sapulcēs novembra vai arī decembra mēnešos un sākuši savus pienākumus izpildīt nākošā gada janvārī.

No 1892. gada līdz pasaules kaŗam Remtes pagasta vietnieku pienākumus pildījuši 78 turpmāk minētie pagasta iedzīvotāji.

ts.
zi-
as
m.
ju
oti
is-
ja
eiz
em
ēs
nu
as
n,
eja
zi-
žu
ēt:
ko
as

No saimnieku šķiras vietnieku padomē bijuši :

- 1) Juris Bergs — Pipeņos — no 1897. — 1899. g. (minētos ieskait.).
- 2) Otto Bērtaitis — Glūdaiņos — no 1894. — 1896. g.
- 3) Krišjānis Bīlavs — Jaunteteros — no 1914. — 1915. g. jūn.
- 4) Kārlis Diensdorfs — Leišos (Kap.) — no 1899. — 1901. g.
- 5) Fricis Einiss — Spigās — no 1892. — 1894. g. un
1908. g. — 1910. g.
- 6) Andrējs Finkenfūss — Vēžos — no 1909. — 1911. g.
- 7) Jēkabs Goža — Ķuņķuros — no 1896. — 1898. g. un
1901. — 1903. g.
- 8) Anss Grūkmanis — Skārdos — no 1915. — 1915. g. jūn.
- 9) Krišus Īle — Īlenos — no 1893. — 1894. g. un
1899. — 1901. g.
- 10) Jēkabsons — — 1895. gadā.
- 11) Krišus Jansons — Ķetlēros — no 1899. — 1904. g. un
1914. — 1915. g. jūn.
- 12) Krišus Ješa — Vēzēs — no 1895. — 1897. g.
- 13) Fricis Kārkliņš — Zilēnos — no 1908. — 1910. g.
- 14) Janis Krūmiņš — Stūrišos — no 1909. — 1910. g.
- 15) Mārtiņš Krūmiņš — Rāceņos — no 1909. — 1911. g.
- 16) Janis Krūtainis — Upesķivjos — no 1915. — 1915. g. jūn.
- 17) Krišus Kūhns — Pločos — no 1893. — 1898. g.
- 18) Andrējs Līns — Pēterniekos — no 1911. — 1913. g.
- 19) Atis Lūsis — Rūšos — no 1915. — 1915. g. jūn.
- 20) Diedrichs Maizīte — Bežās — no 1902. — 1904. g.
- 21) Kārlis Matisons — Vindedžos — no 1896. — 1898. g.
- 22) Jūlijs Matlaus — Muceniekos — no 1898. — 1900. g.
- 23) Anss Melbikss — Caunēs — no 1894. — 1896. g. ;
1904. — 1906. ; 1914. un 1915. g.
- 24) Pēteris Ozols — Eglītēs — no 1894. — 1908. g.
- 25) Miķēlis Pogels — Strupiņos — no 1913. — 1915. g.
- 26) Kaspars Preiss — Kūlās — no 1912. — 1914. g.
- 27) Fricis Sproģis — Viekaļās — no 1907. — 1909. g.
- 28) Andrējs Skujiņš — Vēzēs — no 1910. — 1912. g. un
1914. — 1915. g. jūn.
- 29) Vilis Smelte — Skārdos — no 1911. — 1913. g.
- 30) Matīss Šūmanis — Vec-Zaļumos — no 1903. — 1905. g.
- 31) A. Tilbergs — Zīzeļos — no 1900. — 1905. g.
- 32) Jēkabs Videnieks — Cērpjos — no 1902. — 1904. g.
- 33) Fricis Zēriņš — Skudrās — no 1911. — 1913. g.
- 34) Andrējs Zigmunds — Zvejniekos — no 1908. ; 1911. — 1913. g.
- 35) Vilis Zommers — Stapānos — no 1897. — 1899. g.
- 36) Fricis Zonbergs — Āžumačās — no 1893. — 1895. g. un
1900. — 1905. g.
- 37) Krišus Zonbergs — Āžumačās — no 1906. — 1908. g. un
1912. — 1914. g.

Nav zināms, kādi 3 saimnieku šķiras vietnieki bijuši no 1905. līdz 1907. gadam, jo protokoli par pagasta vietnieku sēdēm

trūkst no 1903. līdz 1908. gadam un citur minēto trīs vietnieku vārdi nav minēti.

No kalpu šķiras vietnieku padomē bijuši:

- 1) Andrejs Ābelīts — no 1914. — 1915. g. jūn.
- 2) Fridrihs Balodis (Grūns) — 1914. un 1915. gadā.
- 3) Janis Bērtaitis — no 1911. — 1913. g.
- 4) Fricis Bīlavs — no 1902. — 1908. g.
- 5) Kārlis Blūmentāls — no 1915. — 1915. g. jūn.
- 6) Krišs Brencis — no 1909. — 1914. g.
- 7) Matiss Brencis — no 1904. — 1906. g.
- 8) Kārlis Čigāns — no 1904. — 1911. g.
- 9) Janis Druķis — no 1892. — 1894. g.
- 10) Atis Dundurs — no 1907. — 1912. un 1915. — 1915. g. jūn.
- 11) Krišus Freināts — no 1909. — 1911. un 1913. — 1915 g.
- 12) Žanis Freināts — no 1915. — 1915. g. jūn.
- 13) Janis Gulbis — no 1910. — 1911. g.
- 14) Fricis Gūtmanis — no 1895. — 1897. un 1900. — 1905. g.
- 15) Ernests Kārklīšs — no 1894. — 1900. g.
- 16) Fricis Kaunesis — no 1896. — 1897. g.
- 17) M. Krūmiņš — no 1893. — 1895. g.
- 18) Fricis Kurpnieks — no 1895. — 1897. un 1899. un 1900. g.
- 19) Fricis Ķempelis — no 1903. — 1906. g.
- 20) Mārtiņš Lagzdīns — no 1892. — 1896. un 1898. līdz 1900. g.
- 21) Janis Lonerts — no 1892. — 1894. g.
- 22) Krišs Lunte — no 1897. — 1902. g.
- 23) Janis Micīte — no 1903. — 1905. g.
- 24) Anss Pauls — no 1910. — 1912. g.
- 25) Krišus Prātnieks — no 1899. — 1901. g.
- 26) Kārlis Polis — no 1913. — 1915. g. jūn.
- 27) M. Rutks — no 1907. — 1908. g.
- 28) Matiss Sproģis — no 1894. — 1898. g.
- 29) Janis Strazdiņš — no 1897. — 1899. g.
- 30) Krišs Šķele — no 1912. — 1913. g.
- 31) Kārlis Švīpiņš — no 1904. — 1909. un 1915. — 1915. g. jūn.
- 32) Janis Šlangens — 1912. g.
- 33) Janis Šūmanis — no 1901. — 1903. g.
- 34) Indriķis Turks — no 1908. — 1910. un 1913. un 1914. g.
- 35) Anss Ulmanis — no 1893. — 1898. un 1901. — 1903. un 1909.
- 36) Mārtiņš Vanags — no 1912. — 1914. g.
- 37) Fricis Viekaļa — no 1898. — 1900. g.
- 38) K. Zaķis — no 1906. — 1908. g.
- 39) Žanis Zāgmanis — no 1915. — 1915. g. jūn.
- 40) Janis Zoltners — no 1901. — 1902. g.
- 41) Kārlis Zutis — no 1901. — 1903. un 1906. — 1910. g.

Pagasta vecākā amatu no 1858. gada līdz pasaules kara laikam izpildījuši:

- 1) Janis Zonbergs — Jaunā muižā — no 1858. — 1863. g.
- 2) Edvards Einiss — Spīgās — no 1864. — 1866. g.

3) Kārlis Kannenbergs	—	no 1867. — 1868. g.
4) J. V. Pētersons	—	no 1869. — 1872. g.
5) Kārlis Butevics	— Pločos	no 1873. — 1875. g.
6) Kārlis Matisons	— Vindedžos	no 1876. — 1889; 1892.
un 1893. g.
7) A. Tilbergs	— Zizeļos	no 1890. — 1891. g.
8) Fricis Jēkabsons	— Ciskaiņos	no 1894. — 1902. un
1906. — 1911. g.
9) Janis Lagzdiņš	— Leišos (Vies.)	no 1903. — 1905. g.
10) Zanis Šķēle	— Kaļķos	no 1912. — 1914. g.
11) Pēteris Ozols	— Eglītēs	no 1915. g. 3 mēn. kā v. i.
12) Anss Melbikss	— Caunēs	no 1915. g. apr. līdz jūl.

Jāpiezīmē, ka Smuku pagastā, kurš no 1892. gada līdz pat šim laikam pieder pie Remtes pagasta visā savā agrākā sastāvā, par pagasta vecāko 1858. gadā bijis Jēkabs Īle — Ilēnos. Jēkabs Īle darbojies kā pagasta vecākais un pagasta tiesas priekšsēdētājs 27 gadus. Pēc Īles, t. i. pēdējais Smuku pagasta pastāvēšanas gadus, pagasta vecākā amatu izpildījis Diedrichs Maizīte — Bežās.

Uzjēm. 7. — Remtes parka „medību tornis“ (skat. aprakstu).

Pagasta priekšnieku (vecākā palīgu) sarakstu nav iespējams sniegt līdz 1896. gadam, jo vēlēšanu protokoli, tāpat raksti kur pagasta priekšnieki būtu parakstījušies, Remtes arhīvos vairs nav atrodami.

1896. g. 8. novembrī, piedaloties 60 saimniekiem (pavisam balstiesīgu saimnieku ir 63) un 47 kalpiem (balsot tiesības 51), izvēlēti nakošiem 3 gadiem (no 1897. līdz 1899. g.) šādi pagasta priekšnieki:

- I. iec. — Krišs Šķēle — Kaļķos,
- II. „ — Janis Lagzdiņš — Leišos (Vies.),
- III. „ — Matiss Igaunis — Igaunjos.

1899. g. 30. nov. 55 saimnieki (no 62) un 14 kalpi (tiesības balsot tikai 14), izvēl par pagasta priekšniekiem no 1900. līdz 1902. g.:

- I. iec. — Jūrgenu Lerchi — Juparās,
- II. „ — Jani Lagzdiņu — Leišos (Vies.),
- III. „ — Ansis Mūrnieks — Vēzēs līdz 1902. g. martam un no 1902. g. apr. Jēkabs Goža — Ķunķuros līdz 1902. g. beigām,

1902. g. 9. oktobrī 58 saimnieki (no 62) un 14 kalpi (no 14) ievēl no 1903. līdz 1905. gadam:

- I. iec. — Diedrichu Maizīti — Bežās,
- II. „ — Krišu Jansonu — Ķetlēros,
- III. „ — Jēkabu Gožu — Kuņķuros.

1905. gada vēlēšanu protokols nav uzglabājies, bet no vietnieku sēžu protokoliem u. c. parakstītiem dokumentiem redzams, ka no 1906. līdz 1908. gadam ir šādi pagasta priekšnieki:

- I. iec. — Andrējs Zigmunds — Zvejniekos,
- II. „ — Miķēlis Pogels — Strupiņos,
- III. „ — Otto Lūsis — Rūšos.

1908. g. 6. novembrī 48 saimn. (no 90) un 27 kalpi (no 33) izvēl no 1909. līdz 1911. g.:

- I. iec. — Žani Šķēli — Kaļķos,
- II. „ — Miķēli Pogeli — Strupiņos,
- III. „ — Miķēli Matlavu — Muceniekos līdz 1910. g. jūn. un no 1910. g. jūn. Andrējs Lins — Pēterniekos līdz 1911. g. beigām.

1911. g. 30. novembrī 48 saimn. (no 82) un 25 kalpi (no 31) izvēl no 1912. līdz 1914. g. šādus pagasta priekšniekus:

- I. iec. — Jani Tilbergu — Zizeļos,
- II. „ — Pēteri Ozolu — Eglītēs,
- III. „ — Andrēju Līnu — Pēterniekos līdz 1913. g. nov. un no 1913. g. nov. Matīss Igaunis — Igaunās līdz 1914. g. beigām.

1914. g. 11. novembrī 41 saimn. (no 76) un 22 kalpi (no 26) izvēl uz nākošiem 3 gadiem sākot ar 1915. g. janvāri:

- I. iec. — Andrēju Zigmundu — Zvejniekos,
- II. „ — Ansi Melbiksi — Caunēs (līdz 1915. g. apr.), un Pēteris Ozols — Eglītēs (no 1915. g. aprīļa),
- III. „ — Matisu Igauni — Igaunās (līdz 1915. g. apr.), un Krišs Brencis — Viekaļās (no 1915. g. apr.).

1915. gadā pārmaiņas pagasta vecākā, tāpat arī II. un III. iecirkņa priekšnieku amatos radījās tas apstākļi, ka 1914. g. 11. novembrī izvēlētie: 1) pagasta vecākais Andrējs Skujiņš — Vēzēs un 2) III. iec. priekšnieks Andrējs Finkenfüss — Vēzēs — nav apstiprināti. Arī otrreizējās pārvēlēšanas netiek līdz vāciešu ienākšanai apstiprinātas. Remtes pagasta valde evakuējas un darbojas līdz ar rekvizījas komisiju Vidzemē arī 1916. gadā.

Labības magazīnas. Runājot par agrāko gadu pagasta pašvaldību sastāvu un darbību, nevar neatzīmēt pagasta labības magazīnas un to uztraugus.

Magazīnu dibināšanu sākumi ir vecāki par pašam pagastu pašvaldībām. Magazīnas pastāvējušas jau agrāk pie katras muižas.

Uzjēm. 8. — Remtes parka „lapene“ (skat. aprakstu).

Sevišķi tai laikā, kad muižniekiem piederēja visas zemnieku mājas, tiem bija jā rūpējas, lai lauki nepaliktu tukši, neapsēti. Ja nu gadījās, ka saimniekam labības pietrūka sēklai, bieži vien pat uzturam, muižniekam bija jāizsniedz no muižas klēts. Tā tiri dabīgi katrā muižā radās zināmi labību krājumi, ko aizdeva zemniekiem uz atdošanu nākošā gadā.

Vēlāk, nodibinoties pašvaldībām, šādu magazīnu iekārtošanu un pārvaldi uzjēmušās pagastu pašvaldības, ievēlot ik pa trīs gadiem magazīnu uzraugus. Kā no vietnieku sēžu protokoliem redzams, arī Remtes pagasta magazīnas sniegušas palīdzību aizdevumu veidā vairākiem

saimniekiem un pārējiem pagasta iedzīvotājiem. Tā

1895. g.	34	saimnieki u. c.	aizjemas	276	mērus	rudzu,	377	m.	miežu,	203	m.	auzu.
1897. g.	49	„	„	266	„	„	528	„	„	308	„	„
1899. g.	50	„	„	348	„	„	541	„	„	326	„	„
1901. g.	43	„	„	344	„	„	331	„	„	374	„	„

Līdzīgā daudzumā pagasta magazīnas izsniegušas labību uz atdošanu nākamā gada rudenī arī pārējos gados. Remtes pagasta magazīnas labību aizdevušas par 5 0/0.

Pievienojot Vinšēņu pagastu, no 1894. līdz 1902. gadam Remtes pagastā ir 2 magazīnas. 1902. g. 1. augustā Vinšēņu magazīna tiek pievienota Remtes labības magazīnai.

Par magazīnas uzraugiem Vinšēņos bijuši:

No 1893. g. 1. aug. līdz 1899. g. 1. aug. — Jēkabs Goža — Ķunķuros,
„ 1899. g. 1. „ „ 1902. g. 1. „ — Anss Mūrnieks — Vēzēs.

Uzraugu palīgi:

No 1893. g. 1. aug. līdz 1896. g. 1. aug. — Anss Mūrnieks — Vēzēs,
„ 1896. g. 1. „ „ 1897. g. 31. dec. — Krišus Ješa — Viekaļās,
„ 1898. g. 1. janv. „ 1899. g. 1. aug. — Janis Krūmiņš — Stūrišos,
„ 1899. g. 1. aug. „ 1902. g. 1. „ — J. Matlaus — Muceniekos.

Remtes magazīnai bijuši šādi uzraugi:

No 1893. g. 1. aug. līdz 1899. g. 1. aug. — J. Lagzdīņš — Leišos (V.),
„ 1899. g. 1. „ „ 1902. g. 1. „ — F. Zonbergs — Vecteteros,
„ 1902. g. 1. „ „ 1908. g. 1. „ — J. Videnieks — Cērpjos,
„ 1908. g. 1. „ „ 1915. g. 10. janv. — F. Kārklīņš — Zilēnos.

Uzraugu palīgi:

No 1893. g. 1. aug. līdz 1899. g. 1. aug. — O. Bērtaitis — Glūdaiņos,
„ 1899. g. 1. „ „ 1902. g. 1. „ — J. Lerchs — Juparās,
„ 1902. g. 1. „ „ 1908. g. 1. „ — Jēkabs Goža — Kuņķuros,
„ 1908. g. 1. „ „ 1915. g. 10. janv. — K. Zonbergs — Āzumačās.

1915. gada 10. janvārī likvidēta arī Remtes labības magazīna. Likvidēšanas laikā, t. i. pārdodot visu uzkrāto labību ūtrupēs, Remtes magazīnas uzkrātais kapitāls ir 16784 rbļ. 90 kap. No minētā kapitāla tiek izsniegti aizdevumi naudā tiem saimniekiem, kam labības nebijis neražas dēļ.

Cik vērojams no vietnieku protokoliem, tad pēdējos gados pagasta iedzīvotāji arvien samazinājuši aizņēmumus no magazīnas klēts, jo katru gadu radušies zināmi daudzumi pārpalikuma, kas draudējuši bojāties un bijuši jāpārdod ūtrupēs. Minētie apstākļi, domājams, stipri vien veicinājuši magazīnas likvidēšanu.

Par pagasta tiesas, skolu un citu iestāžu sastāvu un darbību skat. pie attiecīgiem aprakstiem Latvijas pastāvēšanas laikā.

Dažādie pārvērtību laiki.

1905. gada vēsturiskie notikumi.

Par 1905. gada pārmaiņām Remtes pagasta pašvaldībā nekas nav minēts vispārējā pirms pasaules kara posmā tāpēc, ka šīs pārmaiņas skar 1905. gada decembri un 1906. gada janvāri t. i. divus pagasta pārvalžu sastāvus. Bez tam sava īpatnējā rakstura dēļ 1905. gada un 1906. gada notikumus nevar ietilpināt vispārējā krievu valdīšanas laikmeta posmā. Tomēr 1905. un 1906. gadu notikumi ir tik svarīgi latviešu tautas dzīvē, ka tiem jāpievērš pienācīgā uzmanība katrā laikā un vietā, neaizmirstot tos arī atsevišķu pagastu dzīves veidojumā.

1905. gada revolūcija ir kustība, kurā aktīvi piedalās visa tauta: laukstrādnieki, saimnieki, inteliģence, sevišķi skolotāji un pilsētu proletāriāts.

J. Akurāters par 1905. gada cīņām un notikumiem raksta: „1905. gada revolūcija bija vairāk atmoda kā revolūcija. Tauta ievilka elpu savās gadsimtu nospiestās krūtīs. Un šis elpas vilciens bija tik varens, ka sadrebēja baronu pilis, vētra pārskrēja pār visu Krieviju. Tauta sajuta pirmoreiz sevi apzinīgi, kā dzīvu, kopotu organismu un saprata arī savas tiesības . . . Tur bija pati tauta, ārpus partijām un šķirām. Un grūti vēl ir noteikt, vai vairāk kalpu, vai saimnieku, strādnieku vai inteligentu pajēma cara cilpa un baronu soda ekspedīciju lodes un štiki. Tur bija visa tauta kopā — tā bija visas tautas liesma, visas tautas elpa un cīņa.“ („Pas. vēst.“ 320 lapp.).

Latviešu tauta jūta, ka viņai draud iznīcība un uz priekšu tā nevar turpināties. Jau vācu muižniecība bija latviešu tautu kalpinājusi gadu simtiem. Vācieši bija sūkuši un sūca latviešu tautas fiziskos spēkus. Tomēr to latvieši vēl panesa — tas nekāra vēl tautas dvēseli.

Daudz sāpīgāk latviešu tauta jūta rusifikācijas slogu. Cīņā ar vācu muižniecību pat daudzi latviešu tautas atmodas laika darbinieki (F. Biezbārdis, J. Sproģis, Krauklis) nenojauca briesmas, kas var draudēt no austrumiem. Tie palīdzēja šīm briesmām ceļu gatavot, sludinot pat nepieciešamību pieņemt krievu kultūru, valodu un ticību. Tikai pēc 1888. gada, kad ievēda krievu policiju, visās skolās sāka ieviest krievu valodu kā mācības valodu no pirmās mācību dienas, latvieši sāka saprast, kādas briesmas gaida turpmāk latviešu tautu.

Bet bija jau par vēlu. Mācības apgabala kurators Kapustins atklāti pateica skolotājiem: „Jūsu pretošanās nekā nelīdzēs; kaut arī veselās paaudzes ietu bojā, valdība no saviem pārkrievošanas nolūkiem neatkāpsies.“

No otras puses — muižnieku virskundzība palika arī turpmāk. Rusifikācijas sākumā muižnieki gan kļiedza un draudēja mukt prom no Baltijas, bet kad apdomājās un saprata, ka tā vēl vieglāk turēt varu savās rokās, ātri ielauzījās pa krievu vokābulim, uzvilka pašu apspļaudīto krievu čīnavnieku uniformu un valdīja tālāk. Vēl 1908. gadā visi zemnieku lietu komisāri bija tikai vietējie muižnieki; no 8 apriņķu priekšniekiem 7 bija vāci; no 25 apriņķu priekšnieku palīgiem — veseli 18 titulēti muižnieki.

Saprotams, latviešu tauta, sevišķi viņas vadoņi — modinātāji, bija stipri vilušies. Gribēdami novelt vācu muižnieku slogu, tie bija palīdzējuši iedot muižniekiem krievu pātagas rokās, lai ar tām vēl noteiktāk un likumīgi valdītu latviešu tautu. Sākās laiki, kad par muižnieku pārestībām sūdzēties bija vēl grūtāk, jo muižnieki nebija tikai vairs muižnieki, bet arī „uzticīgi“ Krievijas valsts ierēdņi.

Visa tauta jūta, ka smok zem divkārša sloga, bet grūti bija tikt no viņa vajā. Pirmie par savām tiesībām sāka uzstāties

fabriku strādnieki lielpilsētās. Šadas sacelšanās jau notiek 1896. gada beigās un 1897. gada sākumā Rīgā un Liepājā. 1899. g. 5. maijā Rīgā notiek plašākas sacelšanās un sadursmē ar policiju un karaspēku nošauj 4 strādniekus. Tomēr šie ir atsevišķu gadījumu notikumi, kas gatavo ceļu turpmākām gaitām.

Noteiktu virzienu revolūcijai deva 1905. g. 23. (10.) novembrī sanākušais tautskolu skolotāju kongress ar apm. 1000 dalībniekiem un 2. decembrī (19. nov.) Rīgas Jaunā (Dailes) teātra zālē sanākušais Vidzemes, Kurzemes un Latgales pagastu delegātu kongress. Šie kongresi atzina, ka no toreizējās valdības nekādas politiskas brīvības ieviešanas nevarēs sagaidīt, tadēļ latviešiem jāatjauno sava pašvaldība ar spēku un jācinās par satversmes sapulces sasaukšanu. Vecās pagasta valdes jāatceļ un jāizvēl jaunas, vēlēšanās līdzīgi piedaloties visiem pilngadiem abu dzimumu pilsoņiem.

Uz šo kongresu lēmumu pamata gandrīz visos pagastos, tikai dažus atskaitot, gāza vecās pagastu valdes un izvēlēja rīcības komitejas, kurām bija ļoti plaša vara. Tautas aizsardzībai pagastos organizēja vietējo miliciju. Visus cara laika ierēdņus boikotēja un pasludināja par atceltiem.

Uzjē. 9. — 1905. g. rīcības komiteja Remtē.

1905. g. kustība skārusi arī Remtes pagastu. 1905. g. kongresos piedalījušies Remtes skolas skolotāji — Andersons un Druva un vairāki citi pagasta iedzīvotāju izvēlēti delegāti. Aktīvāko dalību jēmuši abi jau minētie skolotāji, toreizējais Remtes pastmeistars Siliņš, Andr. Skujiņš, Liekmanis un citi vietējie iedzīvotāji. Delegātiem atgriežoties no kongresiem, arī Remtes pagastā 1905. g. decembrī izvēlēta pagasta rīcības komiteja un

miliči. Saprotams, ka šī ricības komiteja nav paspējuši nekādu darbību attīstīt, jo decembra sākumā parādījušies krievu dragūņi jau Tukumā un 1906. g. janvārī arī Remtē. Dragūņiem ierodoties, aktivāko darbinieku viena daļa meklējusi patvērumu citur. Aizbēguši abi Remtes skolotāji Andersons un Druva. Viņu atlikušās mantas soda ekspedīcija sadedzinājusi. Tāpat bijis jācieš pārējiem aktivākiem dalībniekiem vai to piederīgiem. Soda ekspedīcijas, kas apšāvušas visā Baltijā pāri par 3000 iedzīvotāju, arī Remtē prasījušas 7 cilvēku dzīvības. Nošauti: 1) Siliņš (Remtes pastmeistars), 2) Liekmanis (Anšpēteru saimnieks, kas pats gan sevišķu darbību revolūcijas laikā nav parādījis, bet sajēmis tikai kādu proklamāciju un nodevis to pagasta vecākam; nevarējis sniegt ziņas par brāli — revolūcionāru), 3) Jēkabsons (galdnieks, agrākā Remtes vagāra dēls), 4) Bušs (vecs strādnieks, kas kādreiz vairāk padziedājis un parunājis, kā tajos laikos drikstēts), 5) Alutis (jauns strādnieks), 6) Fr. Būmanis (muižas nespējnieks, sakropļots pie muižas malkas zāga), 7) Baumanis (nolemts nošaušanai tāpēc, ka labprāt paturējis un gatavojis ieročus; tani laikā no Gaiķu ceļa, kur nostādīts nošaušanai, izbēdzis mežā, bet par tiem pašiem „nedarbiem“ nošauts vācu okupācijas laikā). Bez tam vairāki (J. Lerchs, J. Videnieks, Fr. Kārklīš u. c.) apcietināti, notiesāti sākumā arī ar nāves sodu un tikai vēlāk apzēloti, piespriežot cietuma sodu.

Vēl ilgāku laiku, lai atjaunotu veco kārtību, soda ekspedīcija — dragūņi Snapju muižas īpašnieka Drachenfelda vadībā — ieradušies Remtē un apkārtņē. Tomēr revolūcionārā kustība nav bijusi tik viegli aplāpējama. Nespējot darboties atklāti, daudzi, t. s. „mežu brāļi“, kļīduši apkārt vēl ilgāku laiku. Šo revolūcionāru galvenā darbība izpaudusies muižas īpašumu postīšanā. 1906. g. jūlija beigās šādai „mežu brāļu“ darbībai par upuri kritusi Remtes pils, kas savu agrāko pilnību izbūves un krāšņuma ziņā, domājams, nekad vairs nenasniegs. 1906. g. vasarā nošauts arī Vec-Tetēru saimnieks Zonbergs. Pēc dažiem nostāstiem Zonbergu nošāvuši apkārt klistošie revolūcionāri par nodevību, pēc citiem — nošaušana bijusi personīga naida noslēgums. Salīdzinot ar citiem pagastiem, Remtes pagasta iedzīvotāji samērā maz cietuši no sodu ekspedīciju terora, jo muižas īpašnieks grāfs Mēdems šai laikā Remtē nav dzīvojis, un tādejā sevišķa izrēķināšanās ar zemniekiem no muižas puses nav notikusi.

Vāciešu ienākšana Kurzemē un Zemgalē.

1914. g., t. i. pirmā pasaules kara gadā, Latvija vispār vēl neko sevišķu nejuta no tām pārvērtībām un pārestībām, kas notika vēlākā laikā.

Jau 1915. g. maija mēneša pirmajās dienās, kad parādījās pirmie vācu kara pulki Liepājas apkārtnē un no Aizventas puses sāka plūst latviešu bēgļu pulciņi, arī pārējie Kurzemes un Zemgales iedzīvotāji sāka just zināmu satraukumu.

Visa Kurzeme izvērtās par kara lauku. Rietumu pusē Ventai maršēja vācu kaŗaspēka rindas, austrumu pusē — krievu. Latviešu tautai lielas cerības vēl deva lielie krievu kara pulki un Venta, kas neļāva vāciešiem tik brīvi virzīties uz priekšu. Bez tam bija gatavotas tranšejas gandrīz pēc katriem 10 kilometriem. Latviešu zemnieki ar lielu cītību pildīja klausas un lidzēja tranšejas pagatavot, jo visiem bija viena vēlēšanās — nekrist vācu varas kalpībā, lai, varbūt, 700 gadu vietā vergotu mūžīgi. Nevienš no latviešu tautas dēliem necerēja, ka vācieši varētu veikt milzīgo krievu armiju, kuŗā kalpoja arī latviešu brašākie dēli. Ja krievi bija spiesti atstāt vienus ierakumus, tad desmitiem tādu taču vēl bija aizmugurē. Ja vienā dienā krievu rindas atkāpās, tad otrā tās ies atkal uz priekšu. Tā domāja latvieši un gaidīja to brīdi, kad vācieši ies atpakaļ uz savu tēvu zemi (Vaterland), no kurienes ieradušies.

Ši doma stiprināja latviešus. Tie palika savās vietās un izpildīja savus pienākumus līdz pēdejam sikumam. Bet tai pašā laikā citi tā nedomāja. Vācieši jūsmoja, ka tiks drīzi pašā Pēterpilī. Krievu zaldātam bija vienalga, kas valda latviešu dzimtajā zemē. Kad vācieši salika septiņus baļķu galus uz savām lielo riteņu transportratu asim un parādīja tos Ventas krastos pie Skrundas krieviem, tie pārbijās redzot šādus „lielgabalus“, vienā dienā pazuda no saviem ierakumiem un izskrēja visai Kurzemei cauri, pavisam aizmirsdami pārējos ierakumus Kurzemes mežmalēs un pakalnēs.

Tādu krievu mukšanu nebija paredzējuši Kurzemes zemnieki. Tie bija gaidījuši nopietnu pretošanos, tādēļ nesteidzās atstāt savas mājas. 1915. g. 15. jūlijā nāca ziņa, ka pie Kuldīgas, Ventspils un citur vācieši iet pāri Ventai. Saprotāms, nu bija jādomā par bēgšanu arī Skrundas ierakumu aizmugures iedzīvotājiem. Bēgšanai sagatavoti vezumi bija jau sen. Atlika tikai aizjūgt zirgus, sadzīt ganāmos pulkus vienkopus un doties ceļā. 16. jūlijā plūda pēdējās bēgļu straumes Saldus virzienā gan pa lielceļiem, gan pa mazajiem lauku un mežu malas celiņiem.

Remtē 16. jūlija vakarā visi muižu un apkārtejo māju lauki bija pilni ar Ventas apkārtnes bēgļiem. Zēni, kas nebija vēl sevišķi izjutuši tāļo ceļu grūtības savā vienas dienas ceļojumā, salasījās ap laipno vīriņu, kas veda parādīt Remtes iršus nožogotā parkā. Grūti bija izklūt cauri vezumu un lopu rindām, jo nebija zemes stūriša, kur vēlā vakara stundā nebūtu atpūtu meklējuši nezināma ceļa ceļotāji. Citi atpūtās mazu britiņu un turpināja ceļu tāļāk, citi sprieda, ka pietiks iet, jo, varbūt, nemaz tāļāk nevajadzēs bēgt. Lūk, vēl taču paliek 2 rindas ierakumu,

kur krieviem apmesties un apturēt vāciešus. Tā sprieda un gudroja piedzīvojuši vīri, kas paši bijuši japaņu un turku kaņšos. Spriežot pienāca vēl naktis stunda un tie, kam nebija vaktnieka vai cits pienākums jāpilda, ieslīgā miega apkampienos. Vēl naktis ēnā rēgojās Remtes muižas ēku silueti, balta migla pacelās virs Remtes ezera, kuņā, likās, peldēja baznīcas smailais tornis. Pamazām lauku mudžeklis sastinga. Skatoties pāri pakalniem, redzēja lopus, ratus, būdas uz ratiem, dažas arī zemē saslietas, vienu otru uguns sārta, kas laida savu dūmu strūklu gaisā, dažu labu domīgu un rūpju pilnu seju vērsāmies uz vakaru pusi. Tikai pa lielceļiem dzirdēja ratu riboņu aizsteidzamies. Tur nepārtrauktā virknē plūda jauni bēgļi. Tie, likās, steidzās ar milzīgu skubu. Laikam tādēļ, ka krievu lielgabalu un municiju rati joņoja tanī pašā virzienā, un dažu labu, kas nebija laikā paspējis sāņus pagriezties, atstāja ceļmalas grāvī ar salauztu riteni, apgāztu vezumu vai sabradātu ganāmpulku.

Ausa skaists un saulains 17. jūlija rīts. Remtes lauki sāka mosties un kustēt. Baltās linu palagu būdas virzījās jau lielceļa virzienā. Pēkšņi tornī pie ezera, atskanēja ložmetēja tarkšķis. Visu skati vērsās atkal vakaru virzienā. Gaišajā rīta saulē redzēja pazībam no Gaiķu lielceļa mežā bēgošo 8 vācu jātnieku ķiveres un slaidos piķus. Lielie vīri teica, ka redzējuši vienu jātnieku nokritam; otram zirgs nošauts. Bet sievietes un mazie bērni, pamanot vāciešus, nebija vairs nekur liekami. Smailie vācu piķi jau tik sen bija daudzīnāti, ka tos ieraugot sirds gandrīz apstājās pukstēt. Par šiem vācu piķiem jau bezgala daudz bija stāstījuši no Ventas otras puses atbēgušie ļaudis. Vācieši ar tiem nodurot visus pieaugušos un mazos bērnus uzdurot uz piķu galiem un nesājot apkārt.

Juku jukām 17. jūlija rītā pazuda viss Remtes lauku raibais noņemnes pulks. Citi mēģināja braukt vēl uz priekšu, citi iebēga tuvējā mežā un gaidīja, ka krievi atbrīvos viņu mājas no vāciešiem, lai varētu visi atgriezties mājās. Tomēr krievi negāja vis uz priekšu, bet atkāpās vēl lielākā steigā, atstājot visus palikušos vāciešu varā. Drīz sāka tarkšķēt atkal ložmetēji, plīst lielgabalu raidītie šrapneli. Baiļu pilna bija nākošā naktis, jo neviens nezīnāja, vai ritu būs lemts redzēt vēl šīs zemes sauli.

Krievu atkāpšanās bija tik steidzīga, ka liela daļa krievu zaldāti bija palikuši vācu aizmugurē. Nākošās dienās, kad kaujas jau bija beigušās, vēl redzēja krievu zaldātus klistam pa mežu un tajājot pēc krievu kaņa pulkiem. Liela daļa esot sapulcējušies Smuku tīrelī un tikai vēlāk, izejot vācu rindām cauri pie Slokas, nokļuvuši pie savējiem. Bet liela daļa palika vāciešu gūstā, jo tanī pašā laikā mežus pārstaigāja arī vācu karavīru pulciņi, labprāt pajemdami pa gaļas gabalam, sviesta pikai un citai noderīgai lietai no bēgļu vezumiem.

Tā Remtē, līdzīgi pārējiem Kurzemes un Zemgales apvidiem, sākās jauni laiki, jauna dzīve, kādu neviens nebija domājis

Uzjē. 10. — Kapu kalniņš Smuku tīrelī, 18. s. sākumā tur apglabāti savādā sērgā mirušie (skat. aprakstu). Redzami vēl — kapu valnis (I. cilv. stāv uz valņa) un kapu kopīņa uz kuŗu aug vēl dāŗzu puķes — „kurpites“ u. c. (II. cilv.).

piedzīvot. Nāca šoreiz istie Vācijas vācieši un palīdzēja Kurzemes muižniekiem valdīt latviešu tautu.

Vācu okopācijas laika pārvalde.

Ienākot vāciešiem, Krievijas valsts iestāžu vietā stājās vācu okupācijas varas militārā pārvalde ar viņas daudzajām nozarēm. Visas lietas pārzināja vācu virsnieki ar saviem instruktoriem un kareivjiem. Visos lielākos centros darbojās komandantūras un rajonu priekšnieki, kas rīkojās pēc militārpārvaldes aizrādījumiem un priekšrakstiem. Par pagasta priekšniekiem — agrāko vecāko vietā — rajona priekšnieki iecēla ļaudis, kuŗi vāciešiem likās vairāk uzticami.

Remtes pagasts vācu okupācijas laikā ticis padots Jaunpils komandantūrai, kuŗas sēdeklis — Mariņmuiža. Bijušais Jaunpils mežkungs Štrombergs iecelts par Jaunpils rajona komandantu. Viņa palīgi Remtes pagasta daļās bijuši: Remtes-Viesātu rajonā — Pēteris Norde (Remtes mežkungs) un Smuku — Hermanis Fleišers (Smuku muižas īpašnieks). Komandantu palīgi par pagasta atsevišķu rajonu priekšniekiem iecēluši: Remtes-Viesātu rajonā — Ansi Melnbiksi (Caunēs) un Krišjāni Bilavu (Jaunteteros);

Smuku rajonā — Kārli Vindedzi (Apšeniekos), bet no 1916. g. rudens (kad Vindedzis nosities) — Frici Ķempeli (Zaļumos).

Kurzemes kolonizācijas projekti.

Visu laiku, kamēr risinājās smagās cīņas Daugavas krastos un gāja bojā arī daudzi latviešu strēlnieki, vācieši mierīgi dzīvoja Kurzemē, izmantodami latviešu zemniekus un iznīcinādami Latvijas zelta krātuves — Latvijas mežus.

Cītīgākie vācu muižnieki domāja par Kurzemes pievienošanu Vācijai un gatavoja jau lielus kolonizēšanas plānus. Lai latviešu tautu vieglāk nomāktu, muižnieki paredzēja ievest no Vācijas kolonistus, novietot tos bijušās kroņa muižās un lielākās latviešu zemnieku mājās. Sevišķi sīku kolonizācijas plānu bija izstrādājis muižnieks Silvio Bredrichs. Viņa projekts paredzēja sadalīt visas 60 ha un lielākās latviešu saimniecības 15 līdz 20 ha lielās saimniecībās, kurās varētu novietot vācu kolonistus. Pēc Bredricha un Bernevisa domām Kurzemē vajadzēja nometināt 2,7 milj. vācu kolonistu.

Latviešus vācu okupācijas laikā cītīgi sāka pārvācot. Skolās jau no pirmā mācību gada spieda mācīties vācu valodu un stingri raudzījās, lai skolotāji sekmētu pārvācotāju nolūkus.

Latviešu pārvācošanas un kolonistu nometināšanas projekti sāka pieņemt jau reālu virzienu, kad 1917. g. 3. septembrī krita vāciešu varā Rīga. Pateicoties Kurzemes un Vidzemes landtagu un Rīgas domes lēmumiem — „izlūgties viņa majestātei, Vācijas ķeizaram un Prūsijas ķēniņam grūti apdraudēto Kurzemes, Vidzemes un Igaunijas provinču ar Baltijas mētropoles Rīgas pārņemšanu augstā Hohencollernu nama valdības pasargāšanā uz visiem laikiem“ — 1918. g. 17. jūnijā feldmāršals Hindenburgs izdeva agrārnoteikumus, pēc kuriem $\frac{1}{3}$ Kurzemes muižnieku zemes pārgāja speciālas kolonizācijas biedrības rīcībā. Kolonizācijas biedrībai bija dotas tiesības katru agrāk slēgto zemes pirkšanas līgumu izjaukt un laist zemes īpašumu ūtrupē. Šie agrārnoteikumi bija izstrādāti tā, ka draudēja atņemt lielai daļai Kurzemes latviešu zemniekiem mājas, jo viņu māju izpirkšanas līgumi ar muižniekiem būtu anulēti un latviešu zemnieku vietā kā saimnieki nometināti vācu kolonisti.

Par laimi latviešu tautas patstāvībai nāca Vācijas spēku sabrukums rietumu frontē un 1918. g. 11. novembra pamiēra līgums. No šī laika vācu okupācijas vara ieņemtajās Baltijas zemēs eksistēja tikai pagaidām un bija spiesta rēķināties ar sabiedroto gribu un vietēju tautas vairākumu. Tikai vācu muižnieki vēl vienmēr nevarēja samierināties ar to, ka latvieši kļūtu patstāvīgi. Pat tad, kad Latvija jau bija nodibināta, latviešiem vairāk kā gadu vajadzēja cīnīties pret vācu muižniekiem un to virskundzību.

Latvijas valsts tapšana.

Vēl pasaules kara sākumā latviešiem nebija jausmas, ka kādreiz ciņas beigsies ar Latvijas valsts nodibināšanos. Par brīvību bija gan runājuši un jūsmojuši jau nacionālās atmodas laika darbinieki. Arī 1905. g. revolūcijai Latvijā vēl nebija mērķis — radīt neatkarīgu Latvijas valsti. Tā bija tautas kustība, tikai par tautas sloga mazināšanu, par tautas eksistenci plašās Krievijas paspārnē.

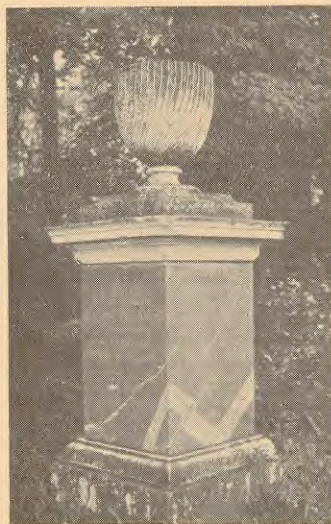
Par Latviju kā valsti pirmie sāka sapņot latviešu emigranti — Valters, Rolavs. Arī Skujenieks un Rainis sāka cildināt Latvijas neatkarības idejas. Plašākām tautas masām tomēr šīs idejas likās kā fantastu sapņojumi, kuŗiem nekad nebūs lemts piepildīties. Lielākā daļa latviešu, līdz ar tiem Krievijas valsts latviešu domnieki, arvien cīnījās tikai par latviešu pilsonības autonomiju. Pats autonomijas jēdziens sākumā bija ļoti neskaidrs pašiem viņas cīnītājiem. Tikai pēc Krievijas revolūcijas un Romanovu dinastijas krišanas 1917. g. martā, latviešu autonomijas jēdzieni sāka pieņemt plašāku vērienu. Bet 1917. gadā nebija vairs tās vienības latviešu tautai, kas 1905. gadā un agrāk. Pasaules karš ar savām pārvērtībām latviešu tautu bija iesviedis starp divām ugunīm. Radās politiskas partijas, no kuŗām vienas vilka uz rietumiem (galīgi labais spārnis), otras — austrumiem (kreisais spārnis). Pasaules kara laika tautu sajukums bija nomācis latviešu tautas kopības sajūtu. Latviešu tautas dēlu lielai daļai nebija svēta vairs dzimtā tēvu sēta. Šo latviešu dēlu sirdis pildīja kaut kādas citas neskaidras jūtas, kuŗu dēļ tie spēja aizmirst tēvu zemi, spēja pat pret brāļi pacelt ieroci un iznīcināt to. Tikai pateicoties to latviešu vienībām, kuŗu sirdis tēvu zemes mīlestība vēl nebija dzisusi, ausa Latvijas rīts. Sākumā šis rīts gan bija asins sārts un sāpju pilns — vēl priekšā stāvēja pašu tautas brāļu karš, vēl Latviju šķēla divās daļās vācu karaspēks.

Latvijas dibināšanas pirmsākumi meklējami 2 latviešu plašāko organizāciju darbībā, kas vienā laikā darbojās dažādās vietās.

Jau 1917. g. 29. novembrī nodibinājās „Latviešu pagaidu nacionālā padome“ Valkā. Tā darbojās vēl vāciešu neieņemtajā Latvijas daļā un proklāmēja Latvijas neatkarību tās entnografi-skās robežās. Nacionālā padome, kuŗā darbojās nacionāli-sabiedriskie darbinieki: J. Čakste, Z. Meierovics, V. Zamuels, J. Zālītis, A. Bergs u. c., sūtīja savu pārstāvi Z. Meierovicu uz Londonu un Parīzi, lai tas pie sabiedroto valstīm aizstāvētu Latvijas valsts neatkarības prasību. Z. Meierovica darbība ārzemēs bija tik ro-sīga, ka Anglija atzina Latvijas neatkarību jau 1918. g. 11. novembrī — nedēļu pirms oficiālās Latvijas proklāmēšanas.

Tai pašā laikā, kad sāka savu darbību nacionālā padome, Rīgā, kaut arī slepeni, sāka darboties t. s. „Dēmonkrātiskais bloks“

ar K. Ulmani, M. Skujenieku, Sp. Paegli un M. Valteri priekšgalā. Dēmonkratiskais bloks 1917. g. oktōbra beigās, tāpat kā nācionālā padome, formulēja Latvijas neatkarības ideju, ka Latvija ir neatkarīga dēmonkratiska republika tautu savienībā.

Uzjem. 11. — Piemineklis „Vāze” Remtes parkā (skat. aprakstu).

pācības varas viru intereses). Pēc mēneša ilgās vilcināšanās tomēr tika panākta vienošanās. 1918. g. 17. novembrī tika nodibināta „Latvijas tautas padome” un par tās priekšsēdētāju izvēlēts J. Čakste.

1918. g. 18. novembrī Latvijas tautas padome proklāmēja Latvijas valsts neatkarību un izvēlēja par Latvijas pagaidu valdības ministru prezidentu K. Ulmani. Pirmās Latvijas pagaidu valdības ministri bija: Z. Meierovics (ārlietu), K. Kasparsons (izglīt.), M. Valteris (iekšlietu), J. Zālītis (apsardzības), T. Hermanovskis (satiksmes), Sp. Paegle (tirdzn. un rūpn.), J. Goldmanis (zemkop.), K. Puriņš (finanču), P. Juraševskis (tieslietu) un J. Blumbergs (apgādības).

Latvijas tautas padomē nemaz nepiedalījās Veinberga un Krastkalna vadītā tautas partija un lielinieki, jo neticēja Latvijas pastāvēšanai; pirmie visas cerības lika uz Vāciju, otrie — Krieviju. Arī daudzi citi latvieši skatījās uz jauno Latvijas pagaidu valdību neuzticīgi, jo nevarēja pierast pie domām, ka Latvija, kas bijusi tikai neliela Krievijas daļa, varētu pastāvēt kā patstāvīga valsts. Bet Latvijas pagaidu valdība nevarēja ar citiem rēķināties. Tai bija jāstrādā un jāveido turpmākie Latvijas valsts

likumi un noteikumi, jārūpejas par savas zemes iedzīvotāju labklājību.

Nodibinoties Latvijas valstij, pagaidu valdība sāka domāt arī par pagastu pašvaldībām. Katrā pagastā tika nodibināta sava pagaidu valdība, ko izvēlēja pagasta iedzīvotāji.

1918. g. decembrī arī Remtes pagasta iedzīvotāji tikuši pie savas pirmās pašvaldības Latvijas valstī. Šis pirmās Remtes pagasta pagaidu pašvaldības mūžs gan ļoti īss — 1 mēnesis, un tās darbība izbeigusies pēc vienas sēdes Klapkannēs. No pirmās Remtes pagasta pašvaldības, kurā darbojušies: Andrējs Ābelits, Alida Kārkliņa (Viksne), Fricis Kārkliņš, Augusts Matvejs, Roberts Ozols, Krišus Skujiņš, Žanis Šķēle u. c., nav palikuši nekādi rakstiski dokumenti. Pilnās pagasta iedzīvotāju sapulces un vienīgās pagaidu pašvaldības protokoli, kas arī būtu vienīgie rakstītie liecinieki, gājuši bojā turpmākos juku laikos.

Latvijas valsts atbrīvošanas cīņas.

Jaunās Latvijas valsts pirmie laiki bija sevišķi grūti. Latvijas valsts bija gan proklāmēta un pagaidu valdībai dotas tiesības valdīt, tomēr faktiskā noteikšana atradās vēl vācu okupācijas varas rokās. Vācu okupācijas vara, kuras galvenie vadītāji bija Baltijas muižnieki ar Vācijas pārstāvi Vinnigu priekšgalā, visādi centās likt šķēršļus pagaidu valdības darbībai.

Jau pašā sākumā pagaidu valdībai bija jācinās ar vācu okupācijas varu, krievu lieliniekiem un latviešu tautas nevienprātību.

Lielinieku varas laiki.

Pašas pirmās cīņas par Latvijas neatkarību pagaidu valdības kara spēkam bija jāizcīna ar lieliniekiem. (Latgalē šīs cīņas turpinājās arī kā pēdējās brīvības cīņas).

Pateicoties vācu okupācijas varas naidīgam noskaņojumam pret pagaidu valdību, Latvijā ātri vien ieplūda lielinieku (komunistu) kara spēks. 1918. g. decembra sākumā lielinieku varā atradās jau Latgales ziemeļ-austrumu daļa. Vācu okupācijas varas kara spēka straujai iziešanai no Vidzemes, sekoja lielinieku rindas. Decembrī tie iejēma visu Vidzemi un 1919. g. 3. janvārī — Rīgu. Latviešu pagaidu valdība jau 2. janvārī bija spiesta pārcelties uz Liepāju. Janvāra vidū lielinieki iejēma arī Kurzemes lielāko daļu, nokļūstot līdz Valtaiķiem un Kalveneī.

Tājak gan tie vairs netika. 1919. g. 25. janvārī sākās lielinieku atkāpšanās un janvāra beigās tie bija atspiesti līdz Ventai. Turpmākā lielinieku padzišana visā frontē notika februāra un marta mēnešos. Sevišķi strauji lieliniekiem bija jāatkāpjas marta mēnesī, kad no Ventas tos aizdzina gandrīz līdz Rīgai. Rīgas ieņemšanu kavēja Manteifeļa un ģenerāļa fon der Golca jaunie plāni — Latvijas pagaidu valdības gāšana. No Rīgas lieliniekus izdzina tikai 22. maijā. 3. jūnijā bija atbrīvota arī Ziemeļ-Latvija no lielinieku varas, un latviešiem atlika iztīrīt tikai Latgali. No šī nodoma tomēr bija jāatsakās, jo sākās brīvības cīņas uz otru pusi. Pa to pašu ceļu, kur, lieliniekus padzenot, latviešu kara spēks bija virzījies uz austrumiem, bija atkal jāatgriežas, lai Latviju atbrīvotu no vāciešu varas.

Remtē lielinieku laiki ilguši no 1919. g. 17. janvāra līdz 13. martam, t. i. nepilnus 2 mēnešus. Tomēr arī te nodibināta lielinieku rīcības komiteja, kura likvidējusi pagaidu valdības laikā (1918. g. decembrī) ievēlēto pagasta pārvaldi un tās darbību.

Kā no 1920. g. 24. janvāra Remtes pagasta izpildu komitejas izziņas protokola redzams (izziņa notiek uz Jelgavas apgab. tiesas prokurora 1. XII. 19. rīkoj. № 2114 un Tukuma apr. priekšn. 5. XII. 19. raksta № 849 pamata), Remtes pagastā lielinieku rīcības komitejā darbojušies: Roberts Ozols (komit. priekšsed.), Augusts Matvejs (izmekl. un izgl. komis.), Bāriņš (izmekl.), Fricis Kaunesis (izmekl. un pārt.), Ludvigs Kārklīšs (izglīt.), Fricis Rutks (pārt.), Indriķis Turks (pārt.), Ernests Krūmiņš (agrārks.), Miķēlis Sprogis (agrārks.), Andrējs Skujiņš (agrārks.), Fricis Ķīķis, Krišus Līcis, Jānis Kauliņš, Žanis Freināts un Mīce Jansons. Milīcija — Vilis Freimanis un Fricis Ķiepis (pārējie mil.-kareivji). Ziņnesis — Fricis Krūziņš.

Remtē, salīdzinot ar citiem pagastiem, lielinieku terors samērā maz bijis jūtams. Nošauts Tukumā uz apriņķa vai kara tribunāla sprieduma pamata vienīgi Smuku muižas īpašnieks Hermanis Fleišers. Patī Remtes pagasta rīcības komiteja, izņemot dažus locekļus, pret pagasta iedzīvotājiem izturējusies samērā lojāli. Izziņas protokolā un pagasta iedzīvotāju nostāstos kā ievērojamākie notikumi lielinieku laikā tiek minēti sekoši gadījumi. 1919. g. janvārī Remtes baznīcā ar agitācijas runām uzstājušies jelgavnieks Vinters un A. Skujiņš; baznīcā notikusi sapulce. Lielinieku ieceltais Smuku muižas pārvaldnieks ar šauteni plecos uzraudzījis strādniekus pie labības kulšanas; agrākā muižas īpašnieka meitas līcis pie labības tīrīšanas, pieliekot tām uzraugu; līcis tām iet uz Tukumā kājām. Daži komitejas locekļi apvainoti zirgu atņemšanā Fricim Zēriņam un dažos citos gadījumos arī naudas izspiešanā. Tomēr tie ir niecīgi atgadījumi vispārējo kara laika notikumu virknē.

Cīņas ar Baltijas muižniekiem un okupācijas varu.

1919. g. martā, lieliniekus padzenot, Kurzemē un Zemgalē varēja sākt darboties pagaidu valdība. Līdz ar to arī pagastu pārvaldes tika pārorganizētas.

22. martā Jaunpils komandants J. Viļumsons, kuŗu par komandantu iecēlis pulkv. J. Balodis 18. martā, uzdod Matisam Igaunim (Igaunos) atjaunot lielinieku laikā pārtrauktās Remtes pagasta pārvaldes darbību. Uz šīs pavēles pamata Remtes pagasta pārvalde tikusi sastādīta šādā sastāvā: pagasta priekšnieks — Ansis Melbiksis (Caunēs), pagasta priekšnieka palīgi — Jānis Fogelis (Pautos), Krišjānis Bilavs (Jaunteteros), Kaspars Preiss (Kūlās) un Matiss Igaunis (Igaunos). Šai pagaidu pārvaldei bija jācinās ar dažādiem šķēršļiem, ko lika vācu okupācijas varas nodibinātā Niedras valdība, iecelot Jaunpili otru komandantu un vēlāk liekot ievēlēt arī citu pagasta pārvaldi. Tomēr, neskatoties uz visiem šķēršļiem, šī pārvalde darbojas līdz 1919. g. 29. oktobrim, kad sanāk pirmā Remtes pagasta padomes sēde un izvēl arī pirmo pagasta valdi — izpildu komiteju.

Kā jau iepriekš minēts, ar lielinieku izdzīšanu no Latvijas robežām vēl nebija brīvības cīņas beigušās. Baltijas muižnieki uzskatīja Latvijas republiku kopš viņas nodibināšanās par savu ienaidnieci. Viņi gatavoja sazvērestību Latvijas pagaidu valdības gāšanai un gribēja nodibināt Baltijas valsti zem Vācijas aizbildniecības.

Jau 1919. g. 18. februārī pagaidu valdībai kļuva zināms par sazvērestību, atrodot pie Heinriha fon Štrika vācu muižnieku plānus par Latvijas sagrābšanu savās rokās. Sacelšanos organizēja t. s. frontes drošības komiteja, ko vadīja baroni Manteifels un Hāns, fon Brimmers, Reke, barons Maidels u. c. 1919. g. 16. aprīlī vācieši mēģināja apcietināt Latvijas pagaidu valdību Liepājā. No šī laika atklājas muižnieku nodomi visā pilnībā, un pagaidu valdībai vajadzēja cīnīties pret 2 atklātiem ienaidniekiem. Par pagaidu valdības mitekli pēc 16. aprīļa kļuva tvaikonis „Saratovs“.

Tūlīņ pēc apvērsuma neizdošanās vācieši gan cīnījās pret lieliniekiem kopējā frontē ar latviešiem, bet tai pašā laikā mēģināja visādiem līdzekļiem nodibināt savu varu. Lai maldinātu latviešu iedzīvotājus un sabiedrotos, tika nodibināta jauna pagaidu valdība ar Andrēju Niedru priekšgalā (Niedras-Borkovska un vēlāk — Niedras-Brimmera kabineti). Tomēr latviešiem bija jau saprotami muižnieku nodomi, un Niedras valdība neatrada latviešu tautā plašāka atbalsta.

1919. g. 19. jūnijā sākās vēsturiskās Cēsu kaujas, kuŗās vācu muižnieku savervētais kara spēks atklāti pacēla ieročus pret Latvijas un Igaunijas apvienoto kara spēku. Šīs cīņas, kuŗās 22. jūnijā latvieši un igauņi guva uzvaru, bija liktenīgas Latvijas

valsts pastāvēšanai. 22. jūnijā sākās Latvijas atbrīvošana no pēdējā ienaidnieka kara spēka. 2. jūlijā pulkvedis Balodis jau varēja paziņot Rīgas iedzīvotājiem, ka latviešu kara spēks ar viņa ierēdņiem pārņem Rīgas policiju, pilsētas pārvaldi un cietumus.

Kurzemē un Zemgalē pēc Strazdu muižas pamiera līguma 3. jūlijā valdīja vēl vācu okupācijas vara. Te rīkojās A. Niedras kabinets, kas 6. jūnijā bija izdevis rīkojumu par pagasta pašvaldību vēlēšanām.

Uz šī rīkojuma pamata arī Remtē ievēlēta pagasta pārvalde pēc pirmskara laiku parauga. 1919. g. 28. jūnijā Remtes pamatskolā (tag. Doktorātā) 18 saimnieki (no 53) un 76 bezzemnieki (no 228) izvēlējuši: par pagasta vecāko — Ansi Melbiksi (Caunēs);

par pag. vec. pal. no saimn. — Kasparu Preisu;
" " " " bezzemn. — Frici Vītoļiņu un Vili Pavāru;
" " vietniek. " saimn. — Krišu Poli, Andrēju Finkenfūsu, Matisu Šūmani, Augustu Volfu, Krišjāni Bilavu, Krišu Brenci un Jāni Krūtaini.
" " " " bezzemn. — Jani Kreceli, Kārli Felzenbergu, Pēteri Beseri, Jani Zīdu, Jani Liepu, Jani Cini un Kārli Čigānu.

Šai pagasta pārvaldei, tāpat kā iepriekšējām pārejas laiku pārvaldēm, ļoti īss mūžs; pie tam — tikai uz papīra. Līdz 1919. g. 29. oktobrim darbojas agrāk ieceltā pagasta pārvalde.

KAPLIČA REMTĒ

Uzjēms. 12. — Kapliča Remtes baznīcas kungu kapos (skat. aprakstu).

piejēma jaunu pagaidu valdības sastāvu ar 3 minoritātu (2 vācu un 1 žīdu) pārstāvjiem. No šī laika bija gan likvidēta Niedras valdība, tomēr pagaidu valdībā vairs nebija tikai latviešu tautas aizstāvji.

Tāpat nedabū sevišķu darbību atstāt Niedras valdības ieceltais II. Jaunpils rajona komandants. Šādas Niedras valdības rīkojumu apturēšanas pamats — pārgrozības Latvijas pagaidu valdībā uz sabiedroto vēlēšanas.

1919. g. 13. jūlijā Latvijas tautas padome (kā jau teikts — uz sabiedroto vēlēšanas)

Sakarā ar minētām pārgrozībām pagaidu valdībā, Remtes pagastam 1919. g. 3. augustā tiek paziņots 31. VII. 19. L. P. V. Iekšl. Min. rīkojums № 5460, ka jāstājas atkal pie jaunām pagasta pārvalžu vēlēšanām. Vēlēšanas šoreiz ilgst vairāk kā mēnesi, jo jāsauc trīs pilnas sapulces, kamēr izvēl jauno pagasta pārvaldi. 30. augustā (I. reiz) sapulcē nesanāk vajadzīgais vēlētāju skaits. 6. septembrī (II. reiz) padomi gan izvēl, bet — „tā kā nevarēja vienoties uz turpmāku kandidātu uzstādīšanu uz pagasta tiesnešu un revidentu amatiem, tad sapulces vadonis sapulci slēdza ar vēlēšanu komisijas piekrišanu“, un tikai 1. oktobrī (III. reiz) vēlēšanas tiek nobeigtas. (Abās pēd. vēlēš. no 1104 balsties. piedalās 50).

1. oktobrī izvēlētās padomes pirmā sēde notiek 28. oktobrī, un padomē izvēlētās izpildu komitejas pirmā sēde — 29. oktobrī (abas Remtes pamatskolā). Vēlēšanas tiek apstiprinātas 14. novembrī ar Ie. Min. rakstu № 7796. 18 ievēlētie padomes locekļi amatus sadala (aizklāti balsojot) šādi:

izpildu komitejas priekšsēd. — Ernests Rūja (no 24. I. 22., Vilis Pavārs, jo Rūju atstādina par naudas iztrūkumu kasē);

Izpildu komitejas locekļi: Jirgens Lerchs, Vilis Pavārs, Krišus Īle un Kristaps Jēcis;

padomes priekšsēd. — Kaspars Preiss;

padomes locekļi: Ansis Melbiksis (no 23. IX. 20. Fricis Zēriņš), Evalds Šēnfelds, Pēteris Beseris (no 3. VI. 20. Janis Jansons), Fricis Bilavs, Jānis Spārniņš, Miķēlis Štokenbergs, Janis Tilbergs, Kārlis Felzenbergs, Kārlis Pūris, Jānis Eglīte, Žanis Zāgmanis un Žanis Krūmiņš (no 30. III. 20. Mārtiņš Zakovics).

1919. g. 28. oktobra padomes sēde ir pamats Remtes pagasta pašvaldības turpmākai darbībai Latvijas pastāvēšanas laikā, jo, neskatoties uz visiem juku laikiem, pagasta pašvaldība sāka strādāt patstāvīgu un paliekošu darbu.

Tanī pašā laikā, kad Remtē veidojās pirmā padome, Latvijas pagaidu valdības kara spēkam vēl stāvēja priekšā grūtas cīņas — vajadzēja atbrīvot no vācu muižnieku varas Kurzemi un Zemgali.

Lai slēptu savus nodomus un nepārkāptu sabiedroto valšķu noteikumus, muižnieku „frontes drošības komiteja“ iecēla kādu bij. Krievijas armijas virsnieku, tumšu avantūristu Avalovu-Bermontu par Golca armijas virspavēlnieku un 24. augustā pasludināja to par neatkarīgu no Berlīnes valdības. Tanī pašā dienā Jelgavā vācieši atbrūvoja nelielo latviešu garnizonu un sāka cītīgi gatavoties atklātai cīņai ar latviešu kara spēku. Īstais uzbrukums sākās tomēr tikai 1. oktobrī (iejēma Slampes un Vikselu muižas). No oktobra sākuma līdz 3. novembrim iniciatīve bija vāciešu rokās. Tikai 3. novembrī, kad Golcu aizsauca Berlīnes valdība uz Vāciju un viņa vietā stājās Pālens, latvieši bija paspējuši

sakārtot savus kara pulkus tik tālu, ka ar angļu eskadras atbalstu varēja sākt uzbrukumu vāciešiem. 11. novembrī izdevās iztīrīt Rīgu (Pārdaugavu) no vāciešiem un tikai 1919. g. 28. novembrī Kurzeme un Zemgale bija galīgi atbrīvotas no Bermonta kara spēka un līdz ar to pārvilkta stripa visiem Baltijas muižnieku projektiem. Vēl atlika ciņas ar Krievijas komunistiem Latgalē, kuŗas beidzās tikai 1920. g. 1. februārī. Miera līgumus noslēdza: ar Vāciju 1920. g. 5. maijā Berlinē un ar Krieviju — 11. augustā.

Latvijas valsts izveidošanās.

1920. g. 17. un 18. aprīlī, t. i. pēc visas Latvijas atbrīvošanas etnogrāfiskās robežās, tika izvēlēta Latvijas satversmes sapulce ar 150 deputātiem. Šī satversmes sapulce sanāca uz pirmo sēdi 1920. g. 1. maijā un ķērās pie Latvijas republikas satversmes izstrādāšanas. Satversmes izstrādāšana ilga daudzus mēnešus, un to varēja izsludināt tikai 1922. g. 15. februārī, liekot pamatus turpmākai Latvijas valsts izveidošanai.

Pirmais darbs — Latvijas atbrīvošana no ārējiem ienaidniekiem — bija jau padarīts. Atlika ķerties pie nākošā — dārgi iegūtās dzimtās zemes izkopšanas un izdaiļošanas. Te vajadzēja pielikt rokas visiem. Saeimā sākās likumdošanas darbs. Jaunās valsts valdībai vajadzēja rūpēties par likumu izvešanu dzīvē, organizējot daudzās un dažādās valsts un pašvaldības iestādes. Arī pagastu pašvaldībām vajadzēja daudz darīt. Kara laikos viss bija izpostīts un izjaukts. Nu vajadzēja visu savest kārtībā. Pagastos, bez jau agrāk pastāvošām pārvaldes nozarēm, dibinājās vēl dažādas komisijas: revīzijas, agrārā, būvju, zemes vērtēšanas u. c., jo pagasta padomes un valdes vien nespēja visu darbu veikt.

Pirmos Latvijas valsts pastāvēšanas gados ļoti daudzus jautājumus izlēma un kārtoja pilnas pagastu iedzīvotāju sapulces. Vēlāk galveno daļu no sapulču darba pārjēma politiskās organizācijas. Pilnām pagastu sapulcēm atlika pieņemt vai noraidīt atsevišķo partiju pieņemtos lēmumus vienīgi nobalsošanas veidā. Līdz ar to sapulces zaudēja savu pirmo nozīmi — visu pagastu iedzīvotāju domu vispusīgo spriedumu pieņemšanu kopējā lēmumā.

Agrāko iedzīvotāju sapulču vietā stājās partiju sapulces — mitiņi. Mūsu valstī nu sākās bēdīgais partiju laiks, iedegās šķiru cīņa, un pašu latviešu nevienprātība atļāva nevalstiskiem ļaudīm mīdīt kājām latviešu nacionālās intereses un tautas godu. Tautas suverēnitāti piesavinājās saeima, partijas un to līderi. Katra partija gribēja diktēt savu gribu, bet nerēķinājās ar citu domām. Sākās partiju ķengāšanās. Partiju sapulcēs uzstājās agitatori un

nomelnoja katru, kas neskrēja līdzīvi viņu partijai. Valsts līdzekļus izšķieda partijas savstarpējās „andelēs“, „septēs“ un aģitācijās. „Partiju vīri“ kļuva smieklīgi savā aizrautībā tikt par nākošiem deputātiem, iegūt personīgus labumus. Saeimā, valsts un pašvaldību iestādēs sākās cīņas par partiju iespaidu pastiprināšanu. Iestāžu lēmumus izšķīra vairāk politiskās partijas kartiņa nekā lietderīgā vajadzība. Katram Latvijas iedzīvotājam, kas gribēja tikt uz priekšu (arī palikt savā vietā), vajadzēja iegādāt otru pasi — partijas biedra karti.

Savu augstāko pakāpi partiju (šķiru) cīņa sasniedza 1934. g. pavasarī. Nepietika vairs ar vārdu kaŗu. Vārdi jau bija teikti treknu treknie, arī ilēni un citi rīki laisti darbā. Tomēr neviena partija vēl otru nebija pārliecinājusi, lai gūtu sev drošu uzvaru nākošās saeimas un citās vēlēšanās. Vajadzēja ķerties pie stiprākiem līdzekļiem. Netrūka vairs daudz, ka Latvijā būtu sākušas spilpot lodes tāpat kā valsts atbrīvošanas cīņu laikā; nebija vairs tāju līdz tautas brāļu kaŗam.

1934. g. 15. un 16. maijā partiju cīņām pārvilkta stripu un novērsa to, kas likās gandrīz neizbēgams. Partijas bija aizmirsušas, ka vēl dzīvs ir istais latviešu tautas gars, ka dzīvi vēl tie latviešu dēli, kam svēta bijusi Latvijas valsts tapšana.

Latviešu tautas vajadzības bija mācījušies gadiem ilgi saprast tie vīri, kas 1918. g. un jau agrāk vadīja Latvijas valsts likteni. 1934. g. 15. un 16. maijā pirmie Latvijas atbrīvošanas vadoņi K. Ulmanis, J. Balodis, Berķis u. c. izbeidza partiju ķildas un nosprauda turpmākam Latvijas izveidošanas darbam noteiktu mērķi: Latvijai jātop latviskai.

Latvijas pirmais un tagadējais veidotājs K. Ulmanis līdz šim laimīgi likvidējis tautas brāļu kaŗu (bez asins izliešanas) un aicina visu tautu: veidosim „Latviju, kurā nebūs vietas ne šķiru, ne naida politikai, kur vienādi būs visi Latvijas darbīgie tautas dēli — zemnieks un pilsētnieks, strādnieks un ierēdnis, kur nebūs plaisas starp pašu tautu un viņas izaudzēto intelligenci, zemnieku un strādnieku dēliem“. Cerēsim, ka latviešu tauta sekos sava vadoņa aicinājumam, ka turpmāk Latvijas vēstures lapas pusēs būs rakstīti tikai vienotās latviešu tautas dēlu cirstie burtu tēli.

Remtes pagasta pārvalde atbrīvotā Latvijā.

Pagasta pārvaldes sastāvi dažādos juku laikos jau minēti attiecīgos laikmetus apskatot. Pēc Latvijas atbrīvošanas no vāciešiem darbojas 1919. g. 1. oktobrī izvēlētā pagasta padome

un valde līdz 1922. g. 9. maijam, kad sanāk 1922. g. 29. un 30. aprīlī izvēlētā padome. Šīs padomes sastāvs šāds:

pagasta valdes priekšsēdētājs — Ludvigs Kārklīšs;
valdes locekļi — Mārtiņš Kalējs, Fricis Ābols (no 14. IV. 24. vietn. Jēkabs Parūks), Jānis Jansons (no 14. IV. 24. Jānis Kāps),
Andrējs Finkenfüss (no 14. IV. 24. Jānis Gailītis);
padomes priekšsēdētājs — Augusts Matvejs;
padomes locekļi — Fricis Ķīķis (b.), Fricis Sproģis (no 24. VIII. 23. Augusts Kupšs), Krišus Šēnfelds (no 20. IV. 23. Matiss Igau-
nis), Krišus Līcis, Jānis Gailītis (no 14. 24. Fricis Kārklīšs), Mi-
ķēlis Erdmanis, Edvards Pūris, Jānis Priede, Fricis Sprūde un
no 14. IV. 24. (Jansona vietā) Mārtiņš Dancigers.

1924. g. 22. un 23. novembrī, piedaloties 484 vēlētājiem, tiek izvēlēta nākošā padome, kuŗa 2. decembrī amatus sadala šādi:
valdes priekšsēdētājs — Žanis Šķēle;

valdes locekļi — Jirgens Lerchs (no 20. XI. 26. — 17. I. 27. vietn. Jānis Cinis), Augusts Volfs, Fricis Priede (no 17. VII. 26. — 17. VIII. 26. vietn. Kristaps Jēcis), Jānis Ziediņš (no 17. VI. 27. Krišus Dumpis);

padomes priekšsēd. — Evalds Šēnfelds;
padomes locekļi — Edvards Pūris (b.), Kārlis Verners, Jānis Embere, Fricis Ozoliņš, Kristaps Jēcis, Fricis Melbiks, Janis Cinis, Kārlis Zonbergs, Žanis Freināts (no 14. IV. 26. Jēkabs Blūmanis),
Andrējs Ābelīts (līdz 14. IV. 26.), Andrējs Skujiņš (līdz 14. IV. 26.), Fricis Aizgrāvis (līdz 14. IV. 26.) un no 14. IV. 26. (Jāņa Ziediņa vietā padomē) Otto Freimanis. 1926. g. 14. aprīlī pa-
domes locekļu skaits no 18 līdz 15 samazinājies sakarā ar Vin-
šēnķu pagasta atvienošanu.

1928. g. 6. martā sanākušā padome amatus sadala:
valdes priekšsēdētājs — Jēkabs Videnieks (no 10. IV. 29. Žanis Krūmiņš);

valdes locekļi — Augusts Īle (b.), Žanis Meiris, Ādams Briedis un Fricis Kaunesis (arī pad. pr. b.);

padomes priekšsēd. — Edvards Pūris;
padomes locekļi — Žanis Šķēle, Jūlijs Apinis, Žanis Siliņš,
Ādolfs Kazāks, Fricis Ozoliņš, Žanis Belsons, Otto Freimanis,
Jānis Ķēpulis (no 25. VII. 30. Ansis Grendelis) un Žanis Krū-
miņš (no 10. IV. 29. Krišus Dumpis).

1931. g. 11. martā savu pirmo sēdi notur tagadējā, kas pēc skaita ir 5. padome Latvijas valsts pastāvēšanas laikā. Tagadējās padomes sastāvs:

valdes priekšsēdētājs — Mārtiņš Kalējs;
valdes locekļi — Augusts Īle (b.), Žanis Tiltiņš, Fricis Augst-
manis un Jēkabs Rutks;

padomes priekšsēd. — Edvards Pūris;
padomes locekļi — Fricis Kaunesis (b.), Žanis Krūmiņš, Jānis Eglīte, Žanis Siliņš (no 16. VI. 33. Žanis Belsons), Fricis Ozoliņš,

Krišus Dumpis, Otto Freimanis, Ernests Ozols un Krišus Licis
(no 24. II. 33. Jānis Būmeistars).

Piezīme. Par pārmaiņām pēc 1934. g. augusta skat. turpmāk.

Pagasta revīzijas komisija.

Krievijas valsts laikā pagasta vecākā un viņa palīgu darbību revidēja pagasta vietnieki. Pagasta revīzijas komisijas, kas skata cauri arī padomju darbību, sāk darboties tikai Latvijas valstij nodibinoties.

Uzjēm. 11. — Remtes pag. padome 1934. g. jūlijā. I. rindā: E. Pūris (pad. priekšs), Ž. Krūmiņš, I. Eikerte (darbv. pal.), M. Kalējs (valdes priekšs.), Ž. Tiltiņš (v. loc.), K. Dumpis, J. Būmeistars; II. rindā: Fr. Ozoliņš, Fr. Augstmanis (v. loc.), J. Briežkalns (rev. k. l.), Fr. Kaunesis, Ž. Abols (pol. kārt.), J. Šteinerts (darbv.), A. Īle (v. loc.), J. Rutks (v. loc.), K. Tīģeris (rev. k. loc.).

No Latvijas valsts dibināšanās līdz šim laikam Remtes pagastā darbojušās 5 revīziju komisijas, kuŗas mainījušās ik pēc 3 gadiem, t. i. reizē ar padomju un valžu jaunām pārvēlēšanām.

1919. g. 1. oktobrī pagasta iedzīv. pilna sapulce izvēlējusi pirmo pagasta revīzijas komisiju šādā sastāvā: Fricis Sproģis (pr.), Ernests Čintērs (sekr.) un Fridrihs Bolšteins.

1922. g. 22. septembrī pagasta padome (prot. 14, p. v.) izvēl nākošo revīzijas komisiju, kuŗā darbojas: Fricis Siliņš, Jēkabs Rutks un Pauls Ikkers.

1924. g. 22. un 23. novembrī vispārējās pagasta pašvaldību vēlēšanās ievēl revīzijas komisijā: Robertu Matisonu, Ernestu Skrabi (darb. līdz 1926. g. rud.) un Jēkabu Niedru (līdz 1926. g. sāk.).

1928. g. 5. martā sāk darboties revīzijas komisija šādā sastāvā: Pēteris Miežāns (no 15. X. 30. Krišus Ozols), Jānis Briežkalns un Voldemārs Kazāks.

1931. g. 13. martā sāk darbu 5. revīzijas komisija, kuŗā ievēlēti: Alfrēds Uptis, Jānis Briežkalns un Kārlis Tīģeris.

Jāpiezīmē, ka 1920. g. 16. maijā sasauktā Remtes pagasta iedzīvotāju sapulce ar 300 dalībniekiem ierosinājusi dibināt vel „kontroles komisiju“, kuŗa „lūkotu cauri revīzijas komisijas darbību“, jo tā par maz ievērojot pagasta valdes un padomes nolaidības. Galvenais iemesls tam — nespējniekiem izsniegti daži litri petrolejas vairāk nekā paredzēts. Tomēr, ņemot vērā to, ka Latvijas likumi šādas kontroles komisijas atsevišķos pagastos neparedz, tāda netikusi nodibināta arī Remtes pagastā.

J. Šteinerts.

Remtes pagasta zemes ierīcības komiteja.

1920. g. 16. septembrī Satversmes sapulce ar agrārreformas likumu lika stiprāko stūra akmeni Latvijas valsts iekārtas pamatā. Latvju zeme likumīgā kārtā tika atņemta viņas izmantotājiem — muižniekiem, kas to nelikumīgā kārtā latvjiem bija nolaupijuši un, ar radīto valsts zemes fondu nodota atkal reiz atpakaļ latvju arājam. Ar šo likumu tika ņemta iespēja muižniecībai domāt par savas varas kādreizēju atjaunošanu pār latvju tautu. Arī valsts drošība to prasīja, jo muižniecība ir bijusi vienmēr un visos laikos tā, kas nežēloja līdzekļus, lai savu varu pār tautu uzturetu. Muižniecība ar saviem līdzekļiem pabalstīja soda ekspedīcijas 1905. un 1906. gados, paši ņemdami dzīvu dalību. Un sevišķi spilgti tas izpaudās Niedras un Bermonta laikos, kad vācu muižniecība atklāti uzstājās pret Latvijas pagaidu valdību un apdraudēja mūsu jaunās valsts patstāvību. Tikai pateicoties mūsu tautas vadoņiem un viņu vadīto latvju dēlu tēvzemes mīlestībai un varoņgaram, kas tiem ciņās līdzī gāja, tie uzvarēja un satrieca pēdējo muižniecības mēģinājumu atjaunot savu varu.

Valsts drošība tāpēc prasīja, lai muižniekiem kā Latvijas pretiniekiem un nodevējiem tiktu atņemts viņu spēka avots — lielie zemes īpašumi. Tāpat bija jānodrošina valsts iekšējais miers, ko varēja panākt, paceļot tautas labklājību. Pēdējo vispilnīgāki veikusi satversmes sapulce ar agrārreformas likumu, radot tik daudzās jaunsaimniecības un piepildot latvju dēlu ilgas pēc sava kaktiņa un sava stūriša zemes.

Ar 1920. g. 17. septembra lēmumu tika radītas zemes ierīcības komitejas: centrālā, apriņķu un pagastu. Pagastu zemes ierīcības komitejas izvēlēja pagasta iedzīvotāji pilnā sapulcē. Šāda sapulce Remtes pagasta skolā sanāk 1920. g. 19. oktobrī, kur par pagasta zemes ierīcības komitejas locekļiem tiek ievēlēti:

Jānis Zariņš, Žanis Freināts, Andrējs Gailītis, Fricis Ozoliņš un Žanis Vitoliņš un par kandidātiem Fricis Rutks un Vilis Smelte. Visi komitejas locekļi ir bezzemnieki.

Komiteja savu darbību uzsāk 5. novembrī, kad par komitejas priekšsēdētāju ievēl Jāni Zariņu, tā palīgu — Andrēju Gailīti, sekretāru — Žani Freinātu. Komitejā piedalās kandidāts Fricis Rutks, jo Vitoliņš iesaukts kara dienestā. Žanis Freināts savu amatu izpilda līdz 1921. g. 12. apr., kad pāriet dzīvot Kuldīgas apriņķī. Viņa vietā nāk no kara dienesta atgriezies Ž. Vitoliņš. No 1921. g. 2. jūlija sekretāra un darbveža amatu uzņem izpildīt (sakarā ar 1921. g. 26. jūl. padomes lēmumu) pagasta darbvedis.

Komitejas darbs ir plašs, jo Remtes pagastā atrodas daudzas muižas, rentes mājas u. c. objekti, kuŗi gaida pēc jauniem vai likumīgiem zemes īpašniekiem. Kā pirmās tiek sadalītas un piešķirtas bij. kroņa *Vīnšeņķu* un *Rāvu* muižas, kuŗās tiek iedalītas 19 jaunsaimniecības ar 271,64 ha zemes kopplatību. Tad seko *Bratāžu* un *Kaltšu* pusmuižu sadalīšana, iedalot un piešķirot 10 jaunsaimniecības ar zemes kopplatību 215,80 ha. Pēc tam tiek sadalītas Remtes muižai piederīgās *Kapeļu* un *Jaunā malu* muižas līdz ar kalpu mājām *Laugaļiem* un *Leļiem* un pārpalikumu no *Klagātu* pusmuižas, kuŗa bij. muižas īpašniekam Medemam tiek atstāta kā neatsavināmā daļa. Še tiek iedalītas un piešķirtas 26 jaunsaimniecības ar 511,79 ha zemes kopplatību.

Zemes ierīcības komitejas darbība norit diezgan sekmīgi, un drīz vien uz jauniegūtiem zemes īpašumiem sāk risināties rosīga darbība. Kara laikā atstātās atmatas tiek viena pēc otras no jauniem īpašniekiem uzplēstas, un rudens briedumā jau ligojas vārpotas, graudu pilnas druvas. Jau nākošā 1922. gadā viena pēc otras paceļas uz jaunsaimniecībām jaunās ēkas.

Pēc pagasta padomes pārvēlēšanas 1922. g. paceļas jautājums arī par pagasta zemes ierīcības komitejas pārvēlēšanu. Un 18. martā pagasta padome stājas pie komitejas pārvēlēšanām un ievēl: Andrēju Gailīti, Kārli Ziediņu, Jāni Jansonu, Frici Ābolu un Ludvigu Gulbi. Ar vēlēšanu iznākumu pati padome nav apmierināta un tā paša gada 8. aprīļa sēdē (prot. № 6, p. XII) nolēmj lūgt Tukuma apr. valdi likvidēt pagasta zemes ierīcības komiteju. Komitejas likvidēšanai apr. valde nepiekrīt, jo tas nepiekrita apr. valdes izlemšanai, bet ievēlētā komiteja arī netika apstiprināta, jo pārvēlēšanai netika dots rīkojums. Neskatoties uz to, pagasta padome 30. jūnijā stājas pie otrreizējas komitejas pārvēlēšanas un ievēl Miķēli Zūkuri, Žani Bušmani, Augustu Matveju, Kārli Ziediņu un Andrēju Skujiņu. Arī šo komiteju neapstiprina, un padome 9. jūlijā vēl trešo reizi pagasta zemes ierīcības komiteju, jo arī pirmais komitejas sastāvs padomi neapmierina. Komitejā tiek ievēlēti: Roberts Matisons, Žanis Ābols, Andrējs Skujiņš, Kārlis Ziediņš un Augusts Matvejs. Arī šo

komiteju neapstiprina un pagasta padome 14. augustā (prot. № 12, p. XIV.) lemj pagasta zemes ierīcības komiteju paturēt vēl uz vienu gadu un noliek pārvēlēšanas (pēc skaita ceturtnās) uz 1. oktobri. Šis vēlēšanas vairs nenotiek, jo seko Centrālās zemes ierīcības komitejas 11. augusta lēmums (Z. I. V. № 50) par pagasta zemes ierīcības komitejas likvidēšanu, pēc kura arī Remtes pagasta komiteja tiek likvidēta ar 1923. g. 1. janvāri. Līdz ar to pirmā zemes ierīcības komiteja palika un darbojās līdz 1923. g. 10. janvārim, kad savu darbību nodeva pagasta valdei. Līdz tam komiteja bija noturējusi 89 sēdes un caurskatījusi 339 zemes pieprasījumus. Bez tam izšķirusi daudzus valsts fonda zemju nomnieku strīdus, sekojusi kārtīgai nomāto zemju apstrādāšanai, kā arī pārraudzījusi valsts fonda zemju nomnieku rīcībā nodoto ēku uzturēšanu. Tas bija plašs un vispusīgs darbs, kuŗu veica 2 gadu laikā pagasta zemes ierīcības komiteja, bet vēl bija daudz vairāk ko veikt zemes ierīcības komitejas darbu turpinātājam — pagasta valdei.

Turpinot valsts fonda zemju sadalīšanu, tiek piešķirti bezzemniekiem vēl sekoši īpašumi. *Veļu mājas* sadalītas 5 jaunsaimniecībās ar 100,70 ha kopplatību. *Remtes muiža* tiek sadalīta 22 jaunsaimniec. ar 457,09 ha kopplat., 1 dārzniecība — 11,54 ha, 2 amatniecības zemes ar 4,51 ha kopplat., 1 rūpniec. uzņēmums ar 6,03 ha un 6 dažādi citi objekti (pasta mājai, baznīcai, tautas namam u. c.) ar 72,42 ha kopplat. Te pagasta pašvaldība iegūst savus pirmos īpašumus priekš pagasta nama, skolas, slimnīcas, jo pirms kara pagasta pašvaldībai savu īpašumu nebija. Gan pagasta pašvaldība bija domājusi par savu „tiesas nama“ būvi tagadējo Krūmiņu māju vietā, kur uzcēlusi jau saimniecības ēku, bet muižas īpašnieks neatdeva zemi pagasta pašvaldības īpašumā, un tāpēc tālāk par saimniecības ēkas uzbūvi netika.

Tad nāk sadalīšanā un piešķiršanā *Smuku muiža* ar 8 jaunsaimniecībām 138,40 ha kopplat., 1 neatsavināmo daļu — 51,20 ha, 1 dārzniecību — 10,22 ha un 4 dažādiem citiem objektiem — 26,83 ha kopplat. *Viesātu muižas, Grostu, Stipenieku, Klapkalņu, Tilta krogus* un *Skudru* māju pārpalikumus sadala 37 jaunsaimniecībās — 759,80 ha kopplat., 2 rūpniec. zemēs — 22,44 ha kopplat., 5 citi objekti — 20,10 ha kopplat. *Remtes skolas* un *Sileļu māju* atlikumos iedala 3 jaunsaimniecības — 62,85 ha kopplat. un 2 pašvald. zemes — 15,57 ha kopplatībā. *Lanceņu* mājas sadala 3 jaunsaimniec. — 66,25 ha un 1 amatniecības zeme — 2,03 ha. *Platais lieknis, Sūnu pūrvs* uu *Lanceņu diķis* sadalīti 16 jaunsaimniecībās ar 312,49 ha kopplat. *Jauču celmi* sadalīti 3 jaunsaimniecību zemēs ar 60,26 ha kopplat. *Stāru nekultivētās zemes* sadalītas 2 jaunsaimniecībām 40,70 ha.

Bez tam piešķirtas šādas muižu rentes mājas viņu ilggadīgiem rentniekiem: Ilēni, Ažumačas, Apšenieki, Skudres, Priedes,

Žagatiņas un Māliņi. Un mežu resoram līdzšinējās mežsargu mājas: Vēji, Krumeši, Vilki, Anītes, Lukpi, Strautnieki, Dulbji, Mežmuiža, Kalna sargs un Lomiņi.

Uzjēms 14. — Remtes pag. valde 1934. g. jūlijā. I. rindā: darbv. J. Šteinerts, darbv. pal. I. Eikerte, priekšs. b. A. Iļe, Ž. Tiltiņš; II. rindā: priekšsēd. M. Kalējs, Fr. Augstmanis, J. Rutks.

Komiteja un vēlāk pagasta valde rūpējusies arī par esošo sīksaimniecību zemju paplašināšanu, kur tas bijis iespējams; radītas arī jaunsaimniecības no mežsargu māju pārpalikumiem un uz mežu zemēm, kur apstākļi bijuši labvēlīgi zemes saimnieciskai izmantošanai. Visā savā darbības laikā zemes ierīcības komiteja (arī pagasta valde) ir caurskatījusi 587 zemes pieprasījumus un noturējusi 279 sēdes.

Ir bijis iespējams ar zemi Remtes pagastā apmierināt gandrīz visus nopietnus zemes prasītājus, nemaz nerunājot par bij. muižu kalpiem, kuŗi visi tikuši pie sava zemes stūriša. Iegūtās saimniecības nelielā skaitā ir pārgājušas citu īpašnieku rokās, un visi jaunie zemes arāji centīgi dzen vagu tīrumā un daiļo savus īpašumus par godu un svētību ne tikai savam pagastam un apkārtnē, bet arī mūsu valstij, lai pierādītu, ka tas darbs, kas ir strādāts, izvedot plašo agrārreformu Latvijā, ir bijis labākais un stiprākais pamatakmens, uz kuŗa varēs stipri un nesatricināmi stāvēt mūsu valsts kā baltās, tā arī nebaltās dienās.

Šķirējtiesa (Samierināšanas kamera).

1919. g. 1. oktobrī uz Valsts zemju inspektora raksta № 219 (30. VIII. 19.) pamata pagasta pilna sapulce izvēl Remtes pagasta šķirējtiesas komisiju ar 2 locekļiem:

Krišu Jansonu un Andrēju Gailīti (no 4. III. 21. Jānis Gailītis). Bez tam Rajona šķīrējtiesas komisijā tiek ievēlēti: Žanis Fogelis un Žanis Vitoliņš (no 4. III. 21. Edvards Pūris. Šo komisiju galvenais darbs izpaužas valsts zemju nomnieku strīdus izšķiršanā un nomas zemju taisnīgā pārkārtošanā. Vēlāk, valsts fonda zemes sadalot jaunsaimniecībās, šķīrējtiesas darbības nozīme zūd, un 1922. g. 8. aprīlī pagasta padome (prot. № 6, p. XIII.) lūdz aprinča valdi samierināšanas kameru likvidēt. Tās darbība arī 1922. gadā izbeidzas.

Lauku nekustāmu īpašumu (zemes) vērtēšanas komisija.

1920. g. 1. jūlijā (prot. № 14, p. XI.) pagasta padome, lūkojusi caur Apgādības Ministrijas Jaunpils iec. pārziņa rakstu no 1. VI. 20. № 575, pēc kuŗa jāsastāda taksācijas komisija labības ražas notaksēšanai par 1920. g. obligatorisko nodevu ievākšanu, komisijā ievēl: no Remtes iec. J. Spārniņu, M. Siliņu, Edv. Jekabsonu; no Kapelu iec. — Fr. Bilavu, Ev. Šēnfeldu, E. Rūju; Viesātu iec. — V. Pavāru, J. Eglīti, J. Brumfeldu; Vinš.-Rāvu iec. — Kr. Jēci, M. Štokenbergu, A. Finkenfūsu; Smuku iec. — J. Tilbergu, Fr. Šteinbergu, K. Preisu.

1921. g. 4. novembrī padome lauku nekustāmu īpašumu novērtēšanas komisijā valsts un pašvaldību nodokļu uzlikšanai ievēl tos pašus, ko 1921. g. 26. sept. zemes vērtēšanas komisijā: Remtes iec. — J. Tilbergu, J. Jansonu, M. Vilciņu; Kapelu iec. — Fr. Bilavu, K. Zonbergu, Edv. Pūri; Viesātu iec. — J. Videnieku, J. Sproģi, M. Šteinu; Vinš.-Rāvu iec. — A. Finkenfūsu, K. Blūmentālu, Kr. Zariņu; Smuku iec. — Ž. Šķēli, Kr. Dumpi, Kr. Ķempeli.

1923. g. 17. septembrī lauku nekustāmu īpašumu novērtēšanas komisijā ievēl 9 locekļus: Fr. Siliņu, K. Blūmentālu, J. Videnieku, E. Osi, Ž. Krūmiņu, K. Zonbergi, Ž. Šķēli, Fr. Lici, Ž. Fogeli.

Iepriekšējā komisija darbojas līdz 1927. g. 21. maijam, kad komisijā tiek ievēlēti 13 locekļi: pag. valdes priekšs. Ž. Šķēle; 3 padomes pārstāvji — O. Freimanis, K. Zonbergs, A. Volfs; 9 nodokļu maksātāji — J. Krūmiņš, Fr. Kaunesis, Fr. Miķelsons, J. Videnieks, Ž. Fogelis, Kr. Dumpis, I. Rasa, K. Ozols, Fr. Puduris.

Sakarā ar padomes pārvēlēšanām, 1928. g. 6. martā pārvēlēta arī lauku nekust. īpašumu komisija šādā sastāvā: pag. v. priekšs. — J. Videnieks; 3 padomes pārstāvji — O. Freimanis, Fr. Kaunesis, Ž. Šķēle; 9 nodokļu maksātāji — J. Krūmiņš, A. Volfs, Fr. Miķelsons, K. Zonbergs, Ž. Fogelis, Kr. Dumpis, I. Rasa, K. Ozols, Fr. Puduris.

1930. g. 6. martā pagasta padome izvēl nēdējo l. nek. īpašumu komisiju šādā sastāvā: pag. v. priekšs. — Ž. Krūmiņš; 3 pad. pārst. — Fr. Ozoliņš, Kr. Dumpis, J. Apinis; 9 nodokļu maksātājus — Ž. Vitoliņš, Osv. Miķelsons, J. Kāps, Alfr. Jēkabsons, Ād. Kazāks, Ž. Tiltiņš, Fr. Krūtainis, Aug. Īle un Fr. Kaunesis.

No 1931. gada lauku nekustāmu īpašumu komisija patstāvīgi vairs nedarbojas. Tās darbību pārjēmusi pagasta valde.

Ienākumu nodokļu vērtēšanas komisija.

Sakarā ar rīkojumu Vald. Vēstn. № 45, 1921. g. 4. martā Remtes pagasta padome ievēl ienākumu nodokļa vērtēšanas komisiju ar 5 locekļiem: Aug. Īli, Ž. Fogeli, Kr. Šēnfeldu, Fr. Zēriņu un J. Jansonu.

1922. g. 3. februārī, sakarā ar Tukuma apr. valdes rakstu № 568 no 28. I. 22., komisijā tiek ievēlēti 7 locekļi: izp. kom. priekšsēd. V. Pavārs, darbv. J. Baums un vēlēti — A. Finkenfüss, Fr. Zonbergs, J. Kļavnieks, Ž. Krūmiņš, Ž. Šķēle un Ludv. Gulbis (E. Osī neapstiprina).

1922. g. 12. decembrī ievēl: Ž. Šķēli, Fr. Sprūdi, J. Cini, Fr. Siliņu un Kr. Līci. Siliņu un Līci neapstiprina, jo tie paši nav nodokļus samaksājuši un viņu vietā nāk K. Pūris un M. Igaunis.

1924. g. 14. aprīlī vienbalsīgi ievēl komisijā: Indr. Auziņu, J. Videnieku, Fr. Bīlavu, Fr. Puđuri, K. Jauci un J. Ķēpuli.

1925. g. 13. maijā komisijas sastāvs tiek palielināts līdz 9 locekļiem: Fr. Siliņš, Ž. Fogelis, Ž. Freināts, Kr. Dumpis, A. Grendelis, Ž. Melderis, A. Zigmunds, Ž. Krūmiņš un J. Lagzdiņš.

1926. g. 14. aprīlī ievēl: Ž. Šķēli, J. Šteinertu, Kr. Dumpi, Fr. Kaunesi, Ev. Šēnfeldu, J. Parūku, Fr. Plaudī, K. Jēkabsonu, Fr. Ķiepi.

1927. g. 5. martā padome izvēl: Ž. Šķēli, J. Šteinertu, O. Freimani, E. Šēnfeldu, I. Rasu, Fr. Gaili, J. Eglīti, J. Apini, Ž. Melderi.

1928. g. 14. janvārī komisiju izvēl šādā sastāvā: Ž. Šķēle, J. Šteinerts, Fr. Ābols, Fr. Ozoliņš, Fr. Kaunesis, J. Jordāns, J. Peņķevics, Fr. Cers, A. Jēkabsons.

1929. g. 30. janvārī ievēl pēdējo lauku ienākumu nodokļu komisiju šādā sastāvā: J. Videnieks, J. Šteinerts, Ž. Krūmiņš, O. Freimanis, A. Īle, Fr. Ozoliņš, Ž. Meiris, K. Ozols un Fr. Tenis. Sakarā ar paša nodokļa atcelšanu, 1930. gadā komisija turpmāk vairs nedarbojas.

Būvkomisija.

Būvkomisijas sākumi meklējami jau 1897. gadā, kad pagasta vietnieki izrauga dažus pārstāvjus Vinšēnķu skolas saimniecības ēku jumtu apskatei. Tāpat 1898. gadā, sakarā ar Lauku

skolu virskomisijas rakstu № 165 no 20. IV. 98., tiek uzdots pagasta vecākam un viņa palīgiem apskatīt un likt novērst pienācīgā vizē visus trūkumus Remtes skolas jumtā, atējās u. c.

Daudz lielāka vajadzība pēc būvkomisijas rodas pēc Latvijas valsts nodibināšanās, jo visas pagasta sabiedriskās ēkas pāriet pagasta īpašumā. Bez tam kara laikā visas ēkas stipri vien nolaistas un pagasta padomei jāķeras pie nopietniem remontiem.

Pirmā būvkomisija Latvijas pastāvēšanas laikā tiek nodibināta Remtes pagastā 1920. g. 30. martā, kad pagasta padome — ievērodama, ka Smuku skolā izdarāmi pamatīgi remontu un tamdēļ iepriekš jāapskatās, kas tur darāms, kā arī jāapskatās, kas darāms ar Rožu kalnu dzīv. ēkas izlabošanu — nolēma izvēlēties būvkomisiju no 6 locekļiem: M. Štokenberga, J. Eglītes, M. Zakovica, K. Preisa, Kr. Īles, J. Tilberga.

1922. g. 9. maijā būvkomisijā ievēl: Edv. Pūri, J. Gailīti, A. Finkenfūsu, un uzdod tiem apskatīties — kādi paplašināšanas un remontu darbi būtu izdarāmi Vinšēņu skolā.

1924. g. 16. decembrī, arī sakarā ar Vinšēņu skolas izbūvi, komisijā ievēl: A. Skujiņu, Fr. Melbiksi, A. Ābelīti.

1925. g. 13. maijā uzdod apskatīt visās skolās izvedamos darbus būvkomisijai šādā sastāvā: J. Embēre, Edv. Pūris, Andr. Ābelīte. 1926. g. 30. septembrī šo komisiju papildina vēl ar 2 locekļiem: Ev. Šēnfeldu un Aug. Volfu.

1929. g. 17. augustā pagasta padome atrod, ka sakarā ar izvedamiem ārsta mājas remontiem un pils izbūvi nepieciešama būvkomisijas darbība. Komisijā ievēl: O. Freimani, J. Briežkalnu, E. Šķēli, E. Krūmiņu un J. Apini.

1933. g. 16. septembrī pagasta padome sastāda tagadējo būvkomisiju šādā sastāvā: valdes priekšsēd. M. Kalējs, J. Briežkalns un E. Krūmiņš.

Dažādas komisijas.

Bez jau minētām komisijām Remtes pagastā darbojušās ļoti daudzas citas komisijas. Tā Latvijas pastāvēšanas laikā vien darbojušās ap 20 dažādas vēlēšanu komisijas. Tāpat darbojušās vairākas budžeta, labības pieņemšanas, ceļu sadalīšanas u. c. komisijas, kuŗu darbības laiks bijis dažu dienu garš.

J. Šteinerts.

Pagasta tiesa.

Pagasta tiesas sākumi Kurzemē meklējami 18. g. s. beigās un 19. g. s. pašā sākumā, kamēr vēl visu nosaka muižas īpašnieks un vispāri pastāv vēl muižu tiesa.

Zināmu pāreju no muižas tiesas uz pagasta tiesu rāda jau F. A. E. Francka 1793. g. izdotie „Strutteles walfstaß liffumi“*), kuŗu 4. pants nosaka, ka tiesas locekļi jeb tiesnieki ir dzimtskungu iecelti: 3 godīgi saimnieki, 2 vagari un 2 meijeri. Šai tiesai dzimtskungs nosaka (8 pants): ikvienu cilvēku skaidri un rāmi izklausīt pēc tām gaudām, tās runas un vajadzību labi izmeklēt, izdibināt un apdomāt, un tad ikvienam tiesu tā spriest, kā Dievam un dzimtskungam domā atbildēt. Šai tiesā gan visi locekļi vēl dzimtskunga iecelti, tomēr 3 no pašu saimnieku vidus.

Zemnieku jeb pagasta tiesu, jau līdzīgu 1804. g. likumā paredzētai Vidzemes pagasta tiesai, dibina 1805. gadā Lindes un Birzgales muižu dzimts māte, grāfiene Sofija von Mengden**). Lindes un Birzgales zemnieku jeb pagasta tiesas locekļi ir: 1 no visa saimnieku pulka uz trim gadiem vēlēts tiesnesis (tiesas virsnieks, resp. priekšsēdētājs) un 2 biedri (1 desmitnieks un 1 muižas uzraugs).

Jau minētās un citas zemnieku jeb pagasta tiesas savas sēdes noturēja muižā, pa lielākai daļai sestdienās (Struteles, Lindes un Birzgales; arī Smuku — skat. 14. p.).

Šīs tiesas varēja uzlikt šādus sodus (atkarībā no katras muižas dzimtskunga izdotiem noteikumiem): nolūgšanos tiesas priekšā, rokas bučošanu, cietumu, sitienus ar tievu koku vai plenicu un bērnu rīkstes.

Bija arī noteikts, ar cik augstu sodu pagasta tiesa varēja sodīt. Tā piem., Strutelē varēja sodīt ne vairāk kā ar 20 pātagas sitieniem vai 6 pāriem rīkšu, Lindē un Birzgalē — 30 pātagas sitieniem un zagļus — 30 žagariem (A. Švābe „Kurzemes muižas tiesības“). Pagasta tiesnešiem bija jāseko ne tikai, lai saimnieki kārtīgi apsaimniekotu savas mājas, bet arī, lai kārtīgi sūtitu gājējus muižas gaitās. Piem., Smuku muižas saimnieki, kuŗu gājēji laikā neieradās muižas gaitās, pirmo reizi tika sodīti ar 20 sitieniem. Ja šāda laikā nesūtišana atkārtojās vairākkārt, tad pagasta tiesa,

Uzjēm. 15. — Remtes ezers 1931. g. pavasari plūst pār Remtes-Saldus ceļu.

*) Likumi iespiesti 1931. g. Izgl. Min. Mēnešrakstā № 3 A. Švābes darbā „Kurzemes muižas tiesības“.

***) Lindes un Birzgales zemnieku jeb pagasta tiesas likumi arī iespiesti 1931. g. Izgl. Min. Mēnešrakstā № 4 A. Švābes darbā „Kurzemes muižas tiesības“.

saprotams — uz dzimtskunga pavēli, saimnieku izlika no mājām. Pagasta tiesas spriedumus apstiprināja muižas dzimtskungs. Tā pagasta tiesas spriedumi lielā mērā bija atkarīgi no muižnieka, un tiesas lēmums nekad nevarēja nākt par labu latvietim. Pagasta tiesas piesprieštos sodus izpildīja muižas vagars, tāpēc arī viņu tik ļoti neieredzēja zemnieki.

Vispārējās pagastu tiesas tika dibinātas 19. g. s. sākumā, kad tika izdoti Krievijas valsts likumi par zemnieku jeb pagastu tiesām. 1804. g. likums Vidzemē paredzēja pagasta tiesu ar trīs tiesnešiem, no kuriem vienu iecēla muižas īpašnieks, otru ievēlēja saimnieki un trešo — kalpi. (Pas. Vēst. IV. d. 291 lp. p.). Kurzemē pagasta tiesas tika ieviestas pēc 1817. gada.

Pagasta tiesas uzdevums bija iztiesāt zemnieku civillietas un mazākas kriminālsūdzības. Bez tam pagasta tiesai pienācās gādāt par bāriņiem, par viņu mantu pareizu un labu glabāšanu. Blakus jurisdikcijai pagasta tiesām bija uzlikti arī administratīvi pienākumi, kā: gādība par bērnu mācīšanu, par tiltu un ceļu labošanu un taisīšanu, par magazīnas labības sagādāšanu, piespriešanu un pārvaldīšanu, par rekrūšu naudām, par pagasta slīmniekiem, uzraudzība par saimnieku un mežsargu māju kārtīgu apsaimniekošanu u. c.

Par pirmo pagasta tiesu sastāvu un darbību Remtē nav ziņu, jo Remtes pagasta tiesu protokoli iznīcināti. No atsevišķiem pāri palikušiem dokumentiem redzams tiesas sastāvs atsevišķos gados. Jau minētie apdzīvoto vietu saraksti rāda, ka 1858. gadā Remtes pagasta tiesa darbojusies šādā sastāvā: tiesas priekšsēdētājs J. Zonbergs un tiesneši jeb piesēdētāji — A. Eicholcs, Fr. Bilavs un J. Krūms. Tiesas darbība šinī laikā vēl pilnīgi atkarīga no dzimtskungu — muižas policijas, jo bez pedējā apstiprinājuma tiesas lēmumi neguva likumīgu spēku.

Nedaudz brīvākas pagastu tiesas tika pēc 1866. gada, tomēr muižnieku aizbildniecība par tām palika līdz 1889. gada lielai tiesu reformai. Tikai no tā laika pagastu tiesas varēja sākt strādāt patstāvīgu darbu un taisnīgāki lemt, nebūdamas vairs atkarīgas no muižas dzimtskunga.

9. jūlijā 1899. gadā izdotsais „Волостной Судебный Уставъ Прибалтійскихъ губерній“ deva pagasta tiesām tiesību izšķirt civilprasības līdz 100 rubļiem, sīkās krimināllietas, mantinieku apstiprināšanu, bāru, aizgādības un adopcijas lietas, kā arī aktu apliecināšanu. Šis likums 1914. gadā tika izdots jaunā izdevumā un tāds viņš palika līdz Latvijas valsts nodibināšanai.

Remtes pagasta tiesa 1890. gadā darbojās sekošā sastāvā: priekšsēdētājs Fr. Zonbergs, tiesneši — Fr. Silpiņš, Fr. Rulle un V. Zommers. Trūkst ziņu par tiesas sastāviem līdz 1900. gadam.

1899. gada 30. novembrī pagasta pilna sapulce, kurā piedalās no 62 saimniekiem — 55, no 14 kalpiem — 14, ievēl

pagasta tiesu 1900. gadam sekošā sastāvā: Frici Siliņu, Vili Zommeru, Frici Einisu un Ansi Ulmani. Šis pagasta tiesnešu sastāvs darbojas noteiktos trīs gadus — līdz 1903. gadam, kad 1902. gada 9. oktobrī pilna sapulce izvēl tiesnešu amatiem sekošus: Frici Siliņu, Frici Einisu, Frici Jēkabsonu un Ansi Tilbergu. Trūkst arī ziņu par tiesnešu sastāvu, kāds bijis no 1906. gada līdz 1909. gadam.

1908. gada 6. novembrī pagasta tiesa izvēlēta sekošā sastāvā: Fricis Kārklīšs, Jānis Krūmiņš, Andrejs Zigmunds un Jānis Micīte.

1911. gada 30. novembrī pagasta tiesa izvēlēta sekošā sastāvā: Miķēlis Pogulis, Andrejs Skujiņš, Fricis Zēriņš un Fricis Kārklīšs.

1914. gadā 11. novembrī pagasta tiesu izvēl sekošā sastāvā: Kārlis Zutis, Krišus Zonbergs, Matiss Igaunis un Atis Lūsis. Šī pagasta tiesa darbojas līdz 1915. gada 17. jūlijam, kad Remtē iebrūk vācu karaspēks un pagasta tiesneši izklist, cits aiziedams bēgļu gaitās, cits palikdams mājās un nesdams vācu okupācijas varas nastu.

Uzjēm. 16. — Remtes pag. padome 1931. g. janvārī. Sēd: valdes loc. Ž. Meiris, sk. pārz. K. Tīgeris, kancl. ier. I. Eikerte, v. priekšs. Ž. Krūmiņš, darbv. J. Steinerts, pad. priekšs. Ed. Pūris, v. loc. A. Īle, v. loc. Ād. Briedis; stāv: Ž. Siliņš, Fr. Ozoliņš, ziņn. Fr. Kēpulis, J. Apinis, Kr. Dumpis, Ž. Belsons, O. Freimanis, vec. kārt. Ž. Ābols, Ād. Kazāks, Ž. Šķēle.

Pagasta tiesas darbību atjauno tikai 1918. gada 6. decembrī Latvijas tautas padome, pieņemdama pagaidu nolikumu par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību. (1919. g. lik. un rik. krāj. № 1). Šis likums atjauno pagasttiesu darbību viņu agrāko kompetenču robežās (1889. g. 9. jūlijā izdotais pagasta tiesu uzstavs), izņemot no izspriešanas krimināllietas un paaugstinot

civilprasību summu līdz 300 rubļiem. Tā kā Kurzeme atrodas vēl zem vācu okupācijas karaspēka varas, un noteikšana šeit ir A. Niedras valdības kabinetam, tad uz A. Niedras (Iekšlietu ministra) rīkojumu visiem pagastiem un papildu rīkojumiem par vēlēšanām Latvijas pagastos, Remtes pagastā 1919. gada 28. jūnijā tiek izvestas pirmās pēc kara pagasta tiesas vēlēšanas. Pagasta tiesa tiek izvēlēta sekošā sastāvā: par tiesas priekšsēdētāju — Matiss Igaunis, par tiesnešiem — Fricis Bilavs, Teodors Šteinbergs un Augusts Fridrichsons. Ievēlētā tiesa darboties nedabū, jo 31. jūlijā 1919. gadā seko Latvijas pagaidu valdības iekšlietu ministrijas rīkojums visiem apriņķu priekšniekiem uzdot pagastu valdēm izdarīt pagasttiesu amatpersonu vēlēšanas. (Tukuma apr. priekšnieka 3. VIII. 19. g. raksts № 1163). Pagasttiesas vēlēšanas notiek 1. oktobrī pilnā sapulcē, Remtes pagasta pamatskolā, kurā par pagasttiesas tiesnešiem ievēl: Frici Zēriņu (priekšsēdētājs), Jāni Jansonu, Vili Smelti un Jāni Ķēpuli. Izvēlētā tiesa uz savu pirmo sēdi sapulcējas 1919. gada 1. decembrī, līdz ar to uzsākdama savu darbību kā pirmā brīvās un neatkarīgās Latvijas pagasta tiesa Remtes pagastā.

1921. gada 29. decembrī (1921. g. lik. krāj. 266) tika izdoti noteikumi par prasību un mantojumu lietu izņemšanu no pagastu tiesu piekritības ar 1922. g. 1. janvāri. Līdz ar to stiprā mērā sašaurinājās pagasttiesu darbība. Visas nobeigtās mantojumu lietas tika nosūtītas Jelgavas apgabaltiesai, bet nobeigtās pagasttiesa izbeidza. Šāda pagasttiesas darbības ierobežošana lauku iedzīvotājos radīja lielu neapmierinātību, visvairāk mantinieku apstiprināšanas lietās. Arī Remtes pagastā bija daudz tādu saimniecību, kurū īpašnieki bija miruši, bet mantinieki nebija apstiprināti. Jaunie noteikumi radīja lielas grūtības, jo pagasttiesā varēja apstiprināties bez liekām braukšanām un lielākiem izdevumiem. Tāpēc arī pacēlās balsis, kas sāka prasīt pagasttiesu kompetenču paplašināšanu līdz pirmskara apmēriem. Arī pagasta padome 1924. gada 25. jūlijā (protokols № 6, p. I.) nolēma lūgt atstāt pagasttiesu izspriešanā mantošanas lietas.

1922. gada 11. augustā pagasttiesām tika uzlikta vispārēju un miertiesas spriedumu izpildīšana par naudas summu piedzišanu vai par kustāmas mantas piespriešanu ne augstāk par 5000 rubļiem, kā arī spriedumi rentnieku un īrnieku izlikšanai lietās. (1922. g. lik. kr. 169). Tomēr Remtes pagasta tiesas darbība tādēļ maz paplašinājās, jo caurmērā gadā ienāca ne vairāk kā 10 izpildu rakstu.

1922. gada 12. decembrī seko pagasttiesas pārvēlēšana. Tiek ievēlēti: Fricis Kārklīšs (priekšsēdētājs), Edvards Pūris, Žanis Ābols un Fricis Sprūde.

Šīs pagasttiesas darbības laikā Tieslietu ministrijas kodifikācijas nodaļa 1924. gadā izdod „Pagasttiesu likumus“, kurus spēkā palikušie likuma panti dabū jaunu nummerāciju.

1935. gada 22. decembrī pagasta padome pārvēl pagasta tiesu uz nākošiem trim gadiem. Pagasttiesā tiek ievēlēti: Fricis Kārklīņš (priekšsēdētājs), Žanis Fogelis, Krišus Dumpis un Kasars Preiss.

1928. gada 14. decembrī Saeima pieņem pārgrozījumus civilprocesa likumos (Lik. kr. 227/1928. g.), kuŗi nosaka, ka piedzišanas lietās prāvnieks var tiesas sprieduma izpildīšanu uzdot arī tiesas izpildītājam, ņemot tādā gadījumā visus izpildīšanas izdevumus uz savu rēķinu. Ar šo grozījumu tiek it kā neuzticība izrādīta pagasttiesām, kuŗas nebūtu spējīgas sekmīgi veikt piedzišanu kaut arī līdz Ls 100.—. Ka tas tā tomēr nav un ka pagasttiesas sekmīgi un ar maz izdevumiem ir veikušas visus viņām uzliktos pienākumus prasību piedzišanas lietās, to liecina jau tas apstāklis, ka 1931. gada 3. jūlijā Saeima pieņem grozījumus un papildinājumus civilprocesa likumos (Lik. kr. 137/31. g.), paaugstinot piedzišanas summu līdz Ls 500.— un ka līdz ar to līdz minētai summai tiesas piespriestās piedziņas lietas ir visas nākušas caur pagasta tiesu. Pagasta tiesas civillietu (piedzišanas lietu) skaits līdz ar to strauji pieaug un jau 1932. gadā sasniedz 80. Piedzišanas lietu pieaugums izskaidrojams arī ar to, ka iestājas lauksaimniecības grūtības un zemuņu nav spējīgi vairs nokārtot savas saistības.

1929. gada 6. martā pagasta padome ievēl pagasttiesu sekošā sastāvā: par priekšsēdētāju Frici Kārklīņu, par tiesnešiem — Žani Fogeli, Frici Bierandu un Augustu Īli. Šis vēlēšanas Jelgavas apgabaltiesas nodaļu kopsapulce 1929. gada 4. maijā atceļ, jo padome ievēlējusi tiesas priekšsēdētāju atsevišķi un tiesnešus atsevišķi, kas runājot pretī Pagasttiesu likuma 10. pantam 1914. gada izdevuma redakcijā (Tukuma iec. miertiesneša 19. V. 29. g. raksts № 366). Tā paša gada 14. jūnijā notiek jaunas vēlēšanas un pagasttiesā tiek ievēlēti: Fricis Kārklīņš (priekšsēdētājs), Krišus Dumpis, Augusts Īle un Jūlijs Apinis.

Kā jau minēts, 1931. un 1932. gados, sakarā ar lauksaimniecības nokļūšanu grūtībās, pieaug stiprā mērā piedzišanas lietu skaits pagasta tiesā, jo lauksaimnieki vairs nespēj izpirkt labākos laikos izdotos vekselus un nomaksāt iepriekšējos laikos, kad lauksaimniecības ražojumu cenas vēl bija samērā augstas, taisītos parādus. Diezgan daudzām saimniecībām līdz ar to draud sabrukums un māju inventāra izūtrupēšana, padarot tās dzīves nespējīgas. Lai nesagrautu visu lauksaimniecību un līdz ar to netiktu satricināti valsts pamati. Saeima 1931. gada 15. decembrī pieņem pārgrozījumus un papildinājumus civilprocesa likumos (Lik. kr. 249/1931. g.), noteicot lauksaimniecību neaizsakaņamo dzelzsinventāru un atļaujot parādu nomaksāt pa daļām ar spriedumu taisījušās tiesas nolēmumu. Dzelzs inventāru nevar apķīlāt un pārdot parāda prasības lietā, kamēr lauksaimnieks pats savu saimniecību apsaimnieko un inventārs viņam nepieciešams.

Ar to tiek lielā mērā atvieglots lauksaimnieku — parādnieku grūtais stāvoklis un dota tiem iespēja pakāpeniski parādu nokārtot.

1931. gada 18. decembrī pagasttiesā tiek ievēlēti: Fricis Augstmanis (priekšsēdētājs), Augusts Īle, Fricis Ozoliņš un Jānis Briežkalns. 1932. gada 20. jūnijā Jelgavas apgabaltiesas nodaļu kopsapulce šīs vēlēšanas neapstiprina, jo ievēlētais Fricis Augstmanis no Saldus iec. miertiesneša 1929. gada 8. maijā sodīts un tāpēc nevar tikt ievēlēts pagasta tiesā. Tā paša gada 28. septembrī pagasta padome izvēl tiesu sekošā sastāvā: Augusts Īle (priekšsēdētājs), Krišus Dumpis, Jēkabs Rutks un Ernests Ozols. Šis pagasttiesas sastāvs darbojas vēl tagad.

Uzjēm. 17. — Remtes pag. tiesa 1934. g. Kr. Dumpis, J. Rutks, E. Ozols, priekšsēd. A. Īle, darbv. J. Steinerts, Fr. Kārklīņš (ilggad. tiesas loc.).

Remtes pagasts tiesas ziņā bija pievienots Tukuma miertiesneša iecirknim. Sakarā ar jaunā Liepājas-Glūdas dzelzceļa izbūvi un pagasta robežu novirzīšanos vairāk uz dienvidiem, radās grūtības un neērtības 45 km tālā Tukuma aizsniegšanā. Daudz izdevīgāki un iedzīvotājiem parocīgāki sasniedzama pa jauno dzelzceļu Dobeles, kāpēc pagasta padome ierosināja pagasta pievienošanu Dobeles miertiesneša iecirknim, kam arī piekrita Jelgavas apgabaltiesas nodaļas kopsapulce 1932. gada 16. martā. Tieslietu ministrs lēmumu apstiprināja un ar tā paša gada 1. jūniju Remtes pagasts pievienots Dobeles miertiesneša iecirknim (Jelgavas apgabaltiesas priekšsēdētāja 23.V. 32. g. raksts № 23078).

1933. gada 13. jūlijā Saeima pieņēma plašus pārgrozījumus un papildinājumus pagasttiesu likumā (Lik. kr. 152/33. g.), kuŗi izvedami dzīvē ar 1934. gada 1. janvāri. Pēc jauniem papildinājumiem pagasttiesām uzlikts jauns pienākums — „palīdzība mantojumu lietu kārtošana” un paplašinātas tiesības pie aktu

apliecināšanas un testamentu sastādīšanas. Arī šie pienākumi pagasttiesai dod plašāku darba lauku, bet nedod tomēr tiesību apstiprināt mantiniekus, kā tas bija pirms kara, kas vēl tomēr ir liels šķērslis lauku iedzīvotājiem.

Atzīmējams, ka visilgāki Remtes pagasttiesā darbojies Zilēnu māju saimnieks Fricis Kārklīšs, kurš tiesneša gaitas nostaigājis veselus 22 gadus.

Pagasta valdes un tiesas darbveži.

Remtes pagasta arhīvos vecākie rakstiskie liecinieki par Remtes pagasta apdzīvotām vietām, iedzīvotājiem un pagasta pārvaldes darbiniekiem ir iedzīvotāju saraksti no 1858. gada. Pārējie dokumenti iznīcināti dažādos juku laikos. 1858. gada iedzīvotāju un apdzīvoto vietu saraksti — 10 revīzijas listes — sniedz jau noteiktas ziņas par Remtes-Viesātu, Smuku, Vīnšēņķu un Rāvu muižām (novadiem) piederošām mājām un to iedzīvotājiem.

Starp citu atzīmējami šo revīziju lišķu raibie virsraksti. Remtes-Viesātu un Smuku muižu revīziju listēs drukā iespiestais teksts ir krievu valodā, bet ieraksti izdarīti vācu valodā, pie tam gotu un latīņu burtus jaucot. Tādā kārtā virsrakstu teksts iznāk šāds: „Ревизская сказка 1858 года ден 26ⁿ Маерз (дня) дес им Курландишчен Gouvernement im Tuckumschen Kreise und Neuenburgschen Kirchspiele belegenen Privatgutes Remten-Weefahnten“, tāpat Ревизская сказка 1885 года Январ ден 4te дня дес им Курландишчен Gouvernement Tuckumschen Kreise belegenen Privatgutes Schmucken. Vīnšēņķu un Rāvu kroņu muižu revīziju listēs (gan tai pašā gadā) arī iespiestais (drukas) teksts ir vācu valodā, tomēr latīņu (ipašvārdu apzīmējumos) un gotu (pārējā tekstā) burti vienmēr jaukti. Piem., Kunkur Gefinde; Otte дес Mikkel Sohn Laukesargs; Liebe Sallais дес Krisch Frau.

No 1858. g. revīziju listēm un turpmākos gados no iedzīvotāju pārrakstīšanas ruļļiem jurgos, kas arī uzglabājušies visi, var redzēt, kādi Remtes pagasta tiesai un valdei bijuši darbveži (Gerichts vai Gemeinde Schreiber).

No 1858. līdz 1863. gadam kā tiesas skriveris (Gerichts Schreiber) Remtē darbojies E. Kattilius, vai arī Kattilins (paraksta pēdējie vārdi pēc otrā „i“, sevišķi „u“ vai „n“ nav izšķirams). Nav zināms arī, cik ilgi pirms 1858. g. minētais darbvedis strādājis.

Turpmākā laikā par tiesas un valdes darbvežiem Remtes pagastā bijuši: no 1864. g. līdz 1871. g. — J. Sauls, 1872. un 1873. g. — V. Šuberts, no 1874. g. līdz 1876. g. — J. Štobbe, no 1877. g. līdz 1883. g. — J. V. Pētersons (bijis arī pagasta vecākais no 1869. — 1872. g.), no 1884. g. līdz 1889. g. — C. Walbe un no 1890. g. līdz 1915. g. 16. jūlijam (bēgļu laikā arī Vidzemē vēl izpildījis Remtes pag. valdes un revīzijas komisijas darbveža pienākumus) — Jēkabs Jēkabsons. Visi

jau minētie darbveži bijuši reizē arī Remtes muižas dzimtskungu „skriveri“.

Sākot ar vācu okupācijas laiku 1915. g. rudenī līdz 1919. g. 15. oktobrim darbveža pienākumus izpildījis Remtes skolas skolotājs Jēkabs Goldmanis.

Uzjēm. 18. — Remtes pag. iestāžu atbildīgie vadītāji 1934. g. jūlijā. Sēd: mežs. R. Retmanis, māc. A. Grantiņš, ārste E. Gediņš, pastm. K. Baums, pag. v. priekšs. M. Kalējs; stāv: skolas pārz. K. Tīģeris, pag. tiesas priekšs. A. Iļe, darbv. J. Šteinerts.

No 1919. g. 15. oktobra līdz 1925. g. 15. oktobrim par Remtes pagasta valdes un tiesas darbvedi 1925. g. 17. oktobrī padomes sēdē ievēlēts Jānis Baums (tagad darbv. Džūkstē).

No 1925. g. 15. oktobra līdz pat šim laikam kā pagasta valdes un tiesas darbvedis darbojas Jānis Šteinerts, kuŗš kā pirmais padomes vēlētais darbveža palīgs Remtē ievēlēts jau 1922. g. 9. janvārī.

Darbvežu palīgi. No 1920. g. 1. janvāra līdz 1925. g. 1. februārim kā mācekļi pie rakstu darbiem un vēlāk kā kancelejas ierēdņi strādājis Arnolds Liepiņš. Pēc tam no 1925. g. 1. februāra līdz 1927. g. 15. martam par kancelejas ierēdņi pieņemts Ansis Bērziņš (tagad strādā Irlavas-Grenču pagasta valdē). 1927. g. 15. martā pieņemta par kancelejas ierēdņi Irma Eikerte, kuŗu Tukuma apr. valde 1931. g., uz pagasta padomes 17. jūlija lūguma, apstiprina par darbveža palidzi. Darbveža palidzes pienākumus I. Eikerte izpilda vēl tagad.

Bez jau minētiem Remtes pagasta valdē darbojušies vairāki citi darbveža palīgi un kancelejas ierēdņi J. Jēkabsona un J. Bauma laikos, bet to vārdi nekur nav minēti, jo tos piejēmuši un algojuši pēc sava ieskatā un vienošanos pagasta valdes darbveži.

Ziņnesis. Remtes pagasta vietnieku protokolos minēts 1894. gadā. Šinī laikā ziņneša pienākumus izpilda Janis Melbergis. No 1911. g. jūriem līdz 1924. g. 1. februārim (ar pārtraukumiem dažādos juku laikos) Remtes pagasta ziņnesis ir Kārlis Čigāns. 1924. g. 14. aprīļa padomes sēdē atlaistā Čigāna vietā pieņemts tagadējais pagasta valdes un tiesas ziņnesis Fricis Kēpulis.

Pagasta valdes (tiesas) nams kā atsevišķs pagasta īpašums Remtes Remtes pagastam nav bijis līdz pat Latvijas valsts nodibināšanās laikam. Pēdējos pirmskaņa gados pagasta vietnieki gan jau lēmuši par sava „tiesas nama“ celšanu tagadējo „Krūmiņu“ vietā un sagādājuši jau materiālus. Tomēr tiesas nams neticis uzcelts, jo muižas dzimtskungs nav pārdevis zemi pagasta īpašumā.

No pašiem pagasta sākumiem līdz pasaules kara laikam Remtes pagasta valde un tiesa darbojusies dzimtskungu ierādītās telpās Remtes vecajā pilī (tag. „Vīnkalnos“). Vācu okupācijas laikā pagasta pārvaldes mitekļis (darbveža dzīves vieta) ir Remtes pamatskola. Tāpat skolā tiek noturētas visas sēdes un sapulces dažādos juku laikos. No 1919. g. oktobra līdz 1933. g. beigām pagasta valdes kanceļa atrodas tagadējā pasta mājā, bet 1934. g. sākumā to pārceļ jaunajās telpās Remtes pilī pie 6-kl. pamatskolas.

J. Šteinerts.

Dzimtsarakstu nodaļa.

1921. gada 18. februārī Satversmes sapulce, pieņemdamā likumu par civilstāvokļa aktu reģistrāciju (Lik. kr. 47/21. g.) lika pamatu dzimtsarakstu nodaļām. Ar to dzimšanu, miršanu un laulību reģistrācija tika nodota laicīgām iestādēm.

Tieslietu ministrija 1922. gada 5. janvārī ar rakstu № J. 307 uzdeva pagasta valdei noorganizēt vietējo pagasta dzimtsarakstu nodaļu, ievēlēt vajadzīgās amata personas un ar 1. februāri uzsākt darbību.

Pagasta padome savā 1922. gada 9. janvāra sēdē par dzimtsarakstu nodaļas pārzini izvēl pagasta darbvedi Jāni Baumu un par viņa vietnieku Jirģenu Lerchi. Pagasta valde, stādot priekšā izvēlētās amata personas Tukuma iecirkņa miertiesnesim, kā piemērotāku dzimtsarakstu pārzina vietnieka amatam ieteic Remtes-Smuku pamatskolas pārzini Vili Videnieku, kuŗu miertiesnesis arī apstiprina.

Savu darbību nodaļa uzsāk 1922. gada 1. februārī, vietējā pagasta namā. Tā paša gada 25. augustā pārzina vietnieks Vilis Videnieks nevaļas dēļ atsakās no amata un pagasta padome viņa vietā par pārzina vietnieku izrauga Ludvigu Kārķliņu. Kārķliņš šo vietu izpilda vēl līdz šim laikam.

1925. gada 16. janvārī Ministru kabinets 81. panta kārtībā izdod pārgrozījumus un papildinājumus likumā par laulību un civilstāvokļa aktu reģistrāciju (Lik. kr. 13/25. g.). Likums atļauj garīdzniekiem izdarīt laulību izsludināšanu, laulāšanu, kā arī dzimšanu un miršanu gadījumu reģistrāciju. Šie likuma grozījumi netiek dzīvē izvesti, jo Saeima jau 23. janvārī tos noraida (Vald. Vēstn. № 21). Tā dzimtsarakstu nodaļas darbībā nekādas pārmaiņas netiek ienestas un nodaļas darbība turpinājas līdzšīnējā virzienā.

1925. gada 15. oktobrī dzimtsarakstu nodaļas pārzinis Jānis Baums pāriet par pagasta darbvēdi uz Džūkstes pagastu un nodaļas pagaidu vadību uzņemas Ludvigs Kārklīņš, kuŗš to vada līdz 1926. gada 1. janvārim, kad par pārzini tiek apstiprināts pagasta padomes 1925. gada 4. decembrī ievēlētais Jānis Šteinerts.

1928. gada marta mēnesī Saeima pieņem pārgrozījumus un papildinājumus laulību un civilstāvokļa aktu reģistrācijas likumos (Lik. kr. 50 un 51/28. g.), kuŗi atļauj reģistrāciju izdarīt pie garīdzniekiem. Līdz ar šo pārgrozījumu izvešanu dzimtsarakstu nodaļas darbība nesamazinājas, bet nodaļai tiek atņemta viņas dzīves spēja — ienākumi.

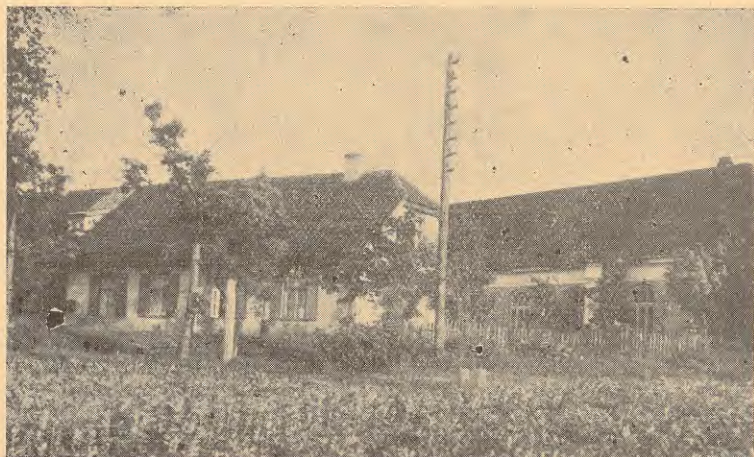
Nodaļas darbību lai raksturo sekojošie skaitļi par dzimstību, miršanas un laulību gadījumiem laikā no nodaļas atvēršanas līdz 1934. gada 1. janvārim:

Gads	D z i m u š i								M i r u š i					L a u l ā t i		
	zēni	meitenes	kopā	No tiem				vīrieši	sievietes	kopā	No tiem bērni līdz 5 g.		garīdzn.	nodaļa	kopā	
				ārtaul.		lēģit.					zēni	meit.				
				zēni	meit.	zēni	meit.									
1922.	25	22	47	1	3	1	2	15	14	29	1	1	5	1	6	
1923.	17	15	32	—	2	—	—	9	11	20	—	2	6	—	6	
1924.	22	18	40	3	1	1	—	13	11	24	1	1	9	4	13	
1925.	20	22	42	3	1	1	—	12	12	24	2	3	8	4	12	
1926.	19	14	33	—	1	—	1	15	15	30	3	1	11	—	11	
1927.	21	21	42	3	3	1	—	6	6	12	1	2	6	2	8	
1928.	15	13	28	3	2	—	—	4	9	13	—	1	6	1	7	
1929.	19	18	37	3	3	1	—	14	10	24	2	—	6	—	6	
1930.	16	20	36	1	1	—	—	12	16	28	1	4	9	—	9	
1931.	24	9	33	2	3	—	—	8	14	22	1	1	3	—	3	
1932.	18	17	35	3	1	1	—	11	13	24	3	2	5	1	6	
1933.	18	13	31	3	2	—	—	7	9	16	—	1	5	2	7	
Kopā	234	202	436	25	23	6	3	126	140	266	15	19	79	15	94	

Remtes pagastā mēs redzam to veselīgo parādību, ka dzimstību skaits stipri pārsniedz mirušo skaitu, lai gan vērojama vispārēja dzimstību samazināšanās.

Remtes pagasta skolas.

Remtes pagastā no pašiem skolu sākumiem līdz šim laikam pastāvējušas 4 pamatskolas: Remtes (Elizabetes), Smuku, Vinšēņu un Remtes 6-kl. pamatskola (sākumā Remtes-Smuku).

Uzjē. 19. — Remtes pasta māja un tautas nams.

Pašlaik Remtes pagastā pastāv tikai viena — Remtes 6-kl. pamatskola, bet pirmās divas likvidētas, un Vinšēņu skola (tagad darbojas Viesatās) pievienota Struteles pagastam Latvijas pastāvēšanas laikā. Lai gūtu noteiktu jēdzienu par atsevišķu skolu izveidošanos un darbību, apskatīsim katru no tām atsevišķi.

Remtes pagasta I pakāpes pamatskola.

Kad pirmā skola Remtes pagastā dibināta, nav skaidri zināms. Muižciema-Remtes baznīcas arhīvs, kurā šis ziņas būtu atrodamas, stipri postīts kara gados, un daudzi vērtīgi dokumenti gājuši bojā. Tomēr no kāda 1803. gada dokumenta redzams, ka tanī laikā skola jau bijusi. Minētā dokumentā Muižciema-Remtes draudzes mācītājs Imanuels Gotlobs Ungers ziņo Kurzemes ev.-lut. konsistorijai par skolu stāvokli savā draudzē. Skolu stāvoklis esot apmierinošs, tikai trūkstot derīgu skolotāju.

No kāda cita 1828. g. 31. dec. dokumenta redzams, ka no Remtes un Kapeļu muižām un arī zemnieku mājām iesvētīšanai sagatavoti 11 bērni, kuri visi protot lasīt. Sarakstu sastādījis skolotājs Fridrichs Bergmanis. Skola tanī laikā atradusies Remtes Jaunā muižā. Vēlāk, kā veci ļaudis zina stāstīt, skola bijusi Kapeļu muižā.

Ap 1830. gadu, varbūt dažus gadus vēlāk, sākts celt Remtes skolas nams — tagadējais Doktorāts. Ēka celta pavisam jauna, tieši skolas vajadzībām. Agrāk tanī vietā atradies Pinkšu krogus, no kuŗa skola mantojusi aku otruŗp ceļam. Vēl tagad turpat redzams arī pudurītis plūmju kociņu — atliekas no agrākā kroŗgus dārza.

Remtes 6-kl. pamatskolas skolotāju bibliotēkā vēl tagad ir 1854. gadā Rīgā izdota bibeŗe (BIBLIA) ar šādu ierakstu:

„Šķi Bibeŗe irr dahwinata par paleefamu peemianu ņķim Remtes Skoŗlas-nammam no zeenigaŗ Leelas-Mahtes Elifabeth von Medem tai eefwehtifchanas-deenā 11-ta Nowemberi 1856. gaddā.

Par Skoŗlmeiŗturu ņķihm draudņķem Remtes, Rappeŗes un Weeņateem irr biŗiŗ no 10. Oktober 1844. liŗdŗ 23. Aprill 1877. Joh. Silfert.“

Uz bibeŗes pēdējā vāka ādas iesējuma zelta burtiem iespiests: „REMTES SKOHLASNAMS to 11 Nowember 1856.“

Sprieŗot no ieraksta satura, jādombā, ka bibeŗe dāvināta gan iesvētīŗanas dienā, bet ierakstu izdarījis Eilserts, vai arī cits no skolotājiem pēc 1877. g. 23. aprīļa.

Ap 1880. gadu skolas nams paplaŗināts, piebūvējot rīta galu, kuŗā ievietota viena klase, viena guļamistaba skolēniem un zem tās pagraba stāvā skolēnu ēdamistaba. Skolas nams šīnī laikā plaŗš un skolas vajadzībām piemērots. Pats nams mūŗa, ar dakstiņu jumtu; logi lieli.

Uzjem. 20. — Doktorāts — agrākā Remtes pag. skola.

1898. g. 19. jūnijā pagasta vietnieki noŗemj izdarīt skolā pārbūvi par 300 rubļiem. Tiek salikti dubultlogi, „izvittētas divreīz visas skolas namā atrodoŗšas istabas — kā nesmēŗē“, jumtā izgatavota guļamistaba zēniem, 1 klasē (vecajā) ķieģeļu klona vietā ielikta grīda, ietai-

sitas atejas pie guļamistabām „no augŗšas līdz apakŗšai“ un izdarīti ļoti daudzi citi remonti.

Skolas celŗšanā un uzturēŗšanā piedalījuŗšies Remtes muiŗas īpaŗnieki — grāŗi Medemi.

Pēc 1898. gada lielāki remonti skolā izdarīti 1926. g. rudenī (par 2000 ls). Tanī paŗšā rudenī skolēnu mazā skaita dēļ skolas 3. un 4. klases likvidētas un pievienotas Remtes-Smuku 6-kl.

pamatskolai pili. 1927. g. 1. augustā skola likvidēta pavisam, un agrākās skolas telpās iekārtots doktorāts, kas tur pastāv arī vēl tagad.

Skolēnu skaits pirmajos skolas pastāvēšanas gados nav zināms. Ap 1850.—1852. g. skolēnu skaits bijis 20—30. Skolas laiks tad ziemā bijis caurmērā 6—12 nedēļas. Vēlāk skolēnu skaits palielinājies līdz 50. Ap 1890.—1900. g. skolu apmeklējuši, apmēram, 100 skolēnu. Turpmākos gados skolēnu skaits samazinājies, un 1926. g. rudenī skolā bijuši tikai 14 skolēni.

Jāatzīmē, ka Remtes skola darbojusies arī vācu okupācijas laikā. Skolotāja un arī darbveža pienākumus tad izpildījis Jēkabs Goldmanis.

Viens no pirmajiem Remtes skolotājiem bijis jau minētais Fridrihs Bergmanis. Tas Remtē strādājis jau pirms 1828. gada un savu darbu turpinājis, domājams, līdz 1843. gadam.

No 1844. g. 10. oktobra līdz 1877. g. 23. aprīlim, kā to ieraksts bibelē rāda, par skolotāju Remtē bijis Johans Eilserts. Viņa laikā darbojies arī palīgs Hāze. No 1877. g. līdz 1904. gadam Remtes pamatskolā strādājis skolotājs Tomas Meija (vēlāk vada bāriņu patversmī Rīgā). Meijas laikā skolēnu skaits sniedzas pāri 100. Ievērojot lielo skolēnu skaitu, 1899. g. 23. februārī ar rakstiem № 79 un № 221 Jelgavas apgabala tautskolu inspektors ierosina Remtes un Smuku skolas pārvērst par 2-klasīgām ministrijas skolām un piejemt arī palīgu skolotājus. Bet pagasta vietnieki, aizbildinoties ar līdzekļu trūkumu skolotāju algu izmaksai, priekšlikumu noraida.

1905. un 1906. gadā Remtes pamatskolā strādā skolotājs Andersons un viņa palīgs Druva (vēlākais „Brīvās Zemes“ redaktors). Kuŗā laikā abi skolotāji piejēmti, nav skaidri zināms, jo pagasta vietnieku protokoli no 1903. līdz 1908. gadam iznīcināti. Zināms tikai, ka abi minētie skolotāji jēmuši dalību arī 1905. gada revolūcijā, kādēļ 1906. g. ziemā bijuši spiesti emigrēt. Andersona atstātās mantas sodu ekspedīcijas nodaļa likusi iznest ceļa malā un sadedzināt.

1907. g. ziemā uz Remtes skolu pārnāk Smuku skolas skolotājs Jēkabs Goldmanis. Goldmanis nepārtraukti strādājis Remtes skolā līdz 1922. g. pavasarim, arī vācu okupācijas un pārējos kara un juku gados. 1922. g. Goldmanis miris. Viņa laikā pagasta vietnieki kā palīgus piejēmuši no 1911. g. 18. okt. līdz 1911. g. 23. dec. Hermīni Dreimani un no 1912. g. 12. okt. Kārli Drūnesi (vēlāk str. Rīgā) uz 6 mēnešiem. 1913. g. 3. sept. Bauskas rajona tautskolu inspektors liek priekšā izvēlēti atkal skolotāju, bet pagasta vietnieki 6. sept. sēdē, „ievērojot, ka izgājušā gadā Remtes skolu apmeklēja tikai ap 57 bērni, kuŗu daudzumu viens skolotājs var mācīt“, nolemj II skolotāju nepiejemt, bet ja saņāktu pāri 70 bērniem, tad „pagasta vecākajam jāizvēl vālešanas“.

Neskatoties uz vairākkartējiem (4 reizes) inspektora atgādinājumiem par II skolotāja pieņemšanu Remtes skolai, pagasta vietnieki — „lidzekļu trūkuma dēļ algas maksāšanas“ — Goldmanim palīgu nepieņem līdz 1915. gadam, kad sākas pasaules karš. Tāpat pagasta vietnieki 1914. g. 13. maijā nolēmj nepievienot Remtes pagasta skolas skolu tīklam, ko lūdz Bauskas rajona inspektors ar 303. rakstu 18. februārī.

Tikai 1919. g. 4. oktobrī Remtes skolā tiek pieņemta II skolotāja — Lina Krūmiņš, kuŗa 1920. g. 23. septembrī pieņemta par Remtes-Smuku skolas pārzini.

1920/21. māc. gadā Remtes skolā strādā atkal Goldmanis viens pats, jo izsludinātās vēlēšanās neviens skolotājs nepieteicas.

Ar 1921. g. 1. sept. par II skolotāju Remtes skolā (apr. v. raksts № 4046 25. VIII. 21.) tiek apstiprināta Jūlija Krūmiņš.

1922. g. 14. aug. par Remtes pamatskolas pārzini ievēl iepriekšējo Remtes-Smuku skolas pārzini Linu Krūmiņu. Tukuma apr. valde 31. aug. to arī apstiprina, sākot ar 1. sept., bet 6. sept. Krūmiņa paziņo, ka ievēlēta Jaunpīlī, un atsakās. 22. sept. par Remtes pamatskolas pārzini ievēl Jēkabu Mežģirtu. Tas, sakarā ar vecāku saslīmšanu, atsakās 3. okt.

1922. g. 24. oktobrī ievēl pēdējo Remtes I pakāpes pamatskolas pārzini Ernestu Skrabi no Gaiķu pamatskolas. Ernests Skrabis skolas pārzina pienākumus izpilda līdz 1927. g. 31. jūl. Pēc tam aiziet penzijā, pieņemot ērgelnieka vietu Jaunpils draudzē.

Pēdējā laikā kā otrā skolotāja strādājusi šini skolā Irma Sproģe (Tone), kuŗa apstiprināta Jūlijas Krūmiņas vietā, sākot ar 1924. g. 7. janvāri, un darbojusies līdz 1926. g. 1. augustam.

Par skolas vecākiem ievēlēti:

- no 1897. — 1899. g. — Juris Bergs un Pēteris Ozols,
- „ 1900. — 1902. „ — Pēteris Ozols un Krišs Jansons,
- „ 1903. — 1905. „ — Jēkabs Videnieks un Krišs Jansons,
- „ 1909. — 1911. „ — Fricis Kārkliņš un Krišs Freināts,
- „ 1912. — 1914. „ — Krišs Šķēle un Krišs Zonbergs.

Par skolas padomes locekļiem Latvijas pastāvēšanas laikā nav noteiktu ziņu, jo skolas padomes protokolu grāmata, kur ziņas varētu dabūt, gājusi bojā Remtes pils degšanas laikā — 1929. g. pavasarī.

Smuku skola.

Smuku skola Remtes pagasta apgādībā nāk sākot ar 1892. gadu, pievienojot Remtes-Viesātu pagastam Smuku pagastu. No Smuku skolas dokumentiem tagad nekas nav pāri palicis. Tie visi izpostīti pasaules kara laikā. Vienīgie rakstiskie liecinieki par skolas darbību ir Remtes pagasta vietnieku protokoli no 1894. gada sākot.

Smuku skola sākusi darboties tikai 1881. gadā. Līdz tam laikam Smuku pagastā skola nav pastāvējusi. Smuku pagasta iedzīvotāji savus bērnus sūtījuši apkārtnējo pagastu skolās. Daudzi no tiem apmeklējuši Remtes skolu. Citi gājuši skolā Jaunpili, citi pat Striķos.

Par skolas celšanu Smuku muižas īpašnieks barons Fr. Reķis un pagasta vietnieki sākuši domāt ap 1880. gadu (varbūt dažus gadus agrāk). No sākuma pastāvējis nodoms celt pavisam jaunu skolas ēku netālu no Smuku kapiem.

Skolas celšanai izraudzītā kalniņā savesti jau akmeņi un balķi. Bet tad barons Reķis grozījis savus ieskatus skolas celšanas lietā. Tas dāvinājis pagastam agrāko Ružu māju ēkas ar 9 pūrvietām zemes un līcis tur iekārtot skolu. Ružu māju zeme jau agrāk, izliekot to saimnieku, pievienota Vējiem. Ēkas pirms skolas iekārtošanas apdzīvojis kāds amatnieks. Iekārtojot skolu, piebūvēts klases gals no mūra, bet vecajā koka ēkas galā iekārtots dzīvoklis skolotājam.

Vēlāk, mainoties Smuku muižas īpašniekiem, par skolas piederību radušās lielākas nesaskaņas pagasta vietniekiem ar muižas īpašniekiem. Remtes pagasta valdes 1920. g. lietā № 14 glabājas protokols un bijušā Smuku skolas skolotāja Goldmaņa liecība strīdīgajā zemes jautājumā. Savā liecībā Goldmanis raksta sekošo:

Uzjēm. 21. — Bij. Smuku pag. skola (mūra galā bij. klases, koka — skolotāja dzīvoklis).

„ . . . 1890. gadā salīgu par skolotāju Smuku skolā. Toreizējais Smuku muižas īpašnieks Fr. Reķis nekādus iebildumus par Smuku skolas zemes nodošanu no pagasta manā lietošanā necēla, un pieci gadi es apstrādāju Smuku skolas zemi. 1896. gadā ar pagasta piekrišanu es vienojos ar muižu, resp. baronu Reķi tādā kārtā, ka viņš skolas zemi pārjēma savā apsaimniekošanā un maksāja man katru gadu par to 62 mēri smagas labības, 5 vezumus siena, 5 vez. āboliņa, 6 vez. vasarājas salmu, 4 vez. rudzu salmu, 3 kurvjus pelavu; atstāja bez dārza vēl 1 pūrvietu zemes kartupeļiem, ganīja par brīvu 1 zirgu, 3 govīs, 3 aitas, apstrādāja manus dārzus. Šis ligums pastāvēja starp mums līdz 1900. gadam, kad muižu nopirka barons Budbergs, kurš šo ligumu izpildīja līdz 1902. gada Jurgiēm. Bet tad Budbergs

bija iedomājies zemi piesavināties un līguņu lauza. Lieta palika toreiz nenoskaidrota, un tā kā Smuku skolas zeme tikusi 1881. gadā pagastam dāvināta, bet pie skolas iesvētišanas pagasts nebija parūpējies lietu nokārtot krepostnodaļā, Budbergs skaitījās zemi nopircis ar visu skolu; pirkums tapa koroborēts, lieta līdz tiesai nenogāja, Budbergs deva man labprātīgi lietošanai pļavas un ganības, kas turpinājās līdz 1907. gadam, kad es aizgāju uz Remtes skolu“.

Ļoti 1908. g. 4. nov. vietnieku sēdes protokolā redzams, ka nākošais Smuku muižas īpašnieks Fleišers pieprasa par skolas ēku lietošanu 100 rubļu lielu nomu gadā. Prasību vietnieki noraida. Tai pašā protokolā redzams, ka skolotājs Feldmanis griežies pie vietniekiem ar lūgumu paaugstināt viņam algu, jo Smuku muižas īpašnieks līdz šim maksāto algas daļu esot atņāvis.

Remtes pagasts pēc konfliktiem ar Smuku muižas īpašniekiem nekādus plašākus remontus skolā nav izdarījis. Ļoti, kur vien bijis iespējams, vietnieki centušies atraut līdzekļus skolas mācības līdzekļu iegādāšanai un skolotāju algošanai.

Skolēnu skaits visā Smuku skolas pastāvēšanas laikā bijis no 30 līdz 70. Pirmais Smuku skolas skolotājs bijis Kliģu pagasta Tempju māju saimnieka dēls — Šēnbergs. Tas strādājis no 1881. gada līdz 1890. gadam.

No 1890. gada līdz 1907. gadam pieņemts vēlākais Remtes skolas skolotājs Jēkabs Goldmanis. No 1894. gada 13. decembra vietnieku protokola redzams, ka „Smuku skolotājam Jēkabam Goldmanim pielikt pie lones — 70 rub. vēl klāt 50 rub., par ko tam jāapjemas savā skolā meitenēm rokdarbus pasniegt“. 1895. g. decembrī — „Uz Jelgavas iec. lauku skolu inspektora rakstu no 20. okt. š. g. priekšlikšanu dēļ atvēlēšanas katru gadu no 10—25 rub. priekš iegādāšanas vajadzīgās palīdzīgās mācību grāmatas, nolēma: ievērojot tagadējos pagasta trūcīgos naudas apstākļus, naudu šimbrīžam priekš augšminētā mērķa neatvēlēt.“

1908. g. 4. janv. sēdē ievēlēts par Smuku skolas skolotāju, aizgājušā Goldmana vietā, Teodors Feldmanis. Alga maksāta 70 rub. gadā. Pēc tam, kad Smuku muižas īpašnieks atsakās maksāt Feldmanim savu daļu, pēdējais griežas pie Kurzemes augstākās tautskolu komisijas dēļ atbalsta algas izmaksas lietā. Komisija atgādina pagasta vietniekiem rūpēties par to, lai Feldmanis saņemtu pienācīgu algu. 1909. g. 6. martā pagasta vietnieki nolēmj maksāt Feldmanim 100 rubļus gadā, bet ar noteikumu, ka viņam par velti jāskolo bērni no otras skolas rajona. Līdz tam laikam par katra otras skolas rajona bērna skološanu Smuku skolas skolotājs saņēma 3 rub. gadā. Tā pašā gada 4. sept. vietnieku sēdē Feldmanis paskaidro, ka nav ar šādu stāvokli apmierināts, un vietnieki atceļ savu agrāko lēmumu algas paaugstināšanas lietā. No šī laika Feldmanim ar pagasta vietniekiem sākas nesaskaņas. 1911. gadā Feldmanis aiziet no Smuku

skolas. Viņa vietā par skolotāju Smuku skolā ievēl 12. aug. Krišu Freimani, maksājot algu 150 rub. gadā.

1911. g. 23. sept. vietnieku sēdēs protokolā redzams, ka tautskolu inspektors licis priekšā atvēlēt līdzekļus ģimnastikas skolotāja algošanai „priekš skolas puikiem — vietnieki nolēma līdzekļu trūkuma dēļ neko neatvēlēt.“ Tāpat 1912. g. 2. maija sēdē noraida Bauskas rajona tautskolu inspektora rakstu — „dēļ kroņa zieģeļa iegādāšanas priekš pagastu skolām, nolēma: „minētos zieģeļus šimbrīžam vēl neiegādāt — līdzekļu trūkuma dēļ.“

Raksturīgi šeit atzīmēt, ka tai pašā laikā, kad inspektora vairākkārtīgi atgādinājumi sniegt līdzekļus skolu mācības līdzekļu iegādāšanai un skolotāju lūgumi — maksāt pienācīgu algu (100 rub.), atkārtoti noraidīti, vietnieki nolemj: „pagasta skrīverim par pūliņiem rakstu vešanā priekš pagasta valdes un tiesas maksāt 600 rub. gadā, pie kam viņš dabū pienācīgu rūmi pie pagasta valdes telpām ar apsildīšanu un 50 rub. par gadu priekš kancelejas vajadzībām“.

Pateicoties šādai pagasta vietnieku nievājoši nevērīgai rīcībai skolas, resp. pašu bērnu audzināšanas lietās, Smuku skolā skolotāji mainās gandrīz katru gadu.

1912. g. 7. septembrī Smuku skolas skolotājs Freimanis aizgājis, un izsludinātas jaunas vēlēšanas. Šinī sēdē nākošā skolotāja alga nolikta „100 rubļi par gadu un no kroņa cerams pabalstu.“ Par šādu algu, saprotams, neviens skolotājs nepieņemas, un jaunas vēlēšanas noliek 12. oktobrī.

1912. g. 12. oktobrī Smuku skolā par skolotāju ievēlēts Fricis Šimanis, un inspektors apsola Smuku skolai izgādāt pabalstu. Vietnieki nolemj Šimanim maksāt 200 rub. lielu algu.

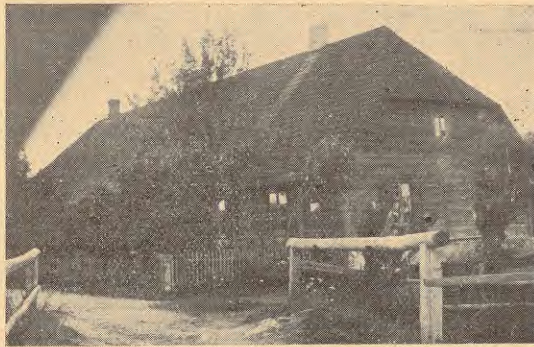
1914. g. 30. septembrī par skolotāju Smuku skolā ievēl Alfrēdu Knorriņu, jo Šimanis atkal prasījis algas paaugstināšanu un atteicies.

Knorriņš tomēr neatnāk, un 1914. g. 4. novembrī Šimani pieņem no jauna ar 250 rub. lielu algu gadā. 1915. g. vasarā bēgļu vilnim līdz aiziet arī Šimanis, un Smuku skola paliek tukša līdz 1919. gadam. Vācu okupācijas laikā viss skolas inventārs izvazāts un skolas ēka nolaista. Pēc 1915. gada Smuku skolā mācības vairs nenotiek. Latvijas pastāvēšanas pirmajos gados (1919. — 1922.) pagasta padome gan vairākkārt lēmusi par skolas atjaunošanu, bet „līdzekļu trūkuma dēļ nekas nav darīts.“ Tagad agrākās Smuku skolas vietā iekārtota jaunsaimniecība „Oši.“ Smuku skolas vietā nodibināta 1920. g. rudenī tagadējā Remtes 6-kl. pamatskola, kurai pievienota vēlāk arī Remtes I pakāpes pamatskola.

Smuku skolas vecākie bijuši: no 1897. līdz 1899. g. — Fricis Kurpnieks; no 1900. līdz 1902. g. — Krišs Īle (Bijļos); no 1903. līdz 1905. g. — Fricis Ķempelis; no 1909. līdz 1911. g. Kārlis Turks un no 1912. līdz 1914. g. — Kaspars Preiss.

Vinšēņu skola.

Vinšēņu skolas, tāpat kā Smuku, sākumi meklējami jaunā laikā, kad tā pie Remtes pagasta vēl nepieder, t. i. tad, kad pastāv vēl Vinšēņu kroņa pagasts. Remtes pagasta apgādībā skola pārnāk 1894. gadā. 1895. g. 7. februārī Remtes pagasta vietnieki nolēmj izdot skolas pārbūvi par 420 rubļiem. Līdz tā paša gada 7. nov. izbūvētas šādas telpas: 3 istabas skolotāja dzīvoklim, 1 klase, 2 guļamistabas, pieliekamie kambāri bērniem un skolotājam un ateja. Jauna celta šinī gadā saimniecības ēka, kuŗā ievietoti: kūts, vāgūzis, klēts un šķūnis. Vajadzīgie būvkoki cirsti turpat „no uz skolas plača augošiem kokiem.“ Vēlākos gados skolā izdarīti tikai nepieciešamākie remontī.

Uzjē. 22. — „Vārnu krogs“ — bij. Vinšēņu pag. skola (redzami agr. klašu logi).

1923. g. 20. apr. Remtes pagasta padome nolēmj apvienot Remtes I pak. un Vinšēņu skolu vienā, ievietojot to Viesatu muižas galvenā ēkā.

1924. g. 16. dec. pagasta padome nolēmj sākt Viesatu skolas izbūvi 1926. g. pavasarī. Bet tā kā 1926. g. 1. aprīlī agrāko Vinšēņu pagastu un Viesatu muižu pievieno Struteles pagastam, Remtes pagasta padomes lēmumi attiecībā uz Viesatu skolas ierīkošanu atkrit. Vinšēņu skolas pārvietošanu Viesatu muižā izdara Struteles pagasts pēc tās atvienošanas no Remtes pagasta.

No 1885. g. līdz 1926. g. 1. aprīlim (līdz skolas pievienošanu Struteles pagastam) Vinšēņu skolā kā skolotājs strādājis Ernests-Alfrēds Ģinters. Rokdarbus meitenēm pasniedzusi Katrīne Ģinters. 1919. g. 27. sept. pagasta pārvalde piejēmusi par II skolotāju viņu meitu Irmu Ģinteri (Bolšteinu), kuŗa strādājusi līdz 1923. g. pavasarim. 1923. g. 26. okt. viņas vietā ievēlēta Lūcija Meija.

Skolas vecākie no 1897. līdz 1914. gadam bijuši: Jēk. Goža, Kr. Ješa, Fr. Viekaļa, K. Zutte, J. Krūmiņš, Andr. Lins, Andr. Ābelīte.

Remtes 6-kl. pamatskola.

Skolas telpas. 1920. g. 22. maijā Tukuma apriņķa valdes skolu nodaļa ar rakstu № 1521 lūdz Remtes pagasta valdi paziņot, vai pagastā neatrodas brīvas piemērotas telpas II pakāpes

pamatskolas ierīkošanai. Tā paša gada 3. jūnija sēdē Remtes pagasta padome „skatījuse cauri minēto rakstu un ievērojuse, ka Remtes pagasts visvairāk atšķirts no centriem un satiksmes vietām, zemākajās pamatskolās nav nomanāma nekāda sevišķa rosība skolas mācību pacelšanai un tamdej augstākā — II pakāpes pamatskola Remtes pagastā gluži nepieciešama. Tagadējās pamatskolās nav telpu, bez tam arī būtu vēlams II pakāpes pamatskolu gluži citādi nostādīt, lai ierosinātu atslābušos skolu apmeklētājus; Remtes pils un daži ērbērgi stāv gluži tukši, vai arī ir tikai pa daļai apdzīvoti. Nolēma: lūgt apriņķa valdes skolu nodaļu stāties sakaros ar agrārkomisiju dēļ atļaujas atvērt Remtes pilī II pakāpes pamatskolu un to nodibināt priekš tiem skolēniem ar 2 — 3 gadu kursu, kuŗi beiguši I pakāpes pamatskolu, uzturot to no apriņķa līdzekļiem“.

Tai pašā sēdē pagasta padome lemj par Smuku vecās skolas atjaunošanu un I pak. ieviešanu bijušās telpās. Bet tā kā no amatniekiem neviens nepieteicas Smuku skolu izremontēt (1. un 29. jūlija sēdēs), 29. jūl. lemj par Smuku skolas ieviešanu Smuku pilī. Tomēr līdz 23. sept. vēl nekas nav nokārtots, un pagasta padome, „ievērojuse, ka skolas laiks sākas, bet vēl nekas nav noteikti nokārtots“, lūdz apriņķa valdi „panākt caur attiecīgu Ministriju, lai Remtes muižas pile taptu nodota Remtes

Uzjēm. 23. — Remtes pils — tag. Remtes 6-kl. pamatskolas un pagasta valdes nams (labā spārnā apakš. stāvā).

pagasta sabiedrības rīcībā skolu un citām vajadzībām“ un „Smuku skolu atvērt Remtes pilē blakus II pak. pamatskolai“.

Sakarā ar minētiem padomes lēmumiem, abas skolas 1920. g. rudenī tiek novietotas Remtes pilī. II pak. pamatskola, kuŗa skaitās atvērta ar 1. sept., darbus sāk 12. okt., I pak. pamatskola

(Smuku) iesāk mācības 20. oktobrī. Katrā skolā strādā viens skolotājs, pie kam pirmo skolu uztur apriņķa valde, otru — pagasts.

Uz Tukuma apriņķa valdes priekšlikumu pagasta padome 1920. g. 26. aug. izdod mazāksolīšanā skolas galdu pagatavošanu. Darbus nosola skolas padomes loceklis Līcis par 1115 rub. gabalā. Galdu vietā pagatavo trīs sanaglotus dēļus uz krusta kājām. Arī citi rēķini, kurus piesūta apriņķa valdei, pārspilēti. Sekas tās, ka apriņķa valde sāk izturēties pret Remtes II pak. pamatskolu un pagasta valdi nelabvēlīgi. Sai pašā laikā II pakāpes pamatskolas pārzinis Pērkonis iesūta apriņķa valdei ziņojumu, ka viņa skolēni nepietiekoši sagatavoti un paredzētā programma nav piesavināma. Šo paziņojumu apriņķa valde izmanto, lai skolu slēgtu māc. gada vidū un atvērtu jaunu II pakāpes pamatskolu Pilsblīdenē.

Pret apriņķa valdes rīcību izsakās vecāku sapulce 1920. g. 16. novembrī. Tomēr ne skolas padomes, ne pagasta valdes lūgumi netiek ievēroti, un pagastam nekas cits neatliek, kā uzturēt skolu ar saviem līdzekļiem.

Nākošā māc. gadā pēc pagasta valdes atkārtotiem lūgumiem apriņķa valde pabalsta skolu, maksājot 1 skolotāja algas pusi. Tikai 1922/23. māc. gadā, kad skola jau labi noorganizēta, apriņķa valde pārņem arī otra skolotāja algošanu, atstājot pagastam pārējos izdevumus.

Reizē ar pilnas pamatskolas (Remtes-Smuku pamatskolas) noorganizēšanu pagasta padomei rodas vajadzība pēc pastāvīgām telpām. Pēc Izgl. Min. pamatskolu nodājas vadītāja Melnalkšņa revīzijas 1920. gadā, Izgl. Min. 1921. g. 31. martā liek priekšā pagasta valdei nekavējoši izprasīt pabalstu Remtes pils izbūvei skolas vajadzībām. Tas tomēr netiek darīts, jo pagastā izplatījušās baumas, ka drīzumā atgriezīsies muižnieki un izrēķināsies ar visiem pils gribētājiem. Sakarā ar minēto 1922. g. 18. martā pagasta padome sasauc pilnu pagasta iedzīvotāju sapulci Remtes pils izprasīšanas jautājuma izlemšanai. Sapulcē ierodas ap 300 iedzīvotāju. Pils piešķiršanas vajadzību grib pierādīt skolotājs Videnieks, darbvedis Baums un padomes loceklis Lerchis, bet viss pārējais sapulces vairums pret pils un pārējo ēku gribētājiem izturas ļoti naidīgi, svilpjot un nelaujot runāt. Skolotāja runas laikā atskan saucieni: „Nost ar skolu, mums tās nevajag!“ Balsojot ar visām pret 7 balsīm, Remtes pils un pārējo ēku pieprasījums noraidīts. Nolemj uzdot pagasta padomei uzsākt remonta darbus bijušā Smuku skolā un ierīkot tur vienu klasi, jo: „Mēs visi tur esam mācījušies un pasauli izstaigājuši, lai mācās arī mūsu bērni.“

Bet tā paša gada 29. un 30. aprīlī ievēl jaunu padomi, kuŗa caurmērā intelīgentāka par veco. Jaunā padome drīz apsver pagasta istās vajadzības un, nerēķinoties ar sapulces lēmumu, pieprasa Remtes pili un citas muižas ēkas pagasta vajadzībām.

Pils piešķirta 1923. g. 26. martā (skat. tā paša gada C. Z. Ie. K. prot. № 156, p. 5, Kārt. № 2726 un Z. Ie. Vēstn. № 72). Zaudēts tikai viens muižas dārzs, kurš skolai tiešām būtu nepieciešams un šķīr skolas zemi no pils.

Lai zaudējumu izlīdzinātu, skolas padome ierosina jauna dārza dēstišanu. 1924. g. pavasarī Latv. lauks. centrālbiedrība ar saviem un valsts līdzekļiem iestāda bijušos muižas laukos 65 ābelītes. 1924. g. 1. febr. tiek iedalīta skolotājiem dienesta zeme. Pēc pils piešķiršanas pagasta padome atmet domas par bijušās Smuku skolas remontēšanu, un Remtes-Smuku 6-kl. pamatskola, kuŗa ar 1931/32. māc. gadu (1931. g. 1. aug.) pārdēvēta par Remtes 6-kl. pamatskolu, turpina vēl tagad darbu Remtes pili.

Iekārtojot skolu pili, pagastam bijusi tā daudz jāremontē. Bez skolas pili ievietoti vēl policijas kārtībnieks, vecmāte u. c.

1929. g. 29. martā Remtes pili izcēlies ugunsgrēks, un tā nodegusi. Nākošā māc. gadā skola darbojusies Tautas nama telpās, nemaz neatverot 1. un 2. klasi, kuŗu novietošanai trūcis telpu.

Pēc ugunsgrēka skolas ievietošanās pili notiek 1930. gada rudenī, sākot mācības II pak. klasēs 15. sept. Skolotāju, kā arī daudzas citas skolas telpas izgatavo pakāpeniski vēl tagad.

Nodegušo pili atjauno pēc arch. A. Grinberga projekta, paredzot pili ievietot: apakšējā stāvā — 6-kl. pamatskolas internātu un pagasta valdes kanceļu; vidus stāvā — skolas klases, zāli un mācības līdzekļu istabu; augšējā — skolotāju un darbežu dzīvokļus.

Pēc būvprojekta negrozītas paliek tikai pils ārējās sienas, bet iekšpuse galīgi pārveidota, piemērojot telpas skolas klašu, kanceļas un dzīvokļu vajadzībām. Visas pils izbūves aprēķins sastādīts par 79932,62 ls. Līdz 1934. g. augustam pils izbūves darbi veikti par 46495,21 ls (pie minētās summas vēl jāpieskaita ap 3000,— ls, par ko darbi gan izdarīti, bet pašlaik vēl nav galīgie architekta aprēķini).

Izlietātie līdzekļi ir iegūti:

1) Valsts pabalsts	Ls 3900,—
2) Valsts aizdevums	„ 21302,34
(Aizdoti Ls 24900,—, bet Ls 3597,66 jau atmaksāti).	
3) Tukuma apriņķa valdes pabalsts.	„ 1000,—
4) Apdrošināšanas prēmija par pili.	„ 10000,—
5) Pagasta pašvaldības līdzekļi	„ 10292,47
	<hr/>
	Ls 46495,21

Bez minētās summas vēl jāpieskaita klāt 955 cilvēku (2865 ls) un apm. 1544 zirdzinieku šķūšu dienas (10808 ls), ko pildījuši pagasta iedzīvotāji, piegādājot un sagatavojot vajadzīgos materiālus pils izbūvei.

Līdzšinējais izbūves darbs veikts 5 gados. Lielie darbi jau padarīti. Iekārtotas 5 klases, skolas zāle, 5 skolotāju dzīvokļi,

4 skolēnu guļamistabas, pagasta valdes kanceleja, darbvežu dzīvokļi un visas 3 betona trepes. Vēl gan atliek apaļās telpas (visos 3 stāvos), skolēnu ēdamistabas, skolas virtuves, garderobes, koridoru, ateju u. c. telpu izbūve, kā arī visi balsināšanas darbi, bet ja tik rosīgi darbi turpināsies, nepaies vairs otri 5 gadi, kad Remtes pils būs atjaunota vēl labākā stāvoklī, kā pēc 1906. g. no-degšanas. Pils izbūves darbus vadī-

Uzjēm. 24. — Remtes pils (pamatskola) no parka puses. Augšā vidū redzama plāksne ar pils celšanas gadu un aprakstu (skat. pils aprakstu).

juši no 1929. g. augusta līdz 1931. g. rudenim — Žanis Matroze un no 1932. g. decembra — Dāvids Telle.

Mācības līdzekļi. Tāpat kā telpu jautājums, arī mācības līdzekļu iegādāšana vienmēr prasījusi jaunus līdzekļus. Darbus sākot Remtes pili, skolai nav bijis nekādu mācības līdzekļu. Tie pamazām vien iegādāti gan ar pagasta, gan skolas padomes līdzekļiem.

Ievērojamu pabalstu mācības līdzekļu iegādei snieguši skolas izrikojumi. Sevišķi skolas pirmajos gados, kamēr vēl nav nodibinājušās daudzās biedrības, skolas izrikojumi devuši lielus atlikumus. Jau 1925. g. skolas padome ar saviem līdzekļiem iegādājusi: kino aparātu, epidiaskopu (ar vairāk tūkstošiem diapozitīvu ģeografijā, vēsturē, dabas mācībās u. c.), gaismas mikroskopu, ap 2000 grāmatu plašu bibliotēku, daudzas kartes, dažādas putnu un minerālu kolekcijas un daudzus citus māc. līdzekļus. 1926. g. iegādāts harmoniums. Liela mācības līdzekļu daļa aizgājusi bojā 1929. g. pils degšanas laikā. Pilnīgi izpostītas putnu un minerālu kolekcijas, sasisti un izmētāti gandrīz visi diapozitīvi, tāpat stipri bojāts kino aparāts, epidiaskops u. c. māc. līdzekļi.

No 1930. līdz 1934. gadam skolas mācības līdzekļi pavairoti dabas mācībās, vēsturē u. c. 1934. g. sākumā iegādātas klavieres.

Skolotāji. No skolas dibināšanas līdz 1934. g. oktobrim skolā strādājuši šādi skolotāji:

- 1) no 1920. g. 1. sept. līdz 1921. g. 1. aug. — Teodors Pērkonis, (2. pak. pārz.).
- 2) no 1920. g. 1. okt. līdz 1921. g. 1. sept. — Lina Krūmiņš, (1. pak. pārz.).
- 3) no 1921. g. 1. sept. līdz 1923. g. 18. aug. — Lūcija Ramlau,

- 4) no 1921. g. 12. sept. līdz 1924. g. 1. sept. — Anna Riekstiņš,
- 5) no 1921. g. 12. sept. līdz 1925. g. 1. sept. — Vilis Videnieks,
(pārzinis).
- 6) no 1921. g. 4. nov. līdz 1924. g. 1. okt. — Fricis Ozols,
- 7) no 1924. g. 15. marta vēl tagad — Alida Viksne,
(pārz. v. i. 1930. g. no 1. janv. līdz 1. sept.).
- 8) no 1924. g. 4. sept. līdz 1930. g. 1. janv. — Pēteris Miežāns,
(pārz. no 1925. g. 1. sept. līdz 1930. g. 1. janv.).
- 9) no 1924. g. 1. okt. vēl tagad — Lilija Verners (Kaupe),
- 10) no 1925. g. 1. sept. līdz 1931. g. 15. janv. — Milda Miežāns,
- 11) no 1930. g. 1. sept. vēl tagad — Kārlis Tīgeris (pārzinis),
- 12) no 1931. g. 16. janv. vēl tagad — Fricis Rebhūns,
(kara dienestā no I. IX. 31. — I. VIII. 32.).
- 13) no 1931. g. 1. sept. līdz 1932. g. 1. sept. — Lilija Ķergalvis,
(rez. skolot.).
- 14) no 1933. g. 1. okt. vēl tagad — Mirdza Neimanis,
(rez. skolot. līdz 1934. g. augustam).
- 15) no 1934. g. 1. sept. vēl tagad — Fricis Beseris.

Uzjē. 25. — Remtes 6-kl. pamatskolas audzēkņi un audzinātāji 1931. g. janvārī. Sēd: II. rindā 4. — V. Videnieks (sk. pārz. no 1921.—25. g.), skolot. L. Kaupe, sk. pārz. K. Tīgeris, skolot. M. Miežāns, P. Miežāns (sk. pārz. no 1925.—29. g.), A. Viksne (sk. pārz. v. i. 1930. g. sāk.), sk. pad. priekšs. J. Apinis.

Skolēni. Remtes 6-kl. pamatskolu no 1920. g. oktobra līdz 1934. g. jūnijam apmeklējuši, neieskaitot pirmskolēnus, 550 skolēni (283 zēni un 267 meitenes). No tiem 422 jau atstājuši skolas solu Remtē, izstājoties: 49 no I. kl., 56 — II. kl., 82 — III. kl., 55 — IV. kl., 72 — V. kl. un 108 — VI. kl. Viena daļa gan pēc izstāšanās no Remtes 6-kl. pamatskolas, mācības turpinājuši un turpina vēl tagad citur, bet lielākā daļa no tiem apmierinājušies ar to, cik ieguvuši bieži vien dažu ziemu ilgajā skolas laikā.

Pamatskolas 6. klasi, izturot Izglīt. min. nosacītos gala pārbaudījumus, beiguši:

1923. g. 6. jūnijā —

1) Roberts Bīlavs	— Remtes	pag.	Jaunteteros,
2) Egons Liekmanis	— Zantes	"	Smilgājos,
3) Gustavs Līvens	— Remtes	"	Kukšās,
4) Alma Mucenieks	— Blīdenes	"	Pilsblīdenē,
5) Ādolfs Siliņš	— Struteles	"	Ķunķuros,
6) Fricis Skujiņa	— "	"	Kalna-Vēzēs,
7) Jānis Šlangens	— "	"	Mazmājniekos,
8) Ida Vīdenieks	— Remtes	"	Cērpos.

1924. g. 7. jūnijā.

9) Ansis Bērziņš	— Remtes	"	Kazeniekos,
10) Alma Gulbis	— "	"	Vecpeķos,
11) Līna Skujiņa	— Struteles	"	Kalna-Vēzēs,
12) Elvīra Šķobe	— Zantes	"	Strošeinos,
13) Valija Šķobe	— "	"	"
14) Alfrēds Vīdenieks	— Remtes	"	Cērpos,
15) Aleksandrs Zonbergs	— "	"	Rāceņos.

1925. g. 9. jūnijā.

16) Emma Bērziņš	— Zantes	"	Likastēs,
17) Alma Bīlavs	— Remtes	"	Jaunteteros,
18) Ludmila Cīnis	— Zantes	"	Lielisvitenos,
19) Nikolajs Čurkste	— "	"	Pļāņu krogū,
20) Milda Embēre	— Remtes	"	Ratniekos,
21) Alberts Fiņķis	— Zantes	"	Jaņārlāvās,
22) Irma Freimanis	— Remtes	"	Grostos,
23) Alberts Hendzels	— Zantes	"	Jaundziņu muižā,
24) Līna Kalniņš	— Struteles	"	Viesatu muižā,
25) Žanis Kauliņš	— Zantes	"	Zantes muižā,
26) Voldemārs Lagzdiņa	— Struteles	"	Krastiņos,
27) Milda Lasis	— Zantes	"	Čabās,
28) Alfrēds Liekmanis	— "	"	Smilgājos,
29) Ernests Nolbergs	— "	"	Mežmuižā,
30) Late Nolbergs	— "	"	"
31) Kārlis Pūduris	— Remtes	"	Kārkliņos,
32) Jēkabs Saulīte	— Zantes	"	Lekužās,
33) Zelma Saulīte	— "	"	"
34) Rūdolfs Tūplis	— Remtes	"	Kalitēs,
35) Alma Verners	— "	"	Vinkalnos,
36) Jānis Vīdenieks	— "	"	Cērpos.

1926. g. 5. jūnijā.

37) Anna Beseris	— "	"	Krumešos,
38) Alīse Goldmanis	— "	"	"
39) Zelma Jakševics	— Gaiķu	"	Ceplīšos,
40) Žanis Karplis	— Remtes	"	Bēžās,
41) Arnolds Ozols	— "	"	Saulītēs,
42) Elvīra Preiss	— "	"	Kūlās,

43)	Olga Preiss	— Remtes	pag. Kūlās,
44)	Lidija Štokenbergs	— Struteles	” Upmaļos.
1927. g. 3. jūnijā.			
45)	Fricis Beseris	— Remtes	” Krumešos,
46)	Fricis Brunfelds	— ”	” Tilta krogū,
47)	Alvine Čigāns	— ”	” Liekņiņos,
48)	Kārlis Dūms	— Blīdenes	” Kūpjos,
49)	Jēkabs Leitis	— Remtes	” Nikužās,
50)	Žanis Penķevics	— ”	” Leišos,
51)	Teodors Polis	— ”	” Muldaiņos,
52)	Teodors Valdmanis	— Struteles	” Pavāros,
53)	Žanis Zigmunds	— Remtes	” Zvejniekos,
54)	Milda Zonbergs	— ”	” Auduļos,
1928. g. 2. jūnijā.			
55)	Alberts Belsons	— ”	” Viļņos,
56)	Marta Bilavs	— ”	” Jaunteteros,
57)	Vilma Būmeistars	— ”	” Dārzniekos,
58)	Alīse Embēre	— ”	” Ratniekos,
59)	Alīse Preiss	— ”	” Kūlās,
60)	Lidija Puriņš	— ”	” Vecteteros,
61)	Herta Sproģe	— Struteles	” Burtniekos,
62)	Alīse Vernavs	— ”	” Ēvelēs.
1929. g. 1. jūnijā.			
63)	Augusts Bilavs	— Remtes	” Jaunteteros,
64)	Zenta Čikste	— ”	” Skrundās,
65)	Elvira Jakševics	— ”	” Vipsteros,
66)	Olga Kaija	— ”	” Kaijās,
67)	Irma Kalpiņš	— Struteles	” Kalpiņos,
68)	Alberts Puriņš	— Remtes	” Vecteteros,
69)	Anna Pūris	— ”	” Spīgās,
70)	Arvīds Stiebriņš	— Jaunpils	” Jurgu muižā.
1930. g. 31. maijā.			
71)	Anna Dāvidsons	— Remtes	” Klagātos,
1931. g. 2. jūnijā.			
72)	Erna Apinis	— ”	” Zemītēs,
73)	Olga Bunkše	— Blīdenes	” Lapsās,
74)	Emma Čunka	— Remtes	” Ilēnos,
75)	Otto Melderis	— ”	” Zemgaļos,
76)	Ludvigs Trēde	— ”	” Vecpeķos,
77)	Lida Vilks	— ”	” Vinkalnos.
1932. g. 2. jūnijā.			
78)	Natālija Apinis	— ”	” Pipenēs,
79)	Olga Bilavs	— ”	” Jaunteteros,
80)	Lizete Eglīte	— ”	” Zvārguļos,
81)	Zelma Gulbis	— Blīdenes	” Pērējos,
82)	Olga Jansons	— Remtes	” Egļeniekos.

1933. g. 3. jūnijā.

83) Natālija Cigāns	— Remtes pag. Liekņiņos,
84) Jānis Dumpis	— „ „ Lejas-Grāvniekos,
85) Irma Klaustiņa	— Blīdenes „ Ādās.
86) Austra Matvejs	— Struteles „ Viesatu muižā,
87) Maura Zābaks	— Remtes „ Indrās,

Uzjēm. 26. — Remtes 6-kl. pamatskolas audzēkņi un audzinātāji 1933. g. rudenī.

1934. g. 7. jūnijā.

88) Augusts Apinis	— Remtes pag. Pipenēs,
89) Zete Cīrulis	— „ „ Kaulāču kalvē,
90) Kārlis Dāvidsons	— „ „ Klagātos.
91) Ernests Īle	— „ „ Biļļos,
92) Ādolfs Jansons	— „ „ Bāliņos,
93) Rauls Jansons	— Blīdenes „ Stac. kazarmēs,
94) Valija Pinkulis	— Remtes „ Vec-Kaulacos.

Sajēmuši apliecību par pamatskolas beigšanu bez tiesībām iestāties vidusskolā:

1923. g. pavas.: 1) Jānis Grunckis — Struteles pag. Strupiņos,
2) Emīlija Kaija — Remtes „ Kaijās,
1929. g. pavas.: 3) Alberts Rasa — „ „ Skujaiņos.

Izstājušies no 6. klases, nesajemot beigšanas apliecību:

- 1922/23. māc. g.: 1) Natālija Dūms — Blīdenes pag. Ķupjos,
2) Gundija Jakševics — Gaiķu „ Ceplišos,
3) Antonija Līvens — Remtes „ Kukšās,
4) Erna Zariņš — Struteles pag. Mazmājniekos.

1926/27. māc. g.:	5)	Milda Krastiņš	—	Remtes pag.	Pločos,
	6)	Osvalds Kūlants	—	"	Bēķos,
1928/28. māc. g.:	7)	Vilis Ansbergs	—	Struteles	" Ilgās,
1928/29.	"	8) Elmārs Stūrmanis	—	Remtes	" Silējos,
1929/30.	"	9) Artūrs Preiss	—	"	" Kūlās,
1932/33.	"	10) Alma Pabērzs	—	"	" Stūrmaņos,
1933/34.	"	11) Auguste Kaminskis	—	Zantes p.	" Plāņu krogū.

Skolēnu skaits atsevišķos mācību gados bijis:

Māc. gads.	I. kl.	II. kl.	III. kl.	IV. kl.	V. kl.	VI. kl.	Visā skolā.
1920/21.	40	15	10	14	—	—	79 (44 z.; 35 m.).
1921/22.	30	41	20	15	14	—	120 (66 z.; 54 m.).
1922/23.	16	21	28	12	19	14	110 (61 z.; 49 m.).
1923/24.	14	16	17	17	21	7	92 (47 z.; 45 m.).
1924/25.	26	16	22	10	19	21	114 (55 z.; 59 m.).
1925/26.	20	26	13	21	18	8	106 (39 z.; 67 m.).
1926/27.	35	25	27	14	15	12	128 (55 z.; 73 m.).
1927/28.	29	23	27	16	13	10	118 (46 z.; 72 m.).
1928/29.	20	24	25	18	12	10	109 (52 z.; 57 m.).
1929/30.	—	—	21	13	16	3	53 (24 z.; 29 m.).
1930/31.	35	23	6	13	13	8	98 (51 z.; 47 m.).
1931/32.	41	33	16	7	16	5	118 (67 z.; 51 m.).
1932/33.	36	29	35	9	14	7	130 (75 z.; 55 m.).
1933/34.	35	31	32	29	15	9	151 (85 z.; 66 m.).

Jāpiezīmē, ka 1933/34. māc. gadā Remtes 6-kl. pamatskola skolēnu skaita ziņā iejēmusi pirmo vietu no visām Tukuma apr. lauku pamatskolām. Domājams, arī turpmāk tā būs plašākā apriņķa lauku pamatskola, jo nākošos gados, paredzams, skolēnu skaits pārsniegs 170.

Skolēnu sabiedriskā dzīve. Bez kārtējā darba klasē, skolēni daudz veikuši savos brīvlaikos, gatavodamies turpmākam sabiedriskam darbam. Spējīgākie vecāko klašu skolēni vienmēr jēmuši dalību koptgaldā pārzināšanā un vadīšanā. Skolēnu koptgalds skolā pastāv jau no 1923/24. māc. gada. Tāpat dzīvu līdzdalību skolēni jēmuši bibliotēkas pārzināšanā un sakārtošanā, mācības līdzekļu gatavošanā u. c.

Skolā pastāv šimbrīžam **skolēnu kooperatīvs** un **Latv. J. S. Kr. pulciņš**. Pirmā pulciņā, rūpējoties par grāmatu piegādāšanu, skolēni vingrina savas spējas tirdznieciskā pasākumā. Otrā — mācās sargāt savu veselību, neaizmirstot izkopt garīgās spējas, rikojojot priekšlasījumus, skolēnu darbu vakarus u. c.

Bez minētiem pulciņiem skolā vēl darbojušies — Cerības pulciņš un lit. pulc. „Pirmie plūdi“. Tāpat skolēnu pacietīgu darbu prasījuši skolas izrikojumi: teātra izrādes, koncerti, vingrojumu priekšnesumi, eglīšu vakari, bazāri u. c.

Jau no pirmiem sākumiem līdz pēdējam laikam skolas izrikojumi guvuši nedalītu piekrišanu plašākā apkārtnē. Pašu spēkiem gatavoti kostīmi, dekorācijas un izrādītas vairākas ievē-

Uzjē. 27. — Remtes 6-kl. pamatskolas skolotāji un absolventi 1934. g. jūnijā. Sēd skolotāji: Fr. Rebhūns, A. Viksne, M. Neimanis, L. Verners, K. Tīģeris (sk. pārz.); stāv absolventi: A. Apinis, K. Davidsons, V. Pinkulis, Z. Čirulis, R. Jansons, E. Īle.

rojamas lugas, kā: Allunana — „Mūsu senči“ (1923. g. 18. nov.), Brigāderes — „Spridītis“ (1924. g. 18. nov.), Akurātera — „Sidraba birze“ (1925. g. 18. nov.), Zeltmata — „Arājdēls“ (1926. g. maijā), Brigāderes — „Maija un Paija“ (1926. g. 18. nov.), Bri-
gāderes — „Lolitas brīnumputns“ (1928. g. 25. dec.), Rūķīša — „Stiprais ģkstitis“ (1931. g. 18. nov.), Mauriņas — „Jaunais likums“ (1932. g. 18. nov.), Raiņa — „Zelta zirgs“ (1933. g. 30. apr.), Raiņa — „Krauklītis“ (1933. g. 18. nov.) u. c. Bez tam katru gadu sarīkoti — 1 izrikojums pavasarī un 1 decembrī (egļītes vakars), kuŗos galveno programmas daļu aizjēm vingrojumi, dziesmas, dēklamācijas u. c. priekšnesumi pašu skolēnu izpildījumā.

Skolas budžets, sevišķi pēc pils nodegšanas, prasījis ievērojamas summas. No līdzšinējiem lielākais ir bijis 1930/31. gada budžets — Ls 23964,93. 1933/34. budž. gada summas sadalās sekojoši:

lejēmumi.

1) Valsts izsniegumi skolot. algām, jaunbūvēm u. c.	Ls 11754,89
2) Pagasta budžetā uzjēmtie līdzekļi	„ 4365,45
3) Skolas padomes izrikojumos gūtie līdzekļi	„ 934,99

Kopā Ls 17055,33

Izdevumi.	Valsts.	Pagasta.	Sk. pad.	Kopā.
1) Skolotāju algas	Ls 7678,80	—	—	7678,80
2) Skolas apkalpotāja alga	„ —	549,94	—	549,94
3) Skolas kancl. izdevumi	„ —	11,52	2,68	14,20
4) Apkurināšana, apgaismošana, ateju tīrīšana	„ —	1062,58	—	1062,58
5) Ēku apdrošināšana	„ —	44,—	—	44,—
6) Skolas jaunbūve un rem.	„ 3600,—	1654,46	—	5254,46
7) Māc. līdzekļi un invent.	„ —	299,14	250,—	549,46
8) Skolēnu ārstēšana un pabalsti	„ 476,09	477,87	—	953,96
9) Maksājumi par skolēniem citās skolās.	„ —	265,94	—	265,94
10) Dāvanas skolēniem eglītes vakarā	„ —	—	199,51	199,51
11) Izrikojumu sarīkošanas izdevumi.	„ —	—	442,65	442,65
12) Atlik. uz nāk. budž. g.	„ —	—	40,15	40,15

Pavisam l.s 11754,89 4365,45 934,99 17055,33

Skolas padome. Liela loma skolas saimnieciskās dzīves kārtošanaā piederējuši arī skolas padomei. Kad citās iestādēs bieži vien cīnījās politiskās partijas, Remtes 6-kl. pamatskolas padomē, sevišķi pēdējos 5 gados, valdījis vienmēr saprašanās un lietderības gars. Varbūt tādēļ, ka padomei pastāvīgi bijis jādomā par jauno telpu veidošanu, iekārtošanu, lietderīgu sadalīšanu un neatlaidīgi jā rūpējas par vajadzīgo līdzekļu iegūšanu, nav atlicis laika nodoties savstarpējām ķildām, kādas bieži risinājušās aiz skolas nama durvīm.

Skolas padomē no vecāku pārstāvju vidus darbojušies:

1920/21. māc. g. — Fricis Kīķis (priekšs.), Kārlis Verners, Jānis Jansons, Jānis Baums, Jānis Embēre un Jānis Tilbergs.

1921/22. māc. g. — Jānis Kāpa (priekšs.), J. Baums, Augusts Matvejs, Fricis Puduris un J. Tilbergs.

1922/23. māc. g. — J. Kāpa (pr.), Kārlis Ozols, Fricis Cers, Kaspars Preiss, Krišjānis Bilavs un A. Matvejs.

1923/24. māc. g. — J. Embēre (pr.), K. Verners, A. Matvejs, Kārlis Jēkabsons un Jānis Būmeistars.

1924/25. māc. g. — J. Embēre (pr.), Krišus Līcis, Lizete Preiss, Emilija Polis un Fricis Ozoliņš.

1925/26. māc. g. — J. Embēre (pr.), L. Preiss, Žanis Šķēle, E. Polis, Fricis Peņķevics, Fr. Ozoliņš un E. Priedīte.

1926/27. māc. g. — L. Preiss (pr.), E. Polis, Kārlis Polis, Fr. Peņķevics un Fr. Ozoliņš.

1927/28. māc. g. — J. Embēre (pr.), J. Būmeistars, Krišus Piņkulis, Jānis Cīrulis un Fr. Ozoliņš.

1928/29. māc. g. — J. Embēre (pr.), Jūlijs Apinis, J. Cirulis, Krišus Dumpis un Žanis Krūmiņš.

1929/30. māc. g. — J. Apinis (pr.), Kr. Dumpis, Kr. Pinkulis un Ž. Krūmiņš.

1930/31. māc. g. — J. Apinis (pr.), J. Cirulis, Kr. Dumpis, Žanis Melderis un Ž. Krūmiņš.

1931/32. māc. g. — Jēkabs Rutks (pr.), J. Kāpa, Kārlis Lagzdīna, Dore Bilavs un Ž. Krūmiņš.

1932/33. māc. g. — J. Rutks (pr.), Matiss Lūsis, Kr. Dumpis, Elizabete Retmanis un Ž. Krūmiņš.

1933/34. māc. g. — Jānis Jente (pr.), Marta Jansons, Fricis Tenis, J. Rutks, J. Cirulis un Ž. Krūmiņš.

Skolas apkopēji: no 1920. g. oktobra līdz 1924. g. februārim — Kārlis Čigāns un no 1924. g. februāra Juris Šteindols un Emma Šteindols vēl tagad.

Remtes papildskola.

Remtes papildskola savu darbību iesāk 1931. g. 18. martā. Ierosinājumu Remtes papildskolas atvēršanai dod Tukuma-Talsu apr. tautskolu inspektors J. Laudams ar 1931. g. 11. februāra rakstu № 124 Remtes 6-kl. pamatskolas priekšniekam un tai pašā laikā Remtes pagasta valdei.

Atskaitot Zantes papildskolu, kas darbību iesāka gan dažas dienas agrāk, bet tā paša gada pavasarī to arī galīgi izbeidza, Remtes papildskola ir vecākā šāda skola Tukuma apriņķī. Skola no paša sākuma līdz pēdējam laikam darbojusies Remtes pili — 6-kl. pamatskolas telpās. Mācības notikušas vakaros vai arī svētdienās.

Papildskola darbojusies:

1930/31. māc. g.	—	42	stundas	11	dienās	ar	44	apmeklētājiem,
1931/32.	"	309	"	69	"	"	83	"
1932/33.	"	249	"	46	"	"	116	"
1933/34.	"	94	"	17	"	"	59	"

Kā skolotāji-lektori skolā darbojušies:

- 1) Kārlis Tīģeris (priekšn.) — pasn. latv. val., prakt. rēķ., dzied.,
- 2) Emīls Saliņš (agr.) — " pļavkopību 1930/31. m. g.,
- 3) Pēteris Plostiņš (agr.) — " dārzkopību 1930/31. " "
- 4) Fricis Rebhūns (pmtsk. sk.) — " prakt. rēķ. 1930/31. " "
- 5) Elizabete Gediņš (ārste) — " vesel. kopš. 1930/31. " "
- 6) Lilija Ķergalvis (pmtsk. sk.) — " latviešu val. 1931/32. " "
- 7) Austrā Apsīte (mājt. instr.) — " mājtur. siev. 1931/32. " "
- 8) Paulis Bārda (agr.) — " lopkopību 1931/32. " "
- 9) Haralds Veldre (agr.) — " putnkopību 1931/32. " "
- 10) Jānis Turks (mācītājs) — " ētiku 1931/32. " "

- 11) Eduards Baumanis (agr.) — pasn. zemkop. no 1931.—1934. g.
- 12) Artūrs Šints (zv. adv. pal.) — „ pilsonisko audzināšanu no 1931.—1933. g.
- 13) Leontine Jansons (mājt. instr.)— „ rokdarbus un mājturību no 1932.—1934. g.
- 14) Teodors Kaure (dārzk. instr.) — „ biškopību un puķkopību 1932/33. m. g.

Remtes mazpulks.

Uz agr. Ed. Baumaņa ierosinājumu 1933. g. 27. martā nodibināts Remtes mazpulks ar 22 biedriem. Mazpulka darbība sākumā rosīga un sajūsmas pilna, jo papildskola devusi daudz

Uzjē. 28. — Remtes papildskolas mājturības kursistes 1931. g. novembrī.
II rindā 3 — sk. priekšn. K. Tīģeris, 4 — mājt. instrukt. A. Apsīte.

jaunu ierosinājumu. Mazpulka vadītāja pienākumus uzjemas Baumanis. Tomēr viņa labie nodomi izjūk sakarā ar dzīves vietas un nodarbošanās maiņu. Tieši tānī laikā, kad lietpratīga vadītāja norādījumi visvairāk vajadzīgi, Remtes mazpulks paliek bez noteikta vadītāja. Šinī pašā laikā Zemgales mazpulku pārzināšanu sāk pārjēmt Zemgales lauksaimniecības centrālbiedrība. Mazpulki paliek uz laiku bez noteiktas centrālās pārraudzības. Maiņu laikā Remtes mazpulka darbība atslābst, un sakarā ar pirmā gada neveiksmēm, tas nav paspējis vēl tagad attīstīt rosīgāku darbību. Mazpulka valdē darbojušies: Alise Preiss (priekšs.), Augusts Bilavs (kasieris), Otto Melderis (sekr.), Indulis Kāpa un Valentīns Larka; revīzijas kommisijā — Zenta Arājs, Teodors Briedis un Natālija Apinis.

Ārsti.

Remtes pagasta vietnieku sapulces 1895. g. 10. janvāra protokola № 1, p. 3 dod šādu liecību par ārstniecisko palīdzību Remtes pagastā:

„Gewehrojot, ka Remtes muišas šimtskungs preefšch pagasta waldeš un dakteru telpu apfurinašchanaš dod gatavu malku par brihwi — par ko tikai pagehr peewest no katra šaimneeka $\frac{1}{2}$ afeš malku, ka taš jau 20 gaduš atpakaļ pilditš, eefkaitamš par naturalflaušibaš — nolehma: ka ari uš preefšchu katram šaimneefam japewed $\frac{1}{2}$ afeš malku.“

No minētā protokola redzams, ka pagasta vietnieki un muižas īpašnieks par ārstniecisko palīdzību iedzīvotājiem rūpējušies jau ap 1875. gadu. Sikāku ziņu par līgumu ar ārstu minētā laikā un pirms 1875. gada nav.

1894. g. 15. novembrī pagasta vietnieku protokola 10. pantā rakstīts: „Gewehrojot, ka lihdfšchinigais pagasta dakteris Emil Anthen f. beš nekahda šina aifgabjiš prohjam un atstahjiš šawa weeta lihdf 23. aprilim 95. g. dakteri Ečmanu fgu — nolehma: lihdfšchinigo lihgumu ar daktera Anthena fga ušteift un lihdf 23. aprilim 95. g. patureht par ahrstu Ečmanu fgu if Saldus, furam ari tagadejo loni ismaksat pehž lihguma ar Anthena fungu.“

No kuŗa laika un ar kādiem noteikumiem ārsts Emils Antens apjēmis ārstēt pagasta iedzīvotājus, nav zināms. 1894. g. budžeta izdevumos paredzēta „lone pag. dakterim un priekš zālēm 595 rub. un bakotājam Villertam 60 rub.“ Nākošā gadā bakotājam gada alga samazināta līdz 30 rub., bet vēlēts jemt no katra bakota bērna vēl 30 kap.

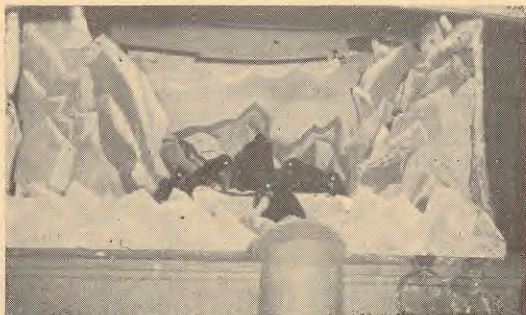
1895. g. 7. februārī pagasta vietnieki protokola 4. pantā nolemj: „Dot pagasta dakterim no 23. aprila 95. g. lones diwišimtspezdesmit (250) rubuluš par gadu, par ko dakterim katru nedelu peektdeenaš ap pulksten 9 no rihta ar šaweem firgeem wajag atbraukt uš pagastu namu, šlimneefuš ahrstet, mahjaš fur wajadfigš šlimneefuš par brihwi apmeklet, it ihpašchi wišeem zilweešem, furi Remtes pagasta un muišas eedšihwo. —

Upteekerim loni un preefšch šahleem dot par gadu diwi šimts (200) rubuluš un no katra zilweeka par katru šahli atwehlet nemt 5 kap., par ko wišeem jadabun wajadšihgas šahleš, turpretim wišeem pagasta nabageem un furi pagasta palihdfibu dabu — jadod šahleš par brihwi. — Ari apteeki wajag buht katra laifa pretdifteritu šahleš.“

Tā paša gada 5. maijā Antena vietnieks Lonis Ekmanis piejem jau minētos pagasta vietnieku nosacījumus un noslēdz līgumu, ar kuŗu no 1895. g. 23. aprīļa skaitās viņš turpmākais Remtes pagasta ārsts līdz 1897. g. 23. apr. No 1897. g. 23. apr. Remtes pagasta ārsta pienākumus uzņemas Ziemelis, arī no Saldus un ar tādiem pat noteikumiem, kādi nosacīti 1895. gadā.

1902. g. 19. novembra pag. vietnieku protokola 10. pantā redzams, ka Ziemeļis savā vietā sūta vietnieku Freidenšteinu līdz 1903. g. 23. aprīlim. Tai pašā protokolā no 1903. g. 23. aprīļa Remtes pagasta ārsta pienākumus uzņemas Blīdenes ārsts V. Garmsens.

Cik ilgi Garm-sens ārsta pienāku-mus pildījis Remtē, nav noteikti zināms. No 1911. g. 10. jū-nija vietnieku pro-tokola 12. panta redzams, ka ārsta pienākumus Rem-tes pagastā izpilda jau minētais Frei-denšteins. Ārstu maiņa notikusi lai-kā no 1904. līdz 1908. gadam, bet minētā laika viet-

Uzjēm. 29. — Ledus kalna skats no lūgas „Zelta zirgs” uz Remtes tautas nama skatuves 1933. g. 30. aprīlī.

nieku protokoli, tāpat citi dokumenti Remtes pagasta arhīvos vairs neatrodas, tādēļ tiešo ārstu maiņas laiku nav iespējams noteikt.

Sākot ar 1912. g. 3. februāri (vietn. prot. 1912. g. 4. janv., pants 2.), par ārstu Remtes pagastam pieņemts Freidenšteina vietā Grenču ārsts Villerts. Villerts uz Remti vairs nebrauc, bet Remtes pagasta slimniekus pieņem Zantes muižā katru piektdienu un pārējās dienās Grenču dakteru mājā.

1914. g. 4. martā vietnieki nolemj Villertam līgumu uzteikt un pieņemt jaunu ārstu.

No 1914. g. 26. jūlija pagasta vietnieku protokola 2. panta redzams, ka par ārstu no 1. jūnija Remtes pagastam pieņemts Lībmanis, kurš katru piektdienu brauc uz Remti, bet pārējās dienās pieņem slimniekus pie sevis Saldū. Šīnī laikā ārsta atalgojums ir 300 rub. gadā. Par katru braukumu uz Remti ārsts saņem 2 rub. un bērnu bakošanu 15 kap., bet ārstēšana visiem pagasta iedzīvotājiem jāsniedz „par brīvi”. Šāds līgums pastāv ar Lībmani līdz 1915. g. jūlijam (vācu ienākšanai), kad tiek pārtraukta kārtīgā pagasta pārvalžu un citu iestāžu darbība. Noteiktu līgumu ar Dr. Dāvidu Lībmani noslēdz pagasta padome 1922. g. 28. apr. sēdē (prot. 7., p. 1.), pēc kuŗa viņš tāpat kā agrāk katru piektdienu brauc uz Remti un pārējās dienās pieņem slimniekus Saldū. Ārsta alga — 4000 L. rub. mēnesī un par katru izbraukumu pie slimniekiem no Saldus 300 rub., no Remtes 100 rub. Bez kārtējās slimnieku ārstēšanas Lībmanis apmeklē visas skolas 2 reiz gadā un pārbauda skolēnu veselības stāvokli. Lībmanis Remtes pagasta ārsta pienākumus pilda līdz 1928. g. 1. aprīlim.

Jau 1926. g. 20. nov. sēdē pagasta padome lemj (prot. 8, p. V.): atvērt Remtes skolā doktorātu un slimnīcu, pieņemj pastāvīgu ārstu un žēlsirdīgo māsu, jo L. S. K. galvenā valde apsolās maksāt ārstam Ls 77,— un žēlsirdīgai māsai Ls 99,—. Pēc 1917. g. 1. augusta, Remtes I pak. pamatskolu likvidējot, skolas telpās tiek iekārtots doktorāts; paredzētā slimnīca netiek iekārtota.

1928. g. 23. februāra pag. padomes sēdē (prot. 3, p. V.) pieņem par ārstu Remtes un Zantes pagastiem (uz Zanti brauc I dienu nedēļā) no 1. aprīļa Dr. Ludvigu Neimani, kurš strādā līdz 1929. gada augustam.

1929. g. 13. jūlija sēdē (prot. 5, p. II. pag. padome ievēl tagadējo Remtes, Zantes un Struteles pag. rajona ārsti Dr. Elizabeti Gediņu, kura savus pienākumus izpilda no 1. augusta 1929. g.

Uzjē. 30. — Raiņa „Zelta zirgs“ galveno lomu tēlotāji 1933. g. 30. aprīlī.

Vecmāte. Kā no 1899. g. 5. oktobra protokola 10. panta redzams (arī 1894. g. budž. to pašu rāda), Remtes pagasts algojis vecmāti Karlīni Pavēni par 60 rub. gadā kopā ar Struteles pagastu no 1894. g. līdz 1900. g. 1. maijam. Vecmāte dzīvojuši Pētertālē. Jau minētā protokolā pagasta vietnieki nolemj Karlīnei Pavēnim algu nemaksāt no nāk. gada 1. maija, bet pieņemj Remtes pagastam atsevišķu bērnu sajēmēju, jo lielā tāluma dēļ tā „nav nekādā vīzē vajadzīgā atgadjumā sasniedzama“.

1900. g. 15. februārī (8. pants) par bērnu sajēmēju tiek pieņemta Lība Blūmanis ar 30 rub. lielu algu gadā „pie viņas rūmes un siltuma“.

1913. g. 11. martā (prot. 5, p. 4) vietnieki nolemj „griezties pie Tukuma sanitātes (veselības) komisijas ar lūgumu Lību Blūmani vecuma un slimības dēļ no amata atlaist“.

Kuŗā laikā tieŗi Blūmane aiziet, nav noteikti zināms. Pēc viņas vecmātes pienākumus Remtes pagastā izpila Nolberģe. Pēdējā darbojas arī vācu okupācijas un pārējos nemieru gados.

No 1920. g. 15. jūlija par Remtes pagasta vecmāti pieņemta Anete Jansons. Tā strādā līdz 1927. g. septembrim (atsakās 11. jūnijā). Pēc tam Jansons turpina darbu kā privāta vecmāte, bet pagasta padome 1927. g. 24. septembrī ievēl Zelmu Īli, kuŗa savus pienākumus izpilda nedaudz ilgāk kā gadu.

1929. g. 13. jūlijā pagasta padome lūdz tautas labklājības ministriju atļaut rajonā pieņemt otru vecmāti ar dzīves vietu Remtes Doktorātā, jo Zante grūti sasniedzama. Tai pašā reizē padome lemj Anetei Jansons atmaksāt par palīdzību trūcīgām dzemdētājām.

1930. g. 15. janvārī ievēl, bet jau 1931. g. 14. oktobrī atlaiž otru rajona vecmāti Martu Freidenfeldi un pēc tam vienojas ar privāto vecmāti Aneti Jansoni par palīdzības sniegšanu pag. iedzīvotājiem vajadzības gadījumos.

Veterinārfeldšera punktu iekārtot Doktorātā un lūgt kaimiņu pagastus pievienoties šī pasākuma atbalstīšanai Remtes pagasta padome lemj jau 1927. g. 21. maijā. Tomēr veterinārfeldšeri Ķīģeli var pieņemt tikai 1931. g. 2. janvārī. 1933. g. Ķīģelim lūgums uzteikts, un Remtes pagasts palicis atkal bez veterinārās ārstnieciskās palīdzības.

Aptieka Remtes pagastā bijusi jau no 1875. gada, varbūt arī dažus gadus agrāk. Līdz pasaules kara laikam aptieka iekārtota Remtes muižas vecajā pilī (tag. Vīnkalni). Tās īpašnieki — Kapellers (Saldū); pārvaldnieki Remtes aptiekai bijuŗi: Villerts, Bergmanis, Meržvinskis un Pētersons. 1915. gadā aptieka likvidēta un atjaunota 1920. g. augustā. Aptiekas īpašnieks-pārvaldnieks no 1920. gada ir Osvalds Šteins. Līdz 1924. g. novembrim aptieka darbojusies vēl Vīnkalnos, bet tad pārcelta Šteina iegūtā jaunsaimniecībā — Gaiŗkalnos, kur tā pastāv vēl tagad.

Nespējnieku patversme.

Nespējnieku patversme Remtes pagastā iekārtota ap 1894. gadu blakus Remtes skolai, t. i. turpat, kur tā atrodas vēl tagad. Pirms patversmes iekārtošanas nespējniekus uzturējuŗi saimnieki, dodot uzturu un māju vietu katrs savā nedēļā.

Patversmes pastāvēšanas pirmajos gados atseviŗķas nespējnieku saimnieces nebijis. Tās pienākumus uzjēmuŗas spējīgākās nespējnieces. 1896. g. 6. septembrī par nespējnieku saimnieci, sākot no 1. oktobra, pieņemta Marija Igaunis ar „weenu loni no 30 rub. par gadu, pee fam wina ņawu furlmeħmo meitu Ratriħneŗ par ņkolaŗ briħwlaifku war uŗtureteeŗ un uŗturu dabut nabagu nama“. 1914. g. martā iepriekŗējās saimnieces vietā pieņemta Prone Ansons, kuŗai arī slimīga meita. Turpmāk pieņemtas ņādas

nespējnieku saimnieces-apkopējas: Lizete Erdmanis, Paulīne Zamberts (1925. g.), Lavīze Tūte (1927. g.), Kate Jurgenovskis (1929. g.), Alise Lekuzis (1934. g.).

1901. g. 9. martā uz pagasta vecākā ierosinājuma izraudzīts pirmais nespējnieku uzraugs Fricis Zonbergs no pagasta vietnieku pulka. Turpmāk par nespējnieku uzraugiem (saimniekiem) un produktu apgādātājiem izvēlēti: Miķēlis Pogels (1911. g.), Žanis Zāgmanis (1919. g.), Miķēlis Erdmanis (1922. g.), Edvards Pūris (1924. g.), Evalds Šēnfelds (1926. g.), Fricis Ozoliņš (1928. g.), Žanis Krūmiņš (1931. g.). 1933. g. pēc Tukuma apriņķa valdes aizrādījuma, ka pagasta valdes budžetā nav paredzamas summas atsevišķa nespējnieka saimnieka atalgojumam, par nespējnieku pārraudzīšanu un apgādāšanu rūpējas visi pagasta valdes locekļi, izpildot savus pienākumus pēc kārtas 1 mēnesi. Nespējnieku skaits patversmē ap 20 un mazāk.

Bez patversmē uzturamiem nespējniekiem pagastam vienmēr bijis jāuztur pāri 30 tādi nespējīgie pagasta iedzīvotāji, kuŗu apkopšanu uzjēmušies to piederīgie, vai arī tādi, kas spēj nopelnīt tikai daļu no sava uztura un pārējām vajadzībām.

Pasts, tālgrafs, tālēfons.

Tagadējā Remtes pasta māja celta ap 1890. gadu tieši pasta un tālgrafa kantoŗa vajadzībām.

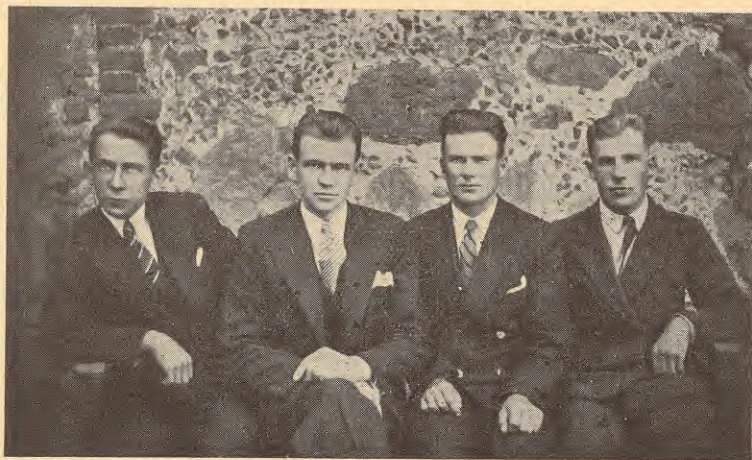
Līdz pasta kantoŗa atvēršanai pasts sajemts Saldū. Ap 1890. gadu radies nodoms atvērt pasta un tālgrafa kantori Pils-Blīdenē. Pils-Blīdenes īpašnieks — firsts Livens jau apsolijs atvēlēt minētam nolūkam telpas. Visus iepriekšējos nodomus izjaucis Remtes muižas īpašnieks — grāfs Medems. Pēdējais nekad nežēlojis līdzekļus modernu ierīču iekārtošanai savā muižā (ap 1897. g. iekārtojis elektrisko spēkstaciju, seklās kūtis, pienotavu u. c.). Arī pasta kantoŗa iekārtošana interesējusi Medemu. Viņš apsolijs valsts iestādēm celt jaunu pasta ēku, kuŗa katrā ziņā piemērotāka un labāka kantoŗa iekārtošanai, kā kaut kur citur ierādītas telpas.

Pateicoties Medema uzjēmībai, pasta māja arī Remtē uzcelta. Mājas celšana ļoti steigta. Daudzi koku materiāli izlietāti nežāvēti. Minētais apstāklis laikam iemesls tam, ka pēc 40 gadiem ēkas sienas stipri bojājušās. Tomēr pirmā sākumā Remtes pasta māja bijusi viena no plašākām un piemērotākām visā apkārtnē.

Līdz ar pasta kantoŗa atvēršanu, Remtē iekļāvusies Saldus-Upesmuižas pasta tīklā, un pastu bijis iespējams sajemt katru dienu.

Pastmeistari Remtē no pasta kantoŗa atvēršanas līdz 1915. g. jūlijam bijuši sekoši: Ostups, Tīdens, Siliņš (nošauts 1906. g.), Bērzons un Dupuris (no 1911.—1915. g.). Kā pasta ierēdņi darbojušies: Varoslovans (Bērzona laikā) un pēdējos pirmskaŗa

gados Ciršs un Zalčmanis. 1915. g. jūlijā Remtes pasta kantoris darbību pārtraucis. Vācu okupācijas un pārejos juku laikos Remtes iedzīvotāji pastu saņemusi no Upesmuižas caur Jaunpili. Atsevišķu pasta ierēdņu pārmaiņu laikos nav bijis.

Uzjē. 31. — Pils-Blidenes pasta kantoņa darbinieki, pag. darbin. J. Kuze, pastmeist. A. Neimanis, pastn. Ž. Laukšteins un mont. A. Zvirbulis.

1919. g. 18. jūlijā Upesmuižas pasta nodaļas pārzinis ziņo Remtes pagasta priekšniekam, ka Jaunpils atteicas pieņemt pastu Remtes apkārtnē, un lūdz nokārtot pasta saņemšanas lietu. Tā paša gada decembrī Remtes pagasta izpildu komiteja iekārto pasta aģentūru. Šinī laikā pasta mājā darbojas jau pagasta pārvalde, un pasta aģentūras vadību uzņemas darbvedis Jānis Baums. Pastu saņem no Saldus 1—3 reizes nedēļā. Atsevišķa pasta vedēja nav, bet pasta apmaiņu ar Saldus pasta kantori izdara tirdzinieki vai citi pagasta iedzīvotāji, braukdami Saldū nokārtot savas saimnieciskās vajadzības.

1920. gadā pasta aģentūru pārņem Kristīne Baums, kas vēl tagad vada Remtes pasta, tālruna un tālgrāfa palīgnodaļu. Sākot ar tā paša gada 18. augustu, Remtes pasta aģentūra saņem pastu no Jaunpils pasta kantoņa caur Tukumu 3 reizes nedēļā. Pastu ved pagasta izpildu komitejas norikoti šķūtnieki.

1924. g. maijā iekārto pasta aģentūrā arī tālruna palīgnodaļu. Sākumā uzstādīti tikai divi tālruna aparāti: 1) pasta aģentūras sarunu punktā un 2) Remtes piensaimnieku sab. veikalā. Tālruna un tālgrāfa kantoris Saldū, bet pastu vēl saņem no Jaunpils.

1926. g. 1. aprīlī pasta, tālruna un tālgrāfa palīgnodaļu pārceļ Vinkalnos, jo pasta mājā iekārtota pagasta valdes kanceleja, un abu iestāžu darbībai paplašinoties, vienā ēkā aprūkst telpu.

Pēc 1927. g. 8. oktobra, kad atklāj pasažieru satiksmi uz Liepājas-Glūdas dzelzceļa, Remtes pasta palīgnodaļa saņem pastu no pasta vagona. Pastu piegādā pagasta ziņnesis par noteiktu atlīdzību, kuŗu maksā pagasta valde.

Sākot ar 1928. g. 1. februāri, Remtes pasta palīgnodaļa padota tieši Jelgavas pasta un tēlegrafa kantorim. 1929. g. jūnijā, kad atver pasta, tēlefona un tēlegrafa kantori Pils-Blīdenē, Remtes pasta, tēlefona un tēlegrafa palīgnodaļu pievieno jaunatvērtajam kantorim. 1929. gadā pasta piegādāšanu uzņemas valsts.

1934. g. 1. aprīli pasta, tēlefona un tēlegrafa palīgnodaļu pārceļ atkal pasta mājā, jo pagasta valdes kanceļu iekārtu jaunās telpās Remtes pili. Pasta palīgnodaļa izdara visas pasta operācijas un saņem pastu katru dienu, izņemot nedēļas svētdienas.

Pils-Blīdenes pasta, tēlefona un tēlegrafa kantori atver 1929. g. 1. jūnijā, slēdzot pasta palīgnodaļu Blīdenes stacijā. Kantori iekārtoti Blīdenes pagasta „Blīdenēs“ (agrākā Pils-Blīdenes alus brūzī, kas piešķirts firstam Līvenam kā neatsavināmā daļa, bet pašlaik pieder Libertam un Kīsim).

Pastmeistara pienākumus sākumā izpilda Bruno Grotiņš, bet no 1931. g. 25. maija Alfrēds Neimanis. Pārējais kanceļa personāls līdz 1931/32. budž. gadam ļoti mainīgs, jo sastādās galvenā kārtā no pagaidu darbiniekiem (Kīršteins un kdze, Sproģis, Grotiņa kdze). Tagad kantori bez pastmeistara A. Neimana strādā: asistente Marta Dambītis no 1931. g. 3. dec., pastnieks Žanis Laukšteins no 1931. g. 26. nov., montiera v. i. Augusts Zvirbulis no 1934. g. 14. jūl. (agrākie montieri: Siljēkabs, Stefenhagens, Staģis, Svīkulis), pagaidu darbinieks Jēkabs Ūuze.

Pils-Blīdenes pasta kantorim padotas: Blīdenes, Remtes un Stūru muižas palīgnodaļas. Pastu trakti: 1) Pils-Blīdene — Blīdene — Stūru muiža — Blīdene — Pils-Blīdene (3 reiz ned.) un 2) Blīdenes stacija — Pils-Blīdene — Remte — Zante — Remte — Pils-Blīdene (6 reiz nedēļā). Pasta vedējs uz līguma pamata tiek pieņemts vienam gadam.

Kantori izpilda šādus pasta operācijas veidus: pieņem un nosūta tekošo rēķinu pārvedumus, pakas, ierakstītus sūtījumus, maksājumu prasības, pēcmaksas sūtījumus, pasta krājokas noguldījumus, pasta radiofona pieteikumus un abon. maksājumus, 1931. g. ceļu aizjēmuma obligācijas un krājokas, zīmogokas un pastokas. Atzīmējama rōsīgā pasta krājokas darbība, kurās noguldītāji Pils-Blīdenē 50 % zemkopji — lauksaimnieki.

Tēlefona un tēlegrafa satiksme: vietējā, iekšzemes un starptautiskā. Kantorim padota Remtes tēl. un tēlegr. palīgnodaļa ar 23 abonentiem un Pils-Blīdenes — 31 abonents. Bez tam Blīdenes stacijā iekārtots atsevišķs sarunu punkts.

Remtes pagasta policija.

Līdz 1889. gadam visu Kurzemes un Zemgales pagastu policijas pienākumus izpildījuši vietējie muižnieki un muižas pārvaldnieki. Pēc 1889. gada, ievēdot krievu policijas iekārtu,

Uzjē. 32. — Pils-Bīdienes pasta, tēlegrafa un tēlefōna kantoris (agrākais Pils-Bīdienes brūzis).

uradņiku un strazdņiku pienākumus izpildījuši pa lielākai daļai krievu tautības pilsoņi. Remtes pagastā uradņiki un strazdņiki līdz 1906. gadam mainīti diezgan bieži. Daži no tiem izpildījuši savus pienākumus Remtē tikai pāris mēnešus. 1906. g. jūlijā kāds no jaunākiem Remtes strazdņikiem — Burmeistars sašauts. Arī pēc 1906. gada līdz 1915. g. jūlijam Remtē bijuši vairāki uradņiki un strazdņiki. Vācu okupācijas laikā par iedzīvotāju drošību gādājuši žandarmi, lielinieku laikā — miliči.

Latvijas valsts pastāvēšanas laikā no 1919. gada Remtes pagastā bijuši šādi policijas kārtībnieki: Šturms, Fr. Rozenfelds, Ž. Krūmiņš, Striebulis, A. Gelperts un Žanis Ābols no 1923. gada 16. marta vēl tagad izpilda vec. polic. kārtībnieka pienākumus.

J. Šteinerts.

Remtes pagasta aizsargu nodaļa.

1919. gada 20. martā Pagaidu valdība izdeva sekošus noteikumus par aizsargu nodaļām pagastos:

„No laukiem nemitējas pienākt ziņas par laupīšanām un zādzībām. Lai varētu pret šīm parādībām sekmīgi vest cīņu un lai vispār radītu uz laukiem plašāku drošības un likumības pamatu, Pagaidu Valdība nolēmusi iekārtot vietējus aizsardzības

spēkus, uzliekot šķirām, kuŗas tagad no nedrošības uz laukiem visvairāk cieš, sevišķus aizsardzības pienākumus un nosaka :

1. Katrā pagastā dibināma Aizsargu Nodaļa kārtības un miera uzturēšanai.

2. Aizsargu Nodaļu ierīko un tās pienākumus izpilda pagastā dzīvojošie zemes īpašnieki, māju un muižu rentnieki, rūpnieki un tirgotāji. Pienākuma nesējs var sevišķi svarīgos gadījumos ar Nodaļas priekšnieka piekrišanu, kuŗam par to jāziņo apriņķa priekšniekam, dot vietnieku, par kuŗu pienākuma nesējam jāatbild.

3. Katrā pagastā Izpildu komitejas priekšsēdētājs sasauc uz 30. martu otrā pantā minētos pagasta iedzīvotājus uz Aizsargu nodaļas pirmo sēdi, kuŗu vada pašu dalībnieku izvēlēts priekšsēdētājs.

4. Aizsargu Nodaļas pirmā sēdē saraksta Nodaļas dalībniekus, izstrādā Nodaļas darbības vispārīgo plānu, sadala pagastu iecirkņos un izvēl pagasta Aizsargu Nodaļas priekšnieku.

5. Saziņā ar Aizsargu Nodaļas priekšnieku katris iecirknis, vai arī iecirkņi kopā, ievēl savu pārzīni, kuŗš ir padots Aizsargu Nodaļas priekšniekam.

6. Par Aizsargu Nodaļas ierīkošanu jānosūta protokola noraksts Apriņķa priekšniekam un Iekšlietu Ministrijai. Aizsargu Nodaļas priekšniekam jāierodās arī pašam pie Apriņķa priekšniecības.

7. Pagasta Aizsargu Nodaļas priekšnieks iesniedz Nodaļas dalībnieku sarakstu Apriņķa priekšniekam apstiprināšanai, kuŗš arī vispārīgi pārraudzības ceļā dod rīkojumus Aizsargu Nodaļām.

8. Apriņķu priekšnieki apgādā Nodaļām ieročus un nosaka saziņā ar atsevišķas Nodaļas priekšnieku, kādiem Nodaļas dalībniekiem ieroči izsniedzami.

9. Aizsargi pārskata noteiktā kārtībā savu iecirkni katru nakti no krēslas līdz gaismai un vajadzības gadījumā izpilda savus pienākumus arī dienā.

10. Atsevišķie iecirkņi uztur savā starpā sakarus un sniedz viens otram palīdzību.

11. Aizsargu Nodaļu dalībniekiem ir tiesība apcietināt pie nozieguma pieķertus, kā arī ņemt pagaidu apcietinājumā šaubīgus un aizdomīgus. Tāpat Aizsargu Nodaļu dalībnieki var rīkoties ar policijas varas tiesībām visos gadījumos, kur tas izrādītos par nepieciešamu un kur valsts policijas priekšstāvis nav klāt.

12. Par visiem apcietināšanas gadījumiem jāziņo vēlākais 24 stundu laikā vietējam policijas priekšstāvim un, kur tāda nebūtu, Apriņķa priekšniecībai 3 dienu laikā.

13. Aizsargu Nodaļu dalībnieki lieto ieročus, kad viņiem uzbrūk, vai kad nav citas iespējas noziedznieku apcietināt, vai novērst uzbrukumu.

14. Katram Aizsarga Nodaļas dalībniekam vajaga būt aplicībai no Nodaļas priekšnieka.

15. Aprīņu priekšniekiem jāgādā, ka Aizsargu Nodaļu dalībnieki iemācas lietot ieročus un zin savus pienākumus, kādam nolūkam Aprīņu priekšnieki var ņemt palīgā sevišķus instruktorus.

16. Šie Aizsargu pienākumi ir klausas pa kaŗa stāvokļa laiku un par tām atlīdzību neizsniedz.

17. Par klausu nepildīšanu draud sods līdz 6 mēnešiem cietuma vai naudas sods līdz 10.000 rubļiem.

Ministru Prezidents: K. Ulmanis.

Iekšlietu Ministrs: Dr. Valters.

Liepājā, 20. mārtā 1919. g. № 883.

18. aprīli Remtes skolas namā sasaukta zemes īpašnieku, māju un muižu rentnieku, rūpnieku un tirgotāju sapulce Remtes pagasta aizsargu nodaļas dibināšanai. Sapulce par aizsargu nodaļas priekšnieku ievēl Grotu muižas rentnieku Frici Zēriņu. Tā pati sapulce nolemj pagastu sadalīt 5 iecirkņos: Remtes, Viesatu, Kapeļu, Smuku un Vinšēņu. Katrā iecirknī ievēlēti 4 dalībnieki: Remtes iecirknī — Jirgens Lerchis, Kārlis Zāgmanis, Miķēlis Dzeguze un Kārlis Polis. Viesatu iecirknī — Fridrihs Bolšteins, Ernests Osis, Ansis Bušmanis un Miķēlis Vernavs. Kapeļu iecirknī — Krišus Šēnfelds, Fridrihs Segliņš, Ernests Rūja un Jānis Cinis. Smuku iecirknī — Jānis Tilbergs, Fricis Šteinbergs, Krišus Polis un Kārlis Karplis un Vinšēņu iecirknī — Andrējs Finkenfüss, Fricis Dombrovskis, Jēkabs Goŗa un Miķēlis Matlavs. (Remtes pag. izpildu kom. lieta № 6/1919. g.).

Aizsargu nodaļas dalībnieki nekavējoši stājās pie savu pienākumu pildīšanas, jo pagastā, tāpat kā pārējās valsts daļās, blāndījās apkārt atsvabinātie kaŗa gūstekņi, dažādi tumši sabiedrības noslāņojumi, kuŗi nodarbojās ar zādzībām un laupīšanām, traucēja un apdraudēja sabiedrības miera un kārtības nodibinānos. Sākumā aizsargu nodaļas dalībnieku apbruņojums bija visai niecīgs, jo kārtīga apbruņojuma tai laikā trūka pat nacionālai armijai. Jaunradītiem iekšējās kārtības sargiem vajadzēja apmierināties ar tiem nedaudziem ieročiem, kuŗi tika nodoti viņu rīcībā. Pagasta aizsargu nodaļas rīcībā atradās tikai 3 šautenes katrā iecirknī, un tās tika nodotas tiem, kuŗi bija norīkoti uz ceļiem vai citās vietās aizsardzības dienestam.

1920. gada 4. janvārī Iekšlietu ministrijas pagastu aizsargu nodaļu aprīņa instruktors ar rakstu № 1 uzdod pagasta izpildu komitejas priekšsēdētājam kopā ar pagasta apsardzības priekšniekiem nokārtot pagasta iecirkņu sadalīšanu un galvenā kārtā noteikt apsardzībnieku skaitu, lai vismaz katrā iecirknī būtu 7 personas, kuŗas būtu spējīgas nest patruļas dienestu. Reizē ar to pagasta izpildu komiteja saņem Augškurzemes rajona komandanta paskaidrojumu par pagasta aizsargu nodaļu darbību un iekšējo uzbūvi un noteikumus komandantiem un pagastu aizsargu nodaļu priekšniekiem drošības dibināšanas darbā.

Sakarā ar to pagasta izpildu komitejas priekšsēdētājs 11. janvārī Remtes skolas namā sasauca pagasta pilnu sapulci, kurā no 1104 piltiesīgiem dalībniekiem piedalās 369. Šī sapulce vispirms

Uzjē. 33. — Remtes un Zantes aizsargu komandējošais sastāvs 1932. g. nometnes laikā Remtē. Sēd: 3. — Eikerte (aizs. pulc. pr. pal.), Antons (11. Tukuma aizs. p. 7. rotas komand.), Saulītis (Zantes aizs. nod. priekšn.), Zvirbulis (11. Tukuma aizs. p. komand. pal.), priekšpēd. Šteinerts (Remtes aizs. nod. priekšn.), Kūlants (Remtes aizs. nod. komand.).

nolemj atcelt 1919. gada 18. aprīlī notikušās aizsardzībasnieku vēlēšanas, izvēlēt katrā iecirknī 8 aizsardzībasniekus, paturot pastāvošo pagasta sadalījumu iecirkņos. Pilnā sapulce izvēl sekošus aizsargu nodaļas dalībniekus: 1) Viņšepku iecirknī — Fr. Sproģi, J. Gožu, A. Līni, A. Grikmani, P. Krastiņu, J. Siliņu, O. Lūsi un A. Finkenfusu. 2) Viesatu iecirknī — M. Ķenkaru, M. Knibi, J. Osi, M. Vernavu, J. Priedi, M. Zakovicu, Kr. Bilavu, Fr. Kārkliņu. 3) Kapeļu iecirknī — J. Cini, K. Ķempeli, E. Šēnfeldu, J. Karpli, J. Upenieku, J. Krastiņu, Fr. Levicu un A. Melbiksi. 4) Remtes iecirknī — M. Dzeguzi, Ž. Žagmani, P. Beseri, K. Poli, M. Siliņu, K. Pūri, I. Zidu un J. Ozoliņu. 5) Smuku iecirknī — K. Preisu, Ž. Šķēli, J. Tilbergu, A. Volfu, Fr. Abolu, K. Karpli, M. Ēvarsonu un K. Dumpi. Par aizsargiem sapulce ievēl tikai vienbalīgi, un tas, kas dabūjis kādu pretbalsi tiek uzskatīts par neievēlētu (Fricis Vitoliņš). Tā tad mēs redzam, ka sapulce ļoti apzinīgi novērtējusi tos pienākumus, kādi tiek uzlikti aizsargiem. Par aizsargu nodaļas priekšnieku izvēl Frici Zēriņu. Tā pati sapulce nolemj lūgt valdību izsniegt aizsargu nodaļai ieročus, jo pagasta sabiedrībai līdzekļu nav. Tā kā aizsargu nodaļas priekšnieks Fricis Zēriņš tiek ievēlēts par pagasttiesas priekšsēdētāju, tad 9. aprīlī Tukuma apriņķa instruktors ar rakstu № 93 uzdod pagasta valdei izvēlēt citu aizsargu nodaļas priekšnieku.

19. aprīlī sanākušā pagasta aizsargu sapulce nolemj Frici Zēriņu neatlaist no priekšnieka pienākumiem. Tā pati sapulce izvēl katram iecirknim divus priekšnieka paligus (vēlākie grupu komandieri). Par tādiem tiek ievēlēti: Vinšņuku iecirknī — Fr. Sproģis un A. Finkenfüss; Viesatu iec. — Fr. Vitoliņš un M. Ķenkars; Kapeļu iec. — E. Šenfelds un J. Cinis; Remtes iec. — Fr. Jēkabsons un K. Dzeguze un Smuku iec. — A. Volfs un K. Preiss. Bez tam nolemj pievilkt pie aizsargu klausām arī visus tos, kuri nav mobilizēti un nav vēl iesaukti, kā arī visus amatniekus, kuri strādā uz savu roku. (Remtes pag. izpildu kom. lieta № 11. lap. 249.).

Aizsargu nodaļas priekšnieks Fricis Zēriņš, neskatoties uz to, ka dalībnieki viņu ievēl atpakaļ par priekšnieku, iesniedz Tukuma apriņķa priekšniekam atlūgumos, un pēdējais uzdod izvēlēt citu priekšnieku. Viņa vietā par nodaļas priekšnieku ievēl Pauli Zēriņu.

Aizsargu nodaļa attīsta diezgan rosīgu darbību, sarīkojot izrikojumus Remtes skolas namā, kur izbūvē saviem līdzekļiem arī nelielu skatuvi un gatavo nepieciešamākās dekorācijas.

Iestājoties miera laika apstākļiem, aizsargu organizācija pārveidojas par brīvprātīgu vienību, kurā var iestāties visi pilsoņi, kam rūp sabiedrības un valsts iekšējā drošība un labklājība. Pagasta aizsargu nodaļa, neskatoties uz to, ka atgriežas mājās demobilizētie kara vīri, skaitliskā ziņā neko nepieaug, jo nodaļas morāliskais līmenis ir noslīdējis diezgan zemu: aizsargi bieži savos izrikojumos nododas žūpošanai, bieži izceļas savstarpēji strīdi, kuņģos jāiejaucas policijai, kāpēc sabiedrība izrikojumus maz apmeklē.

1923. gadā aizsargu nodaļas apvienotas militārās vienībās. Visas Tukuma aizsargu nodaļas iedalītas vienā militārā vienībā ar nosaukumu „Tukuma apriņķa aizsargu pulks“. Pulks sastāv no 3 kājnieku bataljoniem un 2 jātnieku eskadroniem. Katrs bataljons sastāv no 3 rotām, un katra nodaļa uzskatāma kā atsevišķs vads rotā. Par pulka komandieri tiek iecelts apriņķa priekšnieks A. Kārkliņš. Remtes aizsargu nodaļa kopā ar Jaunpils un Bikstu pagastu nodaļām ieskaitīta 2. bataljona 6. rotā, un par rotas komandieri iecelts atvaļ. virsl. A. Magons. (1. pavēle Tukuma apr. aizs. pulkam.).

14. martā pagasta aizsargu nodaļas priekšnieks Paulis Zēriņš uz paša lūgumu atsvabināts no priekšnieka pienākumiem, un viņa vietā aizsargu dalībnieku sapulce ievēl Andreju Gailīti (Vilni). 25. augustā 6. rotas komandieris A. Magons atsvabināts no pienākumiem un viņa vietā par šīs rotas komandieri iecelts Jaunpils aizsargu nodaļas dalībnieks B. Sproģis.

1924. gada 6. jūlijā Tukumā notiek pulka gada svētki. Šais svētkos pulks saņem savu vienības simbolu — karogu, kuru pulkam dāvina Tukuma apriņķa pašvaldība. Karogu pulkam

pasniedz Valsts prezidents J. Čakste. Svētkos ņem dalību arī Remtes pagasta aizsargu nodaļa un kopā ar pārējo nodaļu aizsargiem nodod svinīgo solījumu. Līdz ar karoga pasniegšanu pulks dabū savu līdzšinējo nosaukumu: „11. Tukuma aizsargu pulks“.

Tai pašā gadā Iekšlietu ministrijas aizsargu nodaļa, atzīdama sievietes lielo iespēju būt piepalīdzīgai aizsargu nodaļu izveidošanā un kultūrālā darbā, atļauj dibināt pie katras nodaļas pa aizsardžu pulciņam.

1925. gada 10. februārī nodaļas priekšnieks A. Vilnis atsvabināts no priekšnieka pienākumiem, un viņa vietu pagaidām uzdod izpildīt Robertam Matisonam. (39. pavēle pulkam).

1925. gadā notiek plašas aprinķu robežu pārgrozības. Līdz ar to dažas Tukuma pulka vienības pievienotas 16. Jelgavas aizsargu pulkam, bet to vietā pievienotas citas no 1. Talsu aizs. pulka. Pēc šī pārgrupējuma Remtes pagasta aizsargu nodaļa kopā ar Zantes pagasta nodaļu iedalītās 3. bataljona 7. rotā, un par šīs rotas komandieri iecelts Fridrihs Sproģis.

1926. gada 30. janvārī par pagasta aizsargu nodaļas priekšnieku iecelts Kārlis Ozols (71. pavēle pulkam.) Pēc Ozola iecelšanas par nodaļas priekšnieku pieaug sabiedrības simpatijas pret aizsargiem, un līdz ar to noslīdējušais dalībnieku skaits lēni sāk pieaugt.

15. augustā pie nodaļas tiek nodibināts aizsardžu pulciņš. Pulciņā iestājas sekojošas aizsardzes: Līna Ābols, Zēnija Zviedris, Natālija Dūms, Lavīze Pinkulis, Milda Krecers, Alma Kaija, Lidija Parūks, Emma Šēnbergs, Alma Verners un Valija Būmeistars. Par pulciņa pirmo priekšnieci izvēlēta Līna Ābols. Savu darbību pulciņš gan uzsāk tikai nākošā gadā.

1927. gada 6. martā aizsardžu pulciņa priekšniece L. Ābols atsakās, un viņas vietā tiek apstiprināta Kristīne Baums. (102. pavēle pulkam).

Pēc pulciņa apstiprināšanas aizsardzes cītīgi gatavojas pulciņa atklāšanas svētkiem, kuŗi notiek 7. maijā Remtes tautas namā. Svētki izdodas teicami, un viņos svinīgo solījumu paraksta 9 aizsardzes. Pulciņš savos atklāšanas svētkos saņem daudz novēlējumu.

1928. gadā 4. aprīlī par pulka instruktoru iecelts Fricis Legzdiņš. Pulka instruktors izbrauc uz nodaļām, lai saskaņotu nodaļu darbību, sniegtu dažādus aizrādījumus un paskaidrojumu, kā arī sekotu militāro apmācību izvešanai. Lai apmācības noritētu kārtīgi un būtu spējīgas personas, kas nodaļu apmācības vadītu, tiek nodibināts vada komandiera amats. Remtes nodaļā par vada pirmo komandieri iecelts Kārlis Dumpis. Turpmākā nodaļu darbībā lielāko vērību piegriež militāro apmācību izvešanai, lai aizsargi neaizmirstu kara dienestā iēgūtās zināšanas, kā arī tās atsvaidzinātu un papildinātu. Turpmāk kārtīgās apmācības notiek katru mēnesi.

1927. gada 27. martā pulka instruktors F. Legzdiņš atsvabināts no amata un viņa vietā iecelts 9. Madonas aizsargu pulka instruktors Kārlis Broks. (124. pavēle pulkam).

Uzjēm. 34. — Remtes un Zantes aizsardzes pusdienu 1932. g. nometnes laikā Remtē.

5. septembrī vada komandieri Kārli Dumpi ieceļ par vecāko policijas kārtībnieku Valdemārpilī un atsvabina no ieņemtā amata Remtē. Nodaļa sāk piegriezt vērību arī pārējā komandējošā sastāva zināšanu papildināšanai, kādā nolūkā kursus 1930. gadā apmeklē Roberts Šķēle un 1933. g. Jānis Briežkalns.

1930. gada 15. aprīlī no pagasta aizsargu nodaļas priekšnieka pienākumiem atsvabina Kārli Ozolu, kurš pāriet dzīvot Kabiles pagastā, un viņa vietā ieceļ Jāni Šteinertu.

Pie aizsargu nodaļas nodibinās motociklistu grupa ar 6 aizsargiem: E. Viksni, Ž. Ābolu, Kr. Ozolu, R. Retmani, E. Šēnfeldu un K. Zēriņu.

21. un 22. jūnijā Remtes muižā notiek pirmā 7. rotas nometne, kurā piedalās 3 virsnieki, 62 aizsargi-kājnieki, 11 aizsardzes un 5 aizsargi-motociklisti. Nometne, lai gan notiek karstākā darba laikā, ir labi apmeklēta un dod jaunu ierosmi kā aizsargiem, tā arī aizsardzēm.

1. jūlijā no pulka aiziet instruktors K. Broks, kurš iecelts par Jelgavas apriņķa policijas iec. priekšnieku Aucē, un viņa vietā par pulka komandiera palīgu ieceļ rez. leitn. Jāni Zvirbuli. (146. pavēle pulkam).

9. augustā par vada komandieri nodaļā ieceļ Artūru Apini, kurš, atgriezies no kara dienesta, ar svaigām zināšanām un lielu enerģiju stājas pie aizsargu nodaļas militārās apmācīšanas.

1931. gada 1. jūnijā apbalvoti ar aizsargu medaļu „Par uzcītību“ nodaļas aizsargi: Roberts Grundmanis un Fricis Jansons.

24. augustā no rotas aiziet tās komandieris Fridrichs Sproģis, kuŗš iecelts par Valkas apriņķa policijas iec. priekšnieku Alūksnē. Viņa vietā par rotas komandieri ieeļ Nikolaju Antonu no Tukuma. Savam ilggadīgam rotas komandierim Remtes un Zantes aizsargu nodaļas sariko atvadišanos un pasniedz adresi. Tanī pat dienā notiek arī rotas svētki Remtē ar parādi un aizsargu filmas „Lāčplēsis“ uzvedumu. Svētki ir kupli apmeklēti un dod nodaļai arī jūtamu atlikumu.

1932. gada 19. februārī vada komandieris A. Apinis pāriet uz Tukumu policijas dienestā, un viņa vietā par vada komandieri tiek iecelts Voldemārs Kūlants.

11. un 12. jūnijā notiek otrā rotas nometne Remtes muižā, kuŗā piedalās 5 virsnieki, 80 aizsargi, 16 aizsardzes, 5 motociklisti un 12 orķestranti. Šī nometne jau daudz plašāki apmeklēta. Rotai ir jau nodibinājies savs orķestris, kas aizsargus izvada uz apmācībām, sagaida tos mājās un noguruma brīžos uzjautrina. Par orķestrā vadītāju ieeļ Ernestu Šķēli.

Pulka sarikotos gāzu instruktoru kursus apmeklē aizsargi Rūdolfs Akmeņkalns un Alberts Rasa, kuŗi kursus sekmīgi beidz ar grupas komandiera tiesībām. Tā nodaļai rodas apmācīti gāzu instruktori, kuŗi prot sagatavot aizsargus ķīmiskam dienestam un dot vajadzīgos norādījumus pārējiem pilsoņiem attiecībā uz izsargāšanos no gāzu uzbrukumiem nākotnes karā.

1932. gadā pie nodaļas nodibinājas sporta pulciņš. Par pulciņa vadītāju apstiprina Rūdolfu Akmeņkalnu. Pulciņš saista pie sevis ne tikai aizsargus, bet arī ārpus nodaļas stāvošos jaunekļus. Sporta pulciņš sariko vairākas sporta sacīkstes, kā: kājbumbas, ritenbraukšanas, peldēšanas, skriešanas un citas.

Sporta pulciņa darbības izveidošanos lielā mērā kavēja piemērota sporta laukuma trūkums. Lai šo trūkumu novērstu, aizsargu nodaļa griezās pie Tukuma apriņķa zemes ierīcības komitejas ar lūgumu piešķirt nodaļai 1 ha no Remtes muižas parka — „dejas laukumu“. „Dejas laukumu“ aizsargi pirmo reiz pieprasīja jau 1926. gadā, bet laukuma piešķiršanai vienmēr lika visādus šķēršļus Bruņniecības virsmežniecība. Tomēr, pateicoties Mežu departamenta direktora Ozola atsaucībai un Centrālās zemes ierīcības komitejas pretī nākšanai, 1933. gada rudenī prasīto laukumu beidzot piešķir aizsargu nodaļai. Līdz ar to Remtes pagasta aizsargu nodaļa ieguvusi savu pirmo īpašumu. Piešķirtā laukuma robežas dabā nospraustas 1934. gada augustā.

1932. g. decembrī aizsargi un aizsardzes stājas pie ziedojumu vākšanas trūcīgo bērnu apdāvināšanai Ziemassvētkos. Šis darbs rod atsaucību arī vietējās sabiedriskās organizācijās. Svētkos nodaļas priekšnieks un aizsardžu pulciņa priekšiece apmeklē

19 trūcīgās ģimenes mājās un izdala 48 bērniem 29 pārus apavu, 25 pārus veļas, 8 pārus virsdrēbītes, 5 pārus zeķu, 5 pārus cimdus, ziepes, saldumus, svētku cepumus, eglīšu svecītes un citas dāvanas.

1933. gadā nodibināts pulka pašpalīdzības fonds, kuŗa mērķis ir sniegt neatmaksājamu pabalstu aizsargiem nelaiimes, slimību un citos gadījumos. Šo fondu, kā jau pats nosaukums rāda, rada paši aizsargi, iemaksājot ikgadus pa 50 sant. Remtes nodaļas aizsargi nav vēl šo fondu līdz šim izmantojuši.

22. jūnijā, Varoņu piemiņas dienā, aizsargu nodaļa piedalās pieminekļa atklāšanas svinībās Blidenē.

1. un 2. jūlijā notiek pulka nomētnie Tukumā līdz ar pulka gada svētkiem. Tanī pat reizē Tukuma pulks atzīmē komandiera Aleksandra Kārķliņa 10 gadu nepārtrauktu darbību aizsargu pulka priekšgalā un pasniedz tam balvas.

15. jūlijā par 3. bataljona adjutantu iecelts 10. Cēsu aizsargu pulka 2. bataljona adjutants Aleksandrs Pumpurs.

Nodaļas aizsargi: Kārlis Puduris un Alberts Rasa apmeklē sanitāros kursus pie Rīgas kara slimnīcas. Puduri pēc 4 mēnešu kursu beigšanas ieceļ par 3. bataljona sanitārinstruktoru.

15. oktobrī 7. rotas apmācības Remtē apmeklē Iekšlietu ministrs G. Milbergs un pulka komandieris A. Kārķliņš. Ministrs no šīm apmācībām gūst labu iespaidu un visai atzinīgi atsaucas par 7. rotas brašumu (200. pavēle pulkam).

3. septembrī pirmā Latvijas armijas virspavēlnieka pulkv. Kaļpaka pieminekļa izdaiļotās apkārtnes atklāšanas svinībās Airītēs Remtes sabiedrisko organizāciju pārstāvis J. Šteinerts noliek vaiņagu tiem latvju tautas labākiem dēliem, kuŗi tēvzemes mīlestību apliecinājuši ar savām dzīvībām.

1933. gada decembrī aizsargi un aizsardzes turpina iepriekšējā gadā iesākto labdarības darbu — ziedojumu vākšanu trūcīgo bērnu apdāvināšanai Ziemassvētkos. Pateicoties atsaucībai, kādu šis darbs rod vietējā sabiedrībā, nodaļa var svētkos apdāvināt 20 ģimenes ar 53 bērniem, izsniedzot 29 pārus veļas, 24 pārus apavu, 8 virsdrēbītes, zeķes, ziepes, saldumus, svētku cepumus un eglīšu svecītes.

Ar 1. martu 1934. gadā no pulka aiziet pulka komandiera palīgs J. Zvirbulis.

Zvirbuļa vietā par pulka komandiera palīgu iecelts 3. Jelgavas kājnieku pulka virsleitnants Krasts.

18. martā nodaļa sarīko Kaļpaka bataljona un aizsargu organizācijas 15 gadu atceres svētkus.

Arī Remtes pagasta aizsargu nodaļa var atzīmēt šini gadā 15 gadu pastāvēšanu. Šajos piecpadsmit pastāvēšanas gados mēs redzam aizsargus ne tikai rūpīgi dzenam vagu tēvu tēvu tīrumā no saules lēkta līdz rietam, redzam viņus ne tikai piešķirtā

līdumā celmus laužam un tīrumus iekopjam, redzam tos ne tikai kā krietnus un apzinīgus tēvijas sargus, kas atstāj savu ikdienas darbu lauku sētā un ar šauteni rokā steidz turp, kur viņa palīdzība ir nepieciešama miera un kārtības uzturēšanai zemes iekšienē, bet mēs redzam tos arī kā vērtību meklētājus un radītājus kultūras laukā. Daudz aizsargi strādājuši pie vietējā Tautas nama izbūves. Ir daudz aizsargi sarīkojuši teātra izrādes gan uz vietējās Tautas nama skatuves, gan viesodamies ar savām labi sagatavotām teātra izrādēm kaimiņu pagastos. Lai minam tikai šādas vērtīgas lugas, kā: R. Blaumaņa „Skroderdienas Silmačos“ (2 reizes), J. Raiņa „Pūt vējiņi“, E. Zālītes „Maldu Mildas sapņojums“ (4 reizes — Remtē, Zantē, Gaiķos, Blīdenē) un daudzas citas. Bez tam aizsargi čakli lasa savu žurnālu „Aizsargs“, kuŗš 1934. gadā pienāk 24 eksemplāros.

Ar 1927. gadu pie aizsargu nodaļas darbojas revīzijas komisija, kuŗā ir tikuši ievēlēti sekojoši aizsargi un aizsardzes: Arv. Verners 1930. g., K. Krecers 1929. — 1930. g., R. Gruntmanis 1927.—1928. g., Irma Eikerts 1929.—1934. g., K. Čigans 1931. g., O. Kūlants 1931.—1932. g., R. Akmeņkalns 1933.—1934. g., A. Bilavs 1933. g., K. Puduris 1932. g., Aug. Ozols 1934. g. Alma Kaija 1927.—1928. g. un Fr. Jansons 1927.—1929. g.

Kā grupu komandieri ir darbojušies: J. Briēžkalns no 1933. g., J. Felzenbergs no 1932. g. R. Gruntmanis no 1928. g. Fr. Jansons no 1929. g., Kr. Ķēpulis no 1925.—1929. g., E. Krūmiņš no 1925.—1929. g., Kr. Līcis no 1929.—1933. g., R. Matisons no 1924.—1926. g., K. Melbiksis no 1933. g., K. Paeglis no 1929.—1933. g., R. Šķēle no 1930.—1931. g., F. Zakovskis no 1931.—1933. g., Ž. Zigmunds no 1933. g. un J. Gailītis no 1924.—1926. g.

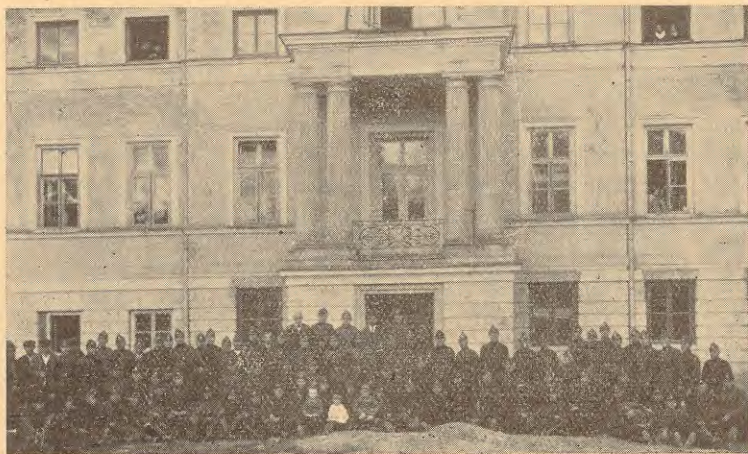
Nodaļas piecpadsmit gadu darbības laikā no aizsargiem par dažādiem pārkāpumiem bijis jāizslēdz 1924. gadā Jēkabs Lagzdiņš, 1925. gadā Indriķis Spalis un 1928. gadā Žanis Rasa.

Mūsu pagasta aizsargu saime ir zaudējusi sekošus aizsargus, kas miruši: 1924. gadā — Kārli Ozolu, 1932. gadā Matisu Vasiļevski, 1933. gadā Krišu Līci un aizsardzi Lavizi Pinkuli.

1934. gada vasarā aizsargi, lai atzīmētu arī tos ūpuŗus, kuŗus uz latvju tautas brīvības ziedokļa nesīs Remtes pagasts, ierosināja ziedojumu vākšanu atbrivošanas pieminēkļa celšanai Remtes muižā. Pieminēklis domāts celt preti Remtes pilij (skolai), lai tas jaunatnei mūžam atgādinātu, ka tēvu zemes brīvstība pirkta dārgām asinīm, un ka tēvu zemes mīlestība mums ir ar darbiem jārdā.

Ar 15/16. maiju sākās jauns laikmets mūsu valsts un latvju tautas dzīvē. Ar šo jaunó laikmetu nesaraucjamām saitēm ir saistīti aizsargi, jo tie bija tie, kas paklausīja savu pirmo brīvības cīņu vadoŗu — Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa un ģenerāļa Jāņa Baloža aicinājumam un līdzēja nokratīt sen apnīktās

polītisko partiju verdzības važas un saulē izvest brīvu un vienotu latvju tautu. Pēc šī jaunā laikmeta ilgojās ikviens istis latvju tautas dēls un meita. Šis jaunais laikmets palīdzēja latvietim atrast arī pašam sevi.

Uzjē. 35. — Remtes un Zantes aizsargi pēc atgriešanās no sardzes dienesta Rīgā 1934. g. jūnijā.

Bet šis jaunais laikmets uzliek arī jaunus pienākumus ne tikai vien aizsargiem, bet arī ikvienam pilsonim, ikvienam latvietim, un proti: Latvija izaugs liela un varena, ja katrs pildīs savu pienākumu. Tapēc katrs savā darbā, bet visi valsts darbā. Tāds ir mūsu tautas vadoņa aicinājums.

Remtes pagasta baznīcas un draudzes.

Senāk draudžu dzīve Kurzemē bija cieši saistīta ar muižām. Ne tauta, bet muižu īpašnieki vai valsts caur t. s. kroņu muižām kārtoja visas draudžu (baznīcu) garīgās un laicīgās lietas. Kurzemē tauta savu pārstāvniecību draudžu dzīves veidošanā ar t. s. pērminderiem ieguva tikai pēc 1832. g. baznīcas likuma spēkā stāšanās. Šī pārstāvniecība tomēr bija pavisam maznozīmīga. Atkarībā no muižnieka cēlsirdības vai zemsirdības, bagātības vai nabadzības — plauka vai nīka arī draudžu un baznīcu dzīve. Tāpēc muižu un muižnieku liktenis bija pa lielākai daļai arī baznīcu liktenis.

Tagadējā Remtes pagasta robežās savā laikā bijušas 2 baznīcas: Remtes baznīca un Smuku baznīca.

Par **Smuku baznīcu** ļoti maz zināms. Pēc dažiem aprakstiem un nostāstiem tā atradusies starp Ābuļu krogu un Smuku muižu — tagadējā Elbu jaunsaimniecības kalniņā. (Tiek minēti

arī kādi „Wigandi“, kas agrāk bijuši pie baznīcas, resp. baznīca pie tiem). Pēc tautas nostāstiem Smuku baznīca celta trīs reizes, bet vienmēr to saspēris pērkonš. Pēdējo reizi pērkonam iesperot, baznīca nodegusi pavisam un neesot vairs atjaunota.

Kalnamuižas (Tērvetes) draudzes 1632. g. baznīcas vizitācijas protokolā (E. H. Busch „Materialien zur Geschichte und Statistik des Kirchen- und Schulwesens der Ev. Luth. Gemeinde Russlands, St. Petersburg, 1862.“) minēts, ka Smuku baznīca vēl ir pietiekoši labā stāvoklī un to apkopj Kalnamuižas (Tērvetes) mācītājs Herlingshauzens. Smuku baznīcu apkalpojuši Kalnamuižas (Tērvetes) draudzes mācītāji: Nikolaus Herlingshauzens no 1624. līdz 1641. gadam un Andreas Stefani no 1641. līdz 1655. gadam. Par Smuku baznīcu pēc 1655. g. nav nekādu noteiktu ziņu.

Remtes baznīcas dibināšanas gads arī nav noteicams. Jau 1730. gadā Remtes muižas dzimtskungs Fr. Kazimirs v. Foks ziņo Kandavas prāvestam, ka Remtes baznīca ir ļoti veca, un ka bez jau esošās vēl redzamas atliekas no kādas daudz vecākas baznīcas (Kandau Kirchenvisit. Rez. v. 1730.). No sacītā spriežams, ka Remtes pirmā baznīca celta ne vēlāk, kā 17. g. s. sākumā.

Uzjē. 36. — Remtes baznīca.

visa saimniecība arī muižās bija atkarīga no cilvēku roku daudzuma, tad grūti tagad iedomāties, kādu iznīcinošu iespaidu mēris atstājis visas apkārtnes saimnieciskā dzīvē. Muižnieki kļuvuši nabagi, un daudzas muižas pārdotas ūtrupēs. Bieži vien, pārdodot lielās muižas, pārdotas līdzī mazākās un arī mācītāju muižas kā piederīgas pie galvenās muižas. Bet vēl biežāki

Senos laikos Remtes draudzei bijusi arī sava patstāvīgā mācītāja muiža un atsevišķs mācītājs. Mācītāja muiža iznīkusi pēc 1710. gada mēra posta dēļ, un pēdējais Remtes draudzes mācītājs Jēkabs Melchior Bilterlings atstājis Remti 1711. g. 11. februārī, aiziedams uz Sātiem un vēlāk uzjēmdamies Kandavas prāvesta amatu (miris 1743. g.).

Mēris Kurzemē sācis plosīties 1710. g. martā, augstāko līmeni sasniedzis jūnijā un izbeidzies oktobrī. Mērim par upuri Kurzemē un Zemgalē krituši 200 tūkst. cilvēku — apmēram puse no visiem iedzīvotājiem (arī puse no visiem mācītājiem: 51 — 54 miruši mēra laikā). Pēc mēra liela daļa Kurzemes un Zemgales mājas palikušas neapdzīvotas. Tā kā tai laikā

mācītāju muižas iznikušas, tāpēc ka mācītāji cilvēku trūkuma dēļ nav varējuši muižas nemaz apsaimniekot. Tādā kārtā tās zaudējušas savu nozīmi un iznikušas. Līdzīgs liktenis, domājams, iznīcinājis arī Remtes mācītāja muižu.

Par muižu slikto stāvokli liecina kāds akts, kas sastādīts 1721. gadā, t. i. 10 gadus pēc mēra. Vēl tad Remtes muiža ir pilnīgi izmirusi, visas ēkas aizgājušas galīgi postā un lauki galīgi aizauguši, jo palikuši nearti. Visā Remtes muižā palikuši tikai 10 darba spējīgi vīrieši. Kapelēs, kas vienmēr bijušas vienotas ar Remti, palikuši 16 darba vīrieši, 17 sievietes un 27 bērni. Tīreļos, kas vēlāk galīgi pievienoti Remtes muižai — 18 vīrieši, 13 sievietes, 18 zēni un 11 meitenes un viena pieaugusi kalpone. Viss kopīpašums vērtības ziņā noslīdējis līdz pēdīgam.

1721. gadā Remtes mācītājmuiža netiek vairs minēta. Kur tā bijusi, tieši nav nosakāms. Pēc dažām ziņām un nostāstiem mācītāja muiža un arī pirmā Remtes baznīca atradušās tagadējo Juparu un Ezernieku māju laukos. Pirmā un arī otrā baznīca bijusi koka.

Tagadējā Remtes baznīcas mūra (akmens) ēka ir laikam trešā pēc skaita un celta ap 1780. gadu. Baznīca iesvētīta 1780. g. oktobrī (D. XIX. p. Tr. 1780.). Līdzekļus baznīcas celšanai devusi valsts grāfiene Agnese-Elisabete Medem, dzim. Brucken, saukta Fock. Galīgi jaunās ēkas būvdarbi nobeigti, domājams, ap 1793. g. Par to zināmu liecību dod sekojošais uzraksts balkonā virs galvenās ieejas: „Tāi Gaddā 1793. liffe taš leelais Rungš Rahrš Medem fā dšimts Rungš no Remtes Nowadda, Saweem dšimteem Laudim fšihš Teefas Teem gohdigeem Ummatneefeeem, fā teem Muhreneefeeem Jannam, Anšam un Pritzam, teem Dšchlereem Kristam un Matthiesam, teem Buhmanneem Schwartam un Krišchjahnām un tam Kalleijam Miffelam, faš appafšhtahš Ušraudšjchanas ta gohdiga un tifla Muhreneeku Meistara Wegner pee fšhi jauna Deewa Namna Uštaišjchanas tif šawadi fā labbi Ummatneeki rahdijufšchees, Šho Gohda Sinnu teem Behrnu=Behrneem par pastahwigu Peeminneschanu Uštaišjht“.

Pēdējā baznīcas ēka vēl tagad pastāv savā pirmajā izskatā. Vēlākos gados izdarīti tikai daži pārveidojumi baznīcas iekšpusē. Tā 19. un 20. g. s. sākumā uzcelta kancele atsevišķi (agrāk tā bijusi virs altāra), paplašinātas ērģeles (tagad tām ir divi manuāli ar 10 registriem un pedālis ar 2 atsevišķiem un 7 manuālu reg.). Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajos gados no baznīcas noņemti agrākie grāfu sēdekļi un vāpēni blakus altārim. 1929. g. septembrī Remtes basnīcas tornī uzvilks jaunais zvans; vēcāis paaules kaŗa laikā aizvests uz Krieviju. 1931. gadā pagatavotas krāsniis baznīcas apsildīšanai, nodalīta priekštelpa pie baznīcas durvīm un izdarīti pēdējie altāra un kanceles krāsošanas darbi. Pašlaik stipri vien sliktā stāvoklī atrodas baznīcas tornis, kas kaŗa laikā sašauts un draud sabrukt. Tāpat stipri bojājies baznīcas jumts.

Remtes ev.-lut. draudzes baznīcas ēku un zemi iegūst dzimtsipašumā 1927. gadā no valsts zemju fonda.

Uzjēms 37. — Remtes baznīcas ērģeles un piemiņas plāksnes baznīcas cēlējiem (sk. 101 l. p.).

Līdz 1730. gadam, varbūt, pat līdz 1797. gadam Remtes draudze piederējusi pie Kandavas prāvesta iecirkņa un piedalījies arī Kandavas baznīcas uzturēšanā. 1730. gada ģenerālvizīcijā minēts, ka Remtes draudze (muižas īpašnieks) lūdza nastas pret Kandavu vieglināt un, liekas, turpmāk Remte tiek atsvabināta no muižas labības nodevām, bet ne no baznīcas remontiem Kandavā. Laikā no 1730. līdz 1798. gadam Remtes draudze pāriet Kuldīgas prāvesta iecirknī.

Līdz 1711. gadam Remtes draudzei bijis pastāvīgs mācītājs. Ap 1631. gadu par mācītāju Remtē bijis Mārtiņš Skaderis, no 1648. līdz 1678. g. — Franciskus Sonntags, no 1681. līdz 1688. g. — Adams Richterings, no 1688. līdz 1690. g. — Volfgangs-Adams Arnoldi II, 1690. līdz 1697. g. — J. aurencs Carnovics un no 1698. līdz 1711. g. februārim — Jēkabs Melchjors Bilterlings. Pēc 1711. gada, kad Bilterlings aizgājis uz Sātiem, Remtē vairs patstāvīga mācītāja nav bijis. Atzīmējams, ka Remtes baznīca nekad nav bijusi filiālbaznīca, bet patstāvīga baznīca — viena no t. s. brīvbaznīcām — un Remtes draudzei vienmēr bijušas tiesības aicināt un vēlēt mācītāju līdz ar to draudzi, kuŗā mācītājam dzīves vieta.

Pēc patstāvīgā mācītāja Bilterlinga aiziešanas Remtes mācītājmuiža gan iznikusi un turpmāk Remtes draudzi apkopuši dažādu citu draudžu mācītāji.

No 1711. līdz 1721. g. Remti apkalpo agrākais mācītājs Bilterlings no Sātiem. Pēc tam Remtes draudzi apkalpo Muižciema (Gaiķu) draudzes mācītāji.

Tā kā Remtes draudzes un baznīcas turpmākais liktenis cieši saistīts ar Gaiķu (Muižciema) draudzi, apskatīsim īsumā arī tās pirmos sākumus.

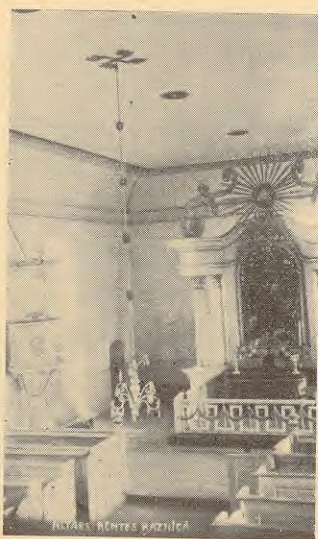
Muižciema pirmo mazo koka baznīciņu tuvu pie Muižciema muižas licis celt Muižciema muižas dzimtskungs — Georgs von Hörners 1641. gadā. Pirmās baznīcas diviem zvaniem bijuši sekoši gadu skaitļi: 1642. un 1645. Abi pirmie zvani kuŗa laikā evakuēti, un tagadējais Gaiķu baznīcas zvans iegādāts jauns ap

1929. gadu. Muižciema baznīcu sākumā apkalpojis Lutriņu draudzes mācītājs (ligumu ar mācītāju slēdzis virsn. (Hauptmann) Christoph Bistrams).

1658. gadā tas pats Georgs v. Hörners, kas licis celt pirmo baznīciņu, ķēries pie tagadējās Gaiķu (Muižciema) akmeņu baznīcas ēkas celšanas. Tagadējā baznīca uzcelta tikai dažus kilometrus no pirmās un sākumā bez torņa. Tornis uzcelts tikai 1684. gadā. 1817. gadā baznīca remontēta un no ārpuses un iekšpuses dekorēta.

Jauno baznīcu tāpat kā iepriekšējo apkalpojis Lutriņu draudzes mācītājs līdz 1673. gadam. 1673. g. Kristians-Vilhelms v. Hörners ziedojis vajadzīgos līdzekļus, zemi un licis uzcelt pastorātu — mācītāja muižu. Pastorāts 1690. gada naktī pirms Debesbraukšanas dienas un 1752. gadā, t. i. 2 reizes nodedzis, bet vienmēr atjaunots.

Muižciema (Gaiķu) draudzes pastāvīgie mācītāji, kas visi apkalpojuši, izņemot pirmo, arī Remtes draudzi, bijuši šādi: Johann-Benjamin Oertel no 1673.—1677. g., Nikolau Wittenburg no 1677.—1728. g., Adam Wittenburg no 1728.—1761. g., Georg-Wilhelm Reimer no 1763.—1769. g., Johann-Georg Lupschewitz no 1771.—1783. g., Fridrich-Gustav Maczewskij no 1784.—1785. g., Mag. Immanuel-Gottlob Unger no 1785.—1827. g. (Ungera laikā Remtes draudzi apkopis Zemītes draudzes mācītājs līdz 1797. gadam), Alexander-Andreas Bütner no 1828.—1876. g., Ernst-Ewald Bernewitz no 1877.—1885. g., Theodor-Adolph Lamberg no 1886.—1890. g., Wilhelm-Leopold-Ernst-Eberhard Mühlendorff no 1891.—1918. g. (miris 1918. g. 22. janv. plkst. 7,30), Ernst van Beuningen no 1918.—1923. g. jūlijam, Theodor Lundberg no 1923.—1928. g. 1. jūlija. Lundbergs ir Blīdenes draudzes mācītājs, bet Gaiķu un Remtes draudzes apkalpo kā vikārs. No 1928. g. augusta līdz 1931. g. 1. maijam Gaiķu un Remtes draudzes apkalpo pirmais latviešu tautības mācītājs Romāns Vanags (Remtes baznīcā ievests 1928. g. 9. sept.). No 1931. g. maija Gaiķu draudzi kā vikārs no Saldus apkalpo vēl Vanags, bet Remtes draudzi — Blīdenes draudzes mācītājs Jānis Turks (arī vikārs Remtē) līdz 1934. g. 17. jūnijam. Abās draudzēs līdz 1933. g. aprīlim tiek bieži uzaicināti arī citi mācītāji-kandidāti. Gaiķos 1933. g. aprīlī ievēlēts mācītājs Alfrēds Grantiņš, kas no 1934. g. jūnija apkalpo arī Remtes draudzi.

Uzjēm. 38. — Remtes baznīcas altāris un kancele.

Tagadējā Remtes draudze vecākos dokumentos un vēl 1897. gadā izdotā grāmatā: „Ergänzungen zu den Materialien von Busch, St. Petersburg, Leipzig 1867.“ tiek saukta par Remtes-

Uzjēm. 39. — Remtes ev.-luth. draudzes padome 1931. g. janvārī. Sēd: J. Kļavnieks, v. loc. J. Šteinerts, mācīt. R. Vanags, dr. priekšn. Ed. Pūris, K. Lagzdīņš; stāv: J. Apinis, J. Kainiņš, rev. k. loc. Ž. Tupētājs, ērgeln. K. Tīģeris, Fr. Bierands, v. loc. Kr. Dumpis, rev. k. loc. Ž. Šūmanis, v. loc. Ž. Tiltiņš, v. loc. Ž. Krūmiņš.

Viesatu draudzi. Arī jau pieminētais ieraksts Remtes skolai dāvinātā bībelē liek domāt, ka 1877. gadā pie Remtes draudzes piederējušas: Remtes, Kapeļu un Viesatu muižas. Vēlākā laikā pie Remtes draudzes tiek skaitītas tikai Remtes un Kapeļu muižas. Arī grāmatā „Die Ev.-Luth. Gemeinden Russlands, herausgegeben vom Zentral Komitee der Unterstützungskasse, St. Petersburg, 1911.“ Viesatas netiek vairs skaitītas pie Remtes, bet pie Jaunpils. Pēdējā, t. i. Latvijas pastāvēšanas laikā Remtes draudzei jau pievienojušies tagad Remtes pagastā ietilpstošo Kaulaču un Vikstrauces muižu iedzīvotāji, kas agrāk piederējuši pie Saldus draudzes, un viena daļa bijušā Smuku pagasta (Jaunpils draudzes) iedzīvotāji, bet Viesatu apkārtnes iedzīvotāji gandrīz visi pieder pie Jaunpils draudzes.

Kā jau teikts, sākumā draudžu laicīgās un garīgās lietas kārtoja muižu īpašnieki. Tie rūpējās par draudžu mācītāju pieņemšanu, atalgošanu un par baznīcu uzturēšanu. Draudžu pārvaldē latvieši netika līdz 1915. gadam. Pēc 1832. g. gan zināmu līdzdalību draudžu dzīvē jēma pērminderi, bet tiem vispārējā draudžu dzīves veidošanā bija ļoti maza nozīme.

Latviešu zemnieku līdzdalība baznīcu un mācītāju uzturēšanā izpaudās noteiktu nodevu došanā un kļaušu pildīšanā. Cik lielas bijušas Remtes draudzes locekļiem nodevas un kļaušas,

noteikti nav pasakāms, jo baznīcas arhīvs Gaiķos stipri izpostīts pasaules kara laikā. Bez tam jau minētās grāmatās, kas izdotas 19. g. s., atzīmēts, ka dokumenti par baznīcu un mācītāja muižu fundāciju ar apziņu savā laikā iznīdēti, lai nevarētu pierādīt un piedzīt kļaušas, kādas muižām pret baznīcu bija noteiktas pie baznīcu un mācītāja muižu fundācijas.

Kā no dažiem dokumentiem Gaiķu baznīcas arhīvā redzams, mācītājs saņēmis: no kāda baznīcas legāta 20 rub. 66 kap., no Gaiķu muižas 600 rub., no Vec-Satiķu muižas 250 rub., no Remtes 400 rub., no Gaiķu un Vec-Satiķu muižām 22 pūri rudzu, miežu un auzu un 40 kub. asis malkas. Bez tam mācītāja rīcībā nodota mācītāja muiža ar 105 des. zemes kopplatību (1 des. dārzs, 55 des. aļamas zemes, 22 des. pļavas, 16 des. ganības, 11 des. nevērtīga zeme). Akcidentes mācītājam nav normētas.

Pasaules kara laikā Remtes draudze ļoti izklist. Dažādos juku laikos nav iespējams baznīcu kārtīgi apkopt un rūpēties par draudzes vajadzībām. Tāpat mācītājs nesajem noteiktu atalgojumu. Tikai 1920. gadā sāk veidoties draudzes dzīve turpmākām patstāvīgām gaitām. 1920. g. 11. janvārī pagasta iedzīvotāju pilna sapulce izvēl Krišu Jansonu un Žani Krūmiņu par Remtes draudzes lietu kārtotājiem; uzdod tiem ievākt no turpmākiem draudzes locekļiem ziedojumus un organizēt draudzes pārvaldes vēlēšanas. Tā paša gada 14. februārī pagasta padome (prot. 9, p. XIV.) ievēl draudzes vēlēšanu komisijā: Kārli Pūri, Evaldu Šēnfeldu, Pēteri Beseri, Krišu Zonbergu un Krišu Jansonu. Vēlēšanu komisijai pagasta padome uzdod pierakstīt visus tos iedzīvotājus, kas turpmāk vēlas palikt pie draudzes.

Pirmā Remtes ev.-lut. draudzes padome darbojas šādā sastāvā: draudzes priekšnieks Edvards Pūris, sekret. Ernests Skrabis, rev. kom. locekļi — Krišus Jansons, Jūlija Krūmiņš, Katrīna Hībners; padomes locekļi — Ernests Rūja, Kārlis Pūris, Pēteris Beseris, Līna Rūja, Natālija Zommers, Kārlis Čigāns, Jānis Zariņš, Pauls Levics, Jānis Jansons, Jirgens Lerchs un Krišus Zīds.

1923. g. 2. aprīlī, piedaloties 41 draudzes loceklim, ievēlta nākošā draudzes padome: valdes priekšn. Edvards Pūris, pal. Pēteris Beseris, sekret. Ernests Skrabis (padomē nav ievēlēts), kas. Žanis Krūmiņš, v. loc. Kārlis Verners; rev. kom. locekļi — Kārlis Lagzdīņš, Kārlis Pūris, Pauls Levics; pad. priekšs. Žanis Fogelis, pad. pr. b. Jānis Krečeris, pad. locekļi — Anss Tilbergs, Jānis Jordāns, Juris Tupētājs, Jānis Krūtainis, Žanis Siliņš, Fricis Ķēpulis.

1926. g. 28. februārī 23 draudzes locekļi izvēl padomē: dr. priekšn. Edv. Pūri, pr. pal. Ž. Fogeli, kas. Ž. Krūmiņu, sekr. Ern. Skrabi, v. loc. Kr. Dzeguzi; rev. kom. — J. Šteinertu, (vēlāk sekr.), M. Kalēju, J. Apini; pad. loc. — P. Beseri, Ž. Siliņu,

K. Lagzdīņu, E. Rūju, Aug. Volfu, Fr. Gūtmani, K. Felzenbergu, kandid. — J. Knibi, K. Verneru, J. Embēri, Rob. Bandenieku, P. Miežānu.

Uzjēm. 40. — Remtes dr. iesvētītie 1934. g. aprīlī. Vidū sēd: dr. priekšn. K. Tīgeris un mācīt. J. Turks.

1929. g. 10. martā 31 draudzes loceklis ievēl draudzes padomē: dr. priekšn. Edv. Pūri, pr. pal. Ž. Tiltiņu (kandid.), kas. Ž. Krūmiņu, sekret. J. Šteinertu, v. loc. Kr. Dumpi; rev. kom. — Ž. Šūmani, Ern. Dāvidsonu, Ž. Tupētāju; pad. loc. — Rob. Bandenieku, J. Briežkalnu, Ern. Rūju, Ž. Fogeli, K. Lagzdīņu, Ž. Siliņu, J. Apini, Fr. Bierandu; kand. — J. Kļavnieku, J. Jordānu, Jēk. Kalniņu, P. Miežānu.

1932. g. 17. aprīlī 47 draudzes locekļi ievēl tagadējo draudzes padomi, kuŗa darbojas šādā sastāvā: dr. priekšn. K. Tīgeris, pr. pal. Fr. Krūtainis, kas. Ž. Šūmanis (kand.), sekr. K. Baums, v. loc. K. Lagzdīņš; rev. kom. — P. Beseris, Ž. Pumpainis, J. Kļavnieks; pad. loc. — J. Štāls, Mārt. Ūdris, Rob. Smilģis, J. Cinis, Kr. Pīnkulis, Rob. Šķēle, (izst.), J. Briežkalns (izst.), Ž. Tupētājs (izst.); kandid. — Fr. Gailis, Jēk. Kalniņš, J. Jordāns, Kr. Dumpis.

No 1920. g. **draudzes pērminderu** pienākumus pildījuši: Krišus Jansons (1920.—1923.), Jānis Krūtainis (1920.—1923.), Kārlis Lagzdīņš (1923.—1928. un 1930.—1934.), Pēteris Beseris (1923.—1926.), Ernests Rūja (1929.—1932.), Jānis Kļavnieks (1929.—1934.), J. Lerchs (1929.), Kārlis Verners (1929.), Žanis Tiltiņš (1929.—1934.), Krišus Dumpis (1929.—1934.), Ernests Dāvidsons (1929.—1930.), Jūlijs Apinis (1929.—1930.), Fricis Bierands (1930.—1932.), Jēkabs Kalniņš (1932.—1934.), Mārtiņš Ūdris (1932.—1934.).

Ērgelnieka pienākumus Remtē vienmēr izpildījuši skolotāji, jo mazā draudze atsevišķu ērgelnieku nespēj uzturēt. Remtes draudzes ērgelnieki bijuši: Tomas Meija (1877.—1904.), Andersons (1905. un 1906.), Jēkabs Goldmanis (1907.—1921.), Ernests Skrabis (1922.—1927.), Pēteris Miežāns (1928.—1930.), Lilija Kaupe (Verners) (1930. g. janv. — sept.) un no 1930. g. sept. Kārlis Tīģeris. Dažreiz ērgelnieki braukuši arī no citām draudzēm Gaiķu un Blidenes mācītājiem līdz.

Uzjēm. 41. — Remtes dr. padome 1934. g. Sēd valdes locekļi: K. Lagzdīnš, K. Baums (sekr.), A. Grantiņš (mācīt.), K. Tīģeris (priekšn.), Z. Šumanis (kas.), Fr. Krūtainis (priekšn. b.); stāv: P. Beseris, J. Kalniņš, J. Stāls, M. Udris.

Baznīcas apkopēja un zvanītāja pienākumus izpildījuši: no 1919. g. Kārlis Čigāns, no 1930. g. 1. maija Anna Čigāns un Ernests Bullis un no 1931. g. 23. aprīļa — Žanis Sķēle.

Remtes ev.-lut. draudzes jaunatnes pulciņš.

Remtes ev.-lut. draudzes jaunatnes pulciņš dibināts 1930. g. Dibinātājs mācītājs Romāns Vanags enerģiski nododas jaunatnes darbam. Šinī laikā arī jaunatnes pulciņa darbība ir visintensīvākā: rīko bībeles stundas, jaunatnes dievkalpojumus, draudzes vakarus un plaši tiek pārdota garīgā literatūra.

Kad mācītājs Vanags 1931. g. no Remtes draudzes aiziet, jaun. pulciņa vadību uzņem Remtes draudzes vikārs Jānis Turks. Tā kā māc. Turks tikai reizi pa trim nedēļām atbrauc Remtē, tad arī saprotams, ka jaunatnes pulciņa labā daudz strādāt nevar. Jāapmierinājas ar svētdienās pēc dievkalpojumiem noturētām

bībeles stundām. Kā pozitīvais šini laikā jāmin trīs noorganizētās svētdienas skolas. Skolēnu skaits kopā 15. Arī literatūras pārdošana tiek turpināta. Līdz ar mācītāja Grantiņa pieņemšanu Remtes draudzē 1934. g., arī jaunatnes pulciņa vadība nāk viņa rokās.

Vispār jaunatnes pulciņa darbība rit šauros rāmjos. Pulciņa dibināšanas laikā tas skaita 12 biedrus. 1933. g. gan ir reģistrēti 17 biedri, bet tad šis skaits sāk atkal slidēt, un pēdējā laikā pulciņam ir 10 biedri.

Bez jaunatnes pulciņa vadītājiem-mācītājiem pulciņam ir arī sava atsevišķa valde. No dibināšanas līdz 1933. g. darbojas pirmā valde šādā sastāvā: priekšniece Alma Kaija, sekretāre Marta Bilavs, kasiere Milda Šķesteris. 1933. g. priekšniece Milda Šķesteris, sekretāre Alma Kaija un kasiere Marta Bilavs. 1934. g. priekšnieks Augusts Bilavs, sekretāre Anna Beseris un kasiēris Teodors Polis.

Remtes kultūrālās, saimnieciskās un politiskās organizācijas.

Remtes pagastā no 1895. līdz 1934. gadam dibinātas vairāk kā 20 dažādas biedrības, sabiedrības un organizācijas vai to nodaļas. Viss lielais dažādo organizāciju vairums radies Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajos gados, kad latvieši, atbrīvoti no svešautiešu jūga, varēja sākt savas garīgās kā arī saimnieciskās dzīves patstāvīgu veidošanu.

Saprotams, lai darītu sabiedrisko darbu, vajadzēja organizēties. Radās dažāda veida organizācijas. Katra no tām sprauda kādu mērķi un mēģināja tam tuvoties. Sāktais darbs bija jauns, un interese bija visiem liela. Katrs pagasta iedzīvotājs, katra organizācija centās kaut ko darīt visas sabiedrības labā. Sākumā jaunais darbs guva tiešām lielus panākumus. Pēc nedaudz gadiem viena otra organizācija varēja lepoties ar saviem panākumiem.

Vēlākos gados tomēr vērojams stipri liels pagurums. Vairākas organizācijas, kas sākumā darbojušās ļoti rosīgi, tagad atrodas tuvu likvidācijai vai ir jau likvidētas. Viena daļa organizāciju, sevišķi politiskā rakstura, likvidētas pēc 1934. g. maija, bet gandrīz lielāks vairums no tām palikušas pasīvas vai arī izbeigušas pavisam savu darbību jau agrāk.

Dažādo organizāciju ātrai likvidācijai vairāki iemesli. Sākumā bez kādas vajadzības bija dibinātas vairākas organizācijas ar vienādiem mērķiem. Tās sāka gan darboties, bet rosīgāku darbību nevarēja attīstīt tādēļ vien, ka viena pagasta apkārtnē par mazu, lai 3 vai vairākas organizācijas darbotos vienā virzienā. Nebija iespējams dibināt tik mazā apkārtnē vairākus koņus, dramatiskās trupas, sporta sekcijas u. t. t.

Labu daļu vainojamas arī politiskās partijas. Tās sašķēla pagasta sabiedrību vairākās daļās un ierāva līdzī politisko nesaķaņu virpulī arī vispārī sabiedrisko organizāciju darbiniekus. Radās savstarpējie kari un nesaticība. Ja viena iedzīvotāju daļa atbalstīja kādas organizācijas pasākumus, tad otra — lika visādus šķēršļus ceļā. Gala iznākums bija tas, ka neviena organizācija nespēja sevišķi labus pasākumus sasniegt.

1) Remtes Dziedāšanas biedrība savu darbību sākusi jau tad, kad katru latviešu soli vēl uzraudzīja krievu un vācu tautību ierēdņi. Dziedāšanas biedrības dibināšanai ierosinājumu devuši IV vispārējie dziesmu un mūzikas svētki Jelgavā 1895. gada jūnijā. Jau pirms dziesmu svētkiem Smuku un Remtes pag. skolotāji J. Goldmanis un T. Meijs nodibinājuši dziedātāju kori. Kori piedalījies IV visp. dziesmu un mūzikas svētkos, kur guvis jaunu spar un jaunus ierosinājumus. Pēc atgriešanās no Jelgavas dibināta Dziedāšanas biedrība. Biedrības dibinātāji un pastāvīgie vadītāji bijuši: skol. J. Goldmanis, skol. T. Meijs, K. Livens, J. Lerchs, Fr. Siliņš, Ern. Ģinters u. c. Dziedāšanas biedrība darbojusies līdz pasaules kara laikam un bijusi sākumā vienīgā sabiedriskā organizācija Remtes pagastā. Tā rīkojusi vairākus patstāvīgus koncertus, zaļumu svētkus un teātra izrādes. Izrādītas lugas: „Mucenieks un muceniece“, „Ķigāniete“, „Mājas naids“, „Mājas atslēga“ u. c. Teātra izrādes notikušas pa lielākaļ daļai muižu vai saimnieku labības šķūņos, jo tai laikā nebija citu piemērotu izrāžu telpu. Biedrībai piederējusi arī bibliotēka. Kara laikā tā izpostīta. Arī pati biedrība pasaules kara laikā izbeigusi savu darbību un Latvijas valsts pastāvēšanas laikā vairs nav darbojusies.

2) Sprīņu Bibliotēkas biedrība dibināta 1909. gada 15. martā. Tās dibinātāji: Kārlis Livens, Kārlis Neimanis, Gustavs Neimanis, Hermanis Veisbergs un Žanis Mozerts. Sākumā biedrībai 18 biedri. Biedrības atklāšanas svētki paredzēti jau tā pašā gada 31. maijā Sprīņu (tag. Remtes) Kukšās. Jau sagatavota luga — „Skroderdienas Silmačos“, un atklāšanas aktam Vēsmiņu Kārlis sacerējis prologu. Tomēr paredzētie atklāšanas svētki nav varējuši notikt, jo aprīņa priekšnieks nedevis atļauju svētku sarīkošanai. Kad biedrības valde pēc tam griezusies ar to pašu lūgumu pie Kurzemes gubernātorā, arī tas atļauju nav devis. Lai iegūtu atļauju atklāšanas svētku sarīkošanai 23. augustā, pirmā valde atkāpusies, un tās vietā ievēlēta jauna. Bet arī jaunās valdes pirmais lūgums noraidīts. Atklāšanas svētkus sarīkot izdevies tikai 4. oktobrī, iesniedzot piekto lūgumu svētku sarīkošanai, un tie sarīkotī Stūru muižā. (Sprīņos svētku sarīkošana nav atļauta tādēļ, ka 9. augustā tur izmētātas proklamācijas). Atklāšanas svētku sarīkojums devis biedrībai pirmos līdzekļus — 29. rub. tīra atlikuma.

Turpmākie biedrības izrikojumi notikuši dažādās vietās: Saldū, Jaunpilī, Blīdenē, Remtē (Šmīdrēnos) u. c. 1914. gadā

sarīkotas vairākas teātra izrādes: „Zeltīte“, „Raudupiete“, „Oglraktuvēs“, „Nelaime nelaimes galā“ u. c., kuŗu tīrie atlikumi nodoti Sarkanam Krustam, lai sniegtu palīdzību karā ievainotiem. Jau pirmajos biedrības darbības gados iegādāts harmoniums un nodibināts dziedātāju koris.

Uzjem. 42. — Sprinģu Bibliotēkas biedrības valde 1934. g. Vidū sēd priekšs. V. Mozerts.

Vācu okupācijas laikā biedrības darbība pārtraukta, bet jau 1918. gada 29. decembrī atkal atjaunota. 1919. g. 15. februārī Jaunpils b-bu namā Sprinģu Bibliotēkas biedrība sarīkojusi 10 gadu darbības atceres svētkus un izrādījusi lugu „Balss un atbalss“.

1923. gadā pārreģistrēti biedrības statūti un iegūta dzimstīpašumā Smuku (Burtnieku) pils. 1926. gadā jauniegūtais b-bas nams savests pilnīgā kārtībā, un uz turieni pārvesta ap 600 sējumu plašā bibliotēka, kas vēlākos gados vēl stipri paplašināta. 1927. gadā dibināta pie biedrības sporta sekcija.

Sprinģu Bibliotēkas biedrība jau 1934. gada sākumā varējusi atzīmēt 25 gadu darbību. Pagājušos 25 gadus biedrības priekšgalā bijuši 12 valžu priekšsēdētāji: Kārlis Livens, Fricis Kochs, Augusts Meiers, Žanis Mozerts, Kārlis Kurpnieks, Kārlis Ozols, Augusts Ozols, Kārlis Sinovskis, Jūlijs Kurpnieks, Krišjānis Ozoliņš, Fricis Ķiepis un Vilis Mozerts.

1934. gadā ievēlēti valdē: V. Mozerts (priekšn.), Ād. Kazāks, Vold. Kazāks, Ž. Mozerts un K. Īle; revīzijas komisijā: Ferd. Linde, Ž. Freimanis un K. Kurpnieks.

3) **L. S. K. Remtes nodaļa** dibināta 1919. g. beigās uz L. S. K. Tukuma nodaļas ierosinājumu. Pirmie aktīvie darbinieki bijuši Fr. Zēriņš, J. Lerchs u. c. Izbeidzoties kara laikam, Sarkanā Krusta tiešā nozīme – sniegt palīdzību ievainotiem kareivjiem – zūd.

tiek atjaunota un valdē ievēlēti: Kārlis Ozols (priekšnieks), Jānis Šteinerts, Jānis Kāps, Jirgens Lerchis un Kārlis Jēkabsons. Nodaļa uzsāk rosīgu darbību, piegriežot vērību zemnieku politiskā un saimnieciskā stāvokļa nostiprināšanai. 1927. gadā nodaļa iegādājas savu „zaļo karogu“, lai zem tā vienotu vēl ciešākā sadarbībā visu vietējo zemniecību. Īsā laikā nodaļa apvieno jau tuvu pie simts biedru, un nākošās 1928. gada pagasta pašvaldības vēlēšanās iziet ar savu kandidātu sarakstu. Šais vēlēšanās Zemnieku savienība gūst redzamus panākumus, iegūstot pagasta padomē sešas vietas. Vēlāk Zemnieku savienībai pievienojas klāt vēl divi padomes locekļi. Tā kā padomē Zemnieku savienības locekļu skaits pavairojas līdz astoņiem locekļiem, tā iegūst noteicošo pārsvaru pagasta pašvaldības dzīvē. Kā Zemnieku savienības pārstāvji ir: pagasta valdes priekšsēdētājs J. Videinieks, tā biedrs A. Īle un valdes loceklis Ž. Meiris. Bez tam arī padomes priekšsēdētājs E. Pūris nāk no zemnieku saraksta. Šai laikā pagasta pašvaldība uzsāk grūtos nodegušā skolas nama (Remtes pils) atjaunošanas darbus, kuŗus nākošā padome turpina. Saimniekojot iespējamās taupības robežās, neskatoties uz visiem lielajiem būves darbiem, pagasta valde neuzliek nodokļu maksātājiem jaunas nodokļu nastas.

1927. gadā Zemnieku savienības nodaļas pārstāvji piedalās pie Jaunpils rajona dibināšanas, un viņas pārstāvji atradušies visu laiku arī rajona valdē (K. Ozols līdz 1929. g. un J. Šteinerts — 1934. g.).

Bez tam nodaļas pārstāvji dzīvi piedalījušies partijas kongresos un konferencēs. Iestājoties saimniecisko grūtību laikmetam, Latv. zemn. sav. Remtes nodaļa visai daudz vērības piegriezusi un daudz sapulču veltījusi zemnieku stāvokļa uzlabošanai.

Zemnieku savienības nodaļas darbība izpaudusies ne tikai politiskā un saimnieciskā laukā, bet arī kultūrālā. Lai minam tikai daļu no tiem vērtīgiem izrikojumiem, kas sarīkoti Remtes tautas namā, kā: tradicionēlais slēgtais Vecā gada vakars ar vakara dievkalpojumu, eglītes dedzināšanu un runām, tad teātra izrādes: R. Blaumaņa („Trīnes grēki“), A. Brigaderes („Lielais loms“), A. Upīša („Peldētāja Zuzanna“), M. Dišleres („Iegātnis“), u. c., kuŗi visi sagatavoti pašu spēkiem. Tāpat sarīkotas vairākas „Zemnieku dienas“, pie kam pēdējā veltīta agrārreformas desmit gadu atcerei. Svētki rikoti kopīgi ar vietējo Jaunsaimnieku-Sikgruntnieku partijas nodaļu, kas liecina par Zemnieku savienības nodaļas gribu saprasties ar jauno, topošo zemniecību, iet ar to roku rokās un plecu pie pleca valsts veidošanas darbā.

Nodaļas priekšnieki bijuši: Kārlis Ozols no 1926.—1930. g. un Jānis Šteinerts no 1930.—1934. g. Valdes locekļi: J. Šteinerts no 1926.—1930. g., J. Kāps 1926., 1930—1934. g., J. Lerchis no 1926.—1929. g., L. Kārklis no 1930.—1932. g., Fr. Kārklis no 1927.—1929. g., K. Melbiksis no 1927.—1930. g., J. Būmeistars

no 1930. — 1932. g., J. Apinis no 1930. — 1934. g., A. Īle no 1932. — 1934. g., Ž. Pumpainis no 1932. — 1934. g. un K. Jēkabsons 1926. g.

Revīzijas komisijā bijuši ievēlēti: A. Volfs, Ž. Šķēle, E. Rūja, K. Šēnfelds, Irma Eikerts, Kr. Ozols, K. Jēkabsons, J. Dreimanis, Ž. Pumpainis, E. Dāvidsons, K. Tīģeris, Fr. Melbiksis, V. Žoržs, V. Mozerts, Ed. Pūris, Ž. Šūmanis, V. Kūlants un J. Būmeistars.

5) Tai pašā laikā, kad dibināta Latv. Z. sav. Remtes nodaļa, sākusi darboties politiska rakstura organizācija „Zemes arāji” ar Jāni Jansonu priekšgalā. Tomēr šī organizācija iznikusi, nesagaidot istos politisko partiju ziedu laikus.

6) **Remtes Savstarpējā ugunsapdrošināšanas biedrība** dibināta 1922. gada 22. janvārī Remtes pagasta Cēru mājās. Dibināšanas sapulcē piedalījušies: J. Videnieks, L. un Fr. Kārklīni, Fr. Vitoliņš, K. Zonbergs, Ž. Krūmiņš, J. Lerchis, A. Volfs un Ž. Šķēle. Biedrības statūti apstiprināti Jelgavas apgabaltiesā 16. martā, pēc kam biedrība arī uzsākusi savu darbību. 7. maija pilnā sapulcē ievēlēta biedrības pirmā valde: Fricis Kārklīņš (priekšnieks), Jēkabs Videnieks (darbvedis-grāmatvedis), Krišus Zonbergs (kasieris), Augusts Volfs un Žanis Šķēle. Biedrībai, uzsākot savu darbību, nekādu līdzekļu nebija, tāpēc apdrošinājumus varēja pieņemt pret samērā mazu summu, un ugunsgrēka gadījumā izsniegt cietušajam atlīdzību lielāko daļu natūrā, palīdzot izcirst nepieciešamos materiālus, tos piegādājot būves vietā un ar darba spēku piepalīdzot pie jaunbūves. Šāds palīdzības veids turpinājās vairākus gadus, kamēr biedrība uzkrāja kapitālus un varēja noteikt atlīdzību cietušajiem tikai naudā, kas bija daudz parocīgāki un noteiktāki. Sakarā ar noteikumiem par lauksaimniecības ēku obligatorisku apdrošināšanu, biedrības darbība strauji pieauga.

1923. gadā biedrības pilnā sapulce nolēma savus apdrošinājumus ceturtdaļas apmērā tālāk apdrošināt Savstarpējā apdrošināšanas centrālā savienībā.

1924. gadā biedrība sarīkoja bazāru — izlozi, kuŗa atlikumu 17998 rubļus izlietāja ugunsdzēsamo ierīču iegādāšanai. Bez tam, lai pavairotu ugunsdzēsamo ierīču skaitu, biedrības valde griezās pie pagasta valdes ar lūgumu, nodot biedrības rīcībā Remtes muižā atrodošos ugunsdzēsamo sprīci, kam pagasta valde arī piekrita. Drīz biedrības rīcībā bija trīs ugunsdzēsamās rokas sprīces, kuŗas novietotas dažādos pagasta rajonos. Pie lielāku ugunsgrēku likvidēšanas izrādījās, ka šīs sprīces ir par niecīgām, tāpēc radās nodoms iegādāties motorsprīci. Šai vajadzībai biedrība sāka uzkrāt līdzekļus. Bez tam ierosināja brīvprātīgo ugunsdzēsēju pulciņa nodibināšanu, lai būtu apmācīti spēki, kuŗi prastu rīkoties ar ugunsdzēsamiem rīkiem.

1932. gadā biedrība atskatījās uz desmit gadu darbību. Par darbības sekmēm, lai liecina sekoši skaitļi:

Gads	Biedru skaits	Apdrošinājumu summa latos	Prēmijas Ls	Zaudējumu atlīdzība Ls	Noguldījumi latos	Kapitāli Ls	Tirā gada peļņa Ls
1922.	49	—	—	—	—	217	81
1923.	81	112451	462	—	400	540	338
1924.	155	160530	536	—	800	803	314
1925.	176	277752	1126	160	1130	1199	207
1926.	203	375187	1765	—	1590	1406	626
1927.	219	—	2400	1156	2290	1717	399
1928.	222	756625	3008	—	2290	1987	1787
1929.	226	1031156	4371	12000	3780	3146	38
1930.	238	1108676	4440	1175	4557	3214	146
1931.	256	1146030	4433	900	5644	3390	632
1932.	270	1066588	3925	—	6654	5130	989
1933.	280	1105670	4055	5918	6608	6062	254

1933. gada 2. aprīlī pilna sapulce pieņēma statūtu grozījumus un līdz ar to pārgrozīja biedrības nosaukumu: „Remtes Savstarpējā apdrošināšanas biedrība“.

Sākot ar 1933. gadu, lauksaimnieki sāka apdrošināt pret varbūtējiem ugunsgrēkiem arī savu kustāmo mantu, pa lielākai daļai ražu. Biedrības darbībai paplašinoties, radās izdevība pakāpeniski samazināt arī prēmiju maksas, kas lauksaimniekiem deva zināmu atvieglojumu. Biedrībā apdrošināti ne tikai Remtes, bet arī Struteles, Gaiķu, Blīdenes un Zantes pagastu lauksaimnieku īpašumi.

Biedrības valdē darbojušies: priekšnieki — Fricis Kārklīšs no 1922. līdz 1932. g. un Voldemārs Kūlants no 1932. g. līdz šim laikam; un kā valdes locekļi — Jēkabs Videnieks (1922.—1929. g.), Krišus Zonbergs (1922.—1930. g.), Augusts Volfs (1922.—1928. g.), Žanis Šķēle (1922.—1925. g.), Kārlis Jēkabsons (1926.—1928. g.), Mārtiņš Kalējs (1929.—1932. g.), Jānis Šteinerts un Augusts Īle (1929.—1934. g.), Žanis Vitoliņš (1930.—1933. g.), Fricis Kaunesis un Voldemārs Kūlants (1932.—1934. g.) un Augusts Ķēpulis (1933.—1934. g.).

Revīzijas komisijā bijuši ievēlēti: Ž. Krūmiņš, J. Lerchis, Fr. Vitoliņš, J. Jordans, J. Šteinerts, A. Skujiņš, J. Kāps, Fr. Puduris, M. Kalējs, Fr. Ozoliņš, J. Embēre, Fr. Krūtainis, A. Ķēpulis, A. Zigmunds, K. Līcis, A. Jēkabsons, T. Skudra, J. Žunis un A. Pumpurs.

Biedrība savā darbības laikā pratusi ne tikai uzkrāt kapitālus, bet radusi arī iespēju atbalstīt kultūrālo organizāciju darbību, izsniedzot pabalstus pagasta nespējniekiem un trūcīgiem, kā arī pabalstot drošības sargus — aizsargus.

7) Remtes patērētāju biedrība „Darba griba“ dibināta 1922. gadā. Biedrība drīz pēc savas apstiprināšanas stājās sakaros ar Saldus kooperatīvu „Neatkarība“, kurš izsniedza uz kredītu vajadzīgās preces un palīdzēja iekārtot Remtē nelielu pārtikas preču veikalu. Pirmā biedrības valde: Jānis Baums (priekšnieks), Vilis Videnieks, Jānis Kāpa, Žanis Freināts un Jirgens Lerchis, pielikuši daudz pūļu, lai veikalu noorganizētu. Biedru skaits strauji pieaudzis; auguši arī veikala apgrozījumi, bet ne tā pieaugusi biedrības peļņa. Biedrībai nebija savu līdzekļu un tās vajadzēja aizņemties, maksājot augstus procentus. Procentu nomaksai aizgājusi lielākā veikala peļņas daļa.

1925. gadā biedrības pilna sapulce nāk uz domām veikalu iznomāt Remtes Piensaimnieku sabiedrībai. Šis nodoms tiek arī realizēts, un 1926. gada 1. janvārī patērētāju biedrība savu veikalu iznomā Remtes Piensaimnieku sabiedrībai uz 12 gadiem, pie kam Piensaimnieku sabiedrībai šai laikā jānokārto visi patērētāju biedrības parādi.

Līdz ar veikala iznomāšanu Remtes patērētāju biedrība savu tirdzniecisko darbību izbeidza un to arī vairs neatjaunoja, jo kādā no nākošo gadu pilnām biedru sapulcēm lēma par biedrības ipašumu pārdošanu Remtes Piensaimnieku sabiedrībai un biedrības likvidēšanu. Biedrības likvidāciju nobeidza 1932. gadā.

8) Remtes Piensaimnieku sabiedrība dibināta 1922. gada martā un sākusī darboties tā paša gada septembrī. Sabiedrības dibinātāji: Jānis Kāpa, Kārlis Ozols, Žanis Šķēle, Jekabs Videnieks u. c.

Sākumā Piensaimnieku sabiedrības darbība ļoti rosīga. Pie plēnotavas Remtes muižā sabiedrība ierīkojusi vēl gateri, dzirnavas, dēļu ēvelēšanas un spundēšanas, linu apstrādāšanas u. c. mašīnas, atjaunojusi elektrisko spēkstaciju. Vēlāk Kapelēs un Kukšās iekārtoti krējošanas punkti. 1926. gada janvārī sabiedrība pārjēmusi arī veikalu Remtē un tā nodaļu Pils-Blīdenē no patērētāju biedrības „Darba griba“.

Pēc vairākiem sabiedrības darbības uzplaukuma gadiem radušies tomēr dažādi sarežģījumi. Sevišķas grūtības radījuši daudzie parādi par iegādātām ēvelu, spundēšanas un citām mašīnām. Pirmajos gados, kad straujā gaitā ritējusi jaunsaimnieku dažādo ēku celšana, mašīnām darba pieticis, un tās atmaksājušās. Vēlāk mašīnas palikušas nenodarbinātas, bet to amortizācija un izmaksas prasījušas arvien vēl līdzekļus. Minētais apstāklis atstājis nelabvēlīgu iespaidu arī uz tām sabiedrības nozarēm, kas darbojušās vēl ar labiem panākumiem. Līdz ar to Piensaimnieku sabiedrības stāvoklis sācis arvien vairāk pasliktināties, un 1932. g. martā tā spiesta savu darbību izbeigt, Daudzās mašīnas pārdotas izolēs, veikals pārdots Fr. Dūkam un Plēnotava (Sviestnieki) — Saldus Piensaimnieku sabiedrībai, kas tur iekārtojusi krējošanas punktu. Līdz 1934. gadam no agrākiem Remtes

Piensaimnieku sabiedrības īpašumiem nepārdots vēl Remtes krogus (saistības ar Zemes banku), bet citi īpašumi jau likvidēti, un arī pati sabiedrība atrodas likvidācijas stāvoklī.

No 1922. g. līdz 1934. g. sabiedrības priekšnieki bijuši: Kārlis Ozols, Jānis Kāpa, Kārlis Jēkabsons, Krišus Kūlants, Žanis Šķēle, atkal Jānis Kāpa, Žanis Pumpainis un Augusts Volfs; pienotavas vadītāji: J. Mellausis, Kr. Ozols, Rob. Traube (pēc Traubes Saldus Piens. sab-bas krējoš. punktu vada Ern. Niedols); grāmatveži: J. Mellausis Kr. Ozols, Kr. Baums, J. Dreimanis un Ž. Pumpainis; veikalveži: Bulte, Miķelsons, Būmeistars, Valteris, Kurpnieks un Strazdiņš (Pils-Blīdenes nodaļā).

Pedējā valdē darbojas: Ž. Pumpainis, J. Šteinerts, Ž. Ābols, Ž. Šķēle un Aug. Volfs.

9) Latviešu jaunatnes savienības Remtes organizācija dibināta 1922. gada 12. martā uz J. Šteinerta ierosinājumu. Pirmā organizācijas valdē ievēlēti: Jānis Šteinerts (priekšnieks), Vilis Videnieks, Anna Riekstiņa, Lūcija Ramlau un Kārlis Baums. Organizācijas pirmais uzdevums bija rūpēties par izrikojumu telpu ierīkošanu Remtē, jo vienīgās kaut cik piemērotākās telpas sarīkojumiem bija 4 klm attālais Remtes skolas nams. Jau 26. martā pilna sapulce šo sāpīgo jautājumu iztīrā un nāk pie slēdziena, ka pieprasāma no Valsts zemes fonda Remtes muižas bij. manēžas ēka, kuŗu varētu izbūvēt par izrikojumu zāli. Lai šo lēmumu realizētu, tad Jaunatnes savienība griežas pie Raiņa kluba Remtes nodaļas ar uzaicinājumu kopīgi pieprasīt manēžas ēku. Pieprasījums tiek iesniegts, to atbalsta Remtes pagasta pašvaldība un Tukuma apriņķa Zemes ierīcības komiteja. Bet tā kā nav paredzama objekta piešķiršana dzimtsīpašumā, tad valde griežas pie apriņķa Zemes ierīcības komitejas ar lūgumu manēžas ēku iznomāt un atļaut tajā izvest nepieciešamos remontus, kas arī tiek panākts. Tā kā ēkā ievietoti vēl Remtes muižas zemes nomnieki, tad valde 19. maijā lemj par iznomāto telpu atbrīvošanu un par nepieciešamo remontu izvešanu, kaut gan kasē organizācijai nav līdzekļu. Pirmos darbus izved kopējiem spēkiem bez jebkādas atlīdzības. Vispirms tiek telpas iztīrītas no mēsliem, izgāztas šķērssienas, ielikta pagaidu grīda un uzbūvēta pagaidu skatuve. Sākumā gan daudzi vēl ar neticību un šaubām skatās uz uzsākto darbu, bet tas jaunatni neatbaida, un tā ar vēl lielāku sajūsmu un uzņēmību veic iesākto darbu.

Kad tā paša gada rudenī pār dabu drāzās visu iznīcinošie un bargie rudens vēji, un viss dabā vēstīja tikai par iznīcību, tad Remtes jaunatne ar sajūsmu un istu uzvaras prieku pulcējās pirmo reizi savā pašu izbūvētā „Tautas namā“, lai svētītu šī novada atmodas svētkus un noraudzītos „Mūšu senči“ izrādē.

1923. gadā Jaunatnes savienības valdei izdodas saņemt no Kultūras fonda pirmo pabalstu Tautas nama izbūvei. Tas modina jaunu sparū un jaunu darba prieku. Tiek domāts jau par

pilnīgāku izbūvi pēc noteikta izbūves plāna. 2. septembrī tiek atdoti amatniekiem E. Krūmiņam, E. Bierantam un K. Gulbim pirmie lielākie izbūves darbi: jaunu griestu uzlikšana, skatuves izbūve, logu iemūrēšana, krāšņu iebūve, durvju ielikšana un citi par 38000 rubļiem. Šie darbi tiek izvesti un prasa daudz vairāk līdzekļu nekā to bija. Bez tam valdes loceklis Vilis Vidnieks elektrisko apgaismošanu zālē ievilka pilnīgi bez atlīdzības. Sliktais un lietainais gads neatļāva lauksaimniekiem arī piedalīties pie materiālu piegādes, tāpēc tie visi bija jāpiegādā par maksu, kas viss sadārdzināja izbūvi, radot neparedzētus izdevumus. Nobeidzot izbūvi, Jaunatnes savienība bija nonākusi parādos.

Uzjē. 43. — Remtes Tautas nama galvenās ieejas durvis un fasāde ar atlikušām zirgu galvām (manēžas lieciniekiem). Pie durvim: Kr. Ozols, E. Viksne, P. Miežans.

Pēc izbūves Tautas nams jau piejēma daudz maz teātra zāles izskatu un neatgādināja vairs zirgu stallus, kaut gan uz fasādes virs ieejas durvīm vēl lepojās divas zirgu galvas.

Lai gūtu līdzekļus Tautas nama tālākai izbūvei un iesāktais darbs nebūtu jāatstāj pusdarīts, Jaunatnes savienība sasauca visu pagastu biedrību apspriedi, kuŗa sanāk tā paša gada 5. decembrī un starp citu atzīst, ka:

- 1) ar Tautas nama izbūvi ir likts pirmais un nopietnais pamats visas apkārtnes kultūrai attīstībai;
- 2) Tautas nama nozīme ir visai liela, jo tas savos izrikojumos nereti pulcē no 5 — 600 personu;
- 3) Tautas nams savā gada pastāvēšanas laikā ir devis daudz vērtīgu izrikojumu un priekšnesumu;
- 4) izbūves darbi izvesti lietderīgi un tie turpināmi.

Apspriedē tiek pieņemti vēl citi atzinumi un norādījumi Tautas nama izbūvei.

Pamatojoties uz šādu visu vietējo biedrību atzinumu, Jaunatnes savienībai izdodas saņemt jaunu Kultūras fonda pabalstu.

1924. gada rudenī sarīkotais kopējais bazārs dod jūtamu atlikumu, un tā rodas iespēja turpināt uzsāktos Tautas nama izbūves darbus. Līdz 1927. gadam izbūvē Jaunatnes savienība ieguldījusi no saviem līdzekļiem Ls 1411,87 un Kultūras fonda saņemto pabalstu Ls 2500.—, neieskaitot tos darbus un materiālus, kurus Tautas namam ziedojuši gan biedri gan labvēļi.

1927. gada 21. augustā Jaunatnes savienība nolemj turpināt Tautas nama izbūvi pēc izstrādāta izbūves plāna, un izbūves darbu izvešanu atdod amatniekam Grosenam par Ls 2840.— Līdz ar to izbūves darbi uz laiku tiek nobeigti un tālāk vairs nav tikuši izvesti.

Pirmie pieci Jaunatnes savienības pastāvēšanas gadi norit drudzainā darbā. Blakus Tautas nama izbūves darbam organizācijas valde piegriež vērību arī kultūrālai darbībai. Tiek sarīkoti daudzi vērtīgi izrikojumi gan Remtē, gan arī tuvākā apkārtnē, kā: Jaunpili, Saldū un citur. Ir sagatavotas un uzvestas pašu spēkiem sekošas lugas: R. Blaumaņa „Ugunī“, Allunana „Mūsu senči“, J. Akurātera „Viesturs“, Allunana „Seši mazi bundzenieki“, R. Blaumaņa „No saldenās pudeles“, J. Jaunsudrabiņa „Zvēru didītājas“, K. Goldoni „Viesnīciece“, L. Fuldā „Vulkans“, K. Jēkabsona „Līga“, R. Blaumaņa „Pazudušais dēls“ un daudzas citas.

Ar 1928. gadu Jaunatnes savienības darbībā iestājas pagurums, kurš beidzot noved organizāciju līdz likvidācijai, par kuru lemj 1930. gada 14. decembrī pilna biedru sapulce. Līdz ar to nolemj Tautas namu nodot kopīgi ar Raiņa kluba Remtes nodaļu nodibinātai Remtes Kultūras biedrībai.

Jaunatnes savienības Remtes organizācijas valdē kā priekšsēdētāji ir darbojušies Jānis Šteinerts no 1922. g. — 1928. g., Pēteris Miežāns 1928. g. un Krišus Ozols no 1929. gada līdz šim laikam. Kā valdes locekļi darbojušies: Vilis Videnieks, Anna Riekstiņa, Lūcija Ramlau, Kārlis Baums, Fricis Ozols, Kristīne Baums, Lilija Kaupe, Fricis Ķiepis, Herta Skrabe, Augusts Matvejs, Kārlis Jēkabsons, Edgars Viksne; Jānis Kāpa, Fricis Norde, Irma Eikerte un Alfrēds Jēkabsons.

10) Raiņa kluba Remtes nodaļa dibināta 1921. gada novembrī. Pirmajā nodaļas valdē ievēlēti: Žanis Freināts (priekšs.), Jānis Kāpa (pr. I b.), Fricis Rutks (pr. II b.), Žanis Šķēle (kas.), Fricis Ozoliņš (kas. b.), Anna Riekstiņš (sekr.) un Jānis Baums (sekr. b.); revīzijas komisijā: Vilis Videnieks, Lūcija Ramlau un Striebulis.

Sākumā Raiņa kluba Remtes nodaļas darbība plaša un rosīga. Nodaļā ap 100 biedru. Kopā ar Latviešu jaunatnes savienības Remtes organizāciju Raiņa kluba Remtes nodaļa ieguvusi bijušo Remtes muižas manēžas ēku, kura kopējiem spēkiem pārbūvēta par Tautas namu.

Sākoties politisko partiju laikmetam, Raiņa kluba Remtes nodaļa, tāpat kā citas Raiņa kluba nodaļas, ievirzījies politisko organizāciju rindā, uzskatot politisko darbību par galveno nodaļas mērķi. Līdz ar to nodaļa zaudējusi spējīgākos sabiedriskos darbiniekus (skolot., darbv. u. c.), kas viens pēc otra no nodaļas izstājušies. 1930. gadā, dibinot Kultūras biedrību, Raiņa kluba Remtes nodaļa atsacījies arī no Tautas nama īpašumu tiesībām.

Nodaļas darbība pēdējos gados izpaudusies tikai dažu teātra izrāžu un masku baļļu rīkošanā. Pēdējās teātra izrādēs viesojušies S. S. S. (Strādnieku sports un sargs) Saldus un Tukuma nodaļu trupas, kuru politiskās aģitāciju izrādes visvairāk attālinājušas Raiņa kluba Remtes nodaļu no lielākā sabiedrības vairuma. Nodaļa likvidēta 1934. gadā pēc 15. un 16. maija pārvērtībām.

11) Remtes Krāj-Aizdevu sabiedrība dibināta 1924. gada 4. maijā (statūti apstiprināti t. p. gada 14. janvārī). Sabiedrības dibinātāji: Jēk. Videnieks, Ž. Šķēle, K. Ozols, Fr. Ozols, Jirg. Lerchs, J. Kāpa, Fr. Jēkabsons, J. Šteinerts, J. Būmeistars, Fr. Rutks un Ž. Freināts.

Sabiedrība, kā jau pats nosaukums rāda, dibināta saimniecisko mērķu sekmēšanai. Blakus savam tiešam uzdevumam tā veicinājusi arī citu organizāciju darbību, ziedojot no tīriem gada atlikumiem Tautas nama izbūvei (839,— ls), bibliotēkai, trūcīgiem bērniem u. c. Sabiedrība sākusi darboties ar ļoti maz līdzekļiem, bet tagad tās līdzekļi jau stipri vien pavairojušies. Visumā sabiedrības darbību rāda sekojoši skaitļi:

Gads	Biedru skaits	Apgrozījumu summa latos	Pamatkapit. latos	Rezerves kap. latos	Tirs gada atlikums latos
1924.	30	12326,35	1250,—	—	46,07
1925.	83	34442,—	4307,—	41,57	599,93
1926.	89	39641,92	4828,—	161,57	981,80
1927.	117	50586,96	5584,—	341,57	915,44
1928.	120	55154,44	7232,—	679,07	317,18
1929.	153	79969,80	10927,—	723,83	715,64
1930.	157	86351,24	11998,—	1522,26	1026,83
1931.	161	87687,41	13526,—	2168,96	838,51
1932.	166	88387,84	13969,—	2208,93	1402,45
1933.	165	94167,68	15001,70	2801,87	804,51

Krāj-Aizdevu sabiedrības valdē darbojušies: J. Baums (priekšs. 1924. g. un v. l. 1925. g.), J. Kāpa (kas. no 1924.—1933. g.), Fr. Ozols (1924. g.), J. Lerchs (priekšs. 1925. un 1926. g.), Kr. Goldmanis (v. loc. 1925. g. un priekšs. 1926. g.), Ž. Šķēle (priekšs. no 1926.—1931. g.), Fr. Kārklīšs (no 1927.—1930. g.), Aug. Īle (loc. 1931. g., priekšs. 1932. un 1933. g., kas. 1933. un 1934. g.), V. Kūlants (loc. 1932. un 1933. g. un priekšs. 1933. un 1934. g.), Ern. Ozols (1933. un 1934. g.); padomē: Fr. Rutks

1924. g., K. Jēkabsons no 1924.—1933. g., Ž. Šķēle no 1924. — 1927. g., K. Ozols no 1924.—1931. g., J. Videnieks no 1924. — 1926. g., R. Matisons no 1925.—1928. g., K. Caune 1927. un

Uzjēm. 44. — Remtes Krāj-Aizdevu sabiedrības padome un valde. Sēd: A. Volfs, Fr. Cers, pad. priekšs. K. Neimanis, grāmatv. K. Baums, Ž. Krūmiņš; stāv: kas. A. Īle, v. priekšs. V. Kūlants.

1928. g., E. Rūja 1927. un 1928. g., Aug. Apinis no 1928. — 1931. g., Remtes Pienšaimn. sab. pārst. no 1928. — 1931. g., J. Būmeistars no 1928.—1931. g., Ž. Ābols no 1931.—1934. g., K. Neimanis no 1931.—1934. g., Fr. Kārklīņš no 1931.—1933. g., Fr. Ozoliņš no 1931. 1934. g., Ž. Krūmiņš 1933. un 1934. g., Fr. Cers 1933. un 1934. g., Aug. Volfs 1934. g.; revīzijas komisijā: J. Šteinerts (visus 11 gadus), Ž. Ābols, Ž. Freināts, T. Skudra, K. Verners, Kr. Ozols, J. Videnieks, A. Jēkabsons, Fr. Īle, J. Lerchs, K. Tīģeris un R. Matisons.

Sabiedrības grāmatveži: 1924. g. Jānis Baums un no 1925. g. vēl tagad — Kristīne Baums.

12) Remtes Lopkopības pārraudzības biedrība dibināta 1924. gada 5. oktobrī un sākusi darboties 1. novembrī. Biedrības dibinātāji: J. Kāpa, Jirg. Lerchs, Ž. Šķēle, K. Ozols, J. Ķepulis un Kasp. Preiss.

Jau no 1920. gada Latvijas Lauksaimn. ekon. sab-ba Jelgavā sūtījusi savu lopkopības pārraugu uz Jaunpils, Remtes un Blīdenes rajonu. Pārraugu jēmušas sākumā nedaudzas saimniecības. Vēlāk, attīstoties plašākai piensaimniecībai, lopkopības pārraugu vajadzība tapusi jūtamāka, un Remtē dibināta atsevišķa Lopkopības pārraudzības biedrība, kas jau pirmā darbības gadā iestājusies par biedri Latv. Lauks. Centrālbiedrībā.

Remtes Lopkopības pārraudzības biedrība galveno vērību vienmēr piegriezusi labu govju audzēšanai. L. L. C-bas Saldus

rajona instruktors 1925. g. 7. decembra revīzijā gan aizrādījis, ka nepieciešami būtu piegriezti nopietnāku vēribu arī labu cūku un aitū audzēšanai, tomēr biedriba aizrādījumu atstājusi neievērotu.

1925. gada decembrī Lopkopības pārraudzības biedrībā piedalījušās 28 saimniecības ar 226 slaucamām govīm, 84 jaunoļņiem, 29 buļļiem un 1 stacijas bulli. 1928. gada maijā pārraudzības biedrībā piedalījušās tikai 17 saimniecības ar 166 govīm. Pēc 1930. gada dažas saimniecības vēl izstājušās no pārraudzības biedrības, tādēļ tās biedru skaits mazs, un sevišķi rosīgu darbību tā nav spējīga attīstīt. Bez kārtējās lopu pārraudzības, biedriba rīkojusi arī vairākas lopu apskates, priekšlasījumus u. c.

Biedrības priekšnieki bijuši: Jirg. Lerchs no 1924.—1926. g., Aug. Volfs no 1926.—1927. g., J. Būmeistars no 1927.—1932. g. un Ern. Krūmiņš no 1932. g. vēl tagad. Valdē darbojušies: K. Ozols, E. Rūja, Ž. Krečeris, P. Miežāns, R. Matisons, A. Jēkabsons, J. Kāpa un Ž. Pumpainis; revīzijas komisijā: Ž. Šķēle, Kasp. Preiss, J. Kēpulis, J. Kāpa, K. Ozols un K. Tīgeris.

Biedrības pārraugi bijuši: A. Niedra (1924.—1925. g.), Ž. Ziverts (1925.—1927. g.), E. Dosberga (1927.—1928. g.), Milda Lasis (1928.—1930. g.), Ernests Purviņš (1930.—1933. g.), un Mirdza Judovics no 1933. g. Kā vietnieces M. Lasis laikā strādājušas arī Upite un Kušulis.

13) Remtes Mednieku biedrību 1928. gada 24. martā dibinājuši: Kr. Ozols, P. Miežāns, J. Šteinerts, Aug. Īle, K. Jēkabsons, Ž. Ābols un K. Krečeris. Biedrībai sākumā bijuši 23 biedri, bet pašlaik — 11.

Valdē darbojušies: Kr. Ozols (priekšs. no 1928.—1929. g.), Jūl. Kurpnieks, K. Jēkabsons (valdē visā b-bas pastāv. laikā), Fr. Cers (priekšs. no 1929.—1933. g.), Ž. Mozerts (priekšs. no 1933. g.) un V. Kūlants; revīzijas komisijā: J. Šteinerts, P. Miežāns, Ž. Ābols, A. Jēkabsons, K. Krečeris, V. Kūlants, Ž. Rasa, J. Felzenbergs, K. Veisbergs un Fr. Ozols.

14) „Latvju jaunatnes“ Remtes nodaļa dibināta 1928. gada 14. oktobrī. Pirmajā nodaļas valdē ievēlēti: Jānis Šteinerts (priekšnieks), Irma Eikerte (sekretāre) un Roberts Apinis (kasieris). Nodaļas darbība nevarēja izpausties jūtami uz āru, jo to kavēja telpu trūkums. Tika noorganizēta sporta sekcija, kuņas vajadzībām, pateicoties Remtes pagasta valdes atbalstam, ar žūpības apkaŗošanas fonda pabalstu tika iegādāti vajadzīgie sporta piederumi. Nodaļa sarīkojusi koncertu un lauksaimniecības un zāļaju kursus. Savā darbībā „Latvju jaunatne“ sastrādāja ar vietējo Zemnieku savienības nodaļu.

Latvju jaunatnes Remtes nodaļas valdē darbojušies: Jānis Šteinerts (priekšnieks) no 1928. gada līdz šim laikam, Irma Eikerte no 1928. g. līdz šim laikam, Roberts Apinis, Žanis Būmeistars un Žanis Šūmanis.

Revīzijas komisijā bijuši ievēlēti: Arvids Verners, Artūrs Apinis, Kārlis Ozols, Kārlis Kļavnieks, Fricis Norde un Lonija Apinis.

Nodaļas priekšnieks J. Šteinerts bijis ievēlēts arī Centrālās valdes revīzijas komisijā.

15) Brīvības pieminekļa Remtes pagasta apakškomiteja sāka darboties 1930. gadā. Komiteja sastādījās no sekošām personām: Augusta Īles (priekšsēd.), Jāņa Šteinerta, Irmās Eikertes, Žaņa Abola, Alfrēda Jēkabsona, Lilijas Kaupes (Verners) un Kristīnes Bauma.

16) Progresīvo jaunsaimnieku, mazzemnieku un darba tautas partijas „**Progresīvā apvienība**“ Remtes nodaļa dibināta 1930. gada 27. aprīlī. Pirmajā valdē ievēlēti priekšn. A. Kēpulis, Fr. Ozoliņš un J. Tupētājs; revīzijas komisijā: E. Ozols, A. Zīds un M. Ūdris. Progresīvās apvienības Remtes nodaļas galvenais mērķis bijis — atbalstīt savu partiju Saeimas un pagasta pašvaldību vēlēšanās. Nodaļa likvidēta, tāpat kā visas politiskās organizācijas, pēc 1934. gada maija.

17) Remtes Meliorācijas sabiedrība. Remtes un apkārtnes zemes stiprā mērā cieš no Remtes ezera augstā ūdens līmeņa. Lai dotu iespēju nosusināt un tālāk kultivēt 672,14 ha slapju tīrumu, pļavu, ganību un mežu, tad tika 1930. gadā nodibināta Remtes Meliorācijas sabiedrība, un uz sabiedrības lūgumu Kultūrtechniskā daļa jau 1931. gadā izdarīja izmērīšanas darbus un sastādīja attiecīgu Remtes ezera ūdens līmeņa pazemināšanas un novadgrāvju projektu. Pēc sastādītā projekta visu meliorācijas darbu izvešana izmaksā Ls 60311.—

Projekts pieņemts sabiedrības 1934. gada 29. aprīļa sapulcē.

Sabiedrības valdē ievēlēti: Augusts Īle (priekšnieks), Krišus Dumpis, Voldemārs Kūlants, Jānis Šteinerts un Fricis Plaudis. Revīzijas komisijā: Blīdenes mežzinis Blūmentāls, A. Villa un M. Rutks.

18) Remtes Kultūras biedrība dibināta 1930. g. 12. oktobrī (statūtus Jelgavas Apgabaltiesa apstiprinājusi 1930. g. 21. jūlijā ar registr. № 753), un tās atklāšanas svētki notikuši tā paša gada 18. novembrī. Kultūras biedrības dibinātāji ir Latv. Jaun. Sav. Remtes org. un Raiņa kl. Remtes nod. biedri: E. Krūmiņš, Ž. Skotelis, Kr. Ozols, Alfr. Jēkabsons, P. Sesks, K. Jēkabsons, Kr. Baums, I. Eikerte un Fr. Augstmanis. Biedrība dibināta, lai rastu vienu noteiktu saimnieku Remtes Tautas namam, kas līdz 1931. gadam piederēja abām jau minētām organizācijām. Līdz ar to Kultūras biedrības galvenais uzdevums jau nosprausts pašā sākumā — tai jā rūpējas par Tautas nama uzturēšanu.

Visumā Tautas nama izbūvi veikusi jau L. J. S. R. nodaļa ar citu organizāciju palīdzību, tomēr daudz vēl darāms, lai to savestu pienācīgā kārtībā. Savā 4 gadu pastāvēšanas laikā Kultūras biedrība paguvusi izdarīt tikai nepieciešamos remontus,

izgatavot jaunu skatuves priekškaru, papildināt nepieciešami vajadzīgās dekorācijas un skatuves elektrisko apgaismošanas ierīci un iegūt biedrības īpašumā dinamo elektrisko mašīnu.

Pie Kultūras biedrības dibināts jau pirmā darbības gadā dziedātāju koris un 1932. gadā arī sporta sekcija (darbību izbeidz pēc sporta sekc. dibināšanas pie aizsargu nodaļas). Līdz šim biedrības aktīvāku darbību stipri traucējušas dažādās politiskās organizācijas, kas, tuvojoties kārtējam gada sapulcēm, mēģinājušas gan valdes vēlēšanās gūt savu biedru pārsvaru, un tā radījušas vispārējas nesaskaņas, bet no pastāvīga darba biedrības labā vienmēr izvairījušās vai pat to jaukušas. 1934. gadā biedrībai ap 40 biedru.

Kultūras biedrības priekšnieki: A. Jēkabsons no 1930. g. 12. okt. līdz 1932. g. 24. martam un K. Tīģeris no 1932. g. marta; valdes locekļi: E. Krūmiņš (visu laiku), A. Jēkabsons (1932.—1934. g.), P. Sesks (1930.—1931. g.), A. Šmants 1930.—1932. g.), Ž. Skotelis (visu laiku), Ž. Pumpainis (1931.—1934. g.) un Fr. Augstmanis (1934. g.); revīzijas komisijā darbojušies: I. Eikerte (visu laiku), L. Kaupe, K. Tīģeris, J. Briežkalns, R. Akmeņkalns, V. Kūlants, Arv. Verners, Kr. Baums un Ž. Pumpainis.

19) Latviešu Jaunsaimnieku un Sīkgruntnieku partijas Remtes nodaļa dibināta 1931. g. 15. martā kā visjaunākā politiskā organizācija Remtes pagastā, lai dotu iespēju arī agrārreformas radītai mazai un jaunai zemniecībai aizstāvēt sevi tai laikā, kad visa valsts iekārta balstījās tikai uz politiskām partijām. Nodaļas dibinātāji: K. Andersons, R. Šķēle, J. Briežkalns, J. Grīnbergs, Fr. Arājs, Fr. Priede, Ž. Jēkabsons un A. Knibis.

L. Jauns. un Sīkgr. part. Remtes nodaļas valdē darbojušies: J. Briežkalns (valdes priekšsēd. visā darbības laikā), A. Rullis, R. Šķēle, Fr. Ķempelis, J. Embēre, Fr. Pūritis, Ž. Jēkabsons un J. Felzenbergs; revīzijas komisijā: K. Andersons, J. Deļļa, Fr. Arājs, R. Levics, Ž. Smilga, J. Čirulis, Fr. Priede, M. Kalējs, R. Šķēle un J. Grīnbergs. Remtes pagasta pašvaldībā darbojušies nodaļas biedri: pag. valdes priekšsēdētājs M. Kalējs, v. loc. Ž. Tiltiņš un rev. komm. loc. J. Briežkalns.

Nodaļas vadība visā pastāvēšanas laikā vadījusies no atziņas, ka tikai vienots latviešu tautas darbs var nest svētību un labklājību Latvijas valstij un atsevišķiem iedzīvotājiem. Tādēļ Latv. J. un Sīkgr. part. Remtes nodaļa arvien meklējusi un veicinājusi sadarbību un saprašanos ar pārējām latviešu pilsoniskām, politiskām, kultūrālām un saimnieciskām organizācijām. Pateicoties šādai saprašanās gribai, 1932. g. 4. decembrī Latv. Jauns. un Sīkgr. part. Remtes nodaļa un Latv. Zemn. Sav. Remtes nodaļa varēja rīkot kopējus 10 gadu agrārreformas atceres svētkus, kuŗos dalību jēma arī toreizējais Zemkopības ministrs V. Gulbis un Saeimas sekretārs A. Bļodnieks. Svētku labu izdošanos veicināja arī visi vietējie skolotāji un pārējās Remtes pagasta biedrības.

Bez tam nodaļa rikojusi referātu vakarus u. c. sarīkojumus gan patstāvīgi, gan kopā ar Blīdenes un Jaunpils Jaunsaimn. un Sikgruntn. part. nodaļām.

Nodaļa savu darbību izbeigusi sakarā ar 1934. g. 15. un 16. maija pārvērtībām, līdzīgi visām politiskām organizācijām.

20) Remtes Brīvprātīgo ugunsdzēsēju biedrība dibināta 1932. gada 2. decembrī. Dibinātāji: Jānis Šteinerts, Augusts Īle, Fricis Augstmanis, Jēkabs Rutks, Mārtiņš Kalējs, Voldemārs Kūlants, Jānis Briežkalns, Jānis Kāpa un Roberts Šķēle.

Biedrība uzsāka darboties 1933. gada 12. martā, ievēlot valdē Jāni Šteinertu (priekšnieks), Augustu Īli, Jāni Felzenbergu un Robertu Gruntmani.

Ugunsdzēsēju biedrība vēl nav paspējusi nekādu rosīgu darbību attīstīt.

21) Remtes pagasta Atbrīvošanas pieminekļa komitejas dibināšanu ierosināja Remtes aizsargu nodaļas priekšnieks Šteinerts un 6-kl. pamatskolas pārzinis K. Tīgeris. Komitejas mērķis ir apkopt Remtes pagastā esošos 1905. gadā nošauto brīvības cīnītāju un pasaules kara kritušo kapus, kā arī vākt ziedojumus pieminekļa celšanai Remtes muižā. Komiteja sastādījās 1934. g. vasarā, un viņā ieiet: Remtes aizsargu nodaļas priekšnieks Jānis Šteinerts (priekšnieks), Remtes pagasta vecākais Augusts Īle, Remtes 6-kl. pamatskolas pārzinis Kārlis Tīgeris un Remtes aizsardžu pulciņa priekšniece Kristīne Baums.

22) Viesatu Piensaimnieku sabiedrība reģistrēta Jelgavas Apgabaltiesā 1922. g. 28. septembrī. Tās dibinātāji: Jēk. Videņieks, P. Zēriņš, Fr. Zēriņš, Fr. Priede, Andr. Finkenfüss, Ludv. Kārklīņš un Fr. Sprūde. Pirmā organizēšanās sēde ar 19 biedriem noturēta 1922. g. 5. novembrī Viesatu muižā. Sabiedrība darbību sākusi 1923. gadā, un tās valdē darbojušies: V. Pavārs, P. Zēriņš, Fr. Sprūde, A. Finkenfüss, Fr. Sproģis, K. Zutis, O. Kronbergs, J. Videnieks, Ž. Freināts, Fr. Kaunesis, F. Oliņš, O. Freimanis, O. Miķelsons, J. Štokenbergs, A. Skujiņš, J. Straume, A. Bērziņš un Ž. Krūtainis; revīzijas komisijā: A. Skujiņš, J. Zaķis, A. Bērziņš, F. Zēriņš, O. Kronbergs, O. Freimanis, K. Melbiksis, A. Ķenga, F. Goža, M. Vestfāls, J. Auziņš, A. Upītis, Ž. Vitoliņš, F. Kaunesis un Ž. Freināts.

No sākuma līdz 1926. gadam sabiedrība iekārto tikai rokas pienotavu, bet no 1926. gada pāriet uz tvaiku pienotavas iekārto. Sabiedrības krējošanas punkti iekārtoti 3: Rāvu, Krūmiņu un Lauku. Pienotavas ražotā sviesta daudzums: 1923. g. — 17283 kg, 1924. g. — 14636 kg, 1925. g. — 17671 kg, 1926. g. — 21447 kg, 1927. g. — 28920 kg, 1928. g. — 35085 kg, 1929. g. — 60749 kg, 1930. g. — 79074 kg, 1931. g. — 89312 kg, 1932. g. — 88606 kg un 1933. g. — 83278 kg. Pienotavas vadītāji: K. Fiņķis, Rēpulis, J. Kupša un no 1926. g. — B. Niķis. Grāmatveži: F. Siliņš un no 1929. g. — P. Siliņš. No 1926. gada piensaimnieku

sabiedrība atvērusi veikalu Viesatu muižā; veikalvedis — Fr. Rutks. Sabiedrībā piedalās 1934. gadā 80 biedri ar 624 govīm un 77 nebiedri ar 465 govīm. Sabiedrības īpašumi apdrošināti Remtes Savst. uguns apdroš. sab-bā par Ls 41000.—

Vēsturiskās ziņas un nostāsti par ievērojamākām vietām.

Agrākie Remtes muižas īpašnieki. Kā jau ievadā minēts, 1506. gadā par Remtes muižas īpašnieku kļuvis Ludvigs fon Butlārs (Buttlar), saņemot muižu uz lēņu tiesībām no ordenmestra Valtera fon Plettenberga. Butlāru ģimene Remtē valdījusi 190 gadus. 1696. gadā Magnuss fon Butlārs Remtes muižu pārdevis Magnusam-Ernestam fon der Brinkenam (Brinken). Brinkeni vēlāk saukti par Brukeniem (Brucken) un jau ap 1730. gadu arī par Fokiem*) (Brucken genent Fock). Pēdējā Remtes muižas īpašniece no Brinkenu ģimenes bijusi Agnesa-Elizabete Bruken (Agnesa Elisabeth von Brucken gen. Fock).

Elizabete Bruken dzimusi 1718. g. 1. februārī, mirusi 1784. g. 12. augustā un precējusies trīs reizes. Viņas pirmais vīrs ir kāds Torks („in erster Ehe vermählt gewesen mit einem Herrn von Torck**), otrais — Reke („in zweiter mit dem Kurf. sächs. Obersten Christoph Friedrich von der Recke“) un trešais — Medems („Johann Friedrich von Mandern gen. Medem“).

Jemot vērā sekojošos divus kapu plāksņu uzrakstus: „FRIDERICH CASIMIR VON BRUCKEN GENANT FOCK ERB HERR DER REMTSCHEN UND KAPPELSCHEN GUTER, GEBOHREN DEN III NOVE. MDCLXXXVIII (1688), GESTORBEN DEN I IANU. MDCCLVII GESENCK DEN XXIII AUG. MDCCLXXIX“ un „FRIDERICH CHRISTOPHER VON DER RECKE CHUR SACHSISCHER OBERSTER ERB HERR DER REMTSC. UND WEHSATSCHEN GUTER, GEBOHREN DEN XIV IUN. MDCCXV (1715), GESTORBEN DEN XXX IA. MDCCLXVI, GESENCK DEN XXIII AUG. MDCCLXXIX“, jānāk pie slēdziena, ka Viesatu muiža pievienota Remtei Kristapa-Fridriha Rekes (Jaunpils īpašnieku ģimenes atvase) kopdzīves laikā ar Elizabeti Bruken.

*) Skat. Th. Kallmeyer „Die evangelischen Kirchen und Prediger Kur-lands“ ausgegeb. von Dr. med. G. Otto. Mitau, 1890. un uzrakstus kapu piemīnas plāksnēm pie Remtes baznīcas.

**) Skat. „Elisa von der Recke“.

1780. gadā Remti ar testāmentu no sievas iegūst Elizabetes Bruken trešais vīrs valsts grāfs Johans-Fridrichs Medems, pie kam vienību ar Remti (Familien-Fideicomiss) patur arī Viesatas. No 1780. gada līdz Latvijas valsts nodibināšanai un agrārreformas izvešanai Remtes muižas īpašnieki bijuši Medemi.

Ievērojama persona liekas bijis pirmais Medemu cilts loceklis Remtē — Johans-Fridrichs Medems (Johann Friedrich von Mandern, gen. Medem). Tas dzimis 1722. g. 16. sept., bijis Polijas un Saksijas kambarkungs, Elejas, Vec-Auces u. c. muižu īpašnieks, 1779. g. 16. nov. ieguvis valsts grāfa tituli, miris 1785. g. 4. aug. Medems, tāpat kā viņa pēdējā sieva, precējies trīs reizes. (Skat. grām. „Elisa von der Recke“ 1902. g. izd. I d. 476 lpp. — „Johann Friederich von Medem, geb. 16. Sept. 1722, Polnischer und Sächsischer Kammerherr, Herr auf Elley, Alt-Autz usw., 16. Nov. 1779 Reichsgraf, † 4. Aug. 1785, verm. 1) 11. Juni 1753 mit Luise Dorothea von Korff, † 24. Aug. 1758. — 2) 18. April 1760 mit Luise Charlotte von Manteuffel gen. Szöge, verw. v. Nolde, † 24. Aug. 1763. — 3) 1767 mit Agnes Elisabeth von Brucken gen. Fock, Erbfrau von Rempten und Cappeln“.).

Atzīmējams, ka Johana-Fridricha Medema meita no pirmās laulības Elizabete-Šarlote-Konstance (dzim. 1754. g. Skaistkalnē, mir. 1833. g. 13. apr. Drēzdenē) 1771. g. 20. maijā salaulāta ar Reķi no Jaunpils (Georg Peter Magnus von der Recke auf Neuenburg, Kurf. Sächs. Kammerherrn, geb. 12 Aug. 1739, † 13 Nov. 1795), bet 1781. gadā laulība šķirta. Elizabete, saukta Elisa, baudījusi plašu izglītību un darbojusies arī rakstniecībā. Daļa viņas rakstu („Aufzeichnungen und Briefe aus ihren Jugendtagen“ — I d. un „Tagebücher und Briefe aus ihren Wanderjahren“ — II d.) sakopojis un izdevis Pauls Rachels jau minētā grāmatā — „Elisa von der Recke“ (katra daļa ap 500 lpp. bieza). Grāmatā arī vairākas (I daļā — 11) Medemu u. c. ģimietnes, vāpeņu attēli u. t. t.

Tāpat jāatzīmē Joh. Fridr. Medema meita Doroteja no otrās laulības (Dorothea geb. 6. Febr. 1761 zu Mesothern, verm. 6. Nov. 1779 mit Peter Biron, Herzog von Kurland, † 20. Aug. 1823). Doroteja dzimusi Mežotnē, uzaugusi Vec-Aucē un 1779. gadā apprecējusies ar trīs reiz vecāko Kurzemes hercogu Pēteri Bironu, kurš jau bijis šķīries no savām 2 pirmajām sievām. Pēc vīra atteikšanās no Kurzemes hercoga troņa, Doroteja dzīvojusi Berlinē, Vīnē, Parīzē u. c. Viņas dēls, gaidītais Kurzemes troņa mantinieks, miris jaunībā.

Pēc Joh. Fridr. Medema nāves viņa ipašumus mantojuši dēli: 1) Kārlis-Johans-Fridrichs („Karl Johann Friedrich Stifter der gräflichen Linie Rempten-Alt-Autz, geb. 1762, † 1827“) un 2) Kristaps-Johans („Christoph Johann Stifter der gräfl. Linie Elley, geb. 1763, † 1838“). Kā tas redzams no kapa plāksnes uzraksta, Kārlis-Joh.-Fr. Medems ieguvis arī Liel-Auces, Bēnes

un Medema (Lietuvā) muižas. Plāksnes uzraksts šāds: „Joh. Friedr. Karl Reichsgraf v. Medem, Ritter des Gross-Kreuz St. Annen und Stanislaus Ordens, Kommandeur der Ehrenlegion, Erbherr der Guter: Alt-Autz, Remten, Weesahten, Gross-Autz, Behnen in Kurland und der Medem'schen Guter in Lithauen, geb. $\frac{17}{29}$. Marz 1762, gest. $\frac{28}{8}$. Novbr. 1827. 8. Decbr. 1827. Wilhelmine Reichsgräfin v. Medem geb. Gräfin Brown, geb. 20. Octbr. 1770, gest. 15. Februar 1821“ (vēl seko piemiņas pants).

Nākošais Remtes muižas īpašnieks Kārlis-Otto-Joh.-Fridr. Medems (iepriekšējā dēls) ieguvis savā īpašumā arī Žagares muižu (vēlāk Saldus mežkunga m. un tagad jauns. „Ziemeļi“), bet citas no agrākām vairs netiek minētas. Skat. kapa plāksnes uzrakstu: „Karl Otto Joh. Fried. Reichsgraf v. Medem geb. $\frac{3}{15}$. Januar 1801., gest. $\frac{5}{17}$. August 1860., Majoratsherr auf Remten, Erbherr auf Alt-Autz, Behnen und Szagarren. Elisabeth Reichsgräfin v. Medem geb. Freiin von Firks aus dem Hause Wandsen, geb. $\frac{1}{13}$. August 1804., gest. $\frac{22}{3}$. Decbr. 1881. 3. Januar 1882. Off. Joh. 14. 13.“ Elizabetes laikā celta Remtes pagasta skola (1858. gadā saukta: „Elisabeth-Schule“). Jemot vērā ierakstu skolai dāvētā bibelē (skat. 62. lpp.), jādomā, ka Elizabete Medem visvairāk rūpējusies par līdzekļu gādāšanu skolas nama celšanai, tāpat kā Elizabete Bruken rūpējusies par tagadējās baznīcas celšanu.

K. O. J. Fr. Medema trīs jaunākie dēli miruši, nesusniedzot pat pusmūža gadus: Pauls — 24 g. v., Kārlis — 30 g. v. un Ernests — arī ap 30 g. v. Pēc nostāstiem Ernestu nositis un aplaupījis viņa paša sulainis Šveicē. Kārlis un Pauls miruši un apglabāti Remtē. Agro nāvi, kā to rāda arī mācītāju atzīmes Gaiķu baznīcas grāmatās, pa lielākai daļai veicinājusi pārmērīgā alkohola lietāšana. Vecākais dēls Fridrihs mantojis Remtes muižu un, izmaksājot brāļiem mantojuma daļu, paturējis arī citas tēva muižas. Fridrihs Medems dzimis 1828. g. 19. oktobrī, miris 1883. g. 12. aprīlī. Viņa sieva Alise („Alise Reichsgräfin von Medem, geb. Freiin von Oelsen“) dzimusi 1837. g. 17. janvārī un mirusi 1880. g. 4. aprīlī.

Fridriha viens dēls mantojis Vec-Auci un tai tuvākās citas muižas, bet Konrāds — Remti un apkārtējās mazākās muižas (Viesatas, Grostus, Klāpkalnes, Kapeles, Jauno m. u. c.). Konrāda Medema laikā Medemu īpašumā pārgājušas (pirktas) vairākas muižas Kuldīgas apriņķī, kā: Gaiķu, Muižciema, Pura, Cēru, Levizeru, Jurgu un Vikstrautes muižas. (Vikstraute gan drīz atkal pārdota, līdz 1914. gadam piederējusi Demmeram, tad Nicam, bet pašlaik muižas centrs (neatsav. daļa) pieder Nica znotam — Sulcam).

Konrāds Medems sevišķi daudz līdzekļu izlietājis dažādu jaunu pasākumu iekārtošanai. No 1880. līdz 1900. gadam Remtē

iekārtota moderna pienotava, elektriskā spēkstacija ar akumulatoriem (visas muižas vajadzībām), seklās kūtiņš, izvesta lauku drenāža, ierīkoti plaši zivju dīķi, iršu dārzs, irbju dārzs, bruģēti un apstādīti ceļi (alejas), pārbūvēta jaunā pils, celta pasta un telegrafa kantoņa māja u. c.

Kārlis-Fridrihs-Ernests-Konrāds Medems dzimis 1856. g. 12. aprīlī, miris (no sitiena — skat. Gaiķu baznīcas grāmatā) 1914. gada 8. jūnijā Vācijā, bet apglabāts, tāpat kā citi Remtes muižas īpašnieki, muižnieku kapos pie Remtes baznīcas. Tā kā Konrādam un viņa sievai Jūlei (dzim. arī Medem no Elejas) nebijis bērnu, Remtes muižu mantojis Konrāda brāļa dēls Kārlis Medems no Vec-Auces (tāpat kā tēva brālis precējies sievu no Elejas Medemu ģimenes).

Pēc Latvijas valsts nodibināšanas Remtes muiža pārņemta valsts īpašumā. Muižas centrs Medemam nav piešķirts tādēļ, ka tas jēmis dalību Bermonta avantūrās. Remtes pils un vairākas citas ēkas (arī daļa no muižas zemes) piešķirtas Remtes pagasta pašvaldībai. Pārējā muižas zeme un ēkas piešķirtas dažādām organizācijām un jaunsaimniekiem.

Remtes vecā pils (tag. „Vīnkalni“) ir ap 200 gadu veca. No Remtes pagasta dibināšanas līdz pasaules kara laikam Remtes vecajā pilī darbojusies pagasta tiesa un valde. Ap 1875. gadu tur iekārtotas telpas aptiekai un ārstam. Pilī dzīvojis arī pagasta skrīveris, muižas pārvaldnieks u. c. Latvijas valsts pastāvēšanas pirmajos gados vecā pils piešķirta bijušam muižas dārzniekam — Verneram.

Par pili uzglabājusies šāda teika: „Zem vecās Remtes pils senāk esot bijušas apakšzemes ejas. Reiz kungs sūtījis savu sulaini pagrabā pēc vīna. Meklējot vīnu, sulainis ieraudzījis sienā mazu caurumiņu. Viņš sācis to izplēst lielāku un manījis, ka aiz mūra sākas velve. Vēlāk sulainis izplēsis caurumu tik lielu, ka varējis tajā ielīst. Gājis, gājis un iegājis kādā apakšzemes istabā, kurā atradušies cilvēku kauli. Iegājis kādā citā istabā un ieraudzījis pie staba piekēdētu sievietes līķi. Sievietes galva bijusi nocirsta un atradusies blakus, bet otrā pusē atradies jau aprūsējis zobens. No tās istabas gājušas ejas uz vairākām pusēm, bet sulainis tālāk nav gājis. Nākošā naktī sulaini kāds saucis. Atmodies, tas ieraudzījis pie savas gultas to pašu sievieti, kurās līķi redzējis pagrabā. Sieviete ļoti lūgusies, lai viņu aiznes uz kapiem un aprok. Sulainis to arī apsoliņies izdarīt, un parādība tūlīt pēc tam nozudusi. Nākošā naktī sulainis savu solījumu arī izpildījis. Aizmūrējot caurumu viņš ievērojis, ka visas apakšzemes ejas sagruvušas.“

Remtes jaunā pils celta 18. g. s. beigās. Marmora plaksnē, kas iemūrēta pils parka pusē virs apaļās zāles balkona durvīm, atzīmēts, ka pils celta 1800. gadā (skat. 24. uzjēm 72. lpp.). Pils parka puse vēl tagad visumā redzama savā pirmā veidā

Pils priekšpuse vēlāk stipri pārveidotā. Abas galu (stūru) un balkona piebūves (skat. 23. uzjēm. 69. lp. p.) Konrāds Medemslis celt tikai ap 1880. gadu. Par Remtes pili veci ļaudis stāsta:

„Pils pirmā iemītniece bijusi kāda ļoti dusmīga baronese. Pils toreiz vēl neesot bijusi tāda, kāda tā tagad izskatās, jo neesot bijušas abas stūru piebūves. Pie ēkas celšanas strādājuši ļoti daudz cilvēku, tomēr vēl arvien to pietrūcis. Tāpēc baronese sūtījusi savus sulaiņus uz ceļiem, lai ķertu pieaugušus cilvēkus, kuri tad spaidu kārtā nodarbināti pie pils uzcelšanas. Katram noķertam bijis jānostrādā vismaz dienu un nakti. Tā kā darbs nav bijis viegls, cilvēki bēguši no ķerājiem jau pa gabalam. Vēl ilgu laiku pēc pils uzcelšanas nav redzēts neviens cilvēks caur Remti ejam.“

„Sākumā Remtes pili nav varējuši uzcelt. Kad tā bijusi līdz pusei uzcelta, ceļa stūris izgāzies. Amatnieki gan gribējuši apkritušo mūri uzmūrēt no jauna, bet nekas neiznācis. Tad baronese likusi saņemt to, kas pirmais ies caur Remti un iemūrēt pili. Nākuši divi bērni — puisēlis un meitene. Strādnieki tos saķēruši un ievēduši pie baroneses. Tā noprasījusi vēl puisēlim, vai tas negribot pils atslēgas sargāt. Puisēlis gan nopratīs, ka nekas labs viņu negaida, bet preti rūnāt arī nav drīkstējis. Vakarā tas saķēdēts un iemūrēts tai stūri, kas grūvis ārā, bet meitene iemūrēta vienā apaļās zāles sienā. No tā laika pils sienas vairs negrūvušas ārā, un amatnieki pili varējuši uzcelt. Tikai katru nakti ap to laiku, kad bērni iemūrēti, puisēlis iznākot no pils, nokratot važas un apstaigājot pili. Meitene atkal bieži staigājot pa „lielo ķēķi“, apakšējā stāva gaŗo gaŗņi un apaļo zāli.“

„Kad iesākti Remtes pils būves darbi, katru Jaungada nakti kāda balss no ezera saukusi: „Vai tā pils jau gatava?“ Un katru reizi grāfa sulainim esot bijis jāiet pie ezera un jāatbild, ka pils vēl nav gatava. Grāfam bijis zināms, ka pēc atbildes: „Pils ir gatava“, pati pils un visas muižas ēkas nogrimis. Tāpēc katru gadu pie pils un muižā kaut kas būvēts, un tāpēc arī Remtē esot tik daudz ēku.“

„Kungu laikos Remtes pils pagrabos bijuši lieli vīna krājumi. Kad krievu zaldātiem 2. un 3. jūlijā (v. st.) uzdots atkāpties no Skrundas un apcietināties Remtē, tie atraduši pagrabos vīnu un visi piedzērušies. Dzerot un dzirojot tie aizmirsuši pavisam savu uzdevumu. Krievi atjēgušies tikai tad, kad vācieši nākošā dienā iebrukuši Remtē no Gaiŗu puses. Bet tad atkal tie tā bijuši pārbijušies, ka visi caur parku aizbēguši uz Smuku un Viesatu muižām. Tikai daži vēl palikuši pie atstātiem loŗmetējiem un mēģinājuši vēl preti turēties. Bet tad jau bijis viss pa vēlu. Vācieši jau pa to laiku nostellējuši savus lielgabalus pie baznīcas (uz tag. Bīrznieku māju zemes) un apšaudījuši Remti. Kaujā kritis 1 krievs (aprakts Lāŗu māju laukā) un 2 vācieši (1 aprakts parkā pie lielā ozola, otrs — Gaiŗu māju laukā).

Velāk visi nošautie izrakti un aizvesti uz Vec-Auces kopējiem kareivju kapiem. Vairākus piedzērušos krievus vācieši sajēmuši gūstā un turējuši kādu laiku Lubenieku māju šķūnī.

Remtes pils degusi 2 reizes. 1906. g. augustā (pēc v. st. jūlijā) to nodedzinājuši revolūcionāri (skat. 28. lp. p.). Pēc dažiem nostāstiem Medems pats uzpircis pils dedzinātājus, lai saņemtu lielo apdrošināšanas prēmiju. Stāsta, ka pirms pils degšanas no Remtes aizvestas visas vērtīgās mēbeles, gleznas, statujas, un pat sienu dārgo audumu drapējumi nojēmti jau iepriekš. Otrā reizi pils degusi 1929. gada 29. martā (skat. 71. lp. p.). Ugunsgrēks cēlies no skursteņa pils skaidu jumta austrumu stūrī. Pēc pēdējā ugunsgrēka pils iekšpuse pilnīgi pārveidota un piemērota skolas vajadzībām.

Uzjē. — 45. Remtes Kultūras biedrības koris 1934. g. pavasarī.

Remtes pils parku muižas īpašnieki sākuši ierīkot tai pašā laikā, kad celta jaunā pils. Parks koku dažādības ziņā maz ievērojams. Lielais vairums koku ir parastie: kļavas, bērzi, oši, ozoli, egles, priedes u. c. Koki saauguši brīvi, un tālāk no pils jau ir pilnīgs mežs. Citu zemju koku ir nedaudz. Viskrāšņakais parks bijis pēdējo trīs Medemu valdīšanas laikā. Tad sevišķi labi bijuši uzkopti parka celiņi. Pils apkārtni rotājušas ļoti daudzas rozes un citas puķes.

Lielāku ievēribu pelna dažādas celtnes parkā. Vairums no tām celtas tūliņ pēc jaunās pils izbūves, dažas varbūt tai pašā laikā kad pils, bet citas vēlāk.

„Lāču būda“. Pie pašas pils (dienvidu stūrī) atrodas neliela ķieģeļu mājiņa. Tā celta pēc 1900. gada, un sauc to vēl tagad par Lāču būdu. Velākā laikā tur ierīkota gan gaļas žāvētava, bet sākumā mājiņa tiešām bijusi 3 lācēnu mitekļis. Lācēnus

nopircis Konrāds Medems un nodevis tos parka uzrauga audzināšanā. Sākumā uzraugs ar tiem varējis labi tikt galā, bet vēlāk lācēni vairs neklausījuši. Bieži tie atstājuši parku un stāigājuši apkārt. Pēc vairākiem nostāstiem lācēni labprāt gribējuši vizināties, un lekuši ragavās vai ratos, tikai zirgi no tiem ļoti baidījušies. Bieži vien lācēni apcienojuši apkārteņās mājas un pastrādājuši dažādus nedarbus. Kad lācēni izauguši lielāki, parka sargs tos vairs nespējis valdīt. Kādu dienu tie sargu nogāzuši gar zemi un krietni sapliķējuši. Arī pats grāfs vairs nejuties drošs savā parkā, tādēļ lācēnus drīz vien atkal pārdevis.

Tenisa laukums. Starp pili un upīti ir cementēts laukums — tenisa laukums. Agrāk tas bijis ierobežots ar dzelzs stiepuļu (pinumu) sētu. Tagad no sētas vairs nekas nav pāri palicis. Tā nopostīta jau pasaules kara laikā.

„Cūku aleja“. No pils ziemeļaustrumu gala uz Jaunpils ceļu ved t. s. Cūku aleja (arī Cūku iela). Aleja agrāk bijusi tieši Jaunpils ceļa turpinājums, un Jaunpils, Gaiķu un Saldus ceļi krustojušies tieši pie jaunās pils. Grāfi nevarējuši ieredzēt, ka „zemnieku cūkas rokot viņu pils pamatus“ (izbrauc pils pārgalmu), un tādēļ likuši uztaisīt bruģa ceļu gar pasta māju. Tieši ar cūkam alejai gan, laikam, nekādu sakaru nav bijis.

„Moku kambaris“. Starp „Cūku aleju“ un parka upīti atrodas t. s. Moku kambaris — no ķieģeļiem izmūrēta un ar zemi apmesta eja. Virs ejas, kas no ārpuses izskatās kā uzkalniņš, uzaugušas vairākas vidēja lieluma egles un citi koki. Ejās vienā galā bijušas durvis, bet otrā — lodziņš. Durvis un lodziņš gatavoti vēlāk par pašu velvi. To rāda dažādaishiem iemūrēto ķieģeļu lielums un sastāvs. Pati velve, domājams, celta vienā laikā ar jauno pili, jo velves un pils ķieģeļi vienāda lieluma un no vienāda māla. Ķieģeļi, kuŗi izlietāti ejas durvju un lodziņa slenģu iemūrēšanai, daudz mazāka formāta par pirmajiem un līdzīgi tiem, kas lietāti jaunāko muižu ēku celšanai. Par to, ka velve celta apm. tai pašā laikā kad pils, rāda arī uz kalniņa saaugušie koki (nocirsto koku celmi rādā gandrīz to pašu gadu daudzumu, cik veca ir pils).

Agrāk šīnī velvē muižnieki likuši pērt un mocīt cilvēkus, tādēļ tā iesaukta par moku kambari. Stāsta arī, ka no velves uz pils pagrabiem ejot kāda slepena eja. Pils celšanas laikā visiem strādniekiem bijis jāguļ velvē. Bet kad pils bijusi uzcelta, strādnieki sadzīti kādā šķūnī un sadedzināti.

Parka „pagrabs“. Blakus jau minētai velvei atrodas akmeņu paaugstinājumi ar apmetumu. Paaugstinājumi ir abās pusēs upītei. Te bijis tilts pār upīti. Pēdējie tilta balsti nokrituši 1922. gadā. Paaugstinājumam, kas atrodas upītes labā krastā, ir apm. 6 pēdas dziļš iedobums (skat. 6. uzjēm. 19. lp. p.). Iedobumā dibena siena atstāj iespaidu, ka tur ir kāda aizmūrēta velve. Stāsta, ka zem uzmetuma (akmeņu paaugstinājuma) esot

tukšums (pagrabs). Pagraba durvis bijušas tur, kur ir iedobuma dibena siena. Pagrabā grāfi esot noglabājuši daudz vērtīgu mantu. Tilts esot taisīts virs pagraba, lai neviens tur neiedomātos kaut ko meklēt. Paaugstinājumā iemūrēti vairāki šūnakeņi, kas liek domāt, ka tilts celts vienā laikā ar apaļo torni parka dienvidu stūrī.

Uzjēm. 46. — Blidenes stacija celta no 1930. — 1933. g.

„Lapene“. Ejot no „Moku kambara“ gar upītes kreiso krastu pāri pļavai līdz mežam un pa kreisi gar meža malu, var nokļūt pie t. s. lapenes (skat. 8. uzjēm. 24. lp. p.). Zem „lapenes“ agrāk atradies Fridricha Medema (pirmā valstsgrāfa) marmora krūšu tēls. To nogāzuši un sadauzījuši 1915. gadā vācu kareivji. Līdz 1931. gada rudenim vesels bija palicis vēl krūšu tēla pamats. Tagad arī tas apgāzts un pa daļai jau sadauzīts (skat. uzjēmumā četrstūra prizmas veida blūķi pie vidējās kolonnas). Veci ļaudis stāsta, ka marmora krūšu tēla pamatam vidus esot tukšs, un tur sabērta nauda. Arī zem pamata esot bijusi aprakta nauda. Liekas, ka 1931. gada rudenī marmora blūķi izgāzīs un apdaudzīs kāds no tiem, kas nostātam par naudu ticējis visā pilnībā. Par šādu varbūtību liecina sekošais: blūķa vienā galā iekalts ap pus pēdu dziļš caurums, atsists blūķim viens stūris (lai tiktu pie dobumā esošās naudas) un izrakta arī bedre „lapenes“ ķieģeļu noklātā klonā tur, kur bijis krūšu tēla pamats. Tagad arī pati „lapene“ draud sabrukt, jo tās skārda jumts vairs nepilda savu uzdevumu. Tāpat kolonnu pamati izdrupuši, un kolonnas draud apgāzties.

„Dejas laukums“. Turpinot iesākto ceļu gar meža malu, var nokļūt uz „dejas laukumu“, kas 1933. gadā piešķirts Remtes

aizsargu nodaļai. Vienā laukuma galā atrodas daudzžuburaina egļe (mākslīgi izaudzēta no vairākām, sastādot tās cieši kopā), bet otrā — kupls ozols.

Jāniša pagrabs. No kuplā ozola „dejas laukumā“ ved kāds celiņš (gar laukuma galu) tālāk mežā. Netālu no laukuma, (apm. 200 soļu) celiņa labā pusē redzams iebrucis kalniņš. No kalniņa iebrukumiem rēgojas vēl daži koku (baļķu) gali. Blakus uzkalniņam lielāka bedre — vecas akas atliekas. Turpat abās pusēs celiņam redzamas kādas mazas saimniecības (3 ēku) pamati, apauguži ar zāli un nātrām. Šī saimniecība kādreiz celta parka sargam Jānītim. Vēlāk saimniecība nodegusi. Stāsta, ka grāfs Jānītis gribējis pārcelt uz dzīvi muižā, bet tas atteicies to darīt. Jānītis ierīkojies pagrabā un nodzīvojis tur visu mūžu.

Vecie pieminekļi. Ejot caur drupām vēl tālāk mežā, pēc apm. 180 soļiem celiņa kreisā pusē var atrast akmens stabu ar iekaltu krustu un gada skaitli — „1237“. Dažus soļus tālāk labā pusē redzams tāds pat akmens stabs ar krustu un gada skaitli — „1201“. Blakus pēdējam stabam atrodas apm. 4 pēdas augsts un 14 pēdas plats (diametrā) apaļš no zemes samests un ar akmeņu valni aplūkts uzkalniņš. Uzkalniņa vidū iegrimusi neliela bedre (iedobums), un tās malā ierakts akmens stabs ar uzrakstu: „DER STIMME von KONA“. Tūlīņ aiz uzkalniņa nogriežas kāds celiņš pa labi. Ejot pa to, var redzēt katrā pusē celiņam pa sēdeklim, kas salikti katrs no 2 akmeņiem. Soliņu atzveltnēs ir ieraksti: „TIEDGE“ un „VOSS“. Soliņi ir apm. 50 soļu tālumā no jau minētā uzkalniņa. Apm. 20 soļu tālāk atrodas akmens stabs (galdiņa balsts). Pie zemes prāvs apaļš akmens (galdiņa virsma). Ap galdiņu bijuši puslokā 5 akmeņu salikti soli. Pirmie divi (pa labi) soli izjaukti, un to atzveltnes sadauzītas. Tālāko 3 soļu atzveltnēs ieraksti: „Washington“, „GOETHE“, RUMFORD“. Apm. 30 soļus tālāk celiņa kreisā pusē bijis sēdeklis ar ierakstu: „WIELANDEN“. Tagad sēdeklis izjaukts. Nedaudz soļu tālāk (celiņu krustojumā) bija vēl kāds sēdeklis ar ierakstu atzveltnē: „BORG NICHT UNSERN FREUND“, bet to kāds 1934. gada oktobrī galīgi izjaucis un atzveltnes akmeni ar visu iekalto uzrakstu aizvedis. Nogriežoties vienmēr pa labi, pēc apm. 140 soļu gājiena, nokļūst atpakaļ pie Jāniša pagraba. Par minētiem akmeņu pieminekļiem stāsta, ka tie pirms kādiem 60 gadiem parkā vēl nebijuši. Tad kādu dienu vecā grāfiene pasaukusi muižas amatnieku Krūmiņu (miris) un kādu vecu vīru Kronbergi un vedusi tos parkā. Visi nogājuši gandrīz pie parka un robežu upīšu satekas. Tad grāfiene pēc kādiem tur papīriem likusi atmērīt dažādos virzienos zināmus tālumus un norādījusi vietas, kur abiem vīriem bijis jārok. Vīri esot atrakuši visus tos akmeņus, kas vēlāk nolikti katrs savā vietā parkā.

Šūnakmeņu tornis, kuŗu sauc arī par medību torni vai apaļo torni, celts no ķieģeļiem, bet ārpusē tam apmūrēta ar

apm. 2 coltu biezu šūnakmeņu kārtu. Šūnakmens, stāsta, vests no Amatas (Vidzemē). Tornis ir varbūt vairāk kā 100 gadu vecs. Virs torņa jumta saaugušas vairākas eglītes un bērziņi. Torņa otrā stāvā bijusi istaba ar 3 logiem un vienām durvīm. Tagad redzams vēl tikai zaļi krāsotais durvju slenģis, bet logu slenģi jau izgāzti. Grāfi šai istabā bieži vien ēduši brokastis pēc medībām vai rīta peldēm upītē. Upīte pretī tornim agrāk bijusi plataka, dziļāka un no Mīlestības saliņas līdz slūžām (tā vieta vēl labi redzama) izklāta ar dēļu „šālējumu“. Tagad tikai reti dēļu gali vēl rēgojas duļķainās un aizsērējušās upītes dibenā.

Mīlestības saliņa ir mākslīgi samesta upītes vidū. Agrākie zaļi krāsotie tiltiņi pār upīti galīgi sagruvuši. Saliņas vidū vēl atlicis zaļi krāsots staba gals — galdiņa kāja.

Mīlestības ozols (arī Lielais ozols) atrodas parka stūrī pie Saldus ceļa likuma. Tas laikam vecākais no parka ozoliem. Nav tikai nekādu noteiktu ziņu par to, kā ozols dabūjis nosaukumu — „Mīlestības ozols“.

Pieminekļis „Vāze“, kuŗu sauc arī par čūsku pieminekli, atrodas tieši pretī pilij uz lielākās saliņas. Pieminekļa vāzei (skat. 11. uzjē. 34. lpp.) vēl bijis marmora vāks. Tas sasīsts pirms kādiem 6 gadiem. Pieminekļa austrumu pusē uzraksts: „Johann Friedrich Reichsgraf von Medem. Er ward geboren am 16. Semtember 1722 und starb am 4. August 1785.“ Rietumu pusē — „Agnesa Elisabeth Reichsgraefin von Medem geborene von Fock. Sie ward geboren den 1. Februar 1718 und starb den 12. August 1784.“ Dienvidus pusē palicis tikai iedobums, kuŗā agrāk bijusi iestiprināta kapara plāksne ar abu Medemu ģimētnēm vidū. Pieminekļa vāzei agrāk vijusēs apkārt čūska (kapara), bet tā jau 1905. gadā norauta. Stāsta, ka tai vietā, kur atrodas pieminekļis, kādai grāfienei iekodusi čūska (odze), tā nomirusi un tādēļ pieminekļis tur uzcelts. Pēc dažām citām ziņām pieminekļis celts pirmajam Medemam un tā sievai (to vārdi arī iecirsti) tādēļ, ka tie parka uzkopšanai ziedojuši sevišķi daudz līdzekļu vēl tai laikā, kad muižas īpašnieks jau bijis dēls. Pieminekli pārjēmusi savā aizsardzībā Pieminekļu valde.

Remtes ezers sen senos laikos nemaz nebijis. Tai vietā, kur tagad atrodas ezers, bijušas kādas mājas. Mājās kādu svētdienu bijušas kristības. Citi aizbraukuši uz baznīcu, bet mājas palikuši tikai vecie un bērni. Ap pusdienas laiku, kad kristībnieki braukuši mājās no baznīcas, kāda sieva izgājusi sētā un ieraudzījusi, ka no Lāču ezera paceļas liels ūdens stabs (ezeriņš pie Lāču mājām bijis senāk stipri lielāks). Sieva nu saukusi citiem: „Skat', skat', kur Lāču (pēc citiem nostāstiem — Remtes) ezers laižas!“ Tiklīdz sieva tā izteikusi, lielais ūdens stabs ar lielu troksni nokritis zemē un palicis par ezeru. Mājas un visi cilvēki nogrimuši ezerā. Kāds vecāks zirgs, kas ganījies tālāk

no mājām, izsviests gan krastā, bet tūlīņ palicis par akmeni; no tā laika vēl tagad alejas galā pie ezera ir paprāvs akmens. Vēlāk sanākuši vīri no apkārtējām mājām un gribējuši ezeru nolaist. Bet tiklīdz vīri grāvjus iesākuši labi rakt, ezers sācis krākt un šņākt tik stipri, ka visi vīri nobijušies un aizmukuši mājās. Remtes ezers tā palicies uz visiem laikiem, bet Lāču ezers no tā paša laika sarāvis pavisam maziņš. No Remtes ezera iztek Viesatu upīte. Tā pie Irlavas ietek Abavā.

Uzjēm. 47. — Blīdenes stacijas darbinieki. Sēd: ceļa meist. palīgs P. Skudra, ceļa meistars Miķ. Jansons, stac. priekšn. Heinr. Arājs, stac. pr. pal. P. Vilnītis; stāv: rem. strādņ. Jēk. Vīleīņš, Pārmijņ. L. Sevčūnas, ceļa strādņ. P. Stražiņskš, pārbr. sargs J. Vitenbergs.

Agrākie stacijas priekšņieki bijuši: J. Tupesis (1927.—1929. g.), A. Zariņš (1930.—1932. g.) un priekšn. pal. Nik. Ziemelis (1929.—1932. g.). Glūdas-Liepājas dzelzceļš atklāts 1927. g. 8. oktōbri līdz Brocēniem.

„Peldu“ tornis atrodas ezera austrumu pusē (skat. 2. uzjēm. 9. lpp.). Tas celts 1820. gadā no ķieģeļiem un ar skārda jumtu. Visos trīs torņa stāvos iekārtotas istabas (katrā stāvā pa vienai, bet ziemeļu pusē līdz jumtam ved spirālveidīgas trepes. Skārda jumtu noplēsuši kaŗa un juku laikos vietējie iedzīvotāji (skārdu lietājuši maizes plāšu un citu lietu gatavošanai). Tagad torņa augšdaļa katru gadu vairāk nodrūp (sijas un griesti jau sapuvuši un iegāzušies). Arī „peldu“ tornis pārņemts Pieminekļu valdes aizsardzībā.

Kapliča un kungu kapi pie Remtes baznīcas ierīkoti drīz vien pēc tam, kad celta tagādējā baznīca. Senāk muižņieku liķi glabāti vecās koka baznīcīņas apakšzemes pagrabos. Viena daļa no tiem (agrāk mirušie) palikuši pagraba velvēs, kuŗas aizmūrētas, ceļot jauno baznīcu. Visi Medemu ģimenes locekļi un to

radinieki apglabāti ārpus baznīcas. Daži no tiem kādu laiku gulējuši arī vecās baznīcas pagrabu velvēs, bet 1779. gadā aprakti baznīcas altāra galā. Pēc 1785. gada mirušie muižnieki bijuši novietoti kapličā (baznīcas otrā galā), bet 19. g. s. otrā pusē aprakti turpat kapos.

Kapliča no ārpuses izskatās kā stāvs, apaļš uzkalniņš. Tikai lielceļa pusē kapličas uzkalniņš izbeidzas ar stāvu akmeņu sienu un dzelzs vārtiem (skat. 12. uzjēm. 38. lpp.). Virs vārtiem uzraksts: „MEMENTO MORI“. Aiz dzelzs vārtiem atrodas dažas asis garš gaņģis. Gaņģa otrā galā masīvas ozola koka durvis, kas no ārpuses apsīstas ar dzelzs, bet no iekšpuses — ar cinka plāksnēm (pēdējās visas noplēstas, un palikušas tikai to daļas zem lielo naglu galvām). Aiz durvīm pati kapliča. Tā ir apaļa, apm. 10 soļu caurmērā, telpa ar kupola veidā velvētiem griestiem. Telpas vidū ķieģeļu kolonna (griestu velves balsts), kuŗa celta piltuves veidā ar plato galu uz augšu. Sienas krāsotas apakšā melnas, bet augšā — baltas. Stāsta, ka pusnaktī un pusdienas laikā viens cilvēks nedrīkstot kapličā iet. Ja to darot, tad masīvās durvis aizveroties un no iekšpuses neesot vairs attaisāmas.

Virs kapličas uzkalniņa (tieši virs kolonnas) paceļas apm. 7 pēdu augsts dzelzs krusts. Starp krustu un vārtiem celiņa malā ir akmens sēdekļis. Sēdekļa atzveltnē bijusi kapara plāksne ar uzrakstu, bet tā pasaules kara laikā noplēsta. Ap krustu 3 rindās stādīti kastaņi. Starp kastaņu rindām baznīcas pusē apglabāti vairāki mirušie (apglabātie laikam kādi grāfu tuvinieki). Paši grāfi rakti kapsētā, kapličas vārtu priekšā. Frīdricha Medema (dzim. 1828. g.) un viņa sievas kopējā kapa baltais marmora krusts un kapa plāksne sasīsti. Kapsētai apkārt koka sēta, kas jau gandrīz pilnīgi sabrukusi. Arī daži sētas ķieģeļu stabi jau sagāzušies. Tieši pretī baznīcas durvīm kapsētas sētai dzelzs vārti.

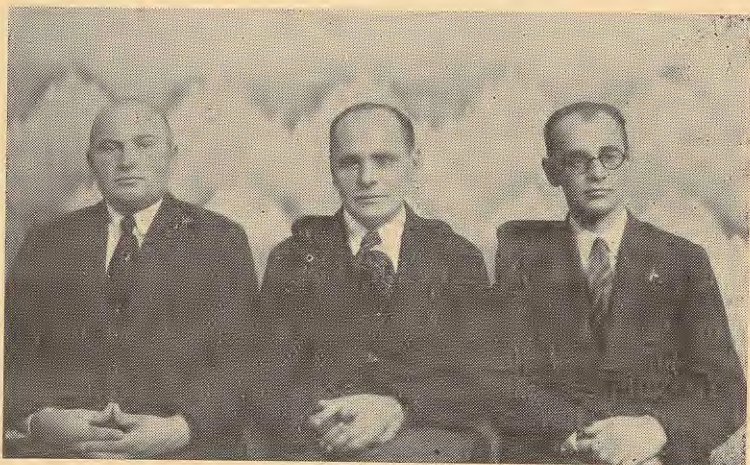
Žīdu kapi. Pretī Remtes baznīcai, tikai otrā pusē lielceļam, atrodas ar priedēm apaudzis stāvs kalniņš, ko sauc par Žīdu kapiem. Veci ļaudis stāsta, ka senos laikos te vesti un apglabāti žīdi. Tie vesti no Gaiķu un Satīķu puses, bet tieši no kuŗas vietas, to neviens nezina. Kalniņš visumā ļoti atgādina kapu vietu. Apkārt tam stāvas nogāzes (liekas, bijis diezgan augsts valnis), un kalniņa virspusē vairāki kapu vietām līdzīgi paaugstinājumi.

Kalniņš ļoti līdzīgs Mēŗu kapiem pie Smuku muižas (skat. turpmāk). Stāsta arī, ka viens no pēdējiem Medemiem gribējis kalniņu izpētīt un likt uzrakt, bet baznīcas augstākā pārvalde toreiz Medemam kalniņu nav atļāvusi aiztikt.

Irbju dārzs atrodas netālu no baznīcas (draudzei piešķirtās zemes robežās). Agrāk grāfi likuši apstādīt kalniņu muižas lauku vidū ar mazām eglītēm, lai tur rastu patvērumu irbes. Tādēļ arī kalniņš nosaukts par irbju dārzu.

Iršu dārzs sākas apm. 1 km no Remtes muižas Tukuma ceļa labā pusē (ejot no Remtes). Līdz 1915. gadam iršu dārzam bijusi apkārt sēta. Dārzā ganijušies daudz iršu un stīrnu. Bēgļu laikā irši no dārza izlaisti un apšauti. Iršu dārzā bijusi arī liela fazānu māja (tagad palikušas tikai drupas) un plaši zivju diķi.

Kāķu priede jeb soda priede (skat. 1. uzjēm. 7. lpp.) atrodas pie vecās muižas smēdes (tagad. Oglaišu lauku kalnā) starp Tukuma un Gaiķu ceļiem. Septiņzūburainā priede nav liela, bet kupla. Veci ļaudis teic, ka redzējuši jaunībā priedi tikpat resnu un lielu kā tagad; lielāka tā nemaz neesot augusi. Senāk pie priedes pērti muižas ļaudis un kārti tie, kam muižnieki piesprieduši nāves sodu. Arī 1905. gadā 2 pie priedes nošauti. Priede neaugot lielāka, tādēļ ka tās saknes pastāvīgi mirkušas cilvēku asarās un asinīs.

Uzjēm. 48. — Remtes Savstarp. ugunsapdroš. sab-ņas valdes locekļi:
kas. A. Iļe, priekšs. V. Kūlants un sekr. J. Šteinerts.

Muižas rijas. Tukuma un Gaiķu ceļu krustojumā (apm. 10 soļu no abiem ceļiem) bijušas vecās Remtes muižas rijas. Tās celtas 1797. gadā (gada skaitlis iekalts sienas akmenī) no akmeņiem un ķieģeļiem, bet nojauktas pēc 1924. gada (tagad palicis tikai viens gals). Veci ļaudis, pieminot vecās rijas, zina vēl daudz stāstīt par senajām muižas kļaušām, to lielumu un izpildīšanas kārtību. Remtes muižas īpašnieki, laikam, nav likuši iespiest atsevišķas kļaušu grāmatas, bet vispāri pieturējušies pie Franku sastādītām Struteles muižu likumu un kļaušu grāmatām. Kādas kļaušas bijušas jāpilda zemniekiem vēl 19. g. s. vidū, rāda sekojošie Struteles saimnieku kļaušu grāmatas 38 pantī.

Klaufischanas-grahmata

preeksch

Strutteles fainneekem

farakstita

no

Wilhelm Friedrich Franck*)

I.

Pastahwigi nolifta klausiba preeksch katra Strutteles fainneeka, apstiprinata tai 23 schâ April 1847 tâ gaddâ.

Lauku darbi.

1) Katram fainneekam waijag muischas laufôs apstrahdaht un skaidri nowest:

6 puhraweetas rudsu laufâ, 6 puhraw. wassaraju laufâ,
3 " firnu " , 1 " ar kartuppekeem,
2 " ar ahbolinu.

2) Katram fainneekam peenahkash muischu dihkôs apstrahdaht un tihri nowest: 3 puhraweetas.

3) Muischas waldischana nosakka to sehjamu labbibu, kâ arri to sehjamu un plaujamu laifu.

4) To labbibu, ko no laufa ne warr rijas schkuhnôs sawest, to waijag teem fainneekem, kurreem tas eekriht, lauku schkuhnôs jeb kaudsês nolift un pehz wisseem kohpâ us muischas litschanu rijas schkuhnôs sawest.

5) Katram fainneekam irr sawi eerahditi seena reeschi janoplauj, tas seens jaschahwe un janowedd, kur muischa pawehlehš.

6) Wehl irr katram fainneekam 3 puhraweetas atala janoplauj, jaschawe un jaewedd.

7) Wisseem fainneekem kohpâ irr no 6 puhraweetahm linni janopluz, jaemehrz un jaismithsta.

8) Kad tas eekriht, ka weena fainneeka reesi tohp linni sehti, tad tam tikpat puhraweetu, zil ar linneem irr apsehti, darbineeku wassaraju laufâ janoplauj un janowedd.

9) Muischas papuês laufs irr wiš jasuhdo, tapehz arri katram fainneekam reesiz janofuhdo. Ja fainneeki gribb wišsi kohpâ fuhduš izwest, tad par to teem waijag sawâ starpâ norunatees.

10) Katram fainneekam irr ifgaddâ 50 fahrtis grahwju jazsahrna un 10 fahrtis jaunu grahwju jaisroht, kur tam muischas waldischana tohs norahda.

11) Katram fainneekam irr ifgaddâ no $\frac{1}{4}$ werstes tahlumâ 4 affis melnas semmes, 6 pehdas garraš, 6 pehdas plattas un 3 pehdas augstas muischu laidarâ jeb us lauku jawedd.

Ja ta weschana tahlaka jeb klahbaka, tad ta pehz augschâ peeminnetâ nolikkuma tohp nospreesta.

*) Originals pieder Rob. Matisonam Remtes „Vindedzos“.

Ratram fainneefam irr brihw, to gadda laifu iswehletees, kurrà winsch to femmes dsihschanu gribb padarriht.

No w e s c h a d a r b e e m.

12) Ratram fainneefam irr ifgaddâ Strutteles meschâ 10 affis, 6 pehdas kubika mehrâ, fkuiju jeb behrsu malkas preefsch muishas jaiszehrt un fur muishcha leef, bet tiffat Strutteles dallâ, jaiswed un jauskfrauj.

13) Tapatt arri 4 affis, 7 pehdas kubika mehrâ, schaggaru.

14) Ratram fainneefam irr ifgaddâ 2 affis, 7 pehdas kubika mehrâ, zelmu jaislausch, pee muishchu rijahm japeedsenn, jafastalda un jauskfrauj.

15) Tapatt arri $\frac{1}{2}$ afs fwikku zelmu pee darwas zepla, par to katris fainneefs weenu enfuri darwas dabuhs.

16) Ratram fainneefam irr ifgaddâ preefsch muishas Strutteles meschâ jaiszehrt un japahrwedd: 2 buhwbalke, 6 lihds 8 affis garri, un 2 jahgu balke, 4 affis garri; weena buhwbalke weeta warr muishcha 3 spahres un weena jahgu balke weeta 2 spahres list nozirft un pahwest.

No b u h w e s c h a n a s.

17) Ratram fainneefam wajag ifgaddâ 4 affis afminu, 6 pehdas garras, 6 pehdas plattas un 3 pehdas augstas, preefsch muishas buhweschanahm islaust un fur wajag peedsiht.

18) Ratram fainneefam irr ifgaddâ 300 mahlu keegelus preefsch muishas buhweschanas janodohd, jeb us weenu deenu mahlus us buhwplazzi ar diweem sirgeem fatatsiht.

19) Muishcha sohla, fa winna ne fustihis us Leischeem pehz salmeem, turprettim fainneefeem ifgaddâ japlehfsch katram pa 1000 schindekeem no apfschu, preefschu jeb eglu flutscheem, schohs flutschus fainneefi dabbuhs us sawahm mahjahm.

No p a f t e e m.

20) Ratram fainneefam ir ifgaddâ 12 pasti ar pahri sirgu, jeb 24 pasti ar weenu sirgu, tai tahlumâ lihds Rihgai preefsch muishas jafuhta. No 24 ta Zuhni lihds 1 mu September muishcha apsohla nefahdus pastus nemt.

21) Weena sirga wefumam us pilfatu brauzohht ne buhs wairaf swert, ne kâ $1\frac{1}{2}$ birkawas.

22) Tapatt no pilfata atpakal brauzohht ne buhs pahraf par 5 pohdeem uslist.

23) Masakas fainneefa braufschanas taps pehz juhdsu skattla aprehkinatas, un tã fa katris pastis, kas tahlaf par 7 juhdschm brauzis, par weenu pilnigu Rihgas reisi un katris pastis, kas tif lihds 7 juhdschm brauzis, par puhs Rihgas reisi tam fainneefam no muishas taps atrehkinats.

24) Eschetras deenu braufschanas muishas dallâ taps par weenu Rihgas reisi atrehkinatas.

25) Bes tam wehl nahkabs katram fainneefam 50 puhrus fartuppelu us Jaunpilli jeb us Weesachtahm no lauka aiswest.

26) Muischa teem nolifteem pasteem to brauffchanu par gaddu apfahrt liß nodarriht, un muischai naw brihw to pastu, fo ta tai weenâ gaddâ naw isnehmußi, tai ohtrâ gaddâ no fainneekem prassihht.

No ar kahjahm eijamas klausibas.

27) Ratriß fainneekß fuhta ifneddelas muischai weenu darbi-neeku, bes sirga, ar schippeli un zirwi.

28) Ratriß fainneekß fuhta pahneddelâß muischai weenu darba meitu.

29) Ratriß fainneekß fuhta par fullamu laifu, 3 reises neddelâ, weenu kuhleju un ohtrâ neddelâ weenu meitu kulßchanâ; bes tam wehl pahneddelâß weenu pahrfuhleju us weenu nakti.

30) Ifgaddâ wehl katram fainneekam jafuhtha muischai, pawaffarâ 2 neddelas un ruddent 2 neddelas, weenß leezineekß ar sirgu, ar ratteem un leetahm, bet ne sehjamâ un plaujamâ laifâ.

No pagasta nodofchanahm.

31) Ratriß fainneekß dohd muischai ifgaddâ 3 mahrzinas fannepu striffu.

32) Katram fainneekam waijag no muischas linneem list fawehrp 3 mahrzinas smalku dsihju, jeb 3 mahrzinas spalwu list ispluhht.

Deelikkums.

Ja weenß no teem scheit nolifteem darbeem paliktu nepadarrihtß, tad tohp zittß, kas lihdsigu spehku prassa, pehz farunnaschanas ar fainneekem no muischas usdohtß,

Ja us laukeem flitti paaugtu, ja ugguns grehßß, uhdens pluhdi, kruffa jeb zitta nelaima usbruttu, tad warr muischas waldischana wairaf pahr noliktu klausibu no fainneeku spehka pagehrehht, kad papreeßsch ar teem farunnaschanas turretas, lai pehz notikkufchas skabdes wehrtibas, wehl ihpafchi pastes fuhta un leezineekus dohd. Turprettim arri peenahfahß muischai teem fainneekem lihdsigas palihdsibas doht, ja weenam tahda nelaima usnahftu.

II.

Par fainneeku isdarrifchanahm sawâ starpâ un kas muischai prett fainneekem peenahfahß.

1) Padwoddi, gahdaschana par labbu leelzettu un wiffas no teefahm pawehletas isdarrifchanas irr katram fainneekam japeepilda.

2) Katram fainneekam irr tee ar pagasta teefas sinnaschanu usdohti basnizas zella gabbali jaußturr.

3) Mahju buhwefchanas un islahpifchanas irr fainneekem pehz eerastas nodallifchanas japeepilda. Muischa dohd tit tohß waijadfigus ammatneekus un strahdneekus, un wiffu, kas preeßsch jaunu istabu un jaunu riju usbuhwefchanas, bes jumteem, peenahfahß bes kahdas atlihdsinaschanas.

4) Tee fainneeki, kureem naw eespehjams pascheem, par istabu un riju jumteem gahdaht, lai tohp no pagasta teefas peefihmeti; teem buhß tad kohpâ preeßsch teem waijadfigeem jumteem tohß fkindelus plehht un fur waijag nowest.

5) Saimneefem irr par deenas ehdeenu no muišchas us wif-
fahm flabberjaktim, fà arri pee auglu foku apfohpschanaš, puifas ja-
fuhra no 13 lhdš 15 gaddeem.

6) Ratram fainneefam jadabbu ifgaddà no Strutteles me-
fcha: 2 afšš malkaš, 6 pehdas kubifa mehrà, zelmu, zif winsch
warr izlaust, $\frac{1}{4}$ afšš ffallu malkaš, 5 weffeli behrsi preefšch leetas
fohfeem, 2 pahri raggu fleezu, 2 pahri raggu ilfšchu, 2 pahri
rattu ilfšchu, 5 stabbi un 16 fahrtiš, preefšch 3 ezzefleem tahš
waijadfigaš fchautraš un wizzinaš.

Uzjēm. 49. — Remtes pagasta valde 1934. g. novembri. Sed: E. Ozols,
pag. vecākais A. Īle, darby. J. Šteinerts; stāv: J. Rutks un Ž. Tiltiņš.

Sidraba birze atrodas Brātūžu-Smuku ceļa kreisajā pusē
(ejot no Brātūžiem). Apkārt Sidraba birzes uzkalniņam valnis
(vietām akmeņu), bet gar ceļa malu no Smuku muižas puses
bērzu aleja. Stāsta, ka tur kādreiz bijuši muižnieku kāpi. Daži
saka, ka pat krustus kādreiz redzējuši. Pēc dažiem citiem no-
stāstiem tur bijusi arī viena no senajām Smuku koka baznīcī-
ņām (skat. 99. lpp.).

Kapu kalniņš pie Smuku tireļa atrodas pa labi no Brātūžu-
Smuku ceļa (ejot no Sidraba birzes, meža stūri jānogriežas pa
labi tieši mežā, nenovirzoties gar vienu vai otru meža malu).
Apm. $\frac{1}{2}$ km no meža stūra (tireļa malā) atrodas ar lazdam ap-
audzis kalniņš. Kuplās egles kalniņā nocirstas 1934. g. sākumā.
Kalniņā vēl labi redzama apaļa kapsēta. Kapsētai apkārt no
zemēm samests valnis un vidū labi saskatāmas atsevišķas kapu
vietas (skat. 10. uzjēm. 31. lpp.). Kapsētas caurmērs ap 24 metri.
Stāsta, ka te aprakti savādā sērgā (slimniekiem āda sprēgājusi

un pārklājusies ar ragam līdzīgām zviņām) mirušie cilvēki. Domājams, ka kalniņā glabāti 1710. gadā mēra sērgā mirušie.

Vaļa kalni. Starp Zilēnu mājām un Jurgu (Smuku) dzirnavām atrodas paaugstas kāpas, apaugušas ar priedēm. Tās sauc par Vaļa kalniem. Kādēļ kāpām (kalniņiem) tāds nosaukums dots, nav zināms. Vienā kalniņā āpšu racēji izrakuši vairāku cilvēku kaulus, kas liek domāt, ka tur bijuši kapi. Stāsta arī, ka vienā kalniņā pie Viesatas upes glabājoties nauda.

Velna laiva. Jaunteteļu māju robežās pie celiņa, kas ved uz Platās lieknas šķūni, atrodas laivas veidīga akmeņu čupa t. s. Velna laiva. Akmeņu čupa 24 pēdas gaļa un 5 pēdas plata. Senāk tai vietā, kur Velna laiva atrodas, bijis mežs. Stāsta, ka tur aprakti senos laikos kareivji un kara mantas.

Platā liekna tagad ir mitra pļava, bet senāk tai vietā bijis tāds purvs, ka neviens nezinātājs nevarējis tam cauri tikt. Purvā augusi gaļa zāle un vietām mazi krūmiņi. Pāri purvam vedušas šauras tecinas un laipas. Pie purva senāk notikusi kauja starp poļiem un zviedriem. Daudzi karotāji ieskrējuši purvā un noslikuši. Kara laikā daudzi iedzīvotāji purvā paslēpušies. Poļi to zinājuši. Tie bieži saukuši: „Annas, Grietas, nākat mājās, nu ir poļi, leiši prom!“ Bet kad sievas iznākušas ārā, tad ķēruši tās rokā un veduši prom. Vēlāk muižnieki caur purvu likuši izrakt daudz grāvju. Tad viss ūdens noskrējis uz Viesatu upi un palikušas pļavas, kuņas tagad sauc par Plato lieknu.

Mēra kapi. Blakus Silēju kapiem atrodas lēzena ieplaka, kas izskatās kā iegrimumi bedrē. Stāsta, ka te esot rakti mēra laikā mirušie. Tie sasviesti visi vienā lielā bedrē un tad aprakti. Vēlāk tai vietā radusies lēzena ieplaka. Paši Silēju kapi arī ļoti veci. Tikai veci cilvēki zina stāstīt, ka redzējuši tur vēl rokam mirušos, bet tagad tur nevienu vairs nerok. Pirms pasaules kara kapu kalniņā jau sākuši grābt granti. Bet tā kā tika izrakti vairāki cilvēku kauli, tad uz Baznīcas virsvaldes pieprasījumu grants grābšana pārtraukta.

Grāmatas iespiešanas laikā notikušās pārmaiņas.

Sakarā ar Iekšlietu ministra lēmumu, š. g. 3. oktobrī **Remtes pagasta valde** un **padome** sāka darbu šādā sastāvā: pagasta vecākais — Augusts Īle (iecelts); valdes locekļi — Fricis Cers (iec.), Ernests Ozols (iec.), Jēkabs Rutks un Žanis Tiltiņš; padomes priekšsēdētājs — Edvards Pūris; pad. locekļi — Fricis Kaunesis (pr. b.), Jūlijs Apinis (iec.), Fricis Baumanis (iec.), Jānis Būmeistars, Krišus Dumpis, Žanis Fogelis (iec.), Žanis Krūmiņš, Voldemārs Kūlants (iec.) un Alberts Trēde (iec.).

Remtes 6-kl. pamatskolas padomē š. g. 28. oktobra
vecāku sapulcē ievēlēti šādi vecāku pārstāvji: Fricis Bierants,

Uzjēm. 50. — Remtes 6-kl. pamatskolas padome 1934. g. novembrī.
Sed.: M. Jansons, E. Retmanis, priekšs. K. Tīgeris, M. Neimanis,
A. Viksne; stāv: Fr. Bierants, Ž. Fogelis, J. Kāpa, L. Verners. Fr. Reb-
hūns un Fr. Beseris.

Žanis Fogelis, Marta Jansons, Lote Jente, Jānis Kāpa un Eliza-
bete Retmanis; revīzijas komisijā: Jēk. Rutks, Fr. Ozoliņš
un Fr. Arājs.

Saturs.

	Lpp.
Priekšvārdi	3
Ievads	4
Latvijas pagastu tapšana	5
Remtes pagasta sākumi	8
Pagasta apdzīvotās vietas un iedzīvotāji	10
Remtes pagasta pārvalde līdz pasaules karām	17
Dzādie pārvērtību laiki	25
1905. gada vēsturiskie notikumi	25
Vāciešu ienākšana Kurzemē.	28
Vācu okupācijas laika pārvalde	31
Kurzemes kolonizācijas projekti	32
Latvijas valsts tapšana	33
Latvijas valsts atbrīvošanas cīņas	35
Lielinieku varas laiki	35
Cīņas ar Baltijas muižniekiem un okupācijas varu	37
Latvijas valsts izveidošanās	40
Remtes pagasta pārvalde atbrīvotā Latvijā	41
Pagasta padome un valde	41
Pagasta revīzijas komisija	43
Remtes pagasta zemes ierīcības komiteja	44
Šķirējtiesa	47
Lauku nekustāmu īpašumu vērtēšanas komisija	48
Ienākumu nodokļu vērtēšanas komisija	49
Būvkomisija	49
Dažādas komisijas	50
Pagasta tiesa	50
Pagasta valdes un tiesas darbveži	57
Dzimtsarakstu nodaļa	59
Remtes pagasta skolas	61
Remtes pagasta I pakāpes pamatskola	61
Smuku skola	64
Vīnšēņķu skola	68
Remtes 6-kl. pamatskola	68
Remtes papildskola	80
Remtes mazpulks	81
Ārsti	82
Nespējnieku patversme	85
Pasts, tālrunis, tālgrāfs	86
Remtes pagasta policija	89
Remtes pagasta aizsargu nodaļa	89
Remtes baznīca un draudze	99
Remtes ev.-lut. draudzes jaunatnes pulciņš	107
Remtes kultūrālās, saimnieciskās un politiskās organizācijas	108
Vēsturiskās ziņas un nostāsti par ievērojamākām vietām	125

[1,40]

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306061069

Atms

3384

Cena Ls 2.—

26. NOV. 1934